

Vergaderjaar 2009–2010

31 497

Passend onderwijs

Nr. 20

VERSLAGEN VAN DE HOORZITTINGEN

Vastgesteld 14 januari 2010

Inhoud

Blz.

1. Lijst van gehoorde	3
2. Toelichting op de hoorzittingen	7
3. Verslag van 20 november 2009	11
4. Verslag van 23 november 2009	69
5. Verslag van 27 november 2009	135

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Van Bochove

De griffier van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
De Kler

Vrijdag 20 november 2009

Evaluatie- en adviescommissie passend onderwijs (ECPO)	Mw. U. Lambrechts dhr. J. Peschar mw. R. Gonggrijp Dhr. L. Henkens	Voorzitter ECPO Lid ECPO Secretaris ECPO
Onderwijsinspectie primair onderwijs en expertisecentra	dhr. C. Triemstra mw. C. Broeren dhr. P. van de Pol	Hoofdinspecteur primair onderwijs en expertisecentra Inspecteur expertisecentra Toezichtdirecteur expertisecentra Programmaleider sectorontwikkeling en instrumentatie
Expertise jeugd en zorg Onderzoekers	Dhr. D. van Veen Dhr. Y. Jepma mw. S. Beekhoven Dhr. J. de Moor	Ambassadeur Samenwerken voor de jeugd Onderzoeker van SARDES te Utrecht Onderzoeker van SARDES te Utrecht
Onderzoekers	Dhr. J. de Moor mw. G. Ledoux dhr. E. Smeets	Hoogleraar orthopedagogiek Radboud Universiteit te Nijmegen Onderzoeker van SCO-Kohnstamm Instituut te Amsterdam Onderzoeker van ITS te Nijmegen

Maandag 23 november 2009

Adviesraden en vakorganisaties	Dhr. R. van Harten Dhr. W. Peeks Drs. S. Slagter Dhr. P. Banis Mw. L. Verheggen	PO-raad, bestuurslid WEC-Raad, vice-voorzitter VO-raad, voorzitter CNV Onderwijs, vice-voorzitter
Ouderorganisaties zorgleerlingen	Mw. A. Paternotte Dhr. M. van de Lustgraaf Mw. F. Kaspers Dhr. J. Veltheer	AOb, lid dagelijks bestuur AOb Vereniging Balans, woordvoerder Platform VG, beleidsmedewerker CG-Raad, beleidsmedewerker Oudercoördinator Passend onderwijs Noord/Oost Nederland
Reguliere ouderorganisaties	Mw. L. Barbosa-Biesbroeck Dhr. W. van Katwijk Dhr. R. Limper	Nederlandse Katholieke Oudervereniging, directeur Ouders & Co, directeur Vereniging voor Openbaar Onderwijs, directeur
Brede experimenten passend onderwijs	Mw. P. Overbeek Dhr. Z. Arslan Dhr. N. Nieuwboer Mw. T. Vollema Dhr. J. van der Vegt	LOBO, beleidsmedewerker Platform allochtone ouders, woordvoerder Breed experiment Eemland, directeur REC 4 Gooi, Utrecht, West-Veluwe Breed experiment Deventer, algemeen directeur samenwerkingsverband WSNS Breed experiment Almere, voorzitter College van Bestuur Almeerse Scholen Groep Breed experiment Almere
Veldinitiatieven passend onderwijs	Mw. M. van Hees Dhr. H. Keesenberg Dhr. H. Nijhuis Dhr. E. Habets Dhr. G. van Leeuwen Dhr. F. de Wit	Landelijk coördinator passend onderwijs Veldinitiatief Twente, bestuursmanager Scholengroep Twente Speciaal Veldinitiatief Arnhem, directeur samenwerkingsverband VO Arnhem, Betuwe, Veluwe Reformatorisch netwerk, landelijk projectleider Veldinitiatief Leiden, directeur zorg van samenwerkingsverband VO Leiden

Vrijdag 27 november 2009

Ambulante begeleiding	Dhr. O. Kamps	Directeur ambulante begeleiding REC Vierland, cluster 4
	Mw. J. Burgers	Manager Dienstencentrum REC Rivierenland, cluster 3
	Mw. A. Oostijen	Dienst ambulante begeleiding van REC-West Zuid, cluster 4
	Dhr. O. Corten	Afdelingsleider Dienst Ambulante Begeleiding Onderwijscentrum De Berkenschutse
	Mw. J. Bos	Onderzoeker en teamleider ambulante begeleiding
Onderwijscontinuüm, interne begeleiding en onderwijsconsulenten	Mw. M. Bakker en	Centrum Educatieve Dienstverlening (CED) Rotterdam, Onderwijscontinuüm
	mw. M. Groenendijk	Locatieleider basisschool Het Anker te Brielle met implementatie van het Onderwijscontinuüm onder begeleiding van CED.
	Mw. M. Terhoeve	Intern begeleider basisschool De Waaier te Amsterdam
	Dhr. J. Gadella	Directeur Landelijk bureau Onderwijsconsulenten
Leraren	Dhr. W. Lubbers	Onderwijsconsulent
	Mw. L. Hermans	Leraar van de Sint Clemensschool basisonderwijs (Dalton)
	Mw. J. Schram	Leraar van de Montessorischool voor basisonderwijs te Amsterdam
	Mw. P. van Santen	Leraar van De Merlijnschool voor speciaal basisonderwijs te Den Haag
	Mw. C. Van den Helder	Leraar van de Leo Kannerschool voor speciaal onderwijs te Oegstgeest, cluster 4
	Mw. M. Hartemink	Leraar van de Leo Kannerschool voor speciaal onderwijs te Oegstgeest, cluster 4
	Dhr. Van der Wal	Leraar van het Corderius College voor voortgezet onderwijs te Amersfoort
	dhr. Van der Brink	Leraar van het Corderius College voor voortgezet onderwijs te Amersfoort
Samenwerkingsverbanden, onderwijsschakelloket	Mw. Dankers	Directeur van het samenwerkingsverband WSNS 's Hertogenbosch en bestuurslid van het landelijk netwerk WSNS
	Mw. L. van Meegen	Teammanager Passend onderwijs bij de KPC Groep en projectleider passend onderwijs in de Rijnstreek
	Dhr. F. Ahmadali	Onderwijsschakelloket Voortgezet Onderwijs te Amsterdam
	Dhr. R. Pots	Voorzitter Stuurgroep regionaal netwerk Passend onderwijs te Zoetermeer en lid van het centraal management van het schoolbestuur van Openbaar Primair Onderwijs te Zoetermeer
	Dhr. C. Veerman	Directeur samenwerkingsverband schoolbesturen Zuid-Holland-west

Schoolleiders

Dhr. E. Peters	Rector Dominicuscollege te Nijmegen met afdeling De Monnikskap, gymnasium, atheneum of havo voor jongeren met een handicap of ziekte
Mw. E. Pieterse	Schoolleider speciaal basisonderwijs De Wissel te Hoorn, lid van Landelijk Werkverband Speciaal Basisonderwijs
Dhr. P. Mol	Directeur Regionaal Expertisecentrum Noord Holland, cluster 4
Dhr. M. Domela Nieuwenhuis Nijegaard	Algemeen directeur Herman Broerenschool voor zeer moeilijk lerende kinderen (zmlk) te Delft
Dhr. T. Laureijs	Locatieleider de vso-afdeling havo/vwo van Onderwijscentrum De Berkenschutse gespecialiseerd in onderwijs aan langdurig zieke kinderen, kinderen met epilepsie en kinderen met een autistisch spectrum stoornis
Dhr. S. Peters	Leerling vso-afdeling havo/vwo De Berkenschutse

Toelichting hoorzittingen passend onderwijs

Inleiding

Al geruime tijd is er discussie over de positie van leerlingen met extra onderwijsvragen, de zogenaamde zorgleerlingen. Aan de ene kant staat een groep in de samenleving die vindt dat deze leerlingen moeten worden ondergebracht in het reguliere onderwijs, een andere groep vindt juist dat deze leerlingen in speciaal onderwijs dienen te worden opgevangen. Eind jaren tachtig bleek dat de groei in het speciaal onderwijs enorm toenam. Dit leidde tot vragen over de betaalbaarheid en beheersbaarheid. «Regulier waar het kan, speciaal waar het moet», werd de stelling. Met de invoering van de wetgeving rond leerlinggebonden financiering (LGF) in 2003 werd hierop ingespeeld. Leerlinggebonden financiering biedt extra budget, in de vorm van een rugzak, aan leerlingen met een handicap, ernstige gedragsstoornis of psychisch probleem. Het gaat om leerlingen in de leeftijdsgroepen van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Later werd de regeling uitgebreid naar het mbo zodat het ook daar mogelijk werd om de rugzak in te zetten. Om een rugzak toegewezen te krijgen, melden ouders hun kind aan bij een van de Regionale Expertisecentra (REC). Het REC schakelt de Commissie voor Indicatiestelling (CvI) in die op grond van landelijk vastgestelde criteria beoordeelt of een leerling in aanmerking komt voor een indicatie voor speciaal basisonderwijs. Ouders bepalen, in overleg met de school, of zij kiezen voor speciaal onderwijs of voor regulier onderwijs met behulp van de rugzak. Indien zij kiezen voor het regulier onderwijs, gaat het rugzakbudget deels naar de school en deels naar het REC ter ondersteuning van de school (verplichte ambulante begeleiding). Van alle leerlingen met een indicatie gaat een derde met een rugzak naar het regulier onderwijs (Onderwijsinspectie, 2009).

Een evaluatie in 2004 naar de bestaande voorzieningen in het onderwijs bracht een aantal knelpunten aan het licht, zoals thuiszitters en wachtlijsten, veel bureaucratie rond indicatiestelling, onvoldoende aansluiting en samenwerking tussen de deelsystemen en onvoldoende afstemming en samenwerking met (jeugd)zorg. Deze knelpunten leidden tot de voornemens om tot herziening van de zorgstructuren te komen. Eind 2007 ontving de Kamer daarom het Invoeringsplan Passend Onderwijs. De kern van passend onderwijs is dat voor alle leerlingen de kansen op de beste ontwikkeling centraal staan. Schoolbesturen, REC's en Samenwerkingsverbanden moesten in dit plan verplicht samenwerken in een regionaal netwerk. Op die manier hoopte het kabinet een betere organisatorische basis te ontwikkelen om alle leerlingen een passend onderwijszorgaanbod te kunnen geven. In 2011 moest de landelijk dekkende infrastructuur van regionale netwerken gerealiseerd zijn. Een «lerende aanpak» en het centraal stellen van ontwikkelingen «van onderop» vormden belangrijke uitgangspunten van de invoeringsstrategie. Experimenten en veldinitiatieven werden door middel van subsidies volop gestimuleerd. Een onafhankelijke evaluatie- en adviescommissie Passend onderwijs (ECPO) werd ingesteld om de experimenten en veldinitiatieven passend onderwijs te evalueren en de staatssecretaris van OCW over de vormgeving van passend onderwijs te adviseren.

In het debat over het invoeringsplan sprak de Kamer de wens uit om intensief betrokken te worden bij het invoeringstraject. Daarom werd afgesproken dat er twee keer per jaar een overleg gehouden zou worden over passend onderwijs en bovendien dat in het najaar van 2009 bekeken zou worden hoe ver het invoeringstraject gevorderd was en wat dit zou betekenen voor de geplande invoering in 2011 («go» of «no go»).

Stand van zaken na één jaar passend onderwijs (december 2008)

In december 2008 ontving de Kamer een brief van de staatssecretaris waarin zij verslag deed van de ontwikkelingen met betrekking tot één jaar passend onderwijs. De zaken stonden er niet rooskleurig voor: de invoering was complex en stagneerde op bepaalde punten, de betrokkenen in het veld toonden zich argwanend ten opzichte van elkaar en gaven blijk van behoefte aan duidelijkheid over regelgeving op lange termijn.

«Wanneer op deze weg wordt vervolgd, dan is invoering per 2011 niet haalbaar», zo stelde de staatssecretaris. Zij achtte dan ook bijsturing van de invoeringsstrategie raadzaam. De Kamer werd voor een drietal opties gesteld waarbij de staatssecretaris liet doorschemeren dat wat haar betreft gekozen zou worden voor een gefaseerde invoering. Op onderdelen kon dan worden gestart met het formuleren van wetgeving. Het oorspronkelijke idee om vanuit de ervaringen van het veld een wettelijk kader vast te stellen werd met deze optie goeddeels verlaten. In het debat met de Kamer werd besloten om het voorstel van de staatssecretaris te volgen en te komen tot een fasering van de wetgeving. Begin juni 2009 werd de Kamer geïnformeerd over invulling en fasering van de wetgeving. Een week daarna bracht de Evaluatie- en adviescommissie Passend onderwijs (ECPO) een zeer kritisch advies uit. De commissie adviseerde in 2011 alleen wetgeving voor de kwaliteitsverbetering in het (voortgezet) speciaal onderwijs in te voeren en nog te wachten met wetgeving rondom de regionale netwerken. Dit advies vormde mede de aanleiding voor de staatssecretaris om het proces van passend onderwijs te heroverwegen.

Heroverweging (november 2009)

Op 2 november jl. ontving de Kamer de beleidsbrief passend onderwijs met een heroverwegingsvoorstel¹. De huidige rugzakfinanciering voor kinderen met een handicap in het onderwijs biedt, blijkens deze brief, onvoldoende mogelijkheden voor maatwerk omdat deze uitgaat van slagboomdiagnostiek (ja/nee-indicatie) en vaste bedragen. Daarbij is het aanvragen van een indicatie voor ouders en school een lang en bureaucratisch proces. De landelijke indicatiestelling komt daarom te vervallen. In plaats daarvan stelt de staatssecretaris een handelingsgerichte diagnostiek voor, met flexibele inzet van middelen en voorzieningen. Schoolbesturen krijgen een zorgplicht opgelegd, hetgeen inhoudt dat zij een niet-vrijblijvende samenwerking moeten aangaan met andere schoolbesturen in een samenwerkingsverband. De samenwerkingsverbanden krijgen het huidige rugzakgeld en worden verantwoordelijk voor de inzet van middelen. Hierbij zullen zij rekening moeten gaan houden met de voorzieningen binnen hun samenwerkingsverband en met afspraken met het (v)so over plaatsing van leerlingen. Ook een deel van het geld voor de huidige ambulante begeleiding (cluster 3 en 4) wordt herverdeeld en gaat voortaan naar de samenwerkingsverbanden (ipv dat het verplicht wordt besteed bij het speciaal onderwijs). De sectororganisaties stellen, in overleg met ouderorganisaties en vakorganisaties, een landelijk referentiekader op, waarin onder meer aandacht is voor de bandbreedte voor zorg in een reguliere school. Het referentiekader moet scholen helpen om met het team van leraren en in overleg met ouders een «zorgprofiel» vast te stellen, dat inzicht geeft in het totaal aan onderwijszorg en speciale voorzieningen in een school.

Uitgebreide hoorzittingen passend onderwijs (november 2009)

In de vele debatten over passend onderwijs die hebben plaatsgevonden is vaak verwezen naar het eindrapport van de commissie-Dijsselbloem; de lessen die in het verleden zijn geleerd, worden ook geacht van toepassing te zijn op het dossier passend onderwijs. April 2009 overwoog de vaste

---

¹ Kamerstuk 31 497, nr. 17.

commissie voor OCW in haar procedurevergadering een uitvoeringstoets te laten uitvoeren naar passend onderwijs. Door de koerswijziging die volgde in de zomer daarop, en de heroverweging van het beleid, besloot de Kamer een ander instrument in te zetten om het beleidsproces rond passend onderwijs zorgvuldig te volgen en te bewaken: de uitgebreide hoorzittingen.

Op 22, 23 en 27 november zijn 15 gesprekken van één uur gevoerd, waarbij bijna 70 personen zijn gehoord. De gesprekken vonden plaats in de Enquêtezaal. Namens de vaste Kamercommissie voor OCW namen de volgende leden plaats aan tafel:

- Ferrier (CDA)
- Kraneveldt-van der Veen (PvdA)
- Smits (SP)
- Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD)
- Bosma (PVV)
- Dibi (GroenLinks).

Tevoren werd een opzet gemaakt waarbij per gesprek werd besloten welke van de leden zou optreden als dagvoorzitter en welke twee leden zouden optreden als voornaamste gesprekspartners van de genodigde(n).

De selectie van genodigden werd op voordracht van de leden vastgesteld. Bij de opzet van de hoorzittingsdagen werden genodigden zoveel mogelijk gegroepeerd per discipline of onderwijssector. De eerste hoorzittingsdag stond in het teken van onderzoek en wetenschap. Aan tafel zaten onderzoekers en wetenschappers met o.a. expertise op het gebied van financiering, grootstedelijk onderwijs en jeugdbeleid. Daarnaast kwamen delegaties van de ECPO en de onderwijsinspectie op deze eerste dag aan het woord. Vertegenwoordigers van veldorganisaties en samenwerkingsverbanden waren aanwezig op de tweede hoorzittingsdag. De derde dag stelde de dagelijkse praktijk centraal: docenten, schoolleiders, intern begeleiders, ambulante begeleiders en coördinatoren van samenwerkingsverbanden vormden de gesprekspartners van de Kamer op deze laatste hoorzittingsdag. Hierbij waren alle onderwijssectoren vertegenwoordigd met uitzondering van het mbo. Het mbo heeft binnen passend onderwijs een afwijkende positie, omdat het geen speciaal onderwijs en geen samenwerkingsverbanden kent. Wel is in 2006, in eerste instantie als een regeling, LGF ingevoerd in het mbo. Vanwege deze afwijkende positie is besloten om het mbo niet te betrekken bij de hoorzittingen in november. Begin 2010 wordt een apart rondetafelgesprek georganiseerd dat uitsluitend het LGF in het mbo betreft.

Bij het voeren van de gesprekken werd een leidraad gehanteerd waarbij, afhankelijk van de gesprekspartner, een aantal geselecteerde gespreksonderwerpen aan de orde kwam. Hierbij stond het vergroten van kennis van en inzicht in passend onderwijs, het verloop van de beleidsvorming en de betrokkenheid van het veld daarbij, steeds centraal.

De gesprekken waren openbaar en toegankelijk via de publieke tribune of te volgen op het kanaal Politiek24. Van de gesprekken zijn woordelijke verslagen gemaakt door de Stenografische dienst.

Beleving van de hoorzittingen

Na afloop van de hoorzittingen zijn de genodigden per mail door de griffier nogmaals bedankt voor hun aanwezigheid. Tevens is in deze mail een open vraag gesteld naar de beleving van de deelnemers van deze hoorzittingen «nieuwe stijl». Gevraagd is of een dergelijke intensieve vorm van hoorzitting in de Enquêtezaal voor herhaling vatbaar is en of de Kamer deze vorm zou moeten blijven hanteren. Van de 66 deelnemers hebben 22

gereageerd op de mail. Uit de respons valt wellicht af te leiden dat de Enquêtezaal, hoewel door velen als formeel en daardoor soms als «remmend» ervaren – een geschikte setting biedt aan een dergelijke hoorzitting en het onderwerp het nodige «cachet» verleent. Het groeperen van de hoorzittingen verdient de aandacht: enkele genodigden waren ontevreden over de grootte van de deelnemersgroep waarin zij geplaatst waren. Een spreektijd van 10 minuten werd door hen als te kort ervaren. Dit gold met name voor de laatste dag. Tenslotte werd door de meesten waardering voor het initiatief van de Kamer uitgesproken om drie volle dagen ten behoeve van passend onderwijs vrij te maken, een initiatief dat voor herhaling vatbaar wordt geacht en bij complexe dossiers als Passend onderwijs blijvend gehanteerd zou kunnen worden.

VERSLAG VAN EEN HOORZITTING

Vastgesteld 14 januari 2010

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ heeft op vrijdag 20 november 2009 gesprekken gevoerd over:

- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 2 november 2009 over de heroverweging passend onderwijs (31 497, nr. 17).**

Van deze gesprekken brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

Aanvang 10.00 uur

Voorzitter: Ferrier

Griffier: De Kler

Aanwezige leden: Bosma, Dezentjé Hamming-Bluemink, Dibi, Kraneveldt-van der Veen en Smits

Delegatie ECPO

Gesprek met mevrouw Lambrechts, mevrouw Gonggrijp en de heer Peschar

De **voorzitter**: Welkom op de eerste dag van de hoorzittingen over de invoering van passend onderwijs. De staatssecretaris werkt aan een heroverweging aangaande de invoering van passend onderwijs. Er is een beleidsbrief naar de Kamer gestuurd en begin volgend jaar wisselen wij hierover van gedachten met de regering. Wij hechten eraan een groot aantal deskundigen te raadplegen. Ik heet de vertegenwoordigers van de Evaluatieadviescommissie passend onderwijs (ECPO) van harte welkom. Voor de vraagstelling geef ik allereerst het woord aan de heer Bosma.

De heer **Bosma** (PVV): In zekere zin hebben wij het aan het heldere rapport van ECPO te danken dat wij hier zitten. Hiervoor hartelijk dank namens de hele commissie. Het rapport heeft geleid tot een paradigma-verschuiving bij de staatssecretaris.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Mevrouw Lambrechts, wij kennen u goed. U hebt van 1994 tot 2006 voor D66 in de Tweede kamer gezeten met onder meer onderwijs in uw portefeuille. Sinds augustus 2008 bent u voorzitter van de ECPO. Mijnheer Peschar, u bent onderzoeksmethodoloog en hoogleraar sociologie. U was onder meer voorzitter van de Stuurgroep Evaluatie «Weer Samen naar School» (WSNS) en hebt gewerkt aan indicatoren voor internationaal vergelijkende studies van basale onderwijsvaardigheden. Mevrouw Gonggrijp, u bent secretaris van de ECPO en directeur van het ondersteunende bureau van de commissie. U bent te kenmerken als de spin in het web van de commissie. Wij zullen u een aantal vragen voorleggen en ik hoop dat mevrouw Lambrechts zal bezien wie deze het best kan beantwoorden.

De heer **Bosma** (PVV): Ik begin met een aantal basiszaken, om ook voor de mensen buiten dit gebouw die dit volgen duidelijk te maken waarover wij spreken. Kunt u een schets geven van het betreffende veld en de betreffende kinderen? Wat zijn bijvoorbeeld zorgleerlingen?

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Depla (PvdA), Remkes (VVD), Van Bochove (CDA), voorzitter, Joldersma (CDA), Jan de Vries (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Leerdam (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Roefs (PvdA), ondervoorzitter, Verdonk (Verdonk), Van Leeuwen (SP), Biskop (CDA), Bosma (PVV), Pechtold (D66), Zijlstra (VVD), Langkamp (SP), Jasper van Dijk (SP), Besselink (PvdA), Ouwehand (PvdD), Dibi (GroenLinks), Anker (ChristenUnie) en Smits (SP).
Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Gill'ard (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Atsma (CDA), Ferrier (CDA), Uitslag (CDA), Vietsch (CDA), Schinkelshoek (CDA), Jacobi (PvdA), Elias (VVD), Timmer (PvdA), Van Dam (PvdA), Van der Burg (VVD), Gesthuizen (SP), Jonker (CDA), Fritsma (PVV), Van der Ham (D66), Ten Broeke (VVD), Van Bommel (SP), Leijten (SP), Bouchibti (PvdA), Thieme (PvdD), Peters (GroenLinks), Ortega-Martijn (ChristenUnie) en Gerkens (SP).

Mevrouw **Lambrechts**: Dat zijn geen simpele vragen. Het is niet helder of dit specifiek gaat over leerlingen die extra zorg en aandacht nodig hebben en waarop al een stempel rust, of over alle leerlingen. Er is een groep die stelt dat dit over alle leerlingen gaat, vooral vanuit de gedachte dat snel zichtbaar wordt waar preventief ingrijpen nodig is, als alle leerlingen in beeld zijn. Een andere groep stelt dat het beleid zich alleen richt op kinderen die al een etiket hebben, zoals sbo'ers en zmo'ers. In wezen gaat het erom het onderwijs zo in te richten dat men kinderen met een extra zorg- en onderwijsbehoefte snel de hulp kan bieden die zij nodig hebben. De kernvraag is hoe dit moet.

De heer **Bosma** (PVV): Wat zijn de uitgangspunten daarbinnen?

Mevrouw **Lambrechts**: De uitgangspunten van de speciale leerlingenzorg of van het hele traject dat is ingezet?

De heer **Bosma** (PVV): Ik bedoel de uitgangspunten van het beleid met betrekking tot zorgleerlingen.

Mevrouw **Lambrechts**: Dat is geen vraag voor ons. Wij zijn uitgegaan van het neergelegde beleid, uitgaande van de bouw van regionale netwerken en de positie van alle onderwijspartners daarin. Wij hebben gezien hoe zij uitvoering geven aan de afspraak te komen tot één loket, hoe zij de ouders erbij betrekken, hoe de leerkracht in positie wordt gebracht en of leerlingen inderdaad sneller de zorg en hulp krijgen die zij nodig hebben. Het gaat om het creëren van een eenvoudige, toegankelijke structuur, waarin kinderen en leerkrachten snel de nodige hulp krijgen en ouders weten waar zij terecht kunnen.

De heer **Bosma** (PVV): «Passend onderwijs» is een term die al langer bestaat. Wat is uw definitie van passend onderwijs?

Mevrouw **Lambrechts**: Een van onze adviezen was te komen tot een concrete invulling van de term «passend onderwijs» en de aanspraken die daaruit voortvloeien, met name voor ouders. De algemene notie die eraan ten grondslag ligt is dat kinderen snel en adequaat de nodige hulp krijgen. Hieruit blijkt echter niet duidelijk welke concrete aanspraken daaruit voortvloeien. Welke hulp krijgen kinderen straks? Wie beoordeelt of een aanbod passend is? Welke keuzes zijn er nog voor ouders? Dit alles is nog steeds niet helder en moet alsnog worden uitgewerkt.

De heer **Bosma** (PVV): Kunt u vertellen hoe de commissie van start is gegaan en hoe het contact met de staatssecretaris is verlopen? Hebt u onafhankelijk kunnen werken? Bent u geholpen?

Mevrouw **Lambrechts**: Onze opdracht is om in de eerste plaats te kijken naar de veldinitiatieven en experimenten, hoe de ontwikkelingen daar zijn, in welke staat zij zijn en hoe er wordt samengewerkt aan het ene loket, en vervolgens de staatssecretaris hierover te rapporteren en te adviseren over de verdere voortgang. Daarnaast bezien wij of zaken al klaar zijn om te worden omgezet in wetgeving. Wij hebben daarop een werkplan met vijf punten afgestemd. Eén punt is het bezien wat er in fysieke zin gebeurt bij de regionale netwerken wat de samenwerking aan één loket betreft. De tweede punt, voor ons de belangrijkste en de lastigste, is bezien wat de effecten voor leerlingen zijn. De derde punt betrof praktijkvoorbeelden, good practices, mogelijk ook bad practices, want daarvan kun je ook leren. De vierde punt betrof de financiën, het gebrek aan transparantie, de mate van effectiviteit van de budgetfinanciering. Het is nog te vroeg om dit laatste te beoordelen, maar een aantal zaken kan al worden vastgesteld. De laatste punt waren de losse adviezen die wij reeds meekregen van de

staatssecretaris en soms ook vanuit de Kamer. Een aantal van deze onderzoeken is afgerond en heeft geleid tot een advies aan de staatssecretaris, een deel zit nog in het programma. De secretaris van de commissie zal hierop ingaan. Wij hebben een grote mate van vrijheid. Het werkplan is goedgekeurd en daarbinnen doen wij ons best om vast te stellen hoe dit uitwerkt. Wij vinden het wel een gemis dat er zo weinig concrete doelstellingen zijn die focus kunnen geven voor het veld, maar ook richtinggevend zouden kunnen zijn bij de evaluatie.

Mevrouw **Gonggrijp**: De commissie heeft haar instellingsbeschikking gekregen in augustus 2008. In oktober 2008 is het eerste rapport met het eerste advies uitgebracht over preventieve ambulante begeleiding. De vraag was of er geld uit de Rugzakjes moet worden overgeheveld naar de middelen voor preventieve ambulante begeleiding, met de bedoeling om met de preventie te zorgen dat er minder indicaties zouden komen. Wij hebben niet kunnen vaststellen dat preventieve ambulante begeleiding tot minder indicaties leidt en hebben geadviseerd dit aan te tonen alvorens een dergelijke stap te zetten. In november hebben wij de staatssecretaris het werkplan van de ECPO aangeboden, begeleid door een brief met een aantal eerste aanbevelingen. Wij hebben aandacht gevraagd voor de effecten van passend onderwijs. In juni 2009 verscheen het eerste rapport over de koplopers en vlak daarna, ook na de brief van de staatssecretaris, het advies dat u uitgebreid hebt besproken. Inmiddels hebben wij de staatssecretaris nog drie rapporten toegestuurd, alle drie vergezeld door een brief waarin stond dat de ECPO later in een advies op de rapporten zou terugkomen. De rapporten betreffen percepties van verandering van de bekostiging van zorg voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften. Hoe zien partijen in het veld de budgetfinanciering? Wat zijn de verwachtingen? Voorts een rapport over keuzevrijheid in ambulante begeleiding, over de vraag: «Gedwongen winkelnering of niet?» en hoe mensen in het veld dit zien. Recent hebben wij een rapport gestuurd over de mate waarin allochtone leerlingen gebruikmaken van speciale onderwijsvoorzieningen. De commissie adviseert op basis van onderzoek, maar ook op basis van gesprekken met het veld en deskundigen.

Toen de commissie van start ging is de afspraak gemaakt dat een deel van het programma Beleidsgericht onderzoek primair onderwijs (BOPO) – een pot geld die bij NWO is gestald voor het maken van een evaluatieprogramma voor beleid op het gebied van primair onderwijs – zo kan worden ingezet dat het kan dienen als onderzoek waarover deze commissie kan adviseren. Het onderzoek naar de effecten van passend onderwijs op stelsel-, school- en leerkrachtniveau is ondergebracht in BOPO en onlangs goedgekeurd. Aan de eerste rapporten zal nog een heel traject voorafgaan. Ook heeft de commissie steeds onderzoek aanbevolen naar de effecten van passend onderwijs op leerlingen. Daarover hebben wij ook gesprekken gevoerd, want het meest geschikte onderzoek, dat al loopt en dat daar misschien zicht op kan geven, blijkt het Cohortonderzoek onderwijsloopbanen (COOL) te zijn, waarbij eens per drie jaar leerlingen van een steekproef van de scholen worden getoetst en hun context en onderwijsprestaties worden bekeken. In dit onderzoek werden de zorgleerlingen niet meegenomen. Wij hebben aanbevolen dat wel te doen. Inmiddels wordt een eerste verkenning gedaan en wij hopen dat dit binnenkort van start kan gaan.

De **voorzitter**: Wij moeten doorgaan. Ik geef mevrouw Kraneveldt het woord.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Voorzitter. De politiek heeft de afgelopen jaren gekozen voor een lerende aanpak, waarbij niet meteen een blauwdruk voor het veld is neergelegd, maar is bezien of allerlei initiatieven van onderop kunnen worden ondersteund om met een aantal rand-

voorwaarden te komen tot een eigen invulling van passend onderwijs. Dit heeft veel bestuurlijke drukte opgeleverd, maar te weinig concrete handvatten voor scholen, leraren en ouders om mee aan te slag te gaan. Nu komt er een landelijk referentiekader. Hierover denkt het veld nu na, opdat niet alle scholen zelf het wiel opnieuw hoeven uit te vinden, maar een kader hebben waarbinnen zij besluiten kunnen nemen die belangrijk zijn voor de invulling van passend onderwijs. Wat is uw mening over dit landelijke referentiekader? Is het een zinvol, goed gekozen instrument? Wat verwacht u ervan? Zou dit kader een vorm kunnen zijn van zelfregulering, die steeds aan verandering onderhevig kan zijn, of zou een referentiekader uiteindelijk als basis moeten dienen en in wetgeving worden verankerd?

De **voorzitter**: Ik heb de aanvullende vraag wat in dit referentiekader minimaal en maximaal geregeld zou moeten zijn.

Mevrouw **Lambrechts**: Er wordt te snel gedacht dat wij hebben geconcludeerd dat het niet goed ging in het veld. Wij hebben de vinger wel op een aantal zere plekken gelegd, maar wij vinden het te vroeg om te zeggen of het al dan niet goed gaat. Iedereen zat nog in de planfase, de stap naar de praktijk moest nog worden gemaakt en dat was ook verklaarbaar. In het advies staat niet dat het niet goed ging, maar dat er nog weinig over te zeggen was of het succesvol zou kunnen zijn voor de gestelde doelen.

Het landelijk referentiekader bevat veel zaken waarvan wij eerder gezegd hebben dat er helderheid over moet komen, zoals de handelingsgerichte diagnostiek, de positie van ouders en hun aanspraken op het aanbod, de bandbreedte van de zorg op school en de leerkracht. Ik mis echter de positie van de overheid. Ik zou graag helder hebben wat de rol van de overheid in het referentiekader is. Wat wil de overheid voor alle kinderen gewaarborgd hebben? Hoe bewaakt ze dat? Het gaat er niet om, alles maximaal in de wet te zetten, maar om een kader te geven. Daarmee is meteen gedefinieerd welke ruimte het veld heeft om dit zelf in te vullen. Dit volgt de lijnen van het Dijsselbloem-rapport, namelijk dat helder moet worden aangegeven wat men voor elk kind gewaarborgd wil hebben. Overigens staat ook in de brief van de staatssecretaris dat er een wet op de zorgplicht komt, maar er ligt nu nog geen proeve van een concept. Deze wet zou helderheid kunnen geven, maar vooralsnog is dat niet het geval. In de volgtijdelijkheid der dingen ligt er nu een enorme opdracht bij het veld, dat ook vrij snel een antwoord zou moeten geven. Gelet op de tijd en het gebrek aan helderheid over het kader kan men zich afvragen of het veld aan deze opdracht kan voldoen. Je kunt je afvragen of veel van de onderliggende zaken niet in een apart traject moeten worden ondergebracht, zoals de medezeggenschap en de positie van ouders en leerkrachten en de handelingsgerichte diagnostiek. Dat allemaal in één kader onderbrengen is complex.

Het is niet aan ons om de vraag te beantwoorden wat er geregeld moet worden in het referentiekader. De kernvraag is wat de overheid gewaarborgd wil zien voor elk kind. Gelet op het huidige beleid is dat in ieder geval een plek op school voor kinderen die in staat zijn om naar school te gaan. Wij hebben ook een aantal suggesties gedaan in ons eerdere advies. Wellicht kan COOL bijvoorbeeld een antwoord geven op de vraag of er straks minder kinderen als functioneel analfabeet van school komen en of er minder instroom in de Wajong zal zijn. Ook moet zichtbaar worden of de periode tussen het moment van aanmelding voor hulp en het moment waarop deze hulp wordt verleend korter wordt. Dat zou een teken zijn van minder bureaucratie en sneller inspelen op behoeften. Dit kader zou zulke waarborgen moeten bieden, vanuit de grondwettelijke verantwoordelijkheid van de overheid voor aanbod, kwaliteit, bekostiging en toezicht.

De heer **Bosma** (PVV): In uw rapport staat dat de zorgplicht onvoldoende is gedefinieerd. Wat zou «zorgplicht» moeten betekenen?

Mevrouw **Lambrechts**: In het voorjaar bleek uit de gesprekken die wij voerden dat dit begrip een moreel appel is geworden. Iedereen vindt het belangrijk en kan zich er iets bij voorstellen, maar een moreel appel is iets anders dan een zorgplicht waarin verantwoordelijkheden goed zijn vastgelegd, zodat helder is waartoe dit het schoolbestuur verplicht en welke aanspraken leerlingen en ouders op de zorgplicht kunnen maken. Wij zijn van mening dat het dit laatste zou moeten zijn. Het moreel appel blijft van belang, maar biedt onvoldoende garanties dat er aanspraak op kan worden gemaakt en dat het daadwerkelijk kan functioneren.

De heer **Bosma** (PVV): De staatssecretaris noemt in haar brief een niet-vrijblijvende regionale samenwerking tussen scholen en besturen. Kunt u daarmee wel uit de voeten?

Mevrouw **Lambrechts**: Zeker, er moet worden samengewerkt. Een belangrijke vraag is waar de prikkels tot samenwerking moeten worden neergelegd. Bij een niet-vrijblijvende samenwerking moet er het gevoel zijn dat het een verplichte samenwerking is.

De heer **Bosma** (PVV): Horen daar ook sancties bij?

Mevrouw **Lambrechts**: Ja, daar horen rechten, plichten en sancties bij.

De heer **Bosma** (PVV): Wat moet er dan gebeuren als niet aan de zorgplicht wordt voldaan?

Mevrouw **Lambrechts**: Dat moet u niet aan ons vragen, want wij bezien dit evaluerend, maar helderheid daarin is belangrijk. Over de vraag wat men met een evaluatie wel en niet kan doen geef ik graag het woord aan de heer Peschar.

De heer **Peschar**: Ik zou graag het antwoord geven, maar er zijn enkele voorbehouden. De commissie ontwerpt het beleid niet, maar kijkt ernaar met de handen op de rug. Wij stropen niet de mouwen op. Het belangrijkste probleem is steeds het criterium. Wanneer moet je besluiten of het beleid met alles eromheen – de regelingen, de financiering, de organisatie – is geslaagd? Waar kijk je dan naar en in welke context? Over welke groep leerlingen en over welke scholen gaat het? Dat is in het traject tot nu toe op de achtergrond geraakt. Het begrip «passend onderwijs» is aantrekkelijk, maar heeft juist daarom de valkuil in zich dat men vergeet precies te omschrijven voor welke leerlingen het is bedoeld. Een commissie als de onze wil zo weinig mogelijk met meningen komen die niet onderbouwd zijn. Er moet onderzoek onder liggen en een redenering, voordat wij zeggen dat het voldoende is, dat dit de gewenste richting is. Dat maakt het vooral op dit terrein lastig. Niemand denkt dat er geen goede bedoelingen zijn en dat het niet de goede kant op zou gaan, maar de vraag is waarop je dit moet baseren. Is er een empirische indicatie? Kan die worden uitgelegd en kan erover worden gediscussieerd of de indicatie klopt?

Er is gevraagd wat deze heroverweging betekent voor de manier waarop de ECPO hiernaar kijkt. De experimenten en de veldinitiatieven zijn in principe afgelast. Men voelt in het veld wel degelijk de behoefte ermee door te gaan. Men wil weten waar men aan begonnen is en of dat er toe doet. Tegelijkertijd is daarmee de basis voor een wat hardere evaluatie minder sterk geworden, want dit is niet het enig mogelijke criterium. Wat mogelijk is, is de ontwikkelingen in het veld de komende jaren goed bij te houden. Naast de meer globale monitor van Actis Advies kan men meer

in detail kijken naar de interessante hoeken van het veld, waar zaken worden toegevoegd en interessante experimenten plaatsvinden. Daarmee zouden wij verder kunnen en is de lerende aanpak voor een deel geïntroduceerd. Zoals de secretaris zei, is het COOL-zorgcohort buitengewoon belangrijk, want daarmee is een deel van het onderwijs buiten zicht gebleven. Wij hebben altijd een optimistisch beeld van het Nederlandse onderwijs gehad, doordat wij een groot deel van onze zorgleerlingen en het speciaal onderwijs buiten de cijfers hielden. Naarmate daarmee wordt geschoven kan het beeld ook gunstiger of minder gunstig worden gemaakt. Voor de evaluatie van iedere mogelijke vorm van passend onderwijs, hoe dit ook is ingericht, is het een noodzakelijke voorwaarde om dat goed op de rails te hebben.

Bij WSNS mochten er geen experimenten zijn. Het moest zich in de praktijk voltrekken om te bezien of je met gezond verstand, wetenschappelijke theorieën en experts kunt bedenken waarom iets zou moeten werken of absoluut niet zou kunnen werken. Wij hebben toen vrij grondig geprobeerd om door analytische evaluaties – in feite gezondverstandredeneringen, onderbouwd met ervaringen en theorie – uit te leggen waarom iets wel of niet werkt. Een van de principes was bijvoorbeeld: op het moment dat iemand het geld al heeft, zal er weinig stimulans zijn om nog samen te werken. Het is een algemeen principe, dat men ook toegepaste sociale psychologie kan noemen, maar door van zulke principes uit te gaan kun je een stelsel wel beïnvloeden. Dit leidt tot de constatering dat iemand die het geld niet heeft, moet samenwerken. Dit leidt weer tot een bepaalde vorm van strategisch gedrag, maar niet ieder strategisch gedrag is slecht. Veel beleid is gericht op het aansturen van het juiste strategische gedrag door op de juiste plek geld te leggen, een beloning of een sanctie, waardoor het onderwijs zo wordt ingericht en docenten en schooldirecties zich zo gedragen als bedoeld is.

De heer **Bosma** (PVV): Kunt u terugkomen op het bijna magische begrip «zorgplicht» en de rol die dit speelt en zou moeten spelen in het beleid?

De heer **Peschar**: Op het moment dat de zorgplicht wordt gedefinieerd kan een evaluatiecommissie kijken hoe daarmee wordt omgegaan. Onze belangrijkste zorg is dat dit begrip zodanig moet worden omschreven dat kan worden vastgesteld of het werkt zoals bedoeld. De vraag wat er precies bij hoort kan ik niet in een achternamiddag beantwoorden. Als u zegt dat dit een belangrijk punt is, dat meteen moet worden ingevoerd en waar regels voor moeten komen, maar als u ook van mening bent dat enige tijd moet worden besteed aan het nadenken wat hier allemaal in moet, haal dan enige mensen bij elkaar die er verstand van hebben en een idee kunnen geven hoe dit moet worden ingericht. Dat zou het etiket «analytische evaluatie» verdienen. In Nederland hebben wij daarmee weinig ervaring, dus wij zouden kijken of er in het buitenland soortgelijke situaties zijn, die zelf niet kunnen worden gekopieerd, maar de onderliggende mechanismen wel. Wij weten nog niet wat wij daarvan kunnen leren. Voor Nederland is dit een experiment, dat wij niet onvoorbereid in zouden willen gaan. Wij willen graag nagaan wat wij ervan weten, wat de bedoelde, maar vooral ook de herkenbare onbedoelde effecten zijn.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Wij willen zowel in het reguliere onderwijs als in het speciale onderwijs de kwaliteit van de zorg voor en het onderwijs aan de kinderen over wie wij vandaag spreken verbeteren. Wij proeven in de reacties die wij van beide kanten krijgen soms echter een grote afstand tussen deze beide werelden en soms ook wat weerstand, maar zij moeten natuurlijk goed gaan samenwerken en goed op elkaar aansluiten. Welke consequenties zou de beleidswijziging die de staatssecretaris heeft aangekondigd hebben voor het speciaal onderwijs? Kan het van de wijziging profiteren? Wordt het erdoor

bedreigd, zoals wij ook wel horen? Hoe ziet u de kansen voor de samenwerking tussen de beide werelden?

Mevrouw **Lambrechts**: Ik wil eerst het beeld rechtzetten dat er op dit moment niets gebeurt met het speciaal onderwijs. Er wordt hard aan de kwaliteit gewerkt. Naar mijn mening zijn er al effecten van de Kwaliteitsagenda te zien, hoewel dit nog niet onderzocht is. Er wordt gewerkt aan de wet over de kwaliteitsaspecten van het speciaal onderwijs, het introduceren van kerndoelen, doorstroomprofielen en diplomering. Ik kan niet inschatten welke gevolgen de beleidswijziging zal hebben, maar wel kijken wat er gebeurt. Een deel van de expertise in wording bij de expertisecentra, waarbij soms weliswaar vraagtekens worden gezet, wordt daar weggehaald en overgeheveld naar de samenwerkingsverbanden of de scholen. Expertise berust in mensen, dus als de mensen beschikbaar en toegankelijk blijven voor het onderwijs, wordt daarmee een doel gediend. Wij weten dat niet zeker en zullen moeten zien wat er gebeurt. Er zijn in theorie een paar mogelijkheden: ofwel alle ambulante begeleiders verdwijnen uit het onderwijs, ofwel zij worden op andere plekken heel goed en directer ingezet voor het onderwijsproces, ofwel zij worden gewone leerkrachten. Dit kan als voordeel hebben dat er meer handen in de klas komen of een betere toerusting van het proces. Wij kunnen dat niet voorspellen. Ik hoor zorgen uit het speciaal onderwijs, maar merk ook dat zij nu samen met het regulier primair onderwijs het rondje langs de scholen maken. Dit wijst erop dat men zelf goede mogelijkheden ziet om hierin samen te werken. Het vergt een goede samenwerking, omdat er nu iets wordt weggehaald bij de ene vorm van onderwijs en toegevoegd bij de andere, terwijl wel goed moet worden samengewerkt vanwege de kwaliteitswet en de diplomering, die op gewone scholen zou moeten gebeuren.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Binnen het speciaal onderwijs bestaat zorg dat het de bedoeling zou zijn dat deze vorm van onderwijs moet verdwijnen en alles regulier moet worden. Begrijpt u deze zorg?

Mevrouw **Lambrechts**: Ik lees niet in de brief dat het speciaal onderwijs moet verdwijnen, maar als je de lijnen doortrekt wordt het voorstelbaar dat het speciaal onderwijs en de expertisecentra weer gewoon so-scholen worden en de expertise op een andere plek terechtkomt. Het is overigens wel belangrijk dat deze expertise dan ook daadwerkelijk op een andere plek terechtkomt en toegankelijk is.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): De samenwerking tussen speciaal en regulier onderwijs moet goed afgestemd zijn, zodat leerlingen op de juiste plek terechtkomen. Ziet u met deze beleidswijziging van de staatssecretaris echt kansen voor een goede samenwerking in de toekomst?

Mevrouw **Lambrechts**: In het geheel of alleen op dit punt?

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): In het geheel. Ziet u beide onderwijssoorten binnen een paar jaar naar elkaar toe groeien?

Mevrouw **Lambrechts**: Het zou goed zijn als wij in beeld brachten welke bewegingen er op dat punt zijn. Ik vat enkele punten op als positief, waaronder de expliciete keuze voor het primaire proces. Daarmee is het nog niet geregeld, maar is wel de focus verlegd van een sterke gerichtheid op de bestuurlijke inrichting naar meer gerichtheid op de school, de leerkrachten en leerlingen, dus op de inhoud. Dat is een pluspunt uit de brieven over de heroverweging. Een ander pluspunt, waarvan ons eigen onderzoek heeft aangetoond dat er grote behoefte aan is, is meer flexibili-

teit in de inzet van middelen, waardoor een ander type zorgvoorzieningen kan ontstaan, soms ook vroegere zorg, soms langer durend en soms korter durend. Duidelijkheid over het feit dat er budgetfinanciering komt en het tijdsplan daarbij zien wij ook als een pluspunt. Daarnaast zijn er nog wel wat losse eindjes, waarvan de effecten nog niet te voorzien zijn. Een daarvan is het referentiekader. Het is nog volstrekt onduidelijk wat dat gaat opleveren en hoe het gaat functioneren.

Wij maken ons zorgen, omdat er een zeker risico is voor de positie van de overheid, die nu wel veel stappen terug lijkt te doen, en de positie van de ouders. Er lijkt soms een grote discrepantie te bestaan tussen de verschillende ouderorganisaties. Uit de gesprekken die wij recent daarover hebben gevoerd blijkt dit mee te vallen. Het gaat hier niet zozeer om de Rugzak als Rugzak, maar om de functie van de Rugzak. Deze functie is dat men zich welkom voelt aan tafel, omdat men geld meebrengt. Zoals gezegd is dat toch een bepaalde prikkel. In die zin gaf de Rugzak ook keuzes. De functie van het welkom zijn, een volwaardige gesprekspartner zijn en als ouder ook iets te kiezen hebben binnen binnen regulier en speciaal onderwijs, waarbij niet elk aanbod meteen als passend hoeft te worden beschouwd, wordt door alle ouderorganisaties gezien als een belangrijke waarborg voor hun positie.

De **voorzitter**: Dat is een goede overgang naar een aantal vragen over de financiën.

De heer **Bosma** (PVV): Wat zijn de gevolgen van verschillende financieringsmodellen? Soms valt de term «perverse prikkel». De Rugzakfinanciering lijkt de ouders meer macht en invloed te geven. Kan het financieringsmodel dat de staatssecretaris nu voorstelt ook prikkels bevatten? Op welke manier stuurt het beleid?

Mevrouw **Lambrechts**: Er is natuurlijk maar een bepaald aantal prikkels voorhanden. Een ervan is management by speech. Dit is belangrijk voor het moreel, maar biedt weinig handvatten. Er is wet- en regelgeving en financiën, en veel meer is er niet. Financiën vormen een enorme prikkel. Er kan natuurlijk overal perversiteit insluipen. Er kan bureaucratie zijn op het niveau van het regionale netwerk, maar ook op het samenwerkingsniveau of op het niveau van schoolbesturen. Als men bijvoorbeeld geld gaat oppotten en niet inzetten in de klas, en als er daardoor opnieuw wachtlijsten ontstaan en kinderen niet worden bediend, is er niets gewonnen. Elk model kan dat in zich hebben. Men dient zich te realiseren dat het verleggen naar een ander niveau niet automatisch betekent dat het goed gaat functioneren. Het kan opnieuw op die manier uitwerken. Dat is niet de bedoeling en men moet kijken of de voorwaarden beter zijn, en dat is ook ieders inzet, maar het is niet voldoende om dit op een ander niveau te leggen.

Ik verzoek de heer Peschar nader in te gaan op de financiële prikkels.

De heer **Peschar**: Het budget is een onderdeel van een strategie, niet het uitgangspunt. Er is een beperkt aantal middelen om iets te bereiken. Eén daarvan is het budget. De vraag is of het budget voldoende is om de nodige taken naar alle redelijkheid te verrichten. Dat kun je evalueren, daar moet een maatstaf voor zijn. Een andere vraag is of je de middelen daar wilt neerleggen waar wordt samengewerkt aan de oplossing van het voorliggende probleem. Het is duidelijk dat niet elke school alles tegelijkertijd kan doen, dus er moet op een of andere manier worden samengewerkt. De beschikbare middelen moeten worden ingezet om de samenwerking te bevorderen, althans niet te ontmoedigen. Dat betekent dat je moet gaan kijken wie er op een gegeven moment een extra bonus moet krijgen. Er moet worden samengewerkt en die samenwerking moet worden beloond. De beloning moet bij voorkeur niet ten goede komen

aan degenen die samenwerken, maar aan degenen voor wie ze bedoeld is, namelijk de leerlingen. Als wordt gekozen voor middelen die een open eindkarakter hebben, zal blijken dat die middelen een eigen leven gaan leiden en dat ook allerlei bewegingen die richting uit zullen gaan. Voor een deel is het ook de bedoeling van het leerwegondersteunend onderwijs (LWOO) om leerlingen die kant uit te krijgen en dat te stimuleren, tot het moment dat het in zijn tegendeel omslaat en men ontdekt dat daar een strategie op kan worden gevoerd. Dit geldt voor veel openeindregelingen en dat is dus het risico dat je daarmee inbouwt. Er valt waarschijnlijk veel meer te zeggen over budgettering, maar het is veel belangrijker om daar grondig naar te kijken, voordat definitieve conclusies worden getrokken. Het CPB heeft een voorstudie gedaan over de manier waarop zorggelden kunnen worden gebudgetteerd. Zij denken in eerste instantie aan stabiliseren en het vaststellen van een financieel plafond, maar het is belangrijker om een aantal verschillende modellen naast elkaar te zetten, wat bij ons weten nog niet echt is gebeurd. Wat zijn de verschillende budgettaire modellen? Wat zijn de risico's voor het ontploffen van zo'n model? Dat is wat er in feite in deze hele sector steeds is gebeurd. Wat zijn de mogelijkheden om de gewenste samenwerking van verschillende partners tot stand te brengen? Wij leren natuurlijk het meeste van echte experimenten. In het ene gebied financier je het zus, in het andere zo, en er ontstaat een verschil. Is dat verschil toe te wijzen aan de verschillende manieren van financiering? Dat willen wij in Nederland kennelijk niet, althans ik lees het nergens, maar het is wel de manier waarop wij het meeste kunnen leren. Als we die situatie niet kunnen realiseren, moeten wij kijken naar alternatieve financieringsmodellen in het buitenland en daarvan willen leren, of gebruikmaken van een soort denktank om op een rijtje te zetten wat men ervan weet. Blindelings in een financieringsmodel stappen omdat het aantrekkelijk lijkt voor het doel brengt grote risico's met zich mee, omdat van tevoren niet de tijd is genomen om na te denken over de mogelijke negatieve effecten.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Wat kan de voorgestelde herverdeling van de middelen betekenen voor de begeleiding van en het onderwijs aan leerlingen? Lukt de herverdeling strategisch gedrag uit? Zitten er ook mogelijkheden in? Welke gevolgen heeft deze nieuwe manier van werken voor de ambulante begeleiders?

Mevrouw **Lambrechts**: Vooralsnog levert het onrust op, wat hopelijk afgelopen is als er duidelijkheid komt. Het hangt sterk af van de keuzes die worden gemaakt op het regionaal samenwerkingsniveau, waar veel vrijheid wordt neergelegd. Men heeft de vrijheid om de ambulante begeleiders te laten zitten waar ze zitten bij de REC's en hen in te huren, om hen op het samenwerkingsniveau zelf aan te stellen en om gewone leerkrachten van hen te maken in het reguliere onderwijs. Er is een groot scala aan mogelijkheden. Mijns inziens is de gevoelde onrust wel terecht, omdat hun positie in het geheel niet duidelijk is.

De **voorzitter**: Uw antwoord is duidelijk. Ik wil u bedanken voor uw tijd en voor de grote hoeveelheid informatie die u ons hebt gegeven.

Mevrouw **Lambrechts**: Ik wil nog twee dingen toevoegen. Weliswaar is gekozen voor de focus op het primaire proces, wat veel aandacht voor leraren en leerlingen betekent. Uit de brief blijkt dat dit nog niet duidelijk handen en voeten heeft gekregen, maar dat dit buitengewoon belangrijk gevonden wordt. Het succes van het passend onderwijs zal vooral afhangen van de mate waarin wij leerkrachten in staat stellen hun taak te verrichten en het ook voor hen aantrekkelijker kunnen maken. Het mag niet alleen een Moeder Theresa-achtige oproep worden dat dit een appel

is dat zij moeten uitvoeren. De leraar is een belangrijke focus in de benadering van onderop.

Ook wijs ik hier nog op de positie van de veldinitiatieven en experimenten, die in één klap van een stimuleringsbeleid in een ontmoedigingsbeleid zijn terechtgekomen. Zij mogen doorgaan, maar er wordt wel op bezuinigd. Dat is een probleem. Half Nederland zit op de een of andere manier in een veldinitiatief of in de voorbereidingen daarvan. Uit de gesprekken die wij voeren blijkt dat de intentie er is om door te gaan, maar dat zal mogelijk niet gebeuren als erop wordt bezuinigd. Het is één ding om te zeggen dat dit geen blauwdruk is, dat niet iedereen het hoeft te doen en dat wij in een rustiger tempo een andere structuur daarin gaan kiezen. Het is iets anders dat daarmee lopende initiatieven worden ontmoedigd. De vraag is of het de bedoeling is om dit zo in te zetten?

De **voorzitter**: Mijnheer Peschar, mevrouw Gonggrijp, zijn er nog zaken die u ons wilt meegeven? Hartelijk dank, ook namens mijn collega's hier.

Hoofdinspecteur primair onderwijs/inspecteurs speciaal onderwijs

Gesprek met de heer Henkens, mevrouw Broeren, de heer Van de Pol en de heer Triemstra

De **voorzitter**: Welkom op deze eerste dag van de hoorzittingen naar aanleiding van de invoering van passend onderwijs. De Tweede Kamer zal hierover begin volgend jaar met de regering debatteren. Het is belangrijk dat wij mensen uit het veld met verstand van zaken horen en wij zijn dankbaar voor deze gelegenheid om u vragen te stellen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Hartelijk welkom hoofdinspecteur Henkens. U was vanaf 1991 werkzaam als directeur vo bij het ministerie van OCW. Sinds 2002 bent u hoofdinspecteur primair onderwijs en expertisecentra bij de Inspectie van het Onderwijs. Tot uw portefeuille behoren daarnaast het Onderwijsverslag, het niet bekostigd onderwijs en Nederlands onderwijs in het buitenland.

Verder heten wij welkom de inspecteur expertisecentra heer Triemstra, mevrouw Broeren, toezichtdirecteur expertisecentra, en de heer Van der Pol, programmaleider sectorontwikkeling en instrumentatie. Ik hoop dat de heer Henkens zelf zal beoordelen aan wie hij binnen zijn team onze vragen voorlegt.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Uit het concept Jaarwerkplan van 2010 van de Onderwijsinspectie blijkt dat u op verzoek van het ministerie van Onderwijs een belangrijke bijdrage levert aan de ontwikkeling van het passend onderwijs. In 2009 hebt u vooral gekeken naar de levering van data ten behoeve van de nationale experimenten en de veldinitiatieven. Kunt u vertellen waarnaar u hebt gekeken bij deze levering van data en hoe u betrokken bent geweest bij de koerswijziging die de staatssecretaris voorstelt?

De heer **Henkens**: Ik geef het woord aan Piet van de Pol.

De heer **Van de Pol**: Wij hebben in 2009 alle kennis en data die de inspectie beschikbaar heeft gesteld voor de diverse initiatieven. Dat betekent alles wat wij in een reeks van jaren hebben gerapporteerd over wachtlijsten in het speciaal onderwijs, thuiszitters, doorlooptijden van de gegevens uit het toezicht op de REC's en de indicatiestellingen, en de kwaliteitsprofielen van afzonderlijke scholen in een regio.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ziet u een causaal verband tussen de heroverweging van de staatssecretaris en de gegevens die u hebt aangeleverd?

De heer **Van de Pol**: Wij hebben onze gegevens aangeleverd en uiteindelijk zijn daaruit beleidsconclusies getrokken. Wij zijn niet degenen die hebben gezegd welke beleidsconclusies zouden moeten worden getrokken. Verder hebben wij tweemaal geparticipeerd in brainstormbijeenkomsten met het departement, waar wij wederom onze kennis en gegevens beschikbaar hebben gesteld.

De heer **Dibi** (GroenLinks): U ziet de rol van de inspectie als leverancier van data. Vervolgens bepaalt het ministerie wat daarmee wordt gedaan. Hebt u zelf ook bepaalde conclusies verbonden aan de data die u hebt verzameld, of beschouwt u dat niet als uw taak?

De heer **Henkens**: Ik verwijs naar het Onderwijsverslag, waarin wij onze zorg hebben uitgesproken over de kwaliteit van de zorg in de onderwijssectoren. Dat vindt u ook terug in de brief van de staatssecretaris, waarin

wordt gewezen op de kritische geluiden vanuit de ECPO en de inspectie. Wij hebben er ook op aangedrongen om aan de hand van de data vast te stellen waar de problematiek het grootste was. Er wordt te vaak gesproken over «de groei van het speciaal onderwijs» of «de groei van het aantal Rugzakleerlingen». Wij hebben erop gewezen dat deze problematiek heel verschillend is voor de onderscheiden clusters en dat de groei niet gelijk is verdeeld over het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs. Wij hebben daarom in overweging gegeven goed te kijken of dit tot een onderscheiden aanpak zou kunnen leiden. Een aantal van die overwegingen is terug te vinden in de brief, maar het is uiteindelijk niet aan ons om hierin keuzes te maken.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): In het persbericht bij de aanbieding van het Onderwijsverslag 2009, getiteld «Veel leerlingen krijgen niet de zorg die zij nodig hebben», lezen wij dat 10% van de leerlingen in het basisonderwijs en 17% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs kunnen worden aangemerkt als zorgleerlingen. U stelt dat zij niet altijd de passende hulp krijgen, waardoor achterstanden ontstaan of onnodig blijven bestaan. Kunt u waarnemen of deze vraag naar zorg in de loop der jaren is toegenomen?

De heer **Triemstra**: Een belangrijke indicatie is de groei in het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs in de afgelopen twintig jaar. In 1988 gaf professor Doornbos zijn inaugurele rede de titel «Honderdduizend kinderen». Zo veel kinderen bezochten destijds het speciaal onderwijs. Daarop is actie ondernomen, onder meer WSNS, LWOO en praktijkonderwijs, waarmee lom en mlk uit het speciaal onderwijs zijn gehaald en er nog 20 000 leerlingen over waren. In het komende Onderwijsverslag kunt u lezen dat er weer 110 000 indicaties zijn. In de cijfers van de deelname aan het speciaal onderwijs, respectievelijk de Rugzak, wordt zichtbaar dat het aantal zorgleerlingen sterk is toegenomen. Ook is opvallend dat het aandeel van gedragsgestoorde kinderen, cluster 4, inmiddels de helft bedraagt van het totale aantal. Dit aandeel maakte vroeger 15% of 20% uit en is enorm toegenomen. Met name de leerlingen met gedragsproblemen dreigen sterk oververtegenwoordigd te raken in het speciaal onderwijs. Bij de jeugdzorg is een vergelijkbare ontwikkeling te zien. Als het gaat om de groei van het aantal zorgleerlingen, zou het accent op deze groep moeten liggen. Aan cluster 3, het zml, heeft het beleid ten grondslag gelegen dat wij jongere kinderen gingen toelaten en ook leerlingen die voorheen niet naar het onderwijs gingen, maar naar kinderdagcentra. Dit verklaart een groot deel van de groei in die sector, die niet gerelateerd is aan toeneemende problematiek van leerlingen. Bij cluster 4 is dat wel het geval.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Heeft de inspecteur een rol bij het beoordelen of een school of schoolbestuur de zorgplicht op een goede manier invult? Wat is uw oordeel over het feit dat leraren vaak niet eens weten dat zij Rugzakleerlingen in de klas hebben?

De heer **Henkens**: Het laatste is bijna onvoorstelbaar. Alleen al gezien de wettelijke verplichting zou voor elke leerling die is geïndiceerd ten minste een handelingsplan beschikbaar moeten zijn. Een handelingsplan dient de basis te zijn voor het handelen van de leraar in de dagelijkse praktijk. Het zou niet mogelijk moeten zijn dat deze niet weet dat een leerling geïndiceerd is.

Wij zijn ons aan het bezinnen op onze toekomstige rol bij de zorgstructuur. Die hangt ook af van wat in het parlement wordt besloten met betrekking tot de invulling. Ik kan mij niet voorstellen dat de inspectie niet een toeziende rol zal hebben op het continuüm van zorg dat in de regio wordt geboden. De invulling van dit toezicht hangt af van de invulling van de gekozen zorgstructuur, hetzij de regionale varianten die men daarin zelf

kan aanbrengen, hetzij de basis die in de wet wordt gelegd. Het is nu te vroeg om te zeggen hoe het toezicht wordt ingevuld. Duidelijk is wel, dat als het bovenschoolse belangrijk wordt, wij op dat gebied meer zullen moeten doen dan wij op dit moment doen. Wij hebben enkele jaren geleden wel gekeken naar de samenwerkingsverbanden van WSNS, maar op dit moment is ons toezicht sterk instellingsgericht. Er zal een ander element bijkomen als gevolg van de aanpak voor passend onderwijs.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Het rapport «Vertrouwen in de school» van Pieter Winsemius spreekt boekdelen over de toegenomen maatschappelijke druk in samenhang met probleemkinderen op de scholen. Ook bijvoorbeeld de leer-werkplicht tot 27 jaar zorgt voor maatschappelijke druk, omdat in het vmbo en mbo sprake kan zijn van de situatie dat een drugsverslaafde tienermoeder met een schuldenproblematiek in de klas zit bij kinderen van 16 jaar. Hebt u een oordeel over de invloed hiervan op de kwaliteit van het onderwijs? Vindt u dat hiervoor een andere oplossing moet worden gevonden?

De heer **Van de Pol**: Los van de geschetste casuïstiek is een van de problemen dat de toegankelijkheid voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in vormen van regulier onderwijs kwetsbaar is. Wij hebben er de afgelopen jaren regelmatig over gerapporteerd dat een leerling, als deze eenmaal met een Rugzak in het voortgezet onderwijs zit, daar niet automatisch een diplomering of startkwalificatie haalt. Wij zien in toenemende mate dat jongeren boven de 15 jaar voortijdig schoolverlater zijn zonder een startkwalificatie. Het oprekken van de leerplicht zal een aanzienlijk complexere problematiek met zich meebrengen, die bijvoorbeeld ook speelt in de justitiële jeugdinrichtingen. Jeugd-tbs kan doorlopen tot na het 20ste jaar, zodat iemand van 24 daar ook nog kan meedoen in een onderwijsvoorziening. Een vraag is of de combinatie in een voorziening van iemand van 24 en iemand van 16 jaar gewenst is.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Hoe worden de resultaten van de zorgleerlingen meegeteld in de schoolprestaties? Hoe wordt voorkomen dat scholen leerlingen uitsluiten van bijvoorbeeld het afleggen van Cito-toetsen, of zorgleerlingen weren uit angst dat door hen de prestatie van de school daalt?

De heer **Henkens**: Dat is een vraag die wij regelmatig horen. Men lijdt het meest door het lijden dat men vreest. Als dit het gevolg zou zijn van ons toezicht, zouden wij het toezicht direct moeten veranderen, want dat kan de bedoeling niet zijn. De situatie is ook niet zo. Wij kijken naar de resultaten van leerlingen aan het eind van de basisschool. Wij hebben daarvoor onze normen. Zit een school daaronder, dan is dat het begin van het verantwoordingsgesprek met de school. Als een aantal leerlingen daar specifieke behoeften hebben en op een aparte leerlijn zitten, en de school dat goed kan verantwoorden, dan worden die leerlingen buiten de beoordeling van de prestatie gehouden. Wij verwachten dat de school voor die leerlingen een ontwikkelingsperspectief heeft gedefinieerd en dat ook volgt, bijstelt en bij achterblijvende resultaten aanpast. De volgende stap die wij willen maken, ook bij het speciaal voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs, is niet alleen kijken of scholen een ontwikkelingsperspectief hebben opgesteld, maar of wij ook een maat kunnen vinden om te zien of de ontwikkelingsperspectieven voldoende ambitie bevatten. Dat hebben wij nadrukkelijk op de agenda staan voor het speciaal basisonderwijs. In onze rapportages ziet u dat wij een grote slag hebben gemaakt doordat bijna alle scholen echt bezig zijn met de ontwikkelingsperspectieven. Nu is de vraag of deze voldoende ambitie hebben. Wij willen op dezelfde manier in het basisonderwijs de verantwoordingsdiscussie met de scholen aangaan. Als een school kan aantonen dat er een zorgbeleid is

waardoor er leerlingen op zitten die anders in het speciaal basisonderwijs zouden zitten, hoeft die school niet bang te zijn dat de beoordeling ten onrechte onvoldoende zou zijn. Ik hoor deze vraag vaak, ook in overleggen van de staatssecretaris met het onderwijsveld, en dit is ons antwoord.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Wij zoeken naar de beste wijze van organisatie van de zorg en van de controle door de inspectie. De heer Hoffmans heeft in zijn rapport over de effecten van de zorg een aantal aanbevelingen gedaan waardoor het toezicht misschien kan worden verbeterd, onder meer om de zorgmiddelen te koppelen aan doelen en effecten. Hoe kan het toezicht door de inspectie beter worden geregeld?

De heer **Van de Pol**: Wij hebben toezicht op BRIN-nummers, op scholen, op instellingen. Wij verzamelen kwalitatieve gegevens van die instellingen, waarover wij rapporteren, maar dat blijft vaak beperkt tot de individuele scholen. In de notitie van de heer Hoffmans en ook in de discussie over passend onderwijs wordt het steeds belangrijker om iets te zeggen over het samenspel tussen de scholen en voorzieningen in een regio, hoe de regio dan ook wordt gedefinieerd. Wij moeten daarvoor in onze methode een toezichtkader ontwikkelen om toezicht te houden op de kwaliteit van dit regionale samenspel en op de effecten op de zorg voor de leerlingen die de zorg nodig hebben. Dan is niet alleen informatie nodig over de zorgcapaciteit van individuele scholen, maar ook over de wijze waarop het regionale continuüm van zorg handen en voeten krijgt zodat iedere leerling het onderwijs kan krijgen waarop deze recht heeft.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Hoe kan dit toezichtkader worden opgesteld? Hoe kun je op regionaal niveau zien hoe reguliere en speciale scholen samenwerken en of het continuüm van zorg goed werkt?

De heer **Van de Pol**: Je kunt vaststellen of iedere leerling de nodige zorg krijgt. Dit kan op een afzonderlijke school, maar als de leerling naar een voorziening met meer expertise moet, kun je ook vaststellen of dat niet te lang duurt; of de wijze waarop hij daar terecht komt logisch en duidelijk is; of ouders daar voldoende bij betrokken zijn; of de zorgmiddelen die regio's en scholen krijgen effectief worden ingezet; of er voldoende deskundigheid is als het gaat om kinderen met complexe problematiek. Dat zijn indicatoren die bruikbaar zijn om een toezichtkader te ontwikkelen dat over de individuele scholen heen wordt gelegd.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dat is nog onvoldoende gerealiseerd. U kunt nu beoordelen of de individuele school goede zorg geeft of in ieder geval weet hoe een behandelingsplan op te stellen als een kind een bepaalde behoefte heeft, maar de inspectie heeft onvoldoende zicht op de regionale samenwerking tussen scholen.

De heer **Van de Pol**: Wij kunnen nog niet voldoende zeggen over de kwaliteit, maar wellicht wel over de kwantiteit. Ik verwijs naar wachtlijstonderzoeken, het toezicht op de REC's en de gegevens over indicatiedruk die wij in het Cvl hebben. Deze vraag gaat meer over de kwalitatieve effecten van de zorg. Dat betekent een andere manier van toezicht als het gaat om de problematiek van passend onderwijs.

De heer **Henkens**: Toen de samenwerkingsverbanden «Weer Samen naar School plus» vorm kregen, was daarbij een aantal dat duidelijk onder de maat presteerde en bijvoorbeeld een hoog verwijzingspercentage had naar het speciaal basisonderwijs. Het departement heeft hiervoor een stimuleringstraject ingezet, dat door de inspectie is gemonitord. Wij hebben gerapporteerd wanneer samenwerkingsverbanden onvoldoende

vorderingen maakten met betrekking tot de gemaakte afspraken. Dit geeft aan dat een toezichthouder iets kan doen, als er bepaalde afspraken worden gemaakt op het niveau van een samenwerkingsverband. Wel was het samenwerkingsverband van WSNS beter gedefinieerd dan de samenwerking die er de afgelopen jaren is geweest tussen speciaal, voortgezet en primair onderwijs.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Infinite concludeert in het onderzoek «De inzet van zorgelden nader beschouwd» uit september 2009 dat de beslissingsstructuur voor de inzet en toekenning van de middelen niet volledig transparant en niet volledig vrij van risico's is. Hoe kunnen inzet en toekenning van de zorgmiddelen transparant gemaakt worden? Heeft de inspectie voldoende capaciteit om dit proces goed te monitoren, nu er steeds meer taken bij de inspectie liggen?

Mevrouw **Broeren**: Dit is lastig, omdat de gelden niet zijn geormerkt op het niveau van de individuele leerling. Wij kunnen dus wel kijken naar de financiële jaarverslagen, wat wij op dit moment doen in het kader van ons risicogestuurde toezicht als scholen zeer zwak worden verklaard. Dat betreft natuurlijk een kleine groep scholen. Helaas is er niet voldoende capaciteit als wij een stapje verder moeten gaan.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Vindt u dat dit moet veranderen? Hoe krijgen wij er zicht op of het geld voor Rugzakleerlingen inderdaad daarvoor wordt ingezet?

Mevrouw **Broeren**: Als enige aangrijpingspunt dat wij soms gebruiken zijn er de handelingsplannen waarin wordt ingegaan op de inzet van de gelden. Ten aanzien van de transparantie moet er nog een slag worden gemaakt.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Vaak weten leraren niet eens dat zij een Rugzakleerling in de klas hebben, dus kunnen wij ook niet weten of de middelen daaraan worden uitgegeven.

Mevrouw **Smits** (SP): Wat zou een meer geschikte werkwijze zijn? Het lijkt mij lastig om dit te monitoren via het oormerken op het niveau van de individuele leerling.

Mevrouw **Broeren**: Dat is inderdaad niet mogelijk. De ingang zouden de financiële jaarverslagen van de scholen zijn, waarin de besteding van de gelden zichtbaar is.

Mevrouw **Smits** (SP): Doelt u op oormerken op dat niveau?

Mevrouw **Broeren**: Het gaat niet om geormerkt geld. Wat je ziet, zijn geldstromen, zoals ook uit het onderzoek van Infinite naar voren komt. Je kunt globaal kijken naar de besteding van gelden en daaruit enige conclusies trekken.

De heer **Henkens**: Er zit iets tussen oormerken en toekennen. In elk bekostigingsmodel zit een onderbouwing van de samenstelling van de lumpsum die een school ontvangt. Dit kan niet zonder meer worden vertaald naar de allocatie van een bepaald onderdeel van de BAPO tot en met de zorgelden en de uitgaven. Wel kunnen mogelijk bepaalde verantwoordingsverplichtingen worden neergelegd voor de jaarverslagen, waarbij een schoolbestuur zich verantwoordt over de vormgeving van de zorg en de inzet van de middelen. Dit hoeft niet op het niveau van de individuele leerling, maar ik begreep uit het rapport dat er niet altijd zicht is op de middelenstromen, niet alleen op het niveau van de leraar, maar

ook op dat van de directeur. Het is van belang voor een goede afweging om hierop zicht te hebben op het niveau van de school en het bestuur. Inzet van middelen zou moeten worden gekoppeld aan de zorgprofielen die in de brief worden genoemd. Een school kan een prachtig zorgprofiel hebben, maar als het bestuur geen middelen beschikbaar stelt hoewel het binnen dit bestuur een specifieke zorghoofdschool betreft, gaat het wringen. Oormerken is niet per se noodzakelijk, maar men kan zoeken naar verantwoordingsmechanismen, waar de toezichthouder iets mee kan doen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Hetzelfde onderzoek van Infinite plaatst serieuze kanttekeningen bij het functioneren van de ambulante begeleiding. Hebt u dat ook waargenomen en vindt u dat de koerswijziging van de staatssecretaris voldoende oplossingen biedt?

De heer **Van de Pol**: Wij hebben in de afgelopen jaren onderzoek gedaan naar de kwaliteit van het onderwijs in de clusters 4, 3 en 2 en onderzoeken dat nu in cluster 1. Wij hebben in deze thematische onderzoeken gekeken naar de kwaliteit van de scholen binnen een cluster en naar de kwaliteit van het onderwijs aan leerlingen met een Rugzak. Specifiek is gekeken naar de kwaliteit die terechtkwam op de plek waar de leerling zit, dus in de klas, bij de leraar, op school, en naar de kwaliteit van handelings- en begeleidingsplannen. Wij hebben niet kunnen vaststellen dat de leerlingen slecht onderwijs krijgen. Wel hebben wij bij alle clusters vastgesteld dat de ambulante begeleiding in relatie tot de kwaliteit van het handelingsplan en het begeleidingsplan ernstig tekortschiet. Wij zeggen hiermee niets over de individuele ambulante begeleider, maar constateren wel dat wij zeer weinig effecten daarvan gezien hebben op de kwaliteit van het onderwijs aan de individuele leerling.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Waarom is er zo'n grote kloof?

De heer **Van de Pol**: Er is bij de instellingen sowieso een grote kloof tussen datgene wat in een handelingsplan staat en datgene wat functioneel in de onderwijspraktijk zichtbaar is. De wetgever gaat er van uit dat wat in het handelingsplan staat zichtbaar moet zijn in het dagelijks handelen van leraren. Wij hebben over een reeks van jaren reeds gezegd dat die koppeling niet is aangetroffen en dat daarmee iets dat was bedoeld om te zorgen dat dit goed zou verlopen niet is gerealiseerd.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Komt dat doordat er te weinig geld is vrijgemaakt of door het ontbreken van voldoende professionaliteit? Heeft de inspectie ideeën over mogelijke verbetering?

De heer **Van de Pol**: Wij hebben buitengewoon veel ideeën, maar wij hebben met name de effecten bekeken op datgene waarvoor het bedoeld was, namelijk wat er gebeurt met een Rugzakleerling in het reguliere onderwijs. Wij geven daarmee niet direct een oordeel over ambulante begeleiders, individueel of in groepen. Wij hebben wel geconstateerd dat de wijze waarop het spel wordt gespeeld tussen de verschillende ambulante begeleiders complex is als er verschillende leerlingen van verschillende clusters met een Rugzak op een school zijn. De handelingsverlegening van de leerkracht voor de klas is in de afgelopen jaren ook duidelijk gebleken.

De heer **Dibi** (GroenLinks): U hebt dit al een aantal jaren geconstateerd en zet volgend jaar op verzoek van het ministerie uw betrokkenheid bij het passend onderwijs voort. Het zou ernstig zijn als wij eind volgend jaar opnieuw constateren dat dit een probleem is. Hoe kunnen wij u helpen om strakker hierop toe te zien en de scholen helpen hiervoor beter te zorgen? Wat bedoelt u met de handelingsverlegening van docenten?

De heer **Van de Pol**: Zij voelen zich in een dergelijke situatie onvoldoende gesteund door enerzijds het handelingsplan en anderzijds mogelijk de ambulante begeleiding die daarbij ondersteuning moet bieden. De handelingsverlegenheid brengt grote risico's met zich mee voor de kwaliteit van het onderwijs aan deze leerlingen. Wij hebben geen opvatting over de beleidskeuze om een gedeelte van het geld aan de scholen of besturen te geven en een gedeelte aan de scholen voor speciaal onderwijs. Ons gaat het om de praktijk van de ambulante begeleiding van Rugzakleerlingen.

De **voorzitter**: Voor ons is het wel een vraag waar het geld blijft en hoe het bij het kind terecht komt. In het verleden is gebleken dat moeilijk te achterhalen is waaraan dat enorme bedrag is besteed. Hoe kunnen wij voorkomen dat wij in een nieuw systeem weer geen grip op het geld hebben? De heer Henkens heeft als mogelijke oplossing een verantwoordingsverplichting in de jaarverslagen genoemd.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Op 11 november jl. heeft de SER op verzoek van minister Rouvoet een ontwerpadvies gepubliceerd, «De winst van maatwerk: je kunt er niet vroeg genoeg bij zijn», over de participatie van jongeren met ontwikkelings- of gedragsstoornissen. Hierin worden aanbevelingen gedaan die het onderwijs betreffen en wordt aandacht gevraagd voor het fenomeen van de «push-out», ofwel de tendens dat reguliere voorzieningen steeds meer verwijzen naar speciale voorzieningen en arrangementen. Ook de Onderwijsinspectie speelt hierin een rol, doordat de scholen worden afgerekend op Cito- en examenresultaten. Het onderzoek van de heer Hermans heeft vastgesteld dat 14% van de jongeren van 0 tot 18 jaar in een pleeggezin verblijft, speciaal onderwijs geniet of op een andere wijze gebruikmaakt van jeugdzorg en dat dit voor 9% van hen onterecht is. Deelt de Onderwijsinspectie de mening neergelegd in het SER-advies? Zo ja, welke beleidswijzigingen zouden moeten worden doorgevoerd om de perverse prikkel van het onterecht verwijzen te verminderen?

De heer **Henkens**: Dat is een zeer complexe vraag. Ik heb al aangegeven dat wij ons werk niet goed zouden doen als scholen werden afgerekend op de Cito- en examenresultaten. In de hele systematiek van passend onderwijs, indicatiestelling en extra financiering bewerkstelligen veel prikkels het tegendeel van wat de bedoeling is. Vaak is sprake van een win-winsituatie. Als een school een indicatiestelling vraagt voor een leerling en een verwijzing naar een speciale voorziening regelt – nu zeg ik het pervers en zwart-wit – dan is de school een veel aandacht vragende leerling kwijt, aan wie misschien meer middelen moesten worden besteed dan daarvoor werden ontvangen, en de speciale voorziening is blij met een extra cliënt. Het is de kunst om in het belang van de leerling te zorgen dat dit spel tussen leerling en reguliere en speciale voorziening zo goed mogelijk verloopt. Verantwoording is nodig, maar de verantwoording voor de ambulante begeleiding vindt nu plaats vanuit het REC. Er moet goed worden gekeken waar middelen in het systeem terecht komen, wie zich daarover moet verantwoorden en welke prikkels er in het systeem zitten. Als iets op het niveau van het samenwerkingsverband ligt, zou het samenwerkingsverband zich daarover collectief moeten verantwoorden. De aangesloten besturen en scholen stemmen dan in ieder geval in met het beleid van het samenwerkingsverband. Bij een gebudgetteerd systeem zoals WSNS is een terechte vraag of dit heeft geleid tot een verdringing en een extra groei van het speciaal onderwijs. Dat is misschien een beetje het geval. Aan de andere kant is er een forse groei in het voortgezet onderwijs, dat geen gebudgetteerd systeem kent. Er is niet zwart-wit te zeggen hoe dit moet worden aangepakt.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Wat zijn de succes- en faalfactoren waardoor het de ene reguliere school lukt om veel zorgleerlingen binnenboord te houden en de andere niet? Leraren en ouders maken zich er zorgen over dat met meerdere zorgleerlingen in een klas het onderwijs aan de andere leerlingen minder goed zou zijn en zij hiervan nadeel zouden ondervinden. Hebt u een indicatie dat meerdere zorgleerlingen in een klas slecht is voor de positie van de andere leerlingen?

De heer **Henkens**: Op sommige scholen wel, op andere niet. Het staat of valt met de kwaliteit van de zorg en begeleiding op een school. Met eenzelfde populatie inclusief Ruzakleerlingen is de ene school veel beter dan de andere in staat om een bepaalde kwaliteit te leveren, ook aan zorgleerlingen. Een voorbeeld is de problematiek in Almere, waar wij hebben geconstateerd dat de kwaliteit van het zorg- en begeleidingssysteem in een school geen enkele relatie had met het opnemen van de geïndiceerde leerlingen. Dat staat ook in ons rapport over de stichting Gewoon Anders in Almere. In de tweede fase van het experiment in Almere ligt dit punt nadrukkelijk op tafel bij de besturen. Als het systeem voor zorg en begeleiding niet op orde is, is het wel bijzonder als een school een klas organiseert voor leerlingen die speciale zorg behoeven. Als het voor reguliere leerlingen nog niet op orde is, is het nog ingewikkelder om het voor zorgleerlingen op orde te krijgen. Twee jaar geleden hebben wij een kritisch rapport uitgebracht over leerwegondersteunend onderwijs voor geïndiceerde leerlingen in Amsterdam, Rotterdam en Almere. Een van de besturen in Almere heeft naar aanleiding van dit rapport door externen een diepere analyse laten maken om scholen handreikingen te geven voor een verdere aanpak. Binnen sommige scholen blijkt bij de docenten geen eenduidig beeld te zijn van wat een zorgleerling is. Een school moet eerst zelf definiëren welke zorg hij wil en kan bieden. De ene school kan wel 10% zorgleerlingen aan, voor de andere is dat absoluut niet mogelijk. Het aantal zorgleerlingen dat in een groep kan zitten hangt af van de kwaliteit van de leraar die voor die groep staat, maar het begint en eindigt daarmee niet, want dit is een schoolbeleid. De school moet hierover afspraken maken, omdat die in het basisonderwijs in principe een commitment voor acht jaar aangaat met de leerling. Dan moet helder zijn, ook op basis van de zorgprofielen, welke zorg een school biedt. Sommige scholen kunnen en willen daarin meer doen. Het continuüm van zorg hoeft ook niet op het niveau van de school geboden te worden, maar wel op het niveau van het samenwerkingsverband.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Kunt u uw opmerking toelichten dat de scholen zich moeten afvragen wat voor hen een zorgleerling is?

De heer **Henkens**: Ik constateerde in dit rapport dat er binnen een team zeer verschillende meningen waren over wat een zorgleerling was. Voor de een zijn dat alle leerlingen die onder het c-niveau scoren op de Cito-toets. Als dat 60% van de leerlingen in een groep is, is die 60% dan zorgleerling? Ik bedoelde dat een school zich, gegeven de populatie, moet afvragen wat een zorgleerling is. Je kunt geen 60% zorgleerlingen hebben in een reguliere school, want die kun je onmogelijk op individuele basis zorg bieden.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Het SER-advies verwees ook naar uw conclusie dat het voortgezet onderwijs meer zorgleerlingen heeft dan het primair onderwijs. Dat kan te maken hebben met de puberteit of met problemen die lang niet zijn gesignaleerd. U geeft als derde mogelijke verklaring dat scholen financieel belang hebben bij bepaalde indicaties, in dit geval het vmbo bij de LWOO-indicaties. Dit speelt ook in de jeugdzorg. Moeten wij van de LWOO-indicaties af? Creëren zulke indicatiesystemen

niet een groep die in toenemende mate op de indicaties afkomt, omdat er geld aan gekoppeld is?

De heer **Henkens**: In de brief van de staatssecretaris wordt geconstateerd dat de indicaties voor LWOO en praktijkonderwijs stabiliseren. Dat zien wij ook, maar wij zien tevens dat in sommige scholen en regio's bij alle leerlingen met een vmbo-advies wordt getoetst of zij voldoen aan de criteria voor de LWOO-indicatie, terwijl die leerlingen in de basisschool lang niet altijd als zorgleerlingen waren geïdentificeerd of een LWOO-advies kregen. Waar dat onterecht gebeurt, is dat het gevolg van de financiële prikkel, die hier misschien niet in de gewenste richting staat.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Er zijn dus scholen in de regio's die een kind bewust de LWOO-indicatie geven, omdat zij er geld voor krijgen. Hoe kan die perverse prikkel worden verkleind?

De heer **Henkens**: Ook in die gevallen weet de docent niet altijd dat het een LWOO-geïndiceerde leerling is. Bovendien vindt de indicatie plaats aan het begin van het vo-traject en kan de leerling zich vervolgens heel goed ontwikkelen, zelfs opstromen van vmbo-t naar havo en vwo. De LWOO-indicatie is alleen aan het vmbo gekoppeld en is geen enkel beletsel, maar de financiering is gekoppeld aan de indicatie aan het begin. Indertijd is door onder meer de Onderwijsraad geadviseerd om ook het LWOO te budgetteren, zodat de prikkel dezelfde zou zijn als bij WSNS in het basisonderwijs. Daarvoor is toen niet gekozen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Zowel in het Onderwijsverslag 2007–2008 als in het ontwerp-SER-advies wordt vermeld dat alleen vmbo-scholen verplicht zijn deel te nemen aan het samenwerkingsverband voor LWOO, havo en vwo niet. Er is echter ook vraag naar zorgvoorzieningen voor havoleerlingen met gedragsstoornissen binnen het autistische spectrum. Hiertoe is het regionaal zorgbudget in 2007 verhoogd en enkele orthopedagogisch-didactische centra (ODC's) hebben autiklassen ingericht, waarbij het probleem is om bevoegde en bekwame leraren aan te trekken. Wat zijn de ontwikkelingen op dit moment? Waarom is er geen sprake van vraag voor vwo-leerlingen?

De heer **Henkens**: Er is ook vraag voor vwo-leerlingen. Het was niet onze bedoeling om in onze publicatie de suggestie te wekken dat dit alleen het havo betreft. Op dit moment ontstaan er op diverse plekken havo/vwo-klasjes voor autistische leerlingen. Er bestaan nog belemmeringen. Als je hiermee zou willen beginnen in het kader van de ODC's, zou dat formeel niet kunnen, omdat dit vooral gelieerd is aan het vmbo. Voor dit soort klasjes in het kader van het vso zijn de examenfaciliteiten nog niet aanwezig, maar volgens de heroverwegingsbrief zullen onder bepaalde voorwaarden ook vso-voorzieningen examenmogelijkheden krijgen. Er is op vele plaatsen in het land aandacht voor deze groep leerlingen. Deze groep, die in cluster 4 zit, is in belangrijke mate verantwoordelijk voor de Ruzzakproblematiek en de stijging van het aantal geïndiceerde leerlingen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): U zegt dat u op basis van een jaarverslag kijkt naar de financieringsstromen. Als een school zeer zwak is, gaat u risicogestuurd kijken. Er is al langer discussie over het takenpakket van de Onderwijsinspectie. Moet u misschien toezicht houden op zo veel deelreinen dat u daardoor minder toekomt aan belangrijke zaken? Heeft de Tweede Kamer een rol in het prioriteren van het takenpakket?

De heer **Henkens**: In het AO over het jaarwerkplan van de inspectie zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de Tweede Kamer dit gaat bezien. Als door nieuwe wettelijke taken de werkzaamheden van de

inspectie worden uitgebreid, wordt ook de discussie gevoerd over de vraag of dat kan binnen de beschikbare middelen. Ik heb in het AO gewezen op de Harmonisatiewet kinderopvang, peuterspeelzalen en VVE, waarbij ook extra middelen gemoeid zijn met de uitbreiding van het toezichtgebied naar de voorschoolse educatie. Dat was ook aan de orde toen wij het toezicht kregen op de examens in het beroepsonderwijs, waarbij het voormalige Kwaliteitscentrum Examinering bij de inspectie is gekomen. Iedere keer wordt de discussie gevoerd of het kan binnen de middelen die wij hebben, bijvoorbeeld door scherper te prioriteren of eventueel door uitbreiding. Deze afweging moet worden gemaakt door de politiek en op het niveau van het departement, maar wij zijn daar scherp op. Ook in de uitvoeringstoetsen die wij bij bepaalde wetten samen met de collega's van de Dienst Uitvoering Onderwijs doen, besteden wij er nadrukkelijk aandacht aan of zij niet alleen uitvoerbaar zijn voor het veld, maar ook voor de toezichthouder.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Zou de vroegsignalering, bijvoorbeeld op taalstoornissen, beter moeten, zodat minder kinderen naar het speciaal onderwijs worden verwezen? Ik hoor van organisaties die zich hiermee bezighouden dat kinderen vaak onterecht in het speciaal basisonderwijs terechtkomen, omdat hun taalstoornis niet als zodanig wordt herkend en behandeld.

De heer **Henkens**: Ik weet niet of daardoor de uitstroom naar het speciaal onderwijs is toegenomen, maar dit kan op veel scholen in het basisonderwijs zeker beter. Beter houdt ook vroeger in. Wij hebben in het verleden onderzoek gedaan naar dyslexie, adhd en LWOO, waarbij het ons opviel dat een hoog percentage leerlingen als dyslectisch werd geïdentificeerd in groep 7 of 8. Dan heeft men toch iets laten liggen. Dat wil niet zeggen dat de leerlingen dan meteen naar het speciaal onderwijs worden verwezen, maar wel dat zij in de jaren daarvoor onderwijs hebben gekregen dat kwalitatief onder de maat was.

De **voorzitter**: Zijn er nog zaken die u ons wilt meegeven?

De heer **Van de Pol**: Los van de lastigheid van de definitie van wat een zorgleerling is, waar wij niet echt een sluitend antwoord op hebben, zijn wij in ons toezicht bezig om te zorgen dat wij de resultaten van alle leerlingen in het onderwijs objectief, valide en betrouwbaar kunnen meten. Het merendeel van de leerlingen van het vso verlaat het onderwijs ongediplomeerd, zonder startkwalificatie, zoals u weet. Er worden wel resultaten geboekt, maar die zijn tot nu toe niet meetbaar gebleken. Wij zijn samen met het onderwijsveld bezig om wel tot zo'n maat te komen. Dat betekent in toenemende mate dat je, waar de zorgleerling zich ook bevindt, uiteindelijk moet kunnen vaststellen of deze de resultaten haalt die bij hem of haar passen. Dit hebben wij niet volgend jaar klaar, want het is ingewikkeld, maar het is een inspanningsverplichting die wij onszelf en het onderwijsveld hebben opgelegd. Daarmee zouden we kwalitatief een belangrijke slag kunnen maken.

De **voorzitter**: Veel dank voor deze laatste hartenkreet. Ik dank u hartelijk voor uw tijd en de open manier waarop u onze vragen hebt beantwoord.

Gesprek met Prof. Dolf van Veen, ambassadeur Samenwerken voor de jeugd

De **voorzitter**: Welkom op deze eerste dag van de hoorzittingen over de invoering van passend onderwijs. Als volksvertegenwoordiging vinden wij het belangrijk om over dit onderwerp van gedachten te wisselen met mensen die kennis van zaken hebben. Mijnheer Van Veen, hartelijk dank dat u uw agenda hebt willen aanpassen. U bent lector grootstedelijk onderwijs en jeugdbeleid aan de Hogeschool in Holland en tevens bijzonder hoogleraar aan de universiteit van Nottingham en hoofd van het Landelijk Centrum Onderwijs en Jeugdzorg, een onderdeel van het Nederlandse Jeugdinstituut. Daarnaast vervult u verschillende internationale functies, zoals bij de European Educational Research Association en de International Council on Education for Teaching. U bent verantwoordelijk voor de landelijke innovatieprogramma's op het gebied van de Zorg- en adviesteams (ZAT's) in het onderwijs en jeugdbeleid, sociale veiligheid in het onderwijs, gedragsprogramma's in het onderwijs, rebound-onderwijs en zorgarrangementen, en u richt zich op beleidsstrategieën voor overheden en instellingen met betrekking tot het verbeteren van de leef- en leersituaties van kinderen en jongeren.

Mevrouw **Smits** (SP): In uw publieke optredens pleit u altijd voor een intensieve structurele samenwerking tussen zorg en onderwijs om zeer kwetsbare kinderen een plek in het onderwijs te geven. Wij spreken hier over de Zorg- en adviesteams. Wat zijn de voordelen van die structurele samenwerking?

De heer **Van Veen**: Eén correctie op de prachtige inleiding. Ik werk niet meer bij het Nederlands Jeugdinstituut. Ik ben onlangs gevraagd door het ministerie van minister Rouvoet en ook door het ministerie van Onderwijs, mede namens de VNG, om ambassadeur te zijn voor samenwerken voor de jeugd. Dat gaat over de grote hoeveelheid onderwijs- en jeugdprogramma's.

Ik pleit inderdaad voor verbetering van de samenwerking tussen het onderwijs en de meer gespecialiseerde zorg- en hulpverlening: gezondheidszorg, jeugdbescherming, jeugdhulpverlening en de sector voor licht verstandelijk gehandicapten. Wij zijn een klein land, maar wij hebben een verschrikkelijk geëxplodeerd voorzieningenstelsel, in al die sectoren keurig in de lijn gebracht. De afgelopen tijd willen wij er om verschillende redenen maatschappelijk en politiek op inzetten om niet steeds de toestroom naar de gespecialiseerde voorzieningen te ondersteunen en de pijpleidingen dikker te maken, zodat er meer kinderen naartoe kunnen, maar om de oplossingen en ondersteuningsmogelijkheden van die instellingen meer in de frontlinie van opvoeding en onderwijs te krijgen. Dit is een belangrijke constatering op vele terreinen, niet alleen in het onderwijs, maar ook in de jeugdzorg. Wij willen dat dichterbij de burgers en de gewone situatie van leven en ontwikkeling brengen. Daarin botsen wij vaak met alle kaders en instituties die zijn ontwikkeld en het is niet vanzelfsprekend dat de dienstverlening die in de instituten plaatsvindt naar voren gaat, naar gezinnen, scholen en kinderopvang. Dat is een historische correctie, die veel verklaart van de moeilijkheid om dit snel te realiseren. Ik denk wel dat wij dat nodig hebben in het onderwijs. Er zijn bijna 250 000 kinderen en jongeren met leer-, gedrags- en ontwikkelingsproblemen en handicaps. Binnen de gezondheidszorg, de jeugdhulpverlening en de AWBZ-zorg hebben wij de sector redelijk ver weg georganiseerd. Willen wij dat terugdraaien en willen wij ook daar waar nodig en gewenst kinderen en hun leerkrachten niet alleen met speciale onderwijszorg ondersteunen, maar ook de combinatie maken met de dienstverlening op andere terreinen, dan moeten wij nadenken hoe je dat productief maakt in en om het onderwijs. De voordelen zijn enorm. Het probleem is

de architectuur om dat gefaseerd mogelijk te maken, want het gaat niet van het ene moment op het andere. Als uitvloeisel van de Gezondheidsraad ben ik lange tijd bezig geweest met de dienstverlening voor kinderen met adhd. Overal wordt een enorme toename geconstateerd. Wij denken in dit land graag in stoornissen. De tolerantie voor kinderen die beweeglijk, stil, druk of antisociaal zijn willen wij in woorden vatten. Afhankelijk van waar je aanklopt, komt je dan meteen het stelsel in. Wij weten dat 2 tot 3% van de jongeren met adhd-stoornissen te maken heeft en de Gezondheidsraad heeft al jaren geleden meer dan vijftig aanbevelingen opgeschreven voor verbetering van de dienstverlening. Een daarvan was om eerder opvoedingshulp voor ouders beschikbaar te stellen, want zij zitten thuis met die problemen, en om ook de ondersteuning van leerkrachten eerder te regelen. Dat moet niet zo moeilijk zijn. Er zijn de ggz, de jeugdzorg, de opvoedingshulp, zelfs nog schoolbegeleidingsdiensten die op dit soort terreinen actief zijn, en de scholen. Toch is het heel moeilijk om er in de zorgstructuur van het onderwijs voor te zorgen dat de Bureaus Jeugdzorg en de ggz hun experts op dit terrein beschikbaar stellen, zodat wij tot een begin van ondersteuning kunnen komen. Als ouders en leerkrachten adhd signaleren, welke ondersteuning kunnen wij dan bieden? Lichte opvoedingshulp. Hoe ga je om met drukke kinderen? Als er een zwaardere problematiek is en er is individuele aandacht nodig, soms buiten de school, hoe doe je dat? Hoe zorg je dat leerkrachten samenwerken met de gespecialiseerde hulpverleners? Eigenlijk is het heel eenvoudig. In Delft was dit fantastisch gerealiseerd. Dan heb je een feestje omdat het gelukt is, en dan komen er weer stelselwijzigingen, moet de ggz uit de eerste lijn, vinden de bureaus het weer moeilijk om te schakelen naar de sector, staan ouders en leerkrachten er weer alleen voor en kun je overnieuw beginnen. Het duurt twee jaar langer voordat er wordt gesignaleerd, er is geen gewone hulp in het alledaagse leven, leerkrachten krijgen steeds meer problemen en verwijzingen volgen. Een ander voorbeeld is het speciaal onderwijs voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen in cluster 4. Daar is de opvoedingshulp voor ouders niet geregeld. Scholen staan er alleen voor. Er zitten kinderen met agressieregulatieproblemen voor wie de ggz iets zou kunnen betekenen. Het is belangrijk om voortdurend na te denken over het bundelen en op menselijke maat beschikbaar stellen van expertise.

Mevrouw **Smits** (SP): Hoe staat het met de ZAT's? Werken zij doelmatig?

De heer **Van Veen**: Ik ben daarover zeer positief. Je kunt vaststellen dat dit een enorme boost heeft gekregen, gesteund door recente beleidsprogramma's van meerdere ministeries. Er wordt geprobeerd kernprofessionals in een team beschikbaar te krijgen voor scholen en samenwerkingsverbanden van scholen, niet alleen om te praten en nog meer stoornissen vast te stellen, maar om goed te kijken wat er misgaat in de leersituatie en waaraan ouders behoefte hebben. Op basis daarvan wordt bekeken wat er kan worden veranderd en toegevoegd. Het idee is de oplossingsmogelijkheden voor de kar van het onderwijs te spannen en maatwerk te bieden in de ondersteuning. De teams zijn geen verwijsmachines en hebben niet alleen aandacht voor het probleem, maar werken actiegericht. Het gaat steeds beter, hoewel er nog veel te doen is. In het voortgezet onderwijs is de dekkingsgraad inmiddels meer dan 95%, maar soms ontbreekt maatschappelijk werk, vinden Bureaus Jeugdzorg het moeilijk om aan te sluiten en varen provincies een andere koers. Lagere overheden hebben vaak financieringsproblemen bij de bemensing van de teams, omdat ook de Centra voor Jeugd en Gezin en de veiligheidshuizen voor druk op de middelen zorgen. Er zijn beperkingen voor de zorg die daadwerkelijk kan worden ingezet. Dit doet echter niet af aan de potentiële en op veel plaatsen reeds gerealiseerde kwaliteit van de teams bij het snel op gang brengen van goede zorg in de basis. In het voortgezet onderwijs is veel

voortgang geboekt en in het basisonderwijs is een versnelling opgetreden. Je kunt deze teams niet op alle 7500 scholen vormgeven, maar kleinere zorgteams met aansluiting op wat hoger niveau wel. In het mbo, waar elke dag veel maatschappelijke vraagstukken binnen wandelen, is deze ontwikkeling ook met kracht ter hand genomen. Wel is het iets van een lange adem, waarop nog twee tot acht jaar maatschappelijke middelen moeten worden ingezet. Ik verwacht hier veel van.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Hoe ziet u de rol van de bovenschoolse ZAT's in de samenwerkingsverbanden als de heroverweging van de staatssecretaris vorm zou krijgen? Zou er in ieder samenwerkingsverband van scholen een bovenschoolse ZAT zijn, dat een rol kan spelen bij indicatie of toeleiding?

De heer **Van Veen**: Voor het basisonderwijs lijkt een zorgteam op school en een ZAT op het niveau van het samenwerkingsverband mij een heel goede mogelijkheid. In het voortgezet onderwijs is er nu in bovenschoolse samenwerkingsverbanden al de permanente commissie leerlingenzorg (PCL). Wanneer scholen in hun samenwerking met partners nog steeds menen niet de juiste zorgverlening te kunnen bieden, is het goed als een collectief van scholen een plek heeft waar zij kunnen nadenken over de oorzaak en hoe er wel goede zorg kan worden gerealiseerd. Hoewel aandacht voor de combinatie van leervraagstukken en gedrags- en opvoedingsvraagstukken van belang is, pleit ik er niet voor het zwaartepunt daar te leggen. In het voortgezet onderwijs moet dit zoveel mogelijk op school liggen. Bij het samenwerkingsverband kunnen twee functies worden neergelegd. De eerste is voor groepen van scholen afspraken te maken met bestuurlijke partijen over de maatschappelijke mogelijkheden van instellingen. De tweede, afhankelijk van hoe zorgmiddelen worden belegd, is het bieden van aanvullende ondersteuning voor scholen en leerkrachten, niet alleen in de vorm van deskundigheidsbevordering en advisering, maar ook bij het evalueren van problemen. Wij hebben de afgelopen jaren kunnen vaststellen dat scholen sterk verschillen wat het voorkomen van gedragsproblemen betreft. Er zijn grote verschillen in schoolklimaat, leerklimaat en organisatie van de leerlingbegeleiding. Samenwerkingsverbanden in alle sectoren zouden goed moeten nadenken over de vraag op welke schaal zij nog een expertisefunctie hebben die scholen individueel kan ondersteunen. Het gaat toch ook om het distribueren van middelen, mensen en programma's. Dit kan een belangrijke rol hebben op diagnostisch gebied en bij het activeren en afstemmen van de zorg.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Er is een veelheid aan zorginstanties op gemeentelijk, provinciaal en rijksniveau, zoals zorg- en adviesteams, Centra voor Jeugd en Gezin, Bureaus Jeugdzorg, veiligheidshuizen en de REC's. Is het veld nog wel overzichtelijk? Is dat niet een van de problemen waardoor dit niet goed wordt gerealiseerd?

De heer **Van Veen**: Het antwoord is «ja». Ik heb ervaring op al die terreinen en af en toe duizelt het mij ook. Het is niet meer uit te leggen aan ouders, professionals en de jongeren zelf. Voor het laatste is veel te weinig aandacht. Er zijn veel mogelijkheden voor jeugdigen, maar zelf weten zij dat echt niet. Je ziet in al die sectoren loketten ontstaan, binnen scholen, jongerenloketten, RMC en onderwijsconsulenten. Als de doelstelling zou zijn om uit te gaan van scholen en samenwerkingsverbanden van scholen, dan moet er, als zich speciale onderwijsbehoeften voordoen, een plek zijn in de school, en als het wat ingewikkelder is ook collegiaal op een wat hoger niveau, waar je daarover kunt praten en van waaruit je het gesprek kunt aangaan met ouders en leerkrachten, niet alleen over storingen, maar ook in positieve richting. Er wordt wel te gemakkelijk gezegd

dat de verschillende voorzieningen in elkaar moeten worden geschoven. Het is goed dat ouders met vragen over opvoeding en ontwikkeling ergens terecht kunnen. In die zin zijn de Centra voor Jeugd en Gezin belangrijk. Het is ook belangrijk dat het onderwijs een zorgstructuur heeft, omdat alle kinderen naar school gaan. Er moeten geen discussies komen over welke discussies waar worden gevoerd; beide contexten hebben iets dergelijks nodig. Het onderwijs moet de nodige opvoedingshulp vanuit een zorgstructuur naar binnen kunnen trekken en activeren. Dat kan, omdat daar mensen zitten die dat snel kunnen. Hetzelfde geldt voor veiligheid. Zeker als alles nog vrijwillig is, moet niet te veel worden nagedacht over de structuurkant, maar wel over de efficiency en de overzichtelijkheid. De Centra voor Jeugd en Gezin en het onderwijs vind ik twee prominente contexten om dit goed te regelen, zowel voor lichte hulp als bij echte stoornissen. Laten wij ook niet te veel doorverwijzen, maar de professionals de kar laten trekken. Structuurvereenvoudiging is zeker nodig, maar wij moeten niet weer allemaal nieuwe netwerken bouwen. De verwijsindex risicjongeren is een goed instrument, maar moet een hulpmiddel blijven. Laten wij daar niet een zorgstructuur met zorgcoördinatoren omheen bouwen, want wij hebben al te veel zorgcoördinatoren en netwerken. Als wij die structuren dominant vinden rond gezinnen en scholen, laten wij daar dan alle maatschappelijke hulpbronnen ook concentreren. Als er iets wordt signaleerd, verwijs het dan daarnaar terug.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): U wilt nog veel in stand houden. Moeten wij niet veel meer kappen in dat oerwoud van aanbod en, zo ja, hoe?

De heer **Van Veen**: Mijn ideeën daarover sluiten aan bij ontwikkelingen die gaande zijn bij de samenwerkingsverbanden in het onderwijs. Wij moeten onszelf niet te diep het moeras in praten. Wel is het inderdaad een oerwoud en er zitten heel veel inefficiënties in het systeem. Er is geen rationale vanuit epidemiologisch onderzoek voor de hoeveelheid kinderen die in al die gespecialiseerde voorzieningen zitten. Er zitten kennelijk prikkels in het stelsel die een enorme vraag produceren, terwijl de effectiviteit van de aangeboden programma's niet zo groot is als wij hopen. Wij moeten nadenken over verbetering van de programma's en de ondersteuningsmogelijkheden. Het gaat er veel meer om waar de programma's zitten, wanneer zij worden ingezet en of dit in de goede combinatie gebeurt. Dit leidt weer terug naar het stelsel. Een voorbeeld zijn de meervoudig gehandicapte kinderen, voor wie nu AWBZ-zorg, Wmo en speciaal-onderwijszorg wordt ingezet. Als er iets wordt veranderd in de AWBZ, zijn direct gevolgen in het onderwijs te zien. Vroeger zaten kinderen in kinderdagcentra. Daar werd wat onderwijs gegeven, omdat wij de leerplicht maatschappelijk van belang vinden. Er zijn niet voldoende middelen bij het AWBZ om voor de kar van het onderwijs te spannen. Het effect is dat de leerkrachten zich niet gesteund voelen en het niet volhouden. Er komen ingewikkelde discussies over het stapelen van middelen. Hierdoor wordt de zorg gefragmenteerd, terwijl het eigenlijk heel simpel kan. Daar zijn voorbeelden van, maar wij vinden het moeilijk om dat te regelen. Ik ben erg voor versimpeling, maar als je nu in het stelsel nog meerdere dingen in het onderwijs wilt hebben, moet je op de zorg kunnen vertrouwen. Als dat niet kan, raken de professionals overbelast. Ik ben erg huiverig voor het zo maar kappen. Er is een hele lijst van zaken die anders kunnen. Kennis over programma's die werken, wordt te weinig benut. Er zijn niet veel programma's met evidentie en deze moeten meer worden ingezet. Ook daar is het een oerwoud. Ik zou deze discussie graag wat meer inhoudelijk aangaan en alle instellingen uit de verzorgingsstructuur van het onderwijs aansporen om te helpen verstandige benaderingen bij elkaar te brengen. Het veld koopt maar in. Je zou het geld eens moeten

optellen dat wordt ingezet voor allerlei organisatiebureautjes, en het is allemaal prut. Wij zijn bezig met individuele programma's, terwijl je collectief in scholen het klimaat moet verbeteren, zodat kinderen op school willen zijn. Er moet aan het schoolklimaat worden gewerkt, kinderen moeten verantwoordelijkheid krijgen. Er moet iets aan worden gedaan. Bij oplossingsgericht denken moet rekening worden gehouden met de draagkracht van leerkrachten, de organisatie en het gremium dat ondersteuning moet bieden. Het is landelijk een grote uitdaging om al die gespecialiseerde instellingen hun werk te laten doen waar dat moet, en dat niet vrijblijvend te laten zijn. Stroomlijning van programma's is belangrijk, net als consensus onder een breed publiek over wat verstandig is om te doen en dat ook doen. In Engeland heeft men bijvoorbeeld rond al die gedragsmoeilijkheden de verplichting om met een behaviour intervention plan of BIP te werken. Een school heeft dan een algemene strategie, waarin staat dat het dichtbij de klas gehouden wordt als er specifieke behoeften zijn, en wat er wordt gedaan als er echte problemen zijn. Ik ben erg voor deze werkstructuur, die voor stroomlijning zorgt en voor het focussen van de schaarse middelen op deze dingen. Het brengt rust en haalt de gekte er uit dat wij elke keer weer denken dat wij er uit zijn door bijvoorbeeld alle leerkrachten te professionaliseren. Ik pleit ervoor dit te faseren en de samenwerkingsverbanden een belangrijke rol te geven met de brancheorganisaties, maar daarbinnen de inhoud tegen het licht te houden. Wat gaan wij doen en in welke fasen? Alle scholen hebben verschillende ontwikkelingstempo's. Je kunt hen niet simpel opdragen iets te doen en in dit land mogen wij ook geen modellen voorschrijven. Hierover moet veel worden nagedacht. En veel kappen.

Mevrouw **Smits** (SP): Zal deze heroverweging van het passend onderwijs bijdragen aan uw visie, namelijk een vereenvoudiging en dichter bij het kind?

De heer **Van Veen**: De ambitie die ook in de brief is verwoord is herkenbaar voor veel mensen. Het is verstandig om even pas op de plaats te maken en op een aantal punten goed na te denken over de vraag hoe het verder moet. De richting die wordt gesuggereerd kan bijdragen aan bouwstenen om uit het moeras te komen en vooral weer stippen op de horizon te krijgen. Het is belangrijk een duidelijk toekomstbeeld te formuleren, want anders is het moeilijk mensen te motiveren en richting te geven aan wat je in andere sectoren wilt. Een aantal aanknopingspunten die in de brief staan kunnen daaraan een bijdrage leveren.

Mevrouw **Smits** (SP): Welke zijn dat?

De heer **Van Veen**: Bijvoorbeeld het geven van een belangrijke rol aan de samenwerkingsverbanden met de brancheorganisaties. Ook wordt gesuggereerd om met referentiemodellen te komen, hoewel daar een tijds-klem op wordt gezet. Wij hebben er tientallen jaren over gedaan om dit systeem zo te laten worden als het nu is. Het moet nu wel heel snel. Het is belangrijk om de tijd te nemen om na te denken. Het is niet alleen de inhoudelijk maatschappelijke vraag of wij meer sociale integratie en organisatie van dienstverlening aan de basis willen, maar ook een veranderkundig probleem. Hoe kunnen wij dat doen, gegeven de bestaande mogelijkheden? Voor de gefaseerde uitvoering van dit soort operaties moet je acht tot twaalf jaar uittrekken. Het gaat niet alleen om de gewenste architectuur, maar ook om de vraag hoe wij daar komen. Leerkrachten en scholen moeten het kunnen uitvoeren. Wij weten uit wetenschappelijk onderzoek dat je in kleinschalig verband prachtige dingen kunt maken, maar het opschalen van zulke activiteiten vraagt nadenken en regie. Ik ben een voorstander van die richting.

De **voorzitter**: U hebt de kern van het probleem verwoord met uw uitspraken dat wij denken in stoornissen en dat alles wordt geproblematiseerd, waarna er een oplossing voor wordt bedacht, met ongelooflijk ingewikkelde structuren als gevolg. Konden wij alles maar weg doen, logisch nadenken en opnieuw beginnen. U pleit voor kappen in de veelheid aan structuren, maar wel verstandig kappen. De oplossing die de staatssecretaris aandraagt, te beginnen met het kappen, is dat zij de indicatie weg wil hebben en dat het meer richting referentiekader moet gaan. Ziet u dit ook als een begin om efficiënter te gaan denken? In deze tijd van financiële krapte zien wij een toename van de groei van kinderen die behoefte hebben aan ondersteuning. Hoe kan kappen leiden tot een vermindering van de benodigde middelen? Wij denken dat je niet zoveel geld hoeft te besteden als je logisch nadenkt. Bovendien zijn wij het meeste geld kwijt dat tot nu toe aan zorgleerlingen is uitgegeven. Wij weten niet waaraan het is uitgegeven. Kunt u daar ook iets over zeggen?

De heer **Van Veen**: De manier waarop op dit moment de indicatiestelling gebeurt, is inderdaad suboptimaal.

De **voorzitter**: Dat is een pedagogische uitdrukking.

De heer **Van Veen**: Pedagogen moeten optimistisch zijn, want anders moeten wij weg uit het vak. Het is waar. Laten wij stoppen met labels plakken en veel handelingsgerichter gaan denken. Maar pas op, want voor je het weet duikt iedereen weer in de boeken over handelingsgerichte diagnostiek en zijn wij vijf jaar lang mensen daarin aan het scholen. Dat is niet de bedoeling, want dan gebeurt er weer niets. Wij moeten slagkracht houden en de dingen niet voor ons uitschuiven. Als de indicatiestelling verdwijnt, verdwijnt dus ook de prikkel om maar te indiceren en te problematiseren. Wij moeten ook meer nadenken over wat de leerkrachten nodig hebben, gelet op wat wij met het kind willen bereiken, en niet alleen kijken naar het probleem en bijvoorbeeld kinderen met adhd naar een psycholoog verwijzen. Dat helpt niet. Een pedagogische aanpak is goed voor alle kinderen, alleen is bij deze kinderen de vraag hoe dat moet. Het weghalen van deze prikkel is een voorwaarde om na te denken hoe middelen beter kunnen worden ingezet. Daar moet dan wel iets op volgen. Daarin zijn twee dingen belangrijk, ook gelet op de grote verschillen tussen scholen. Er moet een zekere basis worden geformuleerd waarop scholen kunnen worden aangesproken. Dit kan per sector verschillen. Eind jaren tachtig was er in het voortgezet onderwijs goede leerlingbegeleiding in de vorm van mentoraten. Er was iemand die de leerling kende, die wist wat er was, en die zei: «Jij gaat hier niet de tent uit, want je moet over mij heen.» Daar zie ik niets meer van terug. Wij moeten definiëren wat alle scholen pedagogisch en als begeleiding bij leermoeilijkheden in huis moeten hebben. Dat hoeft niet ingewikkeld te zijn. Hetzelfde geldt voor de bandbreedte aan professionele ondersteuning van leraren, ouders en leerlingen, de basis die nu verstopt zit in al die instellingen. Er moet bijvoorbeeld maatschappelijk werk aanwezig zijn, en meer dan vier uur per week, want anders is er later in andere sectoren een veelvoud aan zorg nodig. Misschien moeten niet alle menskracht en middelen in de school zelf aanwezig zijn, maar zij moeten wel beschikbaar zijn. Daarvoor moet veel meer worden geïnvesteerd in deze preventieve mogelijkheden, die zich niet alleen concentreren op de stoornissen en de labels, maar vooral op de behoeften, dan in de zwaardere, geïndiceerde trajecten. De laatste zijn altijd individueel en dus duur. De individuele agressieregulatietherapie van de ggz kan ook groepsgewijs worden ingezet. Ik ben voor sterke basisvoorzieningen. Wij moeten de scholen de middelen geven om daarvoor te zorgen en er moeten mensen zijn die goed orthodidactisch onderlegd zijn. Het is gemakkelijk om te gaan schuiven met de ambulante begeleiding, maar zijn er meer goede begelei-

ders nodig. Er zijn ook te weinig schoolpsychologen. Het gaat er niet om, nog veel meer deskundigen in te zetten, maar om het leveren van datgene wat ouders en leerkrachten nodig hebben, met name goede en snelle diagnostiek in de eerste lijn. Je moet niet al drie, vier jaar verder zijn voordat een psychiater vaststelt dat er een ingewikkelde problematiek is. Er zijn voorbeelden in Nederland van alles wat ik nu noem. Vroeger waren er pedagogische instituten, die de functie hadden om dit soort dingen in het basisonderwijs te observeren. Wij moeten ons richten op deze functie van observatie en probleemdefinitie, en wel binnen de context. De indicatiestelling in de huidige vorm helpt niet. Er moet meer pedagogisch en handelingsgericht worden gekeken en daarbinnen kunnen professionals een rol spelen. Standaardprogramma's zijn mooi, maar de draagkracht van ouders, leraren en scholen moet vooropstaan. Dit kan niet zonder de vakmensen, die in de tweede en derde lijn verstopt zitten. In veel bureaus die zich tegen markttaarieven aanbieden zitten zij zelfs niet, zodat verkeerde dingen worden gedaan. Het reguleren hiervan kan het beste worden gedaan door de sector in samenspraak met deskundigen, maar dit zal niet vanzelf gebeuren.

De **voorzitter**: Ik maak uit uw woorden op dat samenwerking heel belangrijk is. Mensen moeten weten waar zij hulp kunnen vinden en hoe die kan worden ingezet. Volgens de brief van de staatssecretaris zullen de samenwerkingsverbanden hierin coördinerend zijn. Hoe kun je van daaruit de samenwerking bevorderen? Vindt u het een goed idee om de middelen ook bij de samenwerkingsverbanden neer te leggen?

De heer **Van Veen**: Ik ben erg onder de indruk van wat er door de VO-raad, de PO-raad en de samenwerkingsverbanden tot stand is gebracht.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Wat hebben zij tot stand gebracht en op welk vlak?

De heer **Van Veen**: Ik doel op de ZAT's en de reboundvoorzieningen voor gedragsmoeilijke kinderen. Ik heb diep ontzag voor wat daar tot stand is gebracht. Natuurlijk verschilt het per samenwerkingsverband, maar binnen de sector wil men hier graag aan werken. Als daar verantwoordelijkheden worden neergelegd, moeten er ook garanties zijn dat het goed gaat. Zaken die nu niet goed gaan, moeten worden verbeterd. De sector moet dit oppakken en daar moeten wij van uit kunnen gaan. Waar nodig ondersteunen wij dat. Ik weet niet hoe dit anders zou kunnen en ik zie hier veel mogelijkheden in. Het antwoord is dus «ja».

Een tweede belangrijke voorwaarde is dat scholen en samenwerkende schoolbesturen in staat worden gesteld de andere maatschappelijke hulpbronnen die ik noemde voor de kar van het onderwijs te spannen. Als wordt besloten dat zij dit moeten doen, is het niet goed als zij maandenlang moeten soebatten om een beetje hulp vanuit de ggz. Die sectoren moeten wel leveren. De scholen deze opdracht geven is niet voldoende. Er is veel bestuurlijke en politieke wil nodig om de goede condities te creëren.

Als wij voor deze weg kiezen, moeten wij niet vergeten dat bij een aantal indringende problemen heel snel actie nodig is, bijvoorbeeld de toename van het aantal hoogbegaafde autisten. Wij kunnen er nu over nadenken hoe wij voor hen voorzieningen kunnen treffen binnen het reguliere onderwijs. Misschien zijn er tussenvoorzieningen nodig. Wij moeten met de sectoren vrij snel oplossingen kunnen bedenken in afwachting van allerlei ingewikkelde regelingen.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Wij zouden kunnen zeggen: «U krijgt nu het budget dat u nu heeft. Alle schotten gaan weg en u gaat

het zelf met elkaar regelen, onderwijs en zorg.» De belangen zijn echter groot en sommige van de sectoren willen helemaal niet samenwerken. De professionals zeggen dat wel te willen, maar uiteindelijk gaat het ook om geldstromen en verantwoordelijkheden. Hoe kunnen wij dat gevaar tegen gaan?

De heer **Van Veen**: Er rust een belangrijke verantwoordelijkheid op uw schouders. Bij de behandeling van de Wet op de jeugdzorg, waarbij veel indringende vragen voorliggen, is een belangrijke rol weggelegd voor het onderwijs, maar de discussie gaat toch weer over jeugdbescherming, jeugdhulpverleningen, jeugdregistratie en onderwijs krijgt geen prominente plek, terwijl dit wel de ambitie is. Dit lijkt misschien niet relevant, maar hoewel de mo-sector de relatie tussen jeugdzorg en onderwijs zeer belangrijk vindt, krijgt dit in de discussie over het stelsel bij de instellingen voor jeugdzorg geen plaats. Dit punt moet voortdurend veel aandacht krijgen. Zoals ik al zei: als je in de ene sector afstand bewaart, krijg je problemen in een andere sector. Kinderen en jongeren met problemen houden zich niet aan sectoren en postcodes. Hier ligt het enorme belang van samenwerking tussen de bewindspersoon en de Tweede Kamer om daar alert op te blijven.

De heer **Bosma** (PVV): Hoe gaat de rol van de ouders zich ontwikkelen volgens deze plannen? Wat zou de rol van ouders moeten zijn?

De heer **Van Veen**: De ouders zijn van vitaal belang. Als je uit de cultuur van labels en stoornissen komt, realiseer je je dat het gaat om de draagkracht van de ouders en de professionals die met de kinderen werken. Het vertrekpunt is de vraag wat zij zelf kunnen en hoe zij dat zien. Er zijn voorbeelden waarbij de positie van de ouders door scholen en samenwerkingsverbanden goed is geregeld, maar er zijn ook grote problemen: het oerwoud aan instellingen, de rechten en de discussies over rechten. Dit is zelfs aan de orde in de jeugdzorg, waar geen sprake is van geïndiceerde zorg, maar van ondersteuning in een vrijwillig kader. Beleidsmatig is dit heel moeilijk, maar ouders moeten goed worden betrokken bij het passend onderwijs. Daarbij moeten ouders, leerkrachten en scholen het vertrekpunt van de ondersteuning zijn. Wij hebben in de regio Noord-Holland onderzocht hoe ouders van een kind met een meervoudige beperking tot hun schoolkeuze komen. Daar schrik je echt van. Alle ouders stellen zich de vraag welke scholen goed zouden zijn voor hun kind. In de manier waarop wij dit vormgeven moeten wij ouders in alle eerlijkheid kunnen bedienen op die simpele vraag. Dan is het handig als ouders weten waar zij die vraag kunnen stellen. Dat moet worden geregeld in het traject van informatievoorziening, advies en begeleiding. Dit gaat niet over ouders die op een school tegen problemen aanlopen, want daar is een begeleidingstraject nodig. Dit gaat over ouders die zich oriënteren op wat zij moeten doen. Het samenwerkingsverband moet het zo regelen dat dat overal goed gebeurt, op volle kracht en in alle openheid. Als ouders zo worden benaderd, komt er geen ruzie, want iedereen wil het beste voor zijn kind. Dan moet je eerlijk zijn over de mogelijkheden van de verschillende scholen. Daar gaan veel dingen fout en mensen zien het vaak volstrekt niet realistisch. Ouders plaatsen hun kind met een Rugzak op een reguliere school, terwijl je kunt zien aankomen dat het over twee jaar misgaat omdat er bijvoorbeeld een andere juf komt. Dat gesprek moet hier worden gevoerd, met de mensen die meekijken wat er nodig en mogelijk is. De samenwerkingsverbanden moeten vormgeven aan deze ondersteuning. Soms kan de gezondheidszorg bijdragen. Er zijn kinderdagcentra die al veel doen vóór de leerplichtige leeftijd. Die brug moeten de samenwerkingsverbanden slaan. Er zijn geen aparte trajecten nodig, maar één punt waar ouders dit kunnen halen, en vandaar moet het goed gaan.

De **voorzitter**: Zal het systeem zoals neergelegd in de beleidsbrief van de staatssecretaris tot bezuinigingen leiden? En ten slotte, is er nog iets dat u ons wilt meegeven?

De heer **Van Veen**: Financiën is niet mijn aandachtsgebied. Het beperken van de instroom in het speciaal onderwijs is ook iets anders dan bevorderen dat zo veel mogelijk kinderen maatschappelijk gaan participeren. De staatssecretaris heeft verwoord dat het systeem dit allebei moet doen. Ik heb begrepen dat hiervoor een aantal budgetten wordt gefixeerd. Als het systeem begint te werken op de wijze die wij nu bespreken, wat nog even kan duren, kunnen daarvan kostenbesparende effecten uitgaan, onder de voorwaarde dat ook de maatschappelijke middelen van buiten het onderwijs voor de kar van het onderwijs gespannen worden. Als dat niet gebeurt, wordt er een nieuw echelon gecreëerd met de bijbehorende bureaucratie en komen er geen kostenbesparende effecten. Zo is het bijvoorbeeld in Schotland en Canada gegaan. Als het wel gebeurt, moeten wij bedenken dat het tijd kost. Soms moeten dingen tegelijkertijd worden gedaan, wat lastig is in een tijd van bezuinigingen, maar het realloceren van middelen is nodig. De middelen voor preventie in de jeugd-ggz worden op dit moment niet of slecht benut. Het antwoord is dus: «Ik denk het wel, maar ik weet het niet zeker.» Ik verwacht dat het kosteneffectief zal zijn. Het is goed als individuele programma's worden vervangen door groepsprogramma's.

De **voorzitter**: Wilt u ons nog iets meegeven?

De heer **Van Veen**: Wij moeten ons realiseren dat wij voor dit soort majeure projecten de tijd moeten nemen. Wij moeten niet zoveel rust opbrengen dat wij te lang op resultaten wachten, maar wij moeten wel in een langere tijdshorizon denken. Het heeft lang geduurd om zo ver te komen, dus zo'n kader is belangrijk. Daarbinnen moeten inhoudelijke stappen worden gedefinieerd. De resultaatkant is van belang, er moet iets gebeuren. Wij moeten nadenken over hoe je de brancheorganisaties, maar met name ook het kennisbestand, bij elkaar krijgt en hoe je een beheerste ontwikkeling kunt inzetten, die niet leidt tot het afblazen van de hele onderneming bij de eerste hindernissen. Die gaan komen. Scholen kunnen het niet alleen en daarom is een belangrijke randvoorwaarde dat men op de belovende beleidsterreinen meer moet denken vanuit onderwijs als bijdrage aan maatschappelijke participatie. Beleidsterreinen als integratie en gezondheidszorg moeten hun focus nog meer op het onderwijs richten en daar kunnen ook mogelijkheden worden gevonden voor reallocatie van middelen. Als je kinderopvang ziet als iets dat in de toekomst belangrijk is, kun je in een sector waar in de hulpverlening wordt geïnvesteerd, in de dagbehandeling, veel menskracht en middelen halen om dat soort sectoren mede te vullen. Het is verstandig om in verband met de kosteneffectiviteit te kijken waar bestaande hulpmiddelen te vinden zijn. Het gaat niet om nieuwe middelen, die er toch niet zijn, maar om een verschuiving van middelen, dus er moeten goede keuzes worden gemaakt.

De **voorzitter**: Heel hartelijk dank voor dit open en zeer informatieve gesprek.

De heer **Van Veen**: Dank u wel.

De hoorzitting wordt van 13.00 – 14.00 uur geschorst.

Onderzoekers SARDES

Gesprek met mevrouw Beekhoven en de heer Jepma

De **voorzitter**: Hartelijk welkom op de eerste dag van de hoorzitting over de invoering van passend onderwijs. Wij hechten eraan zo veel mogelijk mensen uit het veld te horen voordat wij hierover begin volgend jaar met de staatssecretaris debatteren. Wij stellen het zeer op prijs dat u hiervoor tijd hebt vrijgemaakt. Voor de vragen geef ik het woord aan mevrouw Kraneveldt.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Samen met de heer Bosman zal ik de vragen stellen. SARDES is een onderzoek- en adviesorganisatie op het gebied van onderwijs, welzijn en jeugd. Voor de ECPO hebt u onderzoek gedaan naar de percepties van veranderingen in de bekostiging met betrekking tot deze leerlingen en voert u een benchmark ambulante begeleiding uit. Wij willen graag ingaan op de bekostiging van passend onderwijs en op de ambulante begeleiding. In uw onderzoek hebt u varianten van financiering onderzocht. Kunt u deze varianten in essentie naast elkaar leggen en daarvan voor- en nadelen, knelpunten en/of kansen verduidelijken?

De heer **Jepma**: Wij hebben inderdaad bepaalde voorkeursvarianten van budgetfinanciering toegepast op 4 van de beoogde 80 vertegenwoordigers uit regionale netwerken. Deze voorkeursvarianten zijn ook voorgelegd aan 24 van de 32 belangenorganisaties en zijn gedefinieerd in een ietwat andere beleidscontext dan de huidige. Er wordt steeds meer bekend over de wijze van budgetfinanciering. De brief van een paar weken geleden zet nog iets scherper neer hoe het er in de toekomst uit gaat zien en dat is een nieuwe actualiteit. We moeten een en ander dus plaatsen in de tijd van voor de brief. Die voorkeursvarianten hielden in dat in de eerste plaats is gevraagd hoeveel eigenaars er van een budget moeten zijn binnen een bepaalde context. Dat zou er een kunnen zijn, bijvoorbeeld een regionaal netwerk, een zorgloket dan wel schoolbesturen. Daartoe hebben wij ons beperkt, want je kan eindeloos variëren op een aantal variabelen en dan wordt het erg ondoorzichtig. We hebben het dan ook beperkt tot het budgeteigenaren. In de tweede plaats hebben wij gevraagd hoe de omvang van het budget eruit zou moeten zien. Er zijn namelijk verschillende financiële stromen: Rugzakmiddelen, financiële bekostiging van so, open einde, WSNS-middelen, speciaal basisonderwijs et cetera en het gaat erom welke daarvan onderdeel van het budget moeten uitmaken. Vervolgens is gevraagd hoe het macrobudget, dat al min of meer vaststond, naar de regionale netwerken moest worden toegeleid: op basis van uniformiteit – elke regio krijgt een uniform budget op basis van aantal leerlingen in een bepaald voedingsgebied – of op basis van de verschillen tussen bijvoorbeeld gebieden met over- en onderconsumptie? Zijn die verschillen wel gerechtvaardigd? Of kennen we verschillende budgetten aan de regio's toe bijvoorbeeld op basis van een weging van factoren? In het onderwijsachterstandenbeleid is een van de factoren bijvoorbeeld een gewicht per kind en op basis daarvan wordt een functionele eenheid, een school, gefinancierd. Op deze wijze ontstaan verschillende budgetten per school en per regio, maar dan op basis van concentraties van doelgroepkinderen. De laatste vraag was hoe men dat in het veld zag. Dat is in vogelvlucht de essentie van de verschillende voorstellen die we hebben gedaan. Ik moet er meteen bij zeggen dat dit niet voor alle gesprekspartners een even helder beeld gaf. Voor sommigen was het zelfs een nieuw beeld, omdat zij nog niet alle mogelijkheden hadden doorgedacht. Er is dan ook meermalen, ook door belangenorganisaties, gezegd dat dit nog heel wat denk- en rekenwerk vraagt, gezien de ingewikkeld-

heid. De ene keuze valt financieel gezien ongetwijfeld anders uit dan de andere.

De tweede component van uw vraagstelling heeft betrekking op de vooren nadelen van de verschillende opties. Daarvoor is het misschien aardig om even te schetsen hoe men budgetfinanciering wil hebben om vervolgens stil te staan bij de eventuele voor- en nadelen per systematiek. Ik hoop dat u het mij niet kwalijk neemt dat ik niet alle cijfertjes paraat heb, maar ik zal in een grove schets aangeven hoe men budgetfinanciering wil hebben, waarbij ik een onderscheid maak tussen regionale netwerken en belangenorganisaties.

De regionale netwerken, althans de leden van de stuurgroep, zijn voorstander van één budget met zoveel mogelijk deelbudgetten voor speciale onderwijszorg, zoveel mogelijk gebundeld maar op basis van verschillen. Dat is een keuze voor regionaal verschillende budgetten op basis van een weging van factoren en dus niet op basis van het aantal leerlingen. In bepaalde gebieden kunnen namelijk meer kinderen aangewezen zijn op zorg en speciale onderwijszorg en kunnen zij meer individuele hulp nodig hebben. Daar zijn objectieve criteria voor te verzinnen. Dat is niet makkelijk, maar dat kan. We doen dat ook bij de gewichtenregeling. Dat is het antwoord op uw eerste vraag.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Zaten er ook verschillen tussen netwerken? Er zijn netwerken die nu heel veel verwijzen en al veel geld hebben. Die zijn wellicht bang zijn om wat kwijt te raken. Er zijn ook netwerken die wat dat betreft aan de lage kant zitten en verevening een interessante optie vinden.

De heer **Jepma**: Dat is een heel interessante vraag, maar op basis van de data die wij hebben moeilijk te beantwoorden. Dat heeft ook te maken met de omvang: we hebben met zeventien mensen uit vier regionale netwerken gesproken. Het ging erom vast te stellen wat er leeft. Wat zijn de opvattingen over de verschillende budgetten en hoe kan je dat inkleden? Die vraagstelling gaat nu iets te ver en ik durf daar geen antwoord op te geven.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Kunt u concrete voorbeelden geven van die wegingsfactoren?

De heer **Jepma**: Wij hebben de mensen in het veld niet heel precies gevraagd aan welk type factoren ze denken. Ik heb er een paar genoemd waarop zij konden reageren. Ik heb sociaaleconomische factoren als werkeloosheid en armoede in bepaalde gebieden genoemd. Een andere is bijvoorbeeld milieuspecifiek: deelname aan speciale voorzieningen buiten het regulier onderwijs en dan met name aan cluster drie en cluster vier. Ze zijn herleidbaar naar sociaaleconomische factoren, net als bij de gewichtenregeling. Maar ook werd door de mensen verwezen naar de beschikbare indicatoren voor de jgz of naar bijzondere gebieden, bijvoorbeeld rondom Eindhoven. U zegt het al, ik hoef dat niet te herhalen.

De **voorzitter**: Misschien kunt u het toch even herhalen, want wij hebben het niet allemaal gehoord.

De heer **Jepma**: In sommige gebieden, zoals in de regio Eindhoven, zijn bepaalde beroepen oververtegenwoordigd met daaraan verbonden een specifieke problematiek, bijvoorbeeld autisme. Nogmaals, de regionale netwerken en van de landelijke belangenorganisaties hebben geantwoord dat het een extra exercitie vraagt om te bepalen welke factoren hiervoor in aanmerking komen. In de landelijke belangenorganisaties bestaat iets meer verdeeldheid, ook omdat belangenorganisaties eigen groepen vertegenwoordigen – bestuur en manage-

ment, de onderwijssector zelf, ouders en leraren – met elk een eigen insteek. Zij tonen wat minder eensgezindheid over de voorkeursopties dan de regionale netwerken. Dat is mijn antwoord op uw tweede vraag. Uw derde vraag was om de voorkeursopties die men kiest vanuit het veld te wegen op basis van de voor- en nadelen. Het is misschien wel aardig om te vermelden dat het veld andere opties heeft ingebracht dan nu voorliggen. Het voordeel is dat wanneer je veel financiële middelen aan een budgethouder toekent, bijvoorbeeld het regionale netwerk, bekend is waar die dikke bundel geld is. Het regionale netwerk wordt daarmee ook verantwoordelijk voor de besteding van de middelen en dat is glashelder. Nu zijn er allerlei stromen naar allerlei voorzieningen met samenwerkingsverbanden, waarin ook weer een onderscheid moet worden gemaakt tussen po en vo, heel eigen sectoren waarin het moeilijk is tot budgetafspraken te komen. Bundeling bevordert de overzichtelijkheid. Het nadeel is dat heel veel op basis van afspraken moet worden geregeld. Net als je bij WSNS een deel van de middelen laat toevloeien naar samenwerkingsverbanden en een deel van de middelen naar de schoolbesturen die het vervolgens doorsluizen naar de scholen, ben je op basis van dat budgeteigenaarschap verplicht om met de andere budgeteigenaar om de tafel te gaan zitten over de inzet van de middelen. Dat zijn in essentie de belangrijkste voor- en nadelen van een budgethouder versus meerdere budgethouders.

De heer **Bosma** (PVV): U sprak zojuist over regionale netwerken met een budget, maar u leek ook iets te willen vertellen over belangenorganisaties.

De heer **Jepma**: Ja, dat klopt. Daar zijn de voorkeuren iets minder duidelijk dan binnen de regionale netwerken en dat heeft alles te maken met de eigen posities die de belangenorganisaties innemen. Bestuurlijke organisaties zien bijvoorbeeld graag dat de schoolbesturen eigenaar worden van het grootste deel van het budget. Dat laat zich op voorhand ook voorstellen.

De onderwijssector kiest meer voor het schoolniveau, terwijl de ouders soms heel afwijkende voorstellen doen, bijvoorbeeld voor een vouchersysteem, iets als het pgb, waarmee zij volledige zeggenschap krijgen over het individuele budget van hun kind. De vraag of dat wenselijk is, is aan de politiek. Aan een vouchersysteem zitten heel veel voor- maar ook nadelen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Dan maar gelijk die voor- en nadelen?

De heer **Jepma**: Een nadeel is dat we hierbij vooral praten over onderwijskundig georiënteerde zorg, lichte onderwijskundige zorg. Er is veel gelijkennis met wat bijvoorbeeld wordt gedaan in het onderwijsachterstandenbeleid. Daarmee heb je het over extra inzet van onderwijsassistenten, extra handen in de klas, meer tijd voor individuele begeleiding, de inzet van Rugzakmiddelen en dergelijke.

Ik denk dat het verstandig is dat scholen weten waar ze aan toe zijn en met welke budgetten ze moeten werken. Dat is beter dan dat ze afhankelijk zijn van ouders die misschien heel verschillende dingen willen, want dan is het heel moeilijk om als school iets aan te bieden. Wellicht gaan ouders dan ook veel meer shoppen, wat weer heel veel onrust voor de scholen betekent. Dan krijg je drijfzand voor de scholen en het is heel moeilijk om daar iets op te vestigen.

De heer **Bosma** (PVV): De Rugzak is in wezen een voucher. U hebt ook onderzoek gedaan naar dat systeem. Mevrouw Beekhoven, wat zijn de voor- en nadelen van het Rugzakstelsel?

Mevrouw **Beekhoven**: Een van de nadelen is dat niet helder is waar dat geld van de Rugzak precies naar toe gaat. Het is niet goed te volgen en dat geldt zowel voor de mensen op de scholen als voor de ouders. De meeste ouders duiken daar echter niet zo diep in. Dat kan ik me goed voorstellen want het is ontzettend ingewikkeld. Een ander nadeel is dat niet veel ouders in staat zijn te gaan shoppen op het gebied van onderwijs. Het vergt namelijk heel veel. Niet veel ouders hebben echt in de gaten dat dit geld een Rugzakje voor hun kind is, waardoor er ook weinig sturing is. Feitelijk wordt in veel organisaties de inzet van de gelden gebundeld. Daar valt veel voor te zeggen. Het komt uiteindelijk wel ten goede aan de kinderen, maar soms op een wat indirecte manier en als mensen proberen daar grip op te krijgen, kan dat een beetje gaan wringen. Het is niet zo bedoeld, maar toch wordt het gebundeld en niet direct een-op-een aan het kind uitgegeven.

De heer **Bosma** (PVV): We horen nog wel eens dat een docent niet eens weet dat een leerling een Rugzakkind is. Zijn jullie dat in je onderzoek vaak tegen gekomen?

Mevrouw **Beekhoven**: Bij de velddeskundigen die we geraadpleegd hebben voor het onderzoek naar een instrument om ambulante begeleiding te kunnen beoordelen, kwam wel naar voren dat niet alle docenten in het voortgezet onderwijs weten wat ze allemaal kunnen met ambulante begeleiding, maar ik heb niet letterlijk gehoord wat u nu zegt.

De heer **Bosma** (PVV): Dan zijn we op ons nummer gezet door u. Des te beter!

De heer **Jepma**: Ik wil daar nog een aanvulling op geven. Ik heb ook met ouders gesproken. Dat zijn ook deskundigen. Er zijn echter ouders die niet wisten dat een Rugzak beschikbaar was en dat zij ook toestemming kunnen verlenen aan wat er met dat geld wordt gedaan. Een vader zei mij dat hij contact zou opnemen met de school. Vervolgens heb ik de school laten weten dat ik iemand wakker had gemaakt.

De heer **Bosma** (PVV): We hebben het even over de nadelen van het systeem gehad, maar kent het ook voordelen?

De heer **Jepma**: De Rugzak is maar een vorm van financiering. Een nadeel daarvan is dat een zware indicatiestelling nodig is en dat een zwaar traject moet worden gegaan om bij het geld te komen. De ene school is daar beter in dan de andere.

Uit onderzoek in een grote stad in Nederland bleek dat scholen die het qua procedures en papieren goed voor elkaar hadden veel Rugzakken aanvroegen, maar dat waren niet de scholen met objectief de zwaarste populaties. De scholen met wel de zwaarste populaties hadden het heel druk met het verlenen van zorg. Zij zijn echter minder sterk in het verrichten van papierwerk. De scholen die waanzinnig hard werken voor zelfs strippenkaarten voor de ouders om hen bij de zorg te brengen, waren minder sterk in het aanvragen van Rugzakken. Daaruit zou je kunnen concluderen dat de Rugzakmiddelen niet bij de juiste voorzieningen en niet bij de juiste ouders terecht komen.

Ook vanuit een economisch perspectief zitten er nadelen aan. Ik wijs in dit verband op alle kosten en het aantal mensen dat zich over een aanvraag moet buigen. Als je vervolgens de Rugzak «opent» en de bedragen telt, zie je dat dit helemaal niet in verhouding is. Het is goed om eens te kijken naar de economische kanten van speciale onderwijszorg. Dat is ook een groot winstpunt van deze brief en van die onderzoeken, namelijk dat duidelijk wordt hoe het nu eigenlijk zit, hoe moeilijk dat ook is.

Mevrouw **Beekhoven**: Bovendien omvatten de Rugzakken nu steeds vaste bedragen. Er is niet zo veel flexibiliteit om te kijken of misschien minder of juist meer geld nodig is.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Met het loslaten van de Rugzak in de heroverwegingsbrief van de staatssecretaris worden ook de landelijke criteria losgelaten. Veel ouders weten niet wat er na deze beleidsbrief gaat gebeuren. Zij zeggen dat het nog wel enige zekerheid bood dat hun kind nu in gemeente A ook voor een Rugzak in aanmerking zou komen, maar misschien in gemeente B niet. Het gaf misschien niet de voorzieningen waarop zij gehoopt hadden, maar het gaf wel een bepaalde zekerheid. Kunt u nog iets zeggen over de perceptie daarvan bij de organisaties die u gesproken hebt?

De heer **Jepma**: Ja, een van de voordelen is dat er inderdaad duidelijkheid is. Maar er kan ook iets voor in de plaats worden gesteld. Nu wordt gesproken over zorgprofielen. Ik zou dat graag willen zien, want ik vind het moeilijk om me daar een voorstelling van te maken. Laat je namelijk de indicatiestelling varen – en dat is de opzet – dan moet je daar wel iets voor in de plaats hebben. Maar dat moet wel eenvoudiger van opzet zijn en meer duidelijkheid verschaffen over wat de school in de aanbieding heeft voor de kinderen en voor de ouders. Als het goed is, informeren de scholen de ouders over wat ze in de etalage hebben staan en waar de ouders voor kunnen kiezen. Maar dan moet je scholen wel prikkels geven en misschien moet je dat wel verplichten. In ieder geval moeten scholen gekieteld worden om dat te laten zien, zodat ouders ook keuzes kunnen maken en kunnen zien welke school past bij hun kind. Dat zou dikke winst kunnen zijn.

Nogmaals, dat moet nog van de grond komen. Heel veel scholen zijn al bezig met het maken van zorgprofielen. Dat is goed, maar het is ook goed om dat te monitoren en te laten zien hoe die ontwikkelingen vorderen. Er zitten misschien ook wat nadelen aan. In het onderzoek naar budgetfinanciering wordt ook gesteld dat scholen geen voorkeurspopulatie kunnen definiëren, dat ze op voorhand kunnen zeggen dat ze voor een bepaalde groep gaan en voor anderen niets hebben, omdat ze niet in het profiel passen. Dan zou de school voorbij gaan aan de algemene toegankelijkheid die zij als school moet betrachten. Daar zit wel een spanningsveld en om die reden moeten zorgprofielen van individuele scholen altijd in een grotere regionale context worden opgesteld.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): In dat geval zou het samenwerkingsverband een corrigerende factor moeten zijn: een school mag niet alleen maar aan cherry picking doen, maar moet een deel van de totale zorg op zich nemen.

De heer **Jepma**: Ik hoop dat het zo werkt.

De heer **Bosma** (PVV): Ik wil nog even door met de Rugzak. U zegt dat het voordeel van de Rugzak duidelijkheid is. Zijn er andere voorbeelden om het beeld compleet te krijgen?

De heer **Jepma**: Ja, nog een voordeel is dat er een knip in de Rugzak zit. Een deel gaat naar het so, vanuit het Rijk wordt ambulante begeleiding geboden en een ander deel gaat naar de scholen. Dat is verder weer opgesplitst in materieel en scholing en ondersteuning in de klas, waarmee je waarborgt dat expertise buiten de reguliere school in stand wordt gehouden, zoals ambulante begeleiding of andere vormen van zorg die elders gelokaliseerd zijn.

Als je dat geld op regionaal niveau belegt en volledig laat toekomen aan de samenwerkingsverbanden, kan het op een andere manier ingezet

worden. Dan kunnen de mensen ook besluiten om bijvoorbeeld minder in te kopen bij so en meer geld toe te laten vloeien naar de reguliere scholen om daar dingen te doen die de leraren ondersteunen en de kinderen helpen.

De heer **Bosma** (PVV): We sluiten dat hoofdstuk af. U zegt dat in het huidige financieringssysteem heel veel geld vervliegt, dat niemand weet waar dat geld blijft. Zorgt het nieuwe systeem voor meer transparantie?

De heer **Jepma**: Het kan meer transparantie geven, mits achteraf een verantwoordingsplicht wordt gesteld, want dat hoort bij budgetfinanciering. Je kunt ervoor kiezen om van te voren te definiëren waar het geld aan moet worden besteed, dat wil zeggen door oormerking versus budgetfinanciering via lumpsum: dit is het bedrag en u doet er goede dingen voor. Daar is wel een verantwoordingsbesef bij nodig, evenals bedrijfseconomische kennis bij regionale netwerken. En daar ontbreekt het nog wel eens aan. Dat zegt men zelf ook. Ik zou dus graag willen dat er achteraf controle is op wat ermee wordt gedaan. We weten dat er in samenwerkingsverbanden zorgplannen worden gemaakt, maar de financiële paragraaf in zo'n zorgplan is niet altijd even helder. Het is goed om daar veel aandacht voor te vragen.

De heer **Bosma** (PVV): Bergt dat niet ook het risico in zich dat die netwerken enorme molochen worden, waarin allemaal mensen zitten die kennis hebben van processen, van financiële zaken, et cetera?

De heer **Jepma**: Ik denk wel dat in een aantal samenwerkingsverbanden meer financiële expertise nodig is, maar je moet het ook weer niet te complex maken. Ook vanwege doelmatigheidsprincipes is het zaak om goed te kijken naar wat er met het geld wordt gedaan en of het misschien met minder geld ook en misschien zelfs wel beter kan. In het veld zegt men heel vaak dat dit echt wel mogelijk is. Er is al een heleboel geld en als we het anders beleggen, kan het wellicht meer rendement hebben.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik wil graag door met het volgende punt. Er zijn regionale verschillen die we niet altijd kunnen verklaren en die misschien ook niet altijd zijn te rechtvaardigen. Los van de oorzaken wil ik u vragen of nu een verevening wordt voorgesteld. Met andere woorden, in principe wordt iedere regio hetzelfde behandeld en moet iedere regio het geld zelf over de samenwerkingsverbanden voor de zwaarste gevallen verdelen. Kunt u aangeven of de verevening echt zal bijdragen aan het opheffen van regionale verschillen of zijn die regionale verschillen zodanig groot dat de regio's waar heel veel verwezen wordt en die dus straks minder geld krijgen, echt in de problemen komen? Of zijn die regio's in staat om straks realistischer te verwijzen dan voorheen het geval was?

De heer **Jepma**: We hebben een voorbeeld uit het verleden met WSNS, Weer Samen Naar School. Ik weet dat er toen gebieden waren, waar 11% van de basispopulatie in het sbo zat, dus het iobk, lom, mlk. Dat was behoorlijk wat, terwijl er ook gebieden waren die geen speciaal basisonderwijs hadden. Daar zaten nul kinderen in een voorziening voor die groep. Door budgetfinanciering is dat min of meer gelijkgetrokken. Daarna kregen we de leerlinggebonden financiering, die echter ook allerlei weglekeffecten veroorzaakte. Vervolgens zijn nieuwe doelgroepen gedefinieerd of onder een ander budgetteringssysteem gebracht. Weer Samen Naar School heeft het echter voor elkaar gekregen en dat is heel aardig gelukt. In dit geval is dat het ultieme middel voor de overheid om de hand op de knip te houden en de beheersbaarheid van de kosten zeker te stellen. Echter, vervolgens moeten de regionale netwerken op de blaren zitten,

want daar moet het werk plaatsvinden. Ik denk dat daar problemen uit voort kunnen komen, ook omdat naar mijn mening bepaalde vormen van zorg in sommige gebieden misschien oververtegenwoordigd zijn, waar wellicht een rechtvaardigheidsgrondslag aan vast zit. Bij het speciaal onderwijs was dat wat minder het geval, omdat daar de milieuspecifieke geaardheid van de problematiek minder was dan nu het geval is. Het zal feitelijk betekenen dat met name zuid-oost Nederland geld moet inleveren. Daar zit relatief veel cluster drie en cluster vier onderwijs. Dat geld zal naar andere gebieden vloeien en dat zal zeker pijn gaan doen. Weliswaar wordt een overgangsregeling ingebouwd die in bepaalde gebieden ook zeker nodig is, maar uiteindelijk leidt het tot verevening. Er zullen altijd verschillen blijven bestaan, doordat de schoolbesturen in de regio daarvoor kiezen. Daar zullen zij echter ook zelf voor moeten betalen. Op zichzelf is dat weer een goede zaak, want nu wordt de rekening voortdurend bij de overheid neergelegd. De opneindesystematiek gaat eruit en nu moet het belegd worden op schoolbestuurniveau, in samenspraak met alle andere schoolbesturen. Daar moet men goed opletten hoe de centjes worden ingezet.

De heer **Bosma** (PVV): Draagvlak is altijd een zeer belangrijk element van vernieuwingen. In uw rapport stelt u vast dat er binnen delen van het onderwijsveld een gebrek aan enthousiasme is. Gevreesd wordt dat de nieuwe financieringsystematiek een verborgen bezuinigingagenda heeft. Hoe is dat verdeeld binnen het onderwijsveld?

De heer **Jepma**: Er is inderdaad hier en daar weerstand, maar in delen van het veld ziet men ook in dat het zo niet langer kan. Er is geen sprake van een resolute afwijzing van budgetfinanciering. Er is wel bij de cluster drie en de cluster vier voorzieningen, die met de opneindfinanciering te maken hebben, meer terughoudendheid in het omarmen van budgetfinanciering, want daar zal de pijn wellicht worden gevoeld. Daar moet ik meteen bij zeggen dat de belangenorganisaties, die ervaring hebben met budgetfinanciering, voordelen zien in budgetfinanciering. Ik wijs bijvoorbeeld op de clustervereniging een, de blinde kinderen, het werkverband sbo en de samenwerkingsverbanden po en vo. Sommige zijn zelfs uitgesproken voorstander van budgetfinanciering. Het is dus ook een beetje koudwatervrees voor het onbekende. Wat krijgen we voor dit systeem terug? Nogmaals, dit onderzoek vond ook plaats in een ietwat andere beleidscontext. Ons werd regelmatig gevraagd waar we het eigenlijk over hadden, wat budgetfinanciering precies inhoudt. Ik kon dat niet vertellen – dat was bovendien mijn taak niet – want ik wilde de percepties van die mensen vangen. Het ging om hun ideeën. Nu duidelijker wordt hoe het eruit gaat zien, kunnen die percepties weer net even anders zijn. De weerstand zit in het so en dan meer in het voortgezet onderwijs dan in het primair onderwijs. Dat heeft ook met de historie en het karakter van het voortgezet onderwijs te maken. Kleine schoolbesturen, eenpitters, zijn ook bang dat ze achter het net vissen als gelden wordt ontnomen of op een ander niveau wordt ingezet. Zij zijn numeriek vaak in de minderheid en hebben ook minder macht. Dus daar zit ook wat weerstand.

De heer **Bosma** (PVV): Mevrouw Beekhoven, is er ook het gevaar dat in de praktijk de grote scholen de dienst gaan uitmaken in de nieuwe samenwerkingsverbanden?

Mevrouw **Beekhoven**: Dit rapport is vooral van mijn collega. Ik moet het antwoord daarop dus even schuldig blijven.

De heer **Jepma**: Dat wordt wel uitgesproken door collega's. Schoolbesturen zeggen dat ook van elkaar en waarschijnlijk zijn grote schoolbesturen handiger omdat ze over meer professionaliteit beschikken. Ze

kijken goed hoe de hazen lopen en ze begrijpen het spel. Ze kunnen hun invloed aanwenden om die dingen voor elkaar te krijgen die ze willen.

De heer **Bosma** (PVV): Is dat een reële kans?

De heer **Jepma**: Ja en nee. Als je vanuit het belang van de kinderen denkt, is dat gevaar er mijns inziens niet, maar bij elk financieringsvraagstuk wordt natuurlijk ook een exercitie gemaakt vanuit het eigenbelang: wat zit erin voor mij? Als mensen zich daar vooral door laten leiden – het zijn ook maar mensen en niets is hen vreemd – zullen ze ook die exercitie doen en bepaalde strategische gedragingen of calculerend gedrag vertonen om een flink deel van de poen binnen te halen. Dat gevaar is in bepaalde gebieden reëler dan in andere gebieden.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik heb nog een vraag over ambulante financiering en dan gaat de heer Bosma weer verder met de ambulante begeleiding. We hebben nu veel aanbodfinanciering en we willen meer naar vraagfinanciering, dat wil zeggen dicht bij het kind: wat heeft een kind nodig en kunnen we dat leveren? Er is ook nog zoiets als resultaatfinanciering, maar daar zijn we in het onderwijs nog niet zo aan gewend. Het ontwerp-SER-advies stelt dat er nog steeds een perverse prikkel van aanbod- of geldgericht indiceren is en het financieren van bezetting in plaats van resultaat. Hebt u ook gesproken over resultaatgerichte financiering? Zou een resultaatgerichte financiering mogelijk zijn of is dat nog heel ver weg?

De heer **Jepma**: Ik denk dat die heel ver weg is. Het is ook geen optie die wij het veld hebben voorgelegd en, voor zover ik weet, is het ook nog geen kabinetsoptie geweest. Dat is dus een ver-van-mijn-bed-show voor veel mensen. Het is ook heel ingewikkeld, want je moet de opbrengsten van speciaal onderwijs meten en dat is heel moeilijk. Dan krijg je misschien ook weer perverse zaken.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik vraag het omdat er uiteindelijk achteraf verantwoording moet worden afgelegd in het samenwerkingsverband over de besteding van de gelden binnen de scholen. Daar kan natuurlijk als resultaat uit komen dat men het geld aan alles heeft besteed behalve aan het goede. Dan zou je met bekostigingssancties in aanraking kunnen komen. Een consequentie van het niet goed besteden van het geld ligt toch in het aanpakken van die budgetten. Dan krijg je een vorm van resultaatfinanciering in de sanctionerende zin. Heeft u daar ideeën over?

De heer **Jepma**: Ik zat even op een ander denkspoor. Ik zat te denken in resultaten bij kinderen, want dat is ook een vorm van resultaatfinanciering. Je kunt ook kijken naar de dienstverlening zelf: doen zij de dingen die op papier staan, zetten ze de financiële middelen doelmatig in? Dan zijn er voldoende accountants actief en wordt die exercitie ook wel gedaan.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Het gaat mij vooral om de effectiviteit. Ik geloof best dat men het eerlijk en met de beste bedoelingen besteedt. Een indicator waarop je de besteding van het samenwerkingsverband kunt beoordelen is bijvoorbeeld of er nog kinderen thuis zijn: hoeveel signalen krijg je van ouders die ontevreden zijn of die met de handen in het haar zitten? Dat zit niet op het kindniveau. Leerresultaten zijn altijd lastiger te meten, maar dat zijn de indicatoren waaraan je kunt denken.

Mevrouw **Beekhoven**: Ik las laatst een verhaal in de krant van ouders die ervoor kozen om thuis onderwijs te geven, omdat dit hen het beste leek.

Dat is een situatie, die moeilijk is af te rekenen bij de professionals. Het lijkt me ook wel erg complex om zoiets te doen.

De heer **Bosma** (PVV): Ambulante begeleiding speelt een grote rol in dit dossier. In opdracht van de ECPO voert u ook daar een onderzoek uit. Kunt u iets vertellen van de uitkomsten van dit onderzoek?

Mevrouw **Beekhoven**: Het rapport is inmiddels verschenen. Wij werden gevraagd een instrument te maken om een beeld te krijgen van ambulante begeleiding, niet alleen van de kwaliteit maar ook van de prijs. Met dat instrument zou je eventueel tot een benchmark kunnen komen. Wij hebben dus een proefinstrument ontwikkeld op basis van een aantal indicatoren. We gingen ervan uit dat het instrument uit twee delen moest bestaan. Een deel moest ingevuld worden door de aanbieders van ambulante begeleiding en het andere door de gebruikers ervan, de afnemers. Dan hebben we het zowel over de scholen als over de ouders. In het vo zou het ook kunnen gaan om leerlingen, maar dat hebben we er nu even niet bij betrokken. Wij hebben dat instrument aan negen velddeskundigen voorgelegd. Dat is een klein groepje, maar het ging ons er echt om op basis van hun ervaring te horen hoe zij dit instrument zouden invullen en of zij daarin hun oordeel over ambulante begeleiding in kwijt konden. Bij die velddeskundigen zaten niet alleen gebruikers, bijvoorbeeld ib'ers van het bo, een ouder met een kind dat ambulante begeleiding kreeg, maar ook de aanbieders zelf. We hebben ook mensen van een rec gesproken en ambulante begeleiders die in dienst waren van een dienst ambulante begeleiding.

Het instrument wordt op goed bruikbaar geacht. De gebruikers konden daarin kwijt wat ze ervan vonden. Ik wil overigens benadrukken dat men in het algemeen heel tevreden is over de ambulante begeleiding. Zojuist werd al gevraagd naar de voordelen van Rugzakjes: over het algemeen zijn mensen in het veld tevreden over de geleverde zorg.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Het is interessant dat u dat zegt. We hebben net namelijk met de onderwijsinspectie gesproken en die zegt juist dat er een enorme kloof zit tussen het handelingsplan van de school en de ambulante begeleiding. U zegt dat de ambulante begeleiding heel goed is geregeld. Wilt u daarop ingaan?

Mevrouw **Beekhoven**: Nee, dat is absoluut niet wat ik wil zeggen. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar deze vorm van ambulante begeleiding, maar dit is wat uit de onderzoeken blijkt en wat ik hier bij de velddeskundigen tegenkom. Over het algemeen is dat de perceptie: men is tevreden. Maar dat is nog heel wat anders dan de vraag of het werkelijk een goede kwaliteit heeft. Dan kan je inderdaad de onderwijsinspectie er tegenover zetten, die wel kijkt naar wat het nu feitelijk inhoudt. De inspectie is heel kritisch. Je kunt heel tevreden zijn over de manier waarop je kind wordt begeleid, terwijl het effectief voor het kind misschien niet per se goed is. Dat wringt een beetje.

We wilden met het instrument ook de prijs in beeld krijgen, maar dat blijkt onhaalbaar te zijn. Dat is niet zo verrassend, want het hele financiële plaatje is erg complex, zoals het onderzoek van Infinite ook nog eens heeft benadrukt. De gebruikers op de werkvloer hadden het niet in beeld. Zij houden zich daar niet mee bezig en we moesten dat maar aan de directeur vragen. Ook de ambulante begeleiders zelf hoesten niet zomaar een uurprijs op. Zij hebben daar ook geen duidelijk beeld van. Het is met zo'n instrument dus absoluut niet in beeld te krijgen.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Waarom kunt u dat niet in beeld krijgen? Er gaan rekeningen over en weer, er worden declaraties

ingediend, mensen verdienen een bepaald salaris en werken daar een aantal uren voor. Waarom zouden we dat niet in beeld kunnen krijgen?

Mevrouw **Beekhoven**: Het klinkt heel logisch wat u zegt, maar dan moeten we hogerop in de organisatie zijn. Wij hebben gesproken met de ambulante begeleiders zelf en die hebben dat niet zo paraat. Natuurlijk is het wel na te gaan, maar dat zou op een andere manier moeten gebeuren. Wel kwam naar voren dat er bij alle partijen heel veel behoefte is aan duidelijkheid. Het is iets wat leeft. Steeds meer scholen vragen ook wat zij allemaal met het geld van het Rugzakje kunnen doen.

De **voorzitter**: Dat is zeker een probleem want de Kamer heeft dezelfde vraag aan de staatssecretaris gesteld: waar blijft dat geld nou precies, hoe wordt dat ingezet en wat komt daarvan bij het kind terecht? Daar gaat het uiteindelijk om, maar die vraag was niet te beantwoorden.

De heer **Bosma** (PVV): Dat is ook een van de grote kwesties, het geld dat verdampt. U zegt dat we er via de ambulante hulpverlening ook niet echt achter komen.

Mevrouw **Beekhoven**: Ja, in die zin dat we met het instrument een vragenlijst hebben ontworpen, die we hebben laten invullen door de gebruikers op de werkvloer. Die gebruikers hebben niet in beeld hoe het zit met de financiën. Wel kunnen ze natuurlijk iets zeggen over het aantal uren begeleiding dat ze ontvangen. Dat verschaft ook informatie, maar als je in een pilot met dit instrument helder wil krijgen wat het kost, blijkt dat niet te kunnen.

De **voorzitter**: U zei zojuist dat ook de ambulante begeleiders niet wisten waar dat geld bleef, maar dat het op een hoger niveau wel zichtbaar zou worden. Wij willen graag weten hoe we kunnen achterhalen waar dat geld gebleven is.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik vind het wel een heel belangrijke constatering, want die werkvloer moet ook in gesprek met het bestuur dat wel al die rekeningen heen en weer ziet gaan. Het samenwerkingsverband moet wel weten wat de effecten zijn van de hoeveelheid middelen die het krijgt en ook de juf voor de klas moet kunnen zeggen dat zij misschien recht op meer ambulante begeleiding heeft als zij weet hoeveel een uur begeleiding kost. Het gaat ons er ook om dat de verschillende betrokkenen geïnformeerd zijn, zodat ze met elkaar de checks and balanceer kunnen doen.

Mevrouw **Beekhoven**: Ik denk dat de eerste stap daarin is het gebrek aan informatie in het veld op te heffen. De ib'ers vinden het instrument heel informatief, omdat zij nu precies weten wat er eigenlijk mogelijk is bij ambulante begeleiding. Er zijn drie vormen: het Rugzakje, de preventieve en de terugplaatsings ambulante begeleiding. Niet iedereen op school heeft met die drie vormen te maken en dus weet niet iedereen wat er allemaal te koop is. Daar is grote winst te behalen door ervoor te zorgen dat die informatie helemaal doorsijpelt naar de mensen op de werkvloer.

De **voorzitter**: Hoe zou dat moeten?

De heer **Bosma** (PVV): Gebeurt dat volgens het nieuwe systeem?

Mevrouw **Beekhoven**: Niet automatisch. Het hangt er vanaf hoe het ingedeeld wordt en hoe direct die contacten van een ib'er op een basisschool met een samenwerkingsverband zullen zijn.

De **voorzitter**: Zou zoiets als eis moeten worden gesteld en, zo ja, aan wie om daar wel inzicht in te krijgen?

Mevrouw **Beekhoven**: Misschien kan je dat eisen, ja.

De **voorzitter**: Aan wie zou je dat dan moeten eisen?

De heer **Jepma**: De samenwerkingsverbanden krijgen meer invloed, meer macht, meer zeggenschap en meer budget. Daar zou ik de eis willen neerleggen om te laten zien welke prijskaartjes zij aan ambulante begeleiding hangen als zij die vorm van begeleiding willen laten bestaan, want er zijn straks wel heel veel vrijheidsgraden om zorg aan te bieden.

De heer **Bosma** (PVV): Zou je die vrijheidsgraden kunnen inperken door een benchmark te gebruiken?

De heer **Jepma**: Dat is een beetje lastig te beantwoorden, want dit gaat maar over een onderdeelje, namelijk ambulante begeleiding. Ik verwacht dat ambulante begeleiding er in de toekomst heel anders komt uit te zien, maar hoe weet ik niet. Ik heb geen glazen bol. Wel is het de moeite waard om het breder te trekken. Om uw vraag wat directer te beantwoorden: op samenwerkingsniveau moet gekeken worden naar welke zorg wordt geboden, wat dat kost en of dat in verhouding is met elkaar. Zijn er regionale verschillen? Waar is de zorg duur en waar is zij goedkoop? Waar wordt het meest op de overheid gerekend? Zulke exercities kunnen heel goed worden uitgevoerd, maar dan moet wel gezegd worden dat we dat willen. Dan moet er iemand op worden gezet om dat in kaart te brengen.

Mevrouw **Beekhoven**: We hebben het instrument definitief gemaakt en een voorstel gedaan over hoe je het in een pilot kan testen. Wij denken dat het zeker mogelijk is en heel veel informatie zal opleveren. Een pilot als tussenstap is wel vereist om de organisatie op poten te zetten. Dat is ook de reden waarom de ECPO nog geen pilot wilde opzetten, omdat het hele veld nog zal verschuiven. Dan kan beter gewacht worden totdat dit zich heeft uitgekristalliseerd. Maar het zou wel heel veel toegevoegde waarde kunnen hebben. De pilot moet ook uitwijzen of benchmarking mogelijk is. Zoals het er nu naar uitziet, kan dat wel. Het zal in ieder geval veel informatie opleveren want het is tegelijkertijd een onderzoek naar de uitvoeringspraktijk. Daar weten we uit onderzoek niet zo heel erg veel van.

De heer **Bosma** (PVV): Mevrouw Beekhoven zei zojuist al dat tevredenheid niet hetzelfde is als kwaliteit. Tevredenheid is blijkbaar te meten, maar hoe weten we straks of het ook goed zit met de kwaliteit?

Mevrouw **Beekhoven**: Het is goed dat u dat vraagt. In dit instrument zit wel het aspect van tevredenheid. Mensen willen dat ook graag kwijt, zowel de ouders als de gebruikers op scholen. We hebben echter zo veel mogelijk geprobeerd er ook objectieve indicatoren in te verwerken, bijvoorbeeld of mensen betrokken worden bij begeleidings- en behandelingsplannen, of evaluaties plaatsvinden, welke methodieken worden gebruikt en hoeveel uren eraan worden besteed.

De heer **Jepma**: Het veld ziet ook een rol voor de Onderwijsinspectie om te kijken naar wat er in samenwerkingsverbanden gebeurt voor de speciale onderwijszorg in regionale netwerken. Dat is een andere eenheid dan een schoolbestuur of school, waardoor er ook een andere rapportage komt. De inspectie kan daarin een vooruitgeschoven rol krijgen. Die behoefte is er ook, mede door het budgeteigenaarschap. Samenwerkings-

verbanden krijgen veel in de melk te brokkelen en dus kunnen zij laten zien wat er met het geld gebeurt. De inspectie kan daarbij een zinvolle rol spelen.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik mag van de heer Bosma de grote gewetensvraag stellen die wij in januari moeten beantwoorden. Is de beleidswijziging die in de brief van de staatssecretaris wordt aangekondigd in uw optiek een verbetering van de huidige situatie als u uitgaat van de behoefte van het kind?

De **voorzitter**: Ik zie dat u in lachen uitbarst, maar wie mag ik het woord geven?

Mevrouw **Beekhoven**: Ik vind het moeilijk om daar een antwoord op te geven. Ik zie wel heel veel voordelen in het voorstel. Er komt meer duidelijkheid en minder partijen zullen betrokken zijn bij al die financiële stromen. Maar of dat nu direct ten goede komt aan het kind is een lastige vraag. Dat zal ook van het kind afhangen. Niet alle kinderen zijn gebaat bij dezelfde behandeling. Ik zou pleiten voor een onderzoek naar de manier waarop dat feitelijk uitpakt in het nieuwe systeem.

De heer **Jepma**: In deze discussie doet een normatief kader stiekem mee. In deze brief staat bijvoorbeeld ook dat meer kinderen een plek moeten krijgen in het regulier onderwijs. Met andere woorden: hier ligt een perceptie dat dit beter is voor kinderen. Ik denk dat dit inderdaad het geval is. Met de koerswijziging en een andere inzet van middelen, dus minder geld in het so en meer geld preventief in het regulier onderwijs, kan naar mijn mening die doelstelling worden bereikt en zal dit voor een aantal kinderen een verbetering betekenen van de huidige situatie. Je geeft kinderen betere kansen mee via de reguliere route dan via de speciale route.

Maar niet alle kinderen zijn gebaat bij opvang in het regulier onderwijs. Er is behoefte aan speciaal onderwijs en die is op dit moment ongeveer 5%. De vraag is of dat goed of slecht is. Internationaal gezien, doen wij het goed als het gaat om percentages verwijzingen, maar normatief mag het wel een onsje minder. Wellicht kunnen we meer kinderen opvangen in het reguliere systeem, mits die budgetten ook echt naar het regulier onderwijs gaan.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik haak even in op uw uitspraak dat we het internationaal gezien goed doen als het gaat om verwijzingen naar speciale voorzieningen. Wij krijgen juist signalen dat Nederland een van de koplopers is met de omvang van het speciaal onderwijs en het snel doorverwijzen naar speciale voorzieningen.

De heer **Jepma**: Dat bedoel ik ook met goed. We zijn een van de kampioenen. Daar kun je verschillend over denken en dat is ook afhankelijk van de politieke kleur. De een vindt dan goed en de ander vindt dat minder goed. We hebben lang de opvatting gehad dat we er goed aan deden veel kinderen in het speciaal onderwijs op te vangen, maar tegelijkertijd kun je je afvragen wat je nu eigenlijk doet. Je plaatst de kinderen namelijk uit de buurt, uit de context waar zij wonen en spelen en waar hun ouders werken. Er zijn soms heel wat kilometers nodig om kinderen die zorg op afstand te geven. Soms ruk je kinderen uit hun setting en soms komt er een verhuizing aan te pas of leerlingenvervoer. Dat zijn de keerzijdes van ons systeem. Vind je dat goed of slecht? De politiek heeft daar een keuze in te maken. Ik proef nu dat het kabinet ervoor kiest dat het wel wat minder mag. Er mogen meer kinderen ingezet worden in het regulier onderwijs. Dat kan ook wanneer de budgetten goed worden ingezet. Er mogen minder kinderen naar het so en ook daar valt veel voor te zeggen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik denk dat we naar de afronding toe moeten gaan. Ik wil vragen: hebt u nog punten die u ons absoluut mee wil geven?

De heer **Jepma**: Nee, ik denk dat ik alles wel gezegd heb.

Mevrouw **Beekhoven**: Ik denk ook dat we voldoende hebben besproken.

De **voorzitter**: Mijnheer Jepma, mevrouw Beekhoven, hartelijk dank voor de tijd die u voor ons heeft vrijgemaakt en de open manier waarop we met u van gedachten hebben kunnen wisselen. Heel veel dank!

Onderzoekers Radboud, onderzoekers ITS, Onderzoeker Kohnstamm

Gesprek met de heer De Moor, de heer Smeets en mevrouw Ledoux

De **voorzitter**: Mijnheer De Moor, mevrouw Ledoux, hartelijk welkom op deze eerste dag van onze hoorzittingen passend onderwijs. We bereiden ons voor op een debat begin met de regering volgend jaar over de invoering van passend onderwijs. Dat is een onderwerp dat ons in de Tweede Kamer zeer bezighoudt. Wij zijn dan ook heel blij dat mensen zoals u tijd vrij maken om met ons van gedachten te wisselen over dit onderwerp dat voor ons hoog op de politieke agenda staat.

Mijnheer de Moor, u bent verbonden aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. We zijn ontzettend blij dat u hier bij ons kunt zijn. Mevrouw Ledoux, u bent als onderzoeker werkzaam bij het Kohnstamm Instituut en u voert in opdracht van ECPO onderzoek uit naar de gedwongen winkelnering van ambulante begeleiding. U voerde in 2007 een ex ante onderzoek naar het voorgenomen beleid met betrekking tot passend onderwijs uit. Met name die gedwongen winkelnering houdt ons al vele jaren bezig in de Kamer en we hebben dan ook een aantal vragen aan u. Daartoe geef ik het woord aan mevrouw Dezentjé.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ik wil het eerst hebben over het onderzoek naar attitude en competentiebeleving van leraren van gewone basisscholen ten aanzien van leerlingen met een specifieke zorgbehoefte. Mijnheer De Moor, uit uw onderzoek blijkt dat 90% van de leraren zich geheel niet competent voelt om een leerling met een ernstige beperking te helpen, of het nu gaat om een lichamelijk, meervoudig, zintuiglijk, verstandelijk of gedragsmatig probleem. Uit uw onderzoek blijkt tevens dat de competentiebeleving veel positiever is als het gaat om leerlingen met een lichte beperking. Kunnen kinderen met een ernstige beperking binnen het regulier onderwijs überhaupt worden opgevangen of bent u van mening dat leraren in het regulier onderwijs daarvoor onvoldoende zijn toegerust?

De heer **De Moor**: Ik heb de vragen pas in de wachtkamer gelezen en dus moet ik het antwoord à l'improviste geven. Als ik het goed begrijp, zegt u dat 90% welwillend tegenover passend onderwijs staat en dat dit percentage onder de tien zakt als het om kinderen gaat met een ernstige beperking. Dat is natuurlijk een heel zorgelijk punt.

Allereerst dient te worden gesteld dat de meerderheid van de leraren ziet dat het vanuit een maatschappelijk ideaal van inclusie wel zien zitten dat kinderen met een beperking gewoon op school zitten, dat wil zeggen op de school in de buurt, in de directe omgeving. Dat zegt niets over het plaatsen van een kind in hun eigen klas. Vraag je daarnaar, dan zie je namelijk dat dit ideaal op de achtergrond raakt en dat de persoonlijke mogelijkheden van de leraar op de voorgrond raken. De leraren realiseren zich dat zij kinderen met een beperking alleen onder bepaalde condities goed kunnen helpen. Dit geldt in het bijzonder de kinderen met zeer ernstige beperkingen. Het is natuurlijk altijd de vraag wat een zeer ernstige beperking is, maar iedereen heeft wel een idee van wat licht is en wat heel ernstig. Dus zodra het om hun eigen groep gaat en om kinderen met zeer complexe problemen ziet 90% van de leraren het eigenlijk niet zitten. Daardoor blijft het so belangrijk voor bepaalde leerlingen, voor een percentage van de complexe zorgleerlingen. Daar ontkomen we niet aan. Onlangs hebben wij de onderzoeksgroep uitgebreid, zodat ook de stadscholen onderdeel zijn van dit onderzoek. Dat betekent dat we nu de gegevens hebben van 304 kinderen. Ik heb alle gegevens in een mapje gedaan en dit aan de commissieleden overhandigd. Het bijzondere was wel dat de

percentages die ik oorspronkelijk meldde aan de staatssecretaris weinig veranderd zijn. Het algemene gevoel over inclusie van leerlingen met een beperking was zeer positief, maar het percentage daalt tot onder tien zodra het om kinderen met een zeer ernstige beperking in de eigen groep gaat. Dan zien mensen grote problemen. Wat dat betekent en of je daarmee in het beleid rekening moet houden, weet ik niet. Maar ik kan me wel voorstellen dat het so daar een taak in blijft hebben, omdat de condities voor de individuele leerlingen met een ernstige beperking vaak niet goed te realiseren zijn in het regulier onderwijs.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Mag ik concluderen dat u van mening bent dat leraren niet goed zijn toegerust om deze problematiek in hun klas te hebben?

De heer **De Moor**: Ik zou dit willen beamen: op dit moment zijn leraren onvoldoende toegerust om dit soort leerlingen effectief te helpen. Dat zeggen ze ook zelf. Zelfs bij die vragen waarop zij positief hebben geantwoord, blijkt de leraar slecht te zijn toegerust als je dit objectief door de inspectie laat onderzoeken. Daarom moeten scholing en ondersteuning vanuit de individuele schoolbesturen in het plan van de overheid worden opgenomen. Dat is niet zo ingewikkeld, als in de wetgeving maar duidelijk wordt vastgelegd dat daar een taakstelling voor de scholen ligt. Dat moeten individuele en samenwerkende schoolbesturen kunnen realiseren.

De **voorzitter**: Een van de speerpunten in de plannen van de staatssecretaris is dat het probleem vooral in de klas aangepakt moet worden. Daarmee wordt bedoeld dat de positie en de capaciteit van de leraar versterkt moeten worden. Wat mij betreft, zou dat al op de pabo moeten beginnen. Ik ben benieuwd hoe u daar tegenaan kijkt. Bent u van mening dat in de plannen van de staatssecretaris de scholing van leraren en aanstaande leraren voldoende gewaarborgd is?

De heer **De Moor**: Nee, op dit moment niet. Ik denk dat de pabo's op de eerste plaats een signaal moeten krijgen dat ze passend onderwijs wat scherper moeten inbouwen in hun curriculum, niet als verzwaring van het takenpakket maar meer als waarborg dat er in ieder geval aandacht aan besteed wordt. Vanaf het eerste jaar van de pabo kan dat al door de leerlingen als het ware sensitief te maken voor het feit dat er ook kinderen met beperkingen op een school zitten.

Ook het postinitiële onderwijs is heel belangrijk. Dat is een van de laatste zinnen van mijn stukje: het postinitiële onderwijs moet worden doorgeleefd op effectief onderwijsrendement, dat wil zeggen de opleidingen zelf. Tegelijkertijd ben ik van mening dat een leraar die werkt met leerlingen met een beperking extra deskundigheid moet bezitten d.w.z. naast het regulier diploma een extra bevoegdheid en dat geldt voor zowel in het so als in het primair onderwijs. De deskundigheid moet worden bevorderd, beginnend in de pabo en doorlopend tot in de postinitiële opleidingen en er moeten waarborgen zijn dat die bijzondere leerling ook daadwerkelijk effectief wordt geholpen. We hebben voor het so onderzocht wat de rekenvoordelen zijn van kinderen met spasticiteit en de resultaten waren heel bedroevend. Op essentiële onderdelen is het so niet eens in staat om goed onderwijs te geven. Men is bezig met een inhaalslag, maar ik vind dat het tekort schiet. Het gevaar is dat we datzelfde probleem nu verleggen naar het regulier onderwijs. We creëren hetzelfde probleem als we niet zorgen dat de scholing en de ondersteuning in de plannen ingebouwd worden.

De **voorzitter**: Mevrouw Ledoux, u hebt zich daar een paar keer in Didactief – in mei 2007 en onlangs nog in mei van dit jaar – behoorlijk kritisch uitgelaten over het succes van passend onderwijs. U stelde dat een aantal

knelpunten niet zou worden opgelost, dat er een tekort was aan deskundigheid bij leraren en sprake van te weinig doelgericht beleid op scholen voor speciaal onderwijs. U zei ook dat er met de plannen van destijds de groei niet zou verminderen. Hoe kijkt u tegen de huidige plannen in de heroverweging van de staatssecretaris aan? Ziet u verbeteringen?

Mevrouw **Ledoux**: Er zijn wel verbeteringen. In de oorspronkelijke plannen waren geen maatregelen opgenomen om de deskundigheid van leerkrachten te bevorderen. Daar was het aan het vrije spel van krachten van schoolbesturen om te zien of het iets zou opleveren voor deskundigheid voor leraren, maar verder was er niet zo veel geregeld. Nu staat in de nieuwe plannen natuurlijk wel dat meer aandacht moet worden besteed aan de leraren en de ondersteuning van de leraren, maar het is nog niet zo concreet dat je ook kunt zeggen dat het daadwerkelijk zal gebeuren. Het blijft afhankelijk van wat er lokaal in samenwerkingsverbanden over afgesproken wordt. De garantie dat het beleid zoals het nu wordt voorgesteld de deskundigheid van leraren zal verhogen, is er dus nog niet. Wel is er nadrukkelijk meer aandacht voor gevraagd. De staatssecretaris heeft duidelijk gezegd dat daar toch wel haar eerste zorg ligt, maar een maatregel die moet garanderen dat die kwaliteit ook echt omhoog gaat zit nog niet in die nieuwe plannen. In de voorevaluatie van het toenmalige beleid wezen we erop dat scholen afspraken moesten maken over de invulling van de zorgplicht, waardoor de kans bestaat dat die speciale zorg vooral in speciale voorzieningen wordt gegeven en juist niet in het reguliere onderwijs.

Schoolbesturen zijn verantwoordelijk en moeten samen zorgen dat elk kind een passende plek krijgt. Zij mochten dat immers zelf bepalen. Er is druk op schoolbesturen van ouders van kinderen die niet tot de zorgleerlingen behoren en van de scholen zelf die moeite hebben met problematische leerlingen, om in ieder geval te kunnen verwijzen. Het is dus voorstelbaar dat het aantal verwijzingen naar specifieke voorzieningen juist toeneemt wanneer de schoolbesturen alle vrijheid hebben om het onderling te regelen dan dat het in de gewone scholen tot stand komt.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Maar als dat massaal gebeurt, zouden de schoolbesturen dat niet meer kunnen betalen uit budgetfinanciering.

Mevrouw **Ledoux**: Dat wilde ik er net aan toevoegen. In de nieuwe plannen zit budgetfinanciering en geen opheffing van de opvoeringsbijdrage meer. Dat maakt een groot verschil. Je kunt niet meer eindeloos verwijzen, want dat kun je niet meer betalen als je dat vanuit een eigen budget moet doen. Nu is er wel een financiële prikkel, zoals die er in Weer Samen Naar School beleid was, namelijk dat maximaal 2% leerlingen naar het speciaal basisonderwijs mag worden verwezen. Als je dat soort prikkels inbouwt, ontstaat de noodzaak om te kijken naar welke zorg zo goedkoop mogelijk geregeld kan worden. Dan zal het voor schoolbesturen in het regulier onderwijs om financiële redenen weer hoger op de agenda staan om zorgleerlingen zelf op te vangen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Een deel van het geld voor ambulante begeleiding voor cluster drie en cluster vier wordt verdeeld en gaat voortaan naar de samenwerkingsverbanden, in plaats van dat het verplicht wordt besteed in het speciaal onderwijs. U voert in opdracht van de ECPO een onderzoek uit naar gedwongen winkelnering om een systematisch overzicht te krijgen van de voor- en nadelen van die gedwongen winkelnering van ambulante begeleiding. Ook inventariseert u de risico's, die de eventuele afschaffing van het huidige systeem met zich meebrengt en onderzoekt u factoren die deze risico's mogelijk verkleinen en eventuele alternatieven voor de gedwongen winkelnering.

De staatssecretaris heeft de uitkomsten van uw onderzoek echter niet afgewacht en heeft gekozen voor het loslaten van die winkelnering. Kunt u op basis van uw onderzoek de voor- en nadelen voor ons benoemen?

Mevrouw **Ledoux**: Voor het onderzoek is gezocht naar wat hierover bekend was. Daar was heel weinig onderzoek naar gedaan en daar konden we niet veel houvast in vinden. Er is gesproken met een aantal betrokkenen scholen, met vertegenwoordigers van het speciaal onderwijs, de ambulante begeleiding en het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Ook de mbo's zijn daar allemaal bij betrokken. De conclusie van het onderzoek laat een genuanceerd beeld zien. Er is een reeks van factoren gevonden die relevant zijn voor de inzet van ambulante begeleiders op scholen. Dan gaat het over de kwaliteit van de mensen die dat doen, de snelheid waarmee hulp verleend kan worden en of procedures al dan niet democratisch zijn. In het onderzoek zijn tien factoren onderscheiden. Bij al die factoren hielden de argumenten voor en tegen elkaar in evenwicht. Veel mensen zeiden dat het heel goed gesteld was met de kwaliteit van de ambulante begeleiders, terwijl anderen juist weer zeiden dat er nog veel kritiek op was te leveren. Hetzelfde gold bijvoorbeeld voor de snelheid van hulp. Bij een paar onderwerpen gingen de meningen heen en weer, ook gezien de verschillende belangen. Uit al die verschillende visies kan ik opmaken dat scholen over het algemeen wat meer regie willen hebben over de inzet van de ambulante begeleiding, met name in het voortgezet onderwijs.

Een knelpunt dat door iedereen onderkend wordt, is de ambulante begeleiding bij kinderen met een meervoudige problematiek. Die hebben soms verschillende ambulante begeleiders om zich heen en dat wordt voor scholen erg ingewikkeld. Iedereen was het erover eens dat dit een ingewikkeld punt is. Scholen willen graag wat meer zelf de zeggenschap over de regie, maar aan de andere kant waren de ouders weer tevreden met de ambulante begeleiders, omdat die er in ieder geval voor hun kind zijn, toezicht houden op de verlening van zorg door de school en er garant voor staan dat het geld dat voor het kind beschikbaar is ook daadwerkelijk door de school aan dat kind wordt besteed. De scholen voor speciaal onderwijs, de rec's, hebben het belang van de ambulante begeleiding onderstreept, hoewel ook zij de knelpunten wel zien. Het geheel geeft een genuanceerd verhaal over vooren nadelen. Er kwam geen eenduidig beeld uit dat het allemaal geweldig is of dat het helemaal fout zit met de ambulante begeleider.

De conclusie van de onderzoeker van dit project, een collega uit mijn instituut, was dat er geen redenen zijn om de ambulante begeleiding af te schaffen. De staatssecretaris heeft dat besluit wel genomen, om de redenen die zij daar zelf voor aanvoert, maar uit dit onderzoek blijkt niet dat dit een dwingende wens van het onderwijsveld zou zijn.

De **voorzitter**: De zorgdirecteur van een rec uit cluster vier signaleerde in zijn omgeving geluiden van een aantal rec's: ik ga gewoon weer mijn zmok-school draaien en ze zoeken het maar lekker uit, want ambulante begeleiding is voor ons alleen maar lastig en duur. Wat gaat in uw ogen deze herverdeling betekenen voor de begeleiding van en het onderwijs aan gedragsgestoorde leerlingen en lokt deze herverdeling bepaald strategisch gedrag uit?

Mevrouw **Ledoux**: Dat zou kunnen. Ik was afgelopen dinsdag op een veldraadpleging van de PO-raad over de heroverweging die nu voorligt. De PO-raad doen samen met de REC-Raad een aantal veldraadplegingen en dit was de eerste. Deze raadpleging werd opvallend sterk bezocht door mensen uit het speciaal onderwijs, wat ook wel voor de hand ligt. Zeker coördinatoren van de ambulante begeleiding waren daar ruim vertegenwoordigd. Daar hoorden we dat de gemeenschappelijke zorg is of de

goede zorg bij de juiste kinderen terecht komt. Daar wil men in investeren. Maar als de gelden voor de ambulante begeleiding worden verplaatst, kan er geen sturing meer aan worden gegeven. Ze waren er bezorgd over dat het geld dan verdwijnt in de samenwerkingsverbanden en niet meer aan ambulante begeleiding besteed zal worden. Niet iedereen was daar even kritisch over, maar men was er wel bezorgd over. Nu is er gedwongen winkelnering en dus kan men ervan op aan, maar in de nieuwe situatie zal dat anders zijn. Dan worden zij aanbieders op de vrije markt en is het maar afwachten of hun expertise wordt afgenomen. Dat kan ook elders, maar de vraag is of die deskundigheid elders dan wel groot genoeg is. Of scholen gaan het zelf doen: is de expertise dan voldoende gegarandeerd?

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Het lijkt erop of je ambulante begeleiders hebt die bij een rec horen en andere ambulante begeleiders in de rest van het land die door de scholen worden ingehuurd als de scholen zelf het geld hebben, waardoor de ambulante begeleiders uit het rec dan geen werk meer zouden hebben. Volgens mij is het echter de bedoeling dat die ambulante begeleiders meer ingezet worden op die school en dat ze daar misschien wel een vaste aanstelling krijgen. Ik verbaas me over de geluiden dat zij niet meer aan de bak komen als anderen het gaan doen, terwijl die anderen het niet kunnen. Het zijn voor een deel toch dezelfde mensen?

Mevrouw **Ledoux**: Het is voor een deel ook koudwatervrees. Zij vrezen dat het hen arbeidsplaatsen gaat kosten. Er zijn allerlei spookbeelden: al die ambulante begeleiders moet een plek in de school worden gegeven waardoor anderen weer moeten worden ontslagen. Je ziet allerlei nare perspectieven als je niet zelf de zeggenschap daarover hebt. Ik denk ook dat veel samenwerkingsverbanden dezelfde mensen gewoon weer zullen inzetten als zij goede ervaringen hebben met ambulante begeleiding, ofwel vanuit de rec's of vanuit een andere constructie. Dat ligt wel voor de hand, maar het kan niet meer gegarandeerd worden. Vanuit het speciaal onderwijs en de rec's is daar zorg over.

De **voorzitter**: Ik hoor verhalen dat het logisch is om deskundigheid op die scholen binnen te halen, terwijl anderen het logisch vinden dat de scholen die deskundigheid zelf organiseren. Dan krijg je binnen scholen weer een geheel nieuwe sector, waarop professor Van Veen zojuist ook al wees. Ik begrijp echter dat u dat gevaar niet zo ziet en meent dat die deskundigheid automatisch binnengehaald wordt.

Mevrouw **Ledoux**: Zo'n extra laag zal zich alleen in de scholen voor voortgezet onderwijs kunnen voordoen, met aparte functionarissen voor de leerlingenzorg en voor de leerlingenbegeleiding. Veel scholen hebben dat nu al. Dat kan ook versterkt worden, omdat het zo moeilijk is vanwege al die verschillende vakdocenten om de zorg bij de afzonderlijke docenten en in de klas te krijgen. De kans dat een nieuwe managementlaag of specialistengroep voor leerlingenzorg ontstaat, is niet ondenkbeeldig. Maar in het basisonderwijs zie ik dat niet zo.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ik had die vraag aan de heer Smeets willen stellen, maar die is er nog niet. Het is bekend dat allochtone leerlingen oververtegenwoordigd zijn in het aantal zorgleerlingen. De overgrote meerderheid van de allochtone leerlingen begint met een taalachterstand in het onderwijs. Gedurende de basisschool halen ze die achterstand niet of nauwelijks in. Wanneer er dan naast onderwijsachterstanden ook nog eens sprake is van gedragsproblematiek, volgt vaak een verwijzing naar een vorm van speciaal onderwijs. Bent u in uw onderzoek zaken tegengekomen waardoor de positie van de allochtone leerling

naar uw mening speciale aandacht vraagt in de problematiek van passend onderwijs?

Mevrouw **Ledoux**: In die zin dat onder de zorgkinderen de allochtone kinderen zijn oververtegenwoordigd. Dat komt omdat zich bij hen relatief vaak een ingewikkelde stapeling van problemen voordoet. Een taalachterstand in combinatie met allerlei problemen maakt dat ze enorm oververtegenwoordigd zijn in de cluster vier scholen en dat is geen toeval. Dat betekent ook dat de scholen in de steden, waar veel allochtone leerlingen zijn, ook relatief veel met dat soort problemen te maken hebben. Er is ook een relatie: scholen met veel achterstandsleerlingen hebben ook veel zorgleerlingen, want voor een deel zijn het namelijk dezelfde leerlingen. Het is een ingewikkeld verhaal omdat scholen de neiging hebben om daar de zorgkant van te zien, terwijl het soms echt achterstandsproblemen zijn. Het zou beter zijn om er vanuit een perspectief van achterstandsbestrijding naar te kijken. Dat gebeurt wel op scholen met een hoog aandeel achterstandsleerlingen. Maar scholen die geen meerderheid aan achterstandsleerlingen hebben, laten zorg en achterstand samenvallen. Ze zien dan niet meer wat nodig is om specifiek achterstanden te bestrijden of wat een echte zorgvraag is. Dat is verwarrend. Ik zou ervoor zijn dat scholen dat beter van elkaar wisten te onderscheiden.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): U zei dat allochtone leerlingen oververtegenwoordigd zijn. Iemand zei vanochtend terloops dat de Rugzak een «wit» instrument is, dat veel witte ouders wel de weg naar die Rugzak weten te vinden maar zwarte ouders niet, om maar even in die terminologie te blijven. Is dat in tegenspraak met wat u zegt of klopt het allebei?

Mevrouw **Ledoux**: Het klopt allebei. Met name in de groep autistische kinderen wordt door de ouders sterk geïnitieerd dat die kinderen een Rugzak krijgen in het gewone onderwijs. Voor de ADHD-kinderen ook wel, maar daar zetten ook vaak de leerkrachten een flinke stap in om te kijken of die kinderen als zodanig gediagnosticeerd kunnen worden. Allochtone ouders doen dat niet. Die zien dat niet als een specifieke zorgbehoefte van hun kind. Ze kennen ook de weg niet om te zorgen dat hun kind dan een Rugzakje krijgt. Ze zijn afhankelijk van wat de school aan initiatieven onderneemt. Ik denk dat daarom witte kinderen met gedragsproblemen worden gediagnosticeerd en gelabeld en een Rugzakje krijgen zodat zij in de gewone school kunnen blijven. De zwarte leerlingen worden vaker verwezen naar de cluster vier scholen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ik heb een vraag over het ECPO-onderzoek Op weg naar een loket, dat zich richt op de beschrijving van min of meer succesvolle voorbeelden van concretisering van de zogenaamde eenloketgedachte, de regionale bundeling van indicatiestelling voor speciaal basisonderwijs, praktijkonderwijs, leerwegondersteunend onderwijs, speciaal onderwijs en jeugdzorg. Kunt u de opzet en de eventuele bevindingen van het onderzoek toelichten? De heer Smeets hield zich daarmee bezig, maar misschien heeft u ermee te maken gehad. In hoeverre heeft de heroverwegingsbrief gevolgen voor de vorming van dat ene loket en vindt u dat wenselijk?

Mevrouw **Ledoux**: Ik had die vraag graag beantwoord, maar ik heb het onderzoeksrapport hierover nog niet gelezen. Ik kan dus niet zeggen wat er uit dat onderzoek komt. In de heroverweging wordt het idee van dat ene loket eigenlijk losgelaten. Het staat in ieder geval veel minder centraal dan in het beleid voor de aankondiging in juni. Dat is opmerkelijk, want als er nu iets was dat in de regio's met enthousiasme werd opgepakt, was dat het wel. In de evaluatie vooraf merkten we dat er de nodige reserve

tegenover passend onderwijs was, maar dat er wel enthousiasme was over de eenloketgedachte. We moeten dat met elkaar zien te regelen, maar het is opvallend dat deze wending is gemaakt, dat het niet meer zo in het beleid naar voren komt.

De heer **De Moor**: Ik heb dat onderwerp niet zozeer bestudeerd, maar naar aanleiding van de notitie van de staatssecretaris heb ik me voortdurend afgevraagd hoe het zat met de slagboomdiagnostiek. Het is prima als die verdwijnt. Bij de start tien jaar geleden was er discussie over met Jan en Alleman. Toen al heb ik ertegen gepleit, omdat het bureaucratiseren tot gevolg zou hebben. De financiële middelen volgen het kind. Dat is een belangrijke uitspraak. Maar hoe identificeren we nu dat kind? Dat vind ik een van de meest indringende vragen. Hoe identificeren we het kind dat iets extra's nodig heeft en hoe maken wij die analyse? Ik waardeer het dat de staatssecretaris de handelingsdiagnostiek centraal stelt, los van de vraag van wat dat dan precies is. Maar aan die handelingsdiagnostiek gaat iets vooraf: je moet het kind zien te identificeren. Ik heb dat ook aan mevrouw Lambrechts gevraagd en haar antwoord was niet zo duidelijk. Maar zoals het nu is, moet je het ook niet hebben. Dat is stigmatisering en bureaucratiseren met alles wat er omheen hangt. Vroeger deed ik toelatingsonderzoeken samen met het hoofd van de school en de leerkrachten op de biokindrevalidatie en dat deden wij in een halve dag. Meestal hebben mensen wel een idee wie een zorgleerling is en wie niet. Zodra je dat gaat bureaucratiseren, krijg je problemen. Maar als je de bureaucratisering er omheen weghaalt, hoe signaleer en identificeer je dat kind? Vervolgens moet je een analyse maken van enerzijds de zorgbehoefte in de zin van pedagogische behoefte en anderzijds de leerbehoefte. Zojuist werd gesproken over de ambulante begeleiding, maar als fenomeen zegt mij dat niet zo veel. Wat wel belangrijk is, is dat de problematiek van het kind goed in kaart wordt gebracht en dat de SMART-gedefinieerde doelstellingen dicht bij het kind worden geformuleerd en worden gerealiseerd. Dat kan door een ambulante begeleider gebeuren, maar die begeleiding moet in elk geval wel dichtbij de leerkracht staan en dichtbij het systeem waarin het kind geholpen wordt.

De **voorzitter**: Als ik de voorstellen van de staatssecretaris goed heb gelezen, is het de bedoeling dat de identificatie van het kind gebeurt in het referentiekader van het samenwerkingsverband. Wij zijn er heel benieuwd naar hoe naar uw mening het kind geïdentificeerd moet worden. Wat is daar naar uw mening voor nodig?

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Je kunt je voorstellen dat binnen het samenwerkingsverband is afgesproken dat je allemaal een bepaalde basiszorg moet kunnen leveren, dat wil zeggen dat je binnen je normale mogelijkheden het kind in de school kunt «absorberen» en kunt helpen. Als er meer voor nodig is, kun je bijvoorbeeld het ZAT in het samenwerkingsverband inschakelen. Bij de verdeling van de middelen gaat het om die kinderen die je inderdaad hebt geïdentificeerd, maar de andere kinderen zitten gewoon op school en hebben nog geen etiketje.

De heer **De Moor**: Ik geef je op een briefje dat het dringen bij de voordeur wordt. Dat referentiekader wordt gevraagd door de WEC-raad. Mijn expertise is inhoudelijk. Ik doe wetenschappelijk onderzoek, maar ik ken de kinderen. Ik kan die vraag teruggeven: hoe ga je dat doen? Daar zit namelijk het hart van de problematiek. Het kind krijgt extra middelen – en het is goed dat dit geregeld is – maar wel afgezet tegen zijn ontwikkelingsvragen en zijn onderwijs- en zorgbehoefte. Hoe breng je dat zodanig in kaart dat de juiste kinderen de juiste middelen krijgen? Dat is een heel ingewikkelde vraag. Wat hier een beetje vaag in de notitie staat, is voor mij juist een belangrijk punt, terwijl ik het er wel mee eens ben dat we af moeten van

het verleden, van de bureaucratisering rondom de slagboomdiagnostiek, een abnormaal fenomeen. Maar hoe je dat moet doen en hoe realiseer je dit veranderingsproces en maak je de overgang naar de behandelingsdiagnostiek? Dit laatste betekent dat je heel precies naar het profiel van het kind gaat kijken, naar wat het kind nodig heeft en dat kan wel eens heel iets anders zijn dan wat de leerkracht of de ambulante begeleider denkt, want in hoeverre is die geschoold? Wie doet de diagnostiek als de ambulante begeleider het niet doet? Met andere woorden, om te kunnen begeleiden moet wel eerst de diagnostiek zijn gedaan.

Mevrouw **Smits** (SP): Hoe groot acht de heer De Moor de kans dat de samenwerkingsverbanden op dezelfde manier verder gaan als we nu via de indicatiestelling landelijk doen? Samenwerkingsverbanden moeten daar toch een eigen manier in gaan vinden. Zijn we de bureaucratie dan niet aan het verplaatsen?

De heer **De Moor**: Dat ben ik met u eens. Dat is voor mij ook de vraag en dat hangt van de uitwerking af. Maar het gevaar is aanwezig dat je de bureaucratie gewoon naar een andere plaats brengt. Ik ken het antwoord niet. Ik ken alleen het type kinderen, want dat is mijn werk. Ik zie onderzoeksgegevens en ik weet wat er ongeveer nodig is.

Mevrouw **Smits** (SP): Wat is dan nodig om dit te vermijden?

De heer **De Moor**: Dat kan ik niet zo maar beantwoorden. In die brief staan de condities waaronder de individuele leraar aangeeft wat hij nodig heeft om het kind goed te helpen. Maar dan zijn we er nog niet, want het kind zit in die groep en men mag niet verwachten dat een leraar zomaar met een ingewikkelde leerling aan de slag kan. Daarom moet er een analyse plaatsvinden van wat het kind nodig heeft. Dat moet zo dicht mogelijk bij de leerkracht gebeuren, maar wel door mensen die dat kunnen. Daar moet het samenwerkingsverband van de school voor zorgen. Maar de vraag blijft die daaraan voorafgaat, namelijk hoe je die leerlingen identificeert. Ik deel overigens de zorgen over de verplaatsing van de bureaucratisering.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Kunt u iets over de positie van de ouders zeggen? Scholen bepalen in samenspraak met de ouders of ze een kind toelaten. Als dat niet lukt, moeten ze een andere school zoeken voor hun kind. Dat doen ze binnen één van die 350 samenwerkingsverbanden van scholen. In de plannen van de staatssecretaris kunnen ouders bezwaar maken tegen een beslissing van een school. Dan gaan ze naar een geschillencommissie. In de bestaande situatie, met de landelijke vaststelling van de zorgbehoefte, hebben de ouders een centrale plek waar ze geschillen kunnen uitvechten. Vanaf 2012 hebben ouders te maken met een van die 350 samenwerkingsverbanden. Versterkt of verzwakt dit de positie van de ouders ten opzichte van de huidige situatie?

Mevrouw **Ledoux**: Ik vind dit een ingewikkeld vraagstuk. Het heeft ook met de vorige vraag te maken. Op een of andere manier moet vastgesteld worden welke kinderen welke zorg nodig hebben en dus heb je diagnostiek nodig. Iemand moet dat doen en daar moet een procedure voor zijn. In dit geval wordt dat door de samenwerkingsverbanden gedaan. Misschien krijgt de permanente commissie voor de leerlingenzorg daarin een rol. Die heeft daar tot nu toe een redelijke vrijheid in gehad en hoeft zich niet aan landelijke indicatiecriteria te houden. Men kan dus zelf bepalen welk kind zorgbehoefstig is. Enerzijds is dat een groot voordeel, want dat geeft een grote vrijheid om per kind te kijken wat er mogelijk is. Anderzijds is dat een groot nadeel, omdat het ondoorzichtig is en dat is

erg lastig voor de ouders. Het circus van de Cvl's en indicatiecriteria was heel bureaucratisch en daardoor voor ouders ook onhandig, maar het gaf ook wel veel houvast. Er komt al dan niet een indicatie en als zij het er niet mee eens zijn, kunnen zij ook nog ergens anders terecht. Dit wordt in de nieuwe situatie veel mistiger: welke zeggenschap hebben ouders over de beslissingen over welke zorg voor hun kind gevonden kan worden. Ik zie daar voor ouders niet veel mogelijkheden meer voor. Nu was ik ook niet optimistisch over de oude situatie, want het aantal ouders dat daadwerkelijk naar een geschillencommissie gaat, is minimaal. Het is dus niet dramatisch als we dit onderwerp anders regelen. Maar nogmaals, voor ouders is dit minder doorzichtig en het vergroot de kans dat je kind bij het ene samenwerkingsverband wel alle zorg krijgt en bij het andere niet.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Voor de identificatie moet je als school zelf kijken wat je met reguliere middelen kunt absorberen. Daar zitten verschillen in tussen scholen. Een gevaar daarbij is dat scholen die veel kunnen absorberen en het dus eigenlijk heel goed doen, gestraft kunnen worden doordat ze niets extra's krijgen van het samenwerkingsverband. Scholen die het wat sneller opgeven, gaan met het kind naar het samenwerkingsverband en krijgen meer middelen. Daar kan oneerlijkheid ontstaan in de verdeling van de middelen. Herkent u dit als zorg en, zo ja, hoe kunnen we dat voorkomen?

Mevrouw **Ledoux**: Het is soms lastig om precies te weten wat er staat, maar wat ik van het stuk begrepen heb, is dat de basisscholen en de scholen voor het voortgezet onderwijs hun eigen zorgprofiel maken. Er komt een verdelingsmechanisme, waarin de zorgprofielen een rol spelen. Ik kan moeilijk zien hoe dat in de praktijk gaat werken. De beginvraag is hoe het zit met de attitude van leerkrachten: wat denken ze wel en niet aan te kunnen? In een eigen onderzoek hebben we ook wel eens gevonden dat leerkrachten bij wat zwaardere problemen zeggen het niet aan te kunnen. Dit had vooral te maken met het feit dat nog nooit te maken hadden gehad met dergelijke problemen. Uit dat onderzoek bleek bijvoorbeeld dat een blind kind in de klas de spankracht van de gewone basisschool te boven gaat, terwijl er aardig wat blinde kinderen in gewone klassen zitten die daar met speciale hulpmiddelen heel behoorlijk functioneren. Daar zeggen de betreffende leerkrachten dat zij nog wel andere zorgleerlingen hebben waar zij zich drukker over maken. Wanneer je nog nooit met bepaalde problemen van doen hebt gehad, vind je ze erg moeilijk en meen je dat gespecialiseerde hulp nodig is. Leerkrachten zijn niet voor 100% in staat zelf te bepalen wat ze wel en niet aankunnen. Dat wordt een riskante zaak, want er kunnen scholen zijn die dat proberen af te grenzen. Andere scholen, die daar ruimhartiger in zijn en een breed zorgprofiel hebben, worden overladen met zorgleerlingen. Daarmee dreigen ze schooltjes voor speciaal onderwijs te worden binnen het samenwerkingsverband.

De **voorzitter**: Laat ik nu eerst de heer Smeets van harte welkom heten. Mijnheer Smeets, we leven erg met u mee, want we begrijpen dat u vier uur gereisd hebt. Geweldig fijn dat u doorgezet heeft en bij ons gekomen bent. We stellen u straks graag nog een paar vragen, maar eerst heeft professor De Moor hier nog iets aan toe te voegen.

De heer **De Moor**: Nogmaals, ik denk dat er veel onbekendheid is en daarom is het erg belangrijk dat de leraren intern of extern scholing krijgen. Mijn collega, die gespecialiseerd is in visuele beperkingen, gaf ook aan dat kinderen met visuele beperkingen heel goed zijn te integreren, maar de leerkrachten geven aan dat ze kinderen met een ernstige visuele beperkingen in hun klas helemaal niet zien zitten terwijl dat de makkelijkst te integreren groep is. Die percentages moet je dus wel voor-

zichtig hanteren. Door scholing en ervaring over specifieke groepen aan te reiken, kun je die attitude en competentiebeleving sterk beïnvloeden. Er is nog iets. De vorige week heb ik in Madrid een bijzondere lezing van iemand uit Zweden gehoord over de identificering en de ontwikkeling van de diagnostiek. Zij maakt gebruik van het ICF-model, the International Classification of Functioning. Dat is wel in de medische sfeer, maar daarmee «vertaalde» zij ziekte en aandoeningen naar beperkingen en activiteiten. Je kunt daar een mooi inhoudelijk modelletje voor maken om het voor bepaalde groepen kinderen in kaart te brengen, overigens zonder te vervallen in het probleem van stigmatisering. Je moet handvatten vinden om die kinderen te identificeren. Als je het voorzichtig hanteert bij kinderen met ontwikkelingsstoornissen, kan het ICF-model misschien helpen. Daarin kunnen ook omgevings- en persoonlijke factoren in kaart worden gebracht. Het is een mooi model om te kijken of daar mogelijkheden voor zijn. Maar mijn collega in Zweden haalde er ontwikkelingsprofielen uit voor wat kinderen nodig hebben in een bepaalde onderwijsomgeving.

De **voorzitter**: Als de heer Smeets voldoende geacclimatiseerd is, wil mevrouw Dezentjé hem een vraag stellen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Fijn dat u er bent. Die vraag gaat over Op weg naar Eén-loket. Kunt u de opzet van dat onderzoek en uw bevindingen toelichten? En welke gevolgen heeft de heroverwegingsbrief voor de vorming van dat ene loket? Is dit gezien uw onderzoek wenselijk?

De heer **Smeets**: Allereerst mijn excuses voor mijn late binnenkomst. Het onderzoek naar een loket is een onderzoek in opdracht van de ECPO. Het doel is om zes goede voorbeelden te beschrijven van het regionale loket passend onderwijs. In dat onderzoek heb ik gesprekken gevoerd met achtentwintig sleutelpersonen uit zes regio's, die betrokken zijn bij zo'n loket. Dat zijn dan vaak coördinatoren van samenwerkingsverbanden, primair onderwijs, voortgezet onderwijs, van regionale expertise centra, met name cluster vier en mensen van Bureau Jeugdzorg. Het aantal deelnemers bij het loket verschilt wel van regio tot regio. Het viel ook op dat het moeite kostte om de regio's te vinden waar men zover was dat men erover wilde praten, of waar men vond dat men zelf een goed voorbeeld was. Bij twee regio's van de zes moest het loket eigenlijk nog van start gaan. Wel heb ik daar goede voorbeelden gehoord van integrale indicatiestelling, de samenwerking tussen cluster vier en Bureau Jeugdzorg. Ik zag ook dat er nogal wat verschillen zijn in de aanpak en positionering van die loketten. Dat levert meteen ook wat problemen op met de afstemming. De meeste scholen hebben Zorg- en Adviesteams. Het is de bedoeling dat alle scholen die gaan krijgen. Vragen van de school worden daar neergelegd. Die loketten hebben een front office en meestal kan dan doorgeleid worden naar een back office, waar een multidisciplinair team aan verbonden is. Daar zitten voor een deel ook mensen in die in de Zorg- en Adviesteams van de scholen zitten. In die loketten zitten voor een deel de verwijzing en de indicatiestelling. In een aantal loketten wordt de indicatiestelling voor de clusters vier en vaak ook twee en drie, alvast voorbereid. Dat geldt ook voor de verwijzing naar het speciaal basis onderwijs, het praktijkonderwijs en het leerwegondersteunend onderwijs. Er zijn trajectbegeleiders die de ouders begeleiden bij de procedure. Daar wordt het in het loket zo ver voorbereid dat de Commissie voor Indicatiestelling alleen nog hoeft te kijken of alles correct is en dan stempelen dat het kind verwezen kan worden. Er zit ook vaak een adviesfunctie in. Scholen kunnen rechtstreeks contact opnemen met een loket om vragen te stellen. Daar zit dan ook overlap in met het ZAT. Vaak kunnen ouders ook vragen stellen aan het loket. Een bezwaar van het loket dat wel wordt

genoemd, is dat het wat ver van de scholen af staat. Dat kan een drempel zijn om naar het loket te gaan, dat wil zeggen dat scholen eerst naar een ZAT gaan of het zelf blijven proberen met de leerling, waardoor ze eigenlijk te laat bij het loket aankomen. Ook wordt wel gezegd dat het loket een eindstation is voor leerlingen die al worden verwezen naar andere scholen of voor wie een jeugdzorgtraject nodig is.

Het probleem hier is de afstemming tussen de ZAT's, het loket, passend onderwijs en het Centrum voor Jeugd en Gezin, dat vaak nog in oprichting is. De centra voor jeugd en gezin worden door de gemeente, de lokale overheid opgericht. Er is geen logische verbinding tussen passend onderwijs en de CJG's. Dat is ook uit eerder onderzoek gekomen, onder andere van het IVA. Soms zoeken mensen die al in het passend onderwijs bezig zijn contact met de CJG's, maar ook zijn er mensen die even afwachten wat er precies gaat gebeuren. Bureau Jeugdzorg is ook vaak bij de CJG's betrokken. Het is een onoverzichtelijk geheel. In plaats van één loket passend onderwijs, zie ik dat er op zijn minst drie loketten zijn en soms zijn er nog meer.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Eigenlijk vier, als je het ZAT meerekent: Bureau Jeugdzorg, Centrum voor Jeugd en Gezin, de regionale samenwerkingsverbanden en de ZAT's.

De heer **Smeets**: Wat de knelpunten betreft, merk ik op dat er steeds wijzigingen in de wet- en regelgeving komen, niet alleen voor onderwijs maar ook voor jeugdzorg. Met de voorgenomen wijziging voor passend onderwijs weet men niet wat er met het loket gaat gebeuren. Dat is wel een probleem. De mensen hebben het idee dat de spelregels steeds veranderd worden tijdens het spel. Voor een deel zijn de loketten met tijdelijke financiering opgezet. De betrokkenheid van Bureau Jeugdzorg staat hier en daar onder druk, vanwege bezuinigingen of doordat tijdelijke financiering wegvalt. Dus mensen weten niet, als dit een structurele voorziening gaat worden, of daar ook een blijvende financiering voor is. Wat de nieuwe plannen betreft, merk ik op dat ik in de brief van de staatssecretaris geen loket meer zie staan. Eerst was het een van de actiepunten van passend onderwijs. Veel regio's zagen ook het nut van het loket en gingen voortvarend van start. Nu staat er nog wel in de plannen dat samenwerking nodig is, maar het loket is niet meer terug te vinden. Als de indicatiestelling die nu via de Cvl's loopt, vervalt, denk ik dat het loket wel een functie kan hebben in de toewijzing van zorg of de verwijzing naar speciaal onderwijs als dat op regionaal niveau moet worden uitgevoerd.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Maar wat moeten we dan van dat ene loket verwachten? Het blijft namelijk nog steeds een gemeentelijk Centrum voor Jeugd en Gezin. We hebben dus een provinciaal Bureau Jeugdzorg, een regionaal samenwerkingsverband en een ZAT op schoolniveau. Het is een jungle met al die verschillende regelingen. Ziet u een oplossing?

De heer **Smeets**: Iedere oplossing levert weer nieuwe problemen op. Een van de voordelen van het loket is dat beter zicht kan worden gehouden op de vragen van de scholen, de zorgstructuur en de kwaliteit van de zorg op scholen als de partners uit de samenwerkingsverbanden hun verwijzingen naar speciaal onderwijs, onderwijszorg, ambulante begeleiding, allemaal via het loket laten lopen. In een aantal loketten gebeurt dat al. Veel samenwerkingsverbanden hebben daar nog te weinig zicht op. Die weten niet hoeveel leerlingen verwezen worden en welke richting die leerlingen uit gaan. Dat loket kan ook een rol spelen in de terugkoppeling naar de samenwerkingsverbanden: welke scholen verwijzen veel, welke weinig en waar is extra ondersteuning nodig? Verder zou het loket ook voor ouders een functie kunnen hebben. Het is dan de vraag hoe de

Centra voor Jeugd en Gezin worden opgezet. Wat ik in het veld hoor, is dat er waarschijnlijk weinig deskundigheid is, specifiek gericht op het onderwijsvragen in de CJG's. Dat loket zou dan wel voor ouders een onafhankelijk orgaan kunnen zijn, als er genoeg deskundigheid op onderwijsgebied is.

Ook ouders kunnen om begeleiding vragen of vragen wat bijvoorbeeld de beste school is voor hun kind zonder dat ze meteen moeten afgaan op wat de school aangeeft die van het kind af wil. Ik denk dat er wel een plaats voor het loket is, maar in ieder geval moet er iets gedaan worden aan al die verschillende ingangen.

De **voorzitter**: Wij willen u nog twee vragen stellen. De eerste is over de 350 samenwerkingsverbanden zoals die er nu uit gaan zien en waar de ouders dan ook aanspraak op kunnen doen. Denkt u dat die de positie van ouders uiteindelijk zullen versterken als je het vergelijkt met de huidige situatie? Wat denkt u daarvan?

De heer **Smeets**: Ik zie daar niet meteen een versterking in. Met 350 verbanden krijg je ook 350 verschillende vormen van inspraak voor ouders. Dat moet meestal ook nog vormgegeven worden. Het is altijd moeilijk als ouders een conflict met de school hebben en ze daar een geschillencommissie of een onderwijsconsulent bij moeten halen, als ze hun gelijk al krijgen. Dat geldt ook voor de huidige situatie. De ouders hebben nu toch problemen om kinderen met zwaardere problematiek met een Rugzakje geplaatst te krijgen in scholen. Het is de vraag hoe dat dan in die nieuwe regeling gaat werken. De ouders kunnen bij de verbanden gaan klagen als hun kind geen passend onderwijs krijgt. Maar het is ook de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen in de verbanden om passend onderwijs aan te bieden. Daar kan per regio een verschil in optreden. In de ene regio krijgt het kind wel een bepaalde extra voorziening of extra begeleiding. De andere regio zegt dat het geld dat nu in één Rugzakje zit, over drie kinderen kan worden verdeeld. Je kunt ook denken aan regio's die meer preventief gaan werken en die voorafgaand aan zo'n verwijzing meer doen. Ik denk dat er meer onduidelijkheid zal komen, maar het hangt af van de uitwerking in de regio's. Voor ouders is het goed als ze een trajectbegeleider hebben, een consulent die daarbij kan adviseren. Daarin is nog niet zo duidelijk voorzien in deze regeling.

De **voorzitter**: Ik wil graag even doorgaan op de positie van de ouders. Door het afschaffen van het Rugzakje – in 2012 – ligt de beslissing over wat een kind wel of niet kan krijgen bij de samenwerkingsverbanden. Zij hebben het laatste woord. De staatssecretaris zegt dat de ouders genoeg weerwoord kunnen bieden door de medezeggenschap voor ouders te waarborgen, maar denkt u dat de medezeggenschap een goed instrument daarvoor is?

De heer **Smeets**: Dat is een lastige zaak, want ouders zijn geen georganiseerde groep. Ouders houden het belang van hun kind in het oog. De ouder van een hoogbegaafde leerling heeft een ander belang dan de ouder van een ADHD-leerling. In deze groep met cluster vier problematiek heb je vaak problemen in de gezinssituatie en hebben de ouders niet zo'n goed contact met de school. Het is in de eerste plaats al moeilijk om de mensen te bereiken, maar bovendien moet je ze nog op één lijn zien te krijgen. De deskundigheid is ook niet overal aanwezig bij ouders. Als de mensen van de school zeggen dat iets is zoals het is en de ouders denken dat het volgens hen anders is maar dat de deskundigen het waarschijnlijk het beste weten, is het lastig om op dat niveau mee te praten en mee te beslissen.

De **voorzitter**: Uw punt is duidelijk. Ik heb nog één vraag en dat betreft de positie van allochtone ouders of allochtone leerlingen. We zien dat onder het aantal zorgleerlingen het aantal allochtone zorgleerlingen relatief hoog is. Dat kan te maken hebben met een taalachterstand. Als daar echter ook nog eens gedragsproblematiek bij komt, zie je dat die kinderen al heel gauw worden doorverwezen naar het speciaal onderwijs. Kunt u op basis van uw onderzoek aangeven of de positie van allochtone leerlingen speciale aandacht behoeft? Als dat het geval is, waar zou die aandacht uit moeten bestaan?

De heer **Smeets**: Een uitkomst van het onderzoek is dat leerlingen met een allochtone achtergrond wat meer vertegenwoordigd zijn in het speciaal basisonderwijs en in het speciaal onderwijs. Maar er zijn grote verschillen tussen de clusters in het speciaal onderwijs. In cluster vier, leerlingen met gedragsproblematiek, is het aandeel allochtone leerlingen eigenlijk lager dan je zou verwachten. Ik heb wel wat cijfers: in cluster vier heeft 10% een allochtone achtergrond, in het vso 14%. In cluster twee, met ernstige spraak- en taalmoeilijkheden en of auditieve problemen heeft een kwart van de leerlingen een allochtone achtergrond.

Uit gesprekken met deskundigen in het onderzoek kwam ook naar voren dat het vaak een kwestie van de achtergrond is, zoals allochtone ouders die problemen niet willen erkennen of die per se niet willen dat hun kind in een cluster komt met psychiatrische problematiek. Dan zijn ernstige spraaken taalmoeilijkheden acceptabeler. Bovendien zijn er vaak wat problemen in de communicatie tussen de school en allochtone ouders. Soms denken allochtone ouders dat de school het beter weet en bemoeien zich er niet mee. De school denkt vervolgens dat de ouders niet zijn betrokken zijn, omdat ze niets zeggen of het probleem ontkennen. Scholen hebben er vaak moeite mee om de ouders te betrekken bij het probleem en te zoeken naar een oplossing. Daardoor kan het gebeuren dat gedragsproblematiek of psychiatrische problematiek lang ontkend worden en niet tijdig worden aangepakt. Uit ander onderzoek, dat wij met collega's van het Kohnstamm Instituut gedaan hebben, blijkt ook dat autisme veel minder wordt gediagnosticeerd bij allochtone leerlingen. Blijkbaar is daar ook wat minder oog voor bij de hulpverleners. Een verwijzing naar het speciaal basisonderwijs wordt ook acceptabeler gevonden dan naar het speciaal onderwijs, waardoor een deel van de leerlingen met gedragsproblemen in het speciaal basisonderwijs zal zitten, terwijl dat er niet voor bedoeld is.

Een van de aanbevelingen in dat onderzoek is in ieder geval dat de communicatie tussen school en ouders moet worden verbeterd. Ook de allochtone ouders moeten sneller worden bereikt en worden betrokken bij problemen om die problemen te onderkennen en daar hulp bij te zoeken. Daarbij is preventie vanuit de school ook van belang en zo'n loket zou daarbij kunnen helpen. Als de indicatiestelling voor cluster twee en vier gecombineerd wordt in één loket, hebben de deskundigen er ook meer zicht op of een leerling naar cluster twee of cluster vier van het speciaal onderwijs zou moeten gaan. Daarbij vraag ik me wel af hoe die indicatiestelling moet verlopen. Allerlei deskundigheid die nodig is voor de indicaties zal daar op de of andere manier bij moeten worden betrokken om in de toekomst te bepalen wat een leerling aan zorg nodig heeft.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Als zorg en ambulante begeleiding niet in de school zelf zitten, moeten allochtone ouders de drempel over van indicatie en krijgen zij die hele papierwinkel waar ze moeite mee hebben. Als de zorg binnen de school is, kan dat een kans voor de allochtone ouders zijn, omdat de drempel om een beroep te doen op die zorg wat kleiner wordt. Het lijkt dan meer op het natuurlijke aanbod van de school.

De heer **Smeets**: Dat biedt wel meer kansen, denk ik. De school kan de ouders actiever bereiken als het maatschappelijk werk in de school zit en als er wat meer hulp in de school zit. Dan moet de school een goede zorgstructuur hebben en weten hoe de ouders op de beste manier bereikt kunnen worden, zonder meteen naar het bovenscholse Zorg- en Advies-team te stappen.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat professor De Moor hier nog iets aan wil toevoegen?

De heer **De Moor**: Wat een beetje onderbelicht is in de notitie van de staatssecretaris, is naast de positie van de ouders hun hulpbehoeften. Vooral de ouderverenigingen pleiten voor een betere positionering. Het is altijd een specifieke groep ouders die dat wenst. Mijns inziens is het ook belangrijk om het behoefteprofiel van de ouders met kinderen met beperkingen op het punt van hulp en ondersteuning uit te werken en daar eens goed over na te denken. Zij hebben bijvoorbeeld behoefte aan informatie. Dat is een van de grootste behoeften: informeer ons optimaal. Er is ook behoefte aan hulp bij gedragshantering, niet alleen op school, maar ook in de thuisomgeving.

Er zijn veel ouder behoeften aangaande hulp die bekend zijn bij kinderen met beperkingen. Die zijn geïnventariseerd en in kaart gebracht. Ik wil een lans breken om in het toekomstige beleid de zorgbehoefte van de ouders ook aandacht te geven. Het gaat dus niet alleen om de rechtspositionele kant en de invloed die ouders wensen op het beleidontwikkeling. Ik vind het ook belangrijk om de aandacht te richten op de behoefte van de groep ouders van kinderen met beperkingen, die thuis echt grote problemen met hun kind hebben. Ze zitten met een grote pedagogische handelingsonbekwaamheid, een groot informatievacuüm en een grote behoefte aan hulp over de vraag «Hoe om te gaan met de reacties uit de omgeving» Dat moet aandacht krijgen.

Dan heb ik nog een opmerking. In Lingewaard wordt ook een CJG opgezet. Er is echter discussie ontstaan over de vraag hoe dat over de verhouding front office en back office moet worden verdeeld. Mijn collega Jansen gaf aan, dat zo'n front office goed bemand moet worden. Dat moeten bekwame mensen zijn en geen bureaucratisch geheel, waardoor je verder komt in de organisatie met je kind en bij een deskundig team komt. Als je kiest voor een loket, moet er veel afgehandeld kunnen worden en moet er dus deskundigheid zijn. Ik ben zelf in het Arnhemse voorzitter geweest van het VTO-team. Dergelijke VTO-teams en de integrale vroeghulp functioneerden goed omdat zij goed bemand waren. De coördinator was heel deskundig, maar ook de secretariële ondersteuning en daar omheen zaten de mensen van de instellingen. Dan krijg je een vrij goede analyse van de problematiek bij een kind. Daarmee wordt voorkomen dat een kind als het ware op de rails komt te staan met allerlei verwijzingen naar steeds andere loketten en andere deskundigen. Dat zou heel jammer zijn, zeker nu u een kans krijgt om het opnieuw te regelen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik denk dat we nu echt naar een afronding toe moeten. Ons absorptievermogen begint ook wat af te nemen. Laat ik voor mezelf spreken. Hebt u nog een brandende opmerking?

De heer **De Moor**: Geen brandende opmerking, maar wel iets waar ik jullie komend jaar in kan voorzien. We hebben een eerste onderzoek gedaan naar attitude en competentiebeleving van leerkrachten. Het komende jaar kijken we met dezelfde instellingen en waarschijnlijk nog wat meer instellingen naar de vraag hoe het zo'n leraar met zo'n kind in de klas nu vergaat. Waar zijn de knelpunten, wat is de facilitering, wat zijn de remmende factoren en wat is het organisatorische kader? Misschien kunnen we elkaar wel vinden om de handen daarbij ineen te slaan. Ik

probeer het vervolgonderzoek ook zodanig in te richten dat jullie daar voor je beleid iets aan hebben.

De **voorzitter**: Dat zou geweldig zijn, als dat mogelijk is. Mag ik u dan ook heel hartelijk bedanken, u ook in het bijzonder mijnheer Smeets. Vier uur in de trein heeft u hiervoor over gehad en dat waarderen wij zeer. We stellen het zeer op prijs dat u allen ons in de gelegenheid heeft gesteld vragen te stellen en een open discussie te voeren. Ik zie dat de heer Smeets nog een uitsmijter heeft.

De heer **Smeets**: Er kwam nog een puntje bij me op en dat is dat de samenwerking tussen primair en voortgezet onderwijs uit de nieuwe plannen is gehaald. In de overgang van primair naar voortgezet onderwijs treden vaak problemen op. Het is van belang om daar nog eens naar te kijken, zodat er gewerkt wordt aan de overgang van po naar vo.

De **voorzitter**: Dat zijn we met u eens. Hartelijk dank en wel thuis.

VERSLAG VAN EEN HOORZITTING

Vastgesteld 14 januari 2010

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ heeft op maandag 23 november 2009 gesprekken gevoerd over:

- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 2 november 2009 over de heroverweging Passend Onderwijs (31 497, nr. 17).**

Van deze gesprekken brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

Aanvang 10.00 uur

Voorzitter: Kraneveldt-van der Veen
Griffier: De Kler

Aanwezige leden: Kraneveldt-van der Veen, Dezentjé Hamming-Bluemink, Ferrier, Dibi, Bosma en Smits.

Gesprek met de heer R. van Harten (PO-raad); de heer S. Slagter (VO-raad); de heer W. Peekes (WEC-raad), de heer P. Banis (CNV Onderwijs) en mevrouw L.E.M. Verheggen (AOB)

De **voorzitter**: Ik heet u allen van harte welkom. Al geruime tijd staat de positie van leerlingen met extra onderwijsvragen in de belangstelling van de Kamer. Deze zomer werd duidelijk dat de strategie van de staatssecretaris (invoering van onderop) niet tot resultaat zou leiden en dat een koerswijziging noodzakelijk zou zijn. De Kamer hoort daarom betrokkenen in het onderwijsveld over de nieuwe koers die de staatssecretaris wil gaan varen en die zij in haar brief aan de Kamer d.d. 2 november heeft gepresenteerd.

U vertegenwoordigt in verschillende raden en vakorganisaties een deel van het zogenoemde «onderwijsveld». Graag polsen wij uw meningen over de plannen van de staatssecretaris.

Ik geef het woord aan mevrouw Dezentjé voor het afvuren van de eerste vragen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD)**: U neemt deel aan het regiooverleg Passend Onderwijs waarin naast de PO-raad, de VO-raad, de WEC-raad, de vakorganisaties, ook de MBO-raad, de AOC-raad, de ouderorganisaties en OCW deelnemen. De staatssecretaris kiest nu voor een nieuwe invoeringstrategie en kiest ervoor de invoering «van onderop» ingrijpend te wijzigen. Het idee van een «lerende aanpak» wordt hiermee verlaten. In uw gezamenlijke brief d.d. 17 juni pleit u nadrukkelijk voor kaderstellende wetgeving in 2011, die het «wat» regelt en niet het «hoe»: de wetgeving dient de praktijk te volgen. Kunt u aangeven op welke wijze u tot nu uw achterban hebt geraadpleegd?

En kunt u een voorspelling doen in hoeverre deze koerswijziging gedragen zal worden door uw achterban, nu er sprake zal zijn van een gewijzigde invoeringsstrategie? Wat zal de wijziging gaan betekenen voor de reeds bestaande experimenten en veldinitiatieven? En dreigt het gevaar dat de opgebouwde expertise verloren gaat?

De heer **Van Harten**: Op dit moment zijn wij als PO-raad in samenwerking met de WEC-raad en in afstemming met SBO-werkverband bezig met een raadpleging door het land heen. Vorige week hadden wij een startconferentie, die overigens was uitverkocht met 150 deelnemers, en daarnaast een tiental bijeenkomsten in de regio waar de gemiddelde opkomst rond

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Depla (PvdA), Remkes (VVD), Van Bochove (CDA), voorzitter, Joldersma (CDA), Jan de Vries (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Leerdam (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Roefs (PvdA), ondervoorzitter, Verdonk (Verdonk), Van Leeuwen (SP), Biskop (CDA), Bosma (PVV), Pechtold (D66), Zijlstra (VVD), Langkamp (SP), Jasper van Dijk (SP), Besse-link (PvdA), Ouwehand (PvdD), Dibi (GroenLinks), Anker (ChristenUnie) en Smits (SP).
Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Gill'ard (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Atsma (CDA), Ferrier (CDA), Uitslag (CDA), Vietsch (CDA), Schinkelshoek (CDA), Jacobi (PvdA), Elias (VVD), Timmer (PvdA), Van Dam (PvdA), Van der Burg (VVD), Gesthuizen (SP), Jonker (CDA), Fritsma (PVV), Van der Ham (D66), Ten Broeke (VVD), Van Bommel (SP), Leijten (SP), Bouchibti (PvdA), Thieme (PvdD), Peters (GroenLinks), Ortega-Martijn (ChristenUnie) en Gerkens (SP).

de 80 ligt. Qua opkomst zijn wij daar dus zeer verheugd over. Wij schetsen daar nog eens het kader en geven de gelegenheid voor een gesprek en uiteraard zijn er dan tal van verhelderingsvragen. Wij hebben al draagvlak, maar stuiten uiteraard ook op kritische vragen. Dat is ook logisch, want het kader is nog niet zodanig uitgewerkt dat het voor iedereen in detail duidelijk is wat er aan de orde is. Met de manier waarop wij de raadpleging vormgeven, denken wij heel veel mensen te bereiken. Bovendien krijgen wij schriftelijk nog veel input. Ik vind het nog te vroeg om na twee van de tien bijeenkomsten al conclusies te trekken, maar op basis van die twee zie ik mogelijkheden om een goed draagvlak te creëren.

Een van de zaken die wij in het huidige kader al hebben afgesproken, is het behoud van expertise. Ook wij hechten eraan dat de expertise die het speciaal onderwijs heeft opgebouwd, behouden blijft. Wij hebben dan ook aangegeven dat daar middelen voor beschikbaar moeten blijven. Wat de omvang van die middelen moet zijn, is iets wat wij nog moeten uitwerken. Dat doen wij graag in samenspraak met betrokkenen, zodat wij kunnen rechtvaardigen dat die expertise behouden blijft.

De heer **Slagter**: Ten aanzien van de raadpleging hebben wij een groot aantal regiobijeenkomsten georganiseerd. Ik heb bijna alle leden hierover gesproken en er is een breed draagvlak, waarbij de politiek eisen stelt aan de scholen.

De staatssecretaris zit met een probleem, ervaart dat het vastloopt in heel veel bestuurlijke rompslomp en benadert de scholen via de sectorraden over de bereidheid die verantwoordelijkheid op zich te nemen. Wij hebben daar in juni volmondig in toegestemd, weliswaar tegen een aantal voorwaarden waarover wij nog in gesprek zijn. Dat model – waarbij de politiek eisen stelt en wij aangeven onder welke condities wij dat doen, maar wel volmondig ja zeggen – zorgt bij mijn achterban voor een groot draagvlak. Op 3 december hebben wij een algemene ledenvergadering en zullen dit dan voorleggen. Ik ga ervan uit dat het voorstel brede steun krijgt. Evenals mijn collega Van Harten hebben ook wij alle vertrouwen in behoud van expertise. Ik ga dan vooral af op de ervaringen die een aantal succesregio's laten zien waar die expertise goed benut wordt, ook door de afspraken die nu gemaakt zijn met de rec's die in de samenwerkingsverbanden komen en de ambulante zorg die van die rec's richting scholen gaat. Ik heb er alle vertrouwen in dat die expertise optimaal benut wordt.

De heer **Banis**: Wij hebben uitgebreide enquêtes gehouden in al onze sectoren waarbij wij zo'n 1500 leerkrachten en begeleiders hebben ondervraagd. Dat heeft zijn hoogtepunt gevonden in het congres Passend Onderwijs dat CNV Onderwijs afgelopen woensdag heeft georganiseerd, waar onder anderen mevrouw Smits in ons forum aanwezig was en waar wij aan de staatssecretaris het 7-puntenplan hebben aangeboden. Onze achterban is positief kritisch over de nieuwe plannen, met name over het verschil tussen het regulier basisonderwijs en het speciaal onderwijs. In het regulier basisonderwijs en het voortgezet onderwijs maakt onze achterban zich grote zorgen over de hoeveelheid kinderen die men nu krijgt met specifieke problemen. Er is grote vraag naar scholing en training op dat vlak.

Na de brief van de staatssecretaris maakt men zich zorgen over de beschikbare middelen, evenals over de ambulante begeleiding. Een deel zal verdwijnen of mogelijk anders worden ingericht. Wij maken ons zorgen over de specifieke kwaliteiten die deze mensen hebben en zullen er voor pleiten dat zij met hun kennis behouden blijven voor de sector, om zo niet het kind met het badwater weg te gooien. Bij het speciaal onderwijs leeft de grote angst dat men steeds meer het putje wordt, zodat de problemen die men daar krijgt steeds zwaarder worden.

De **voorzitter**: Is dat 7-puntenplan ook voor ons beschikbaar?

De heer **Banis**: Ik heb een aantal exemplaren voor u meegenomen.

Mevrouw **Verheggen**: Het zal u niet verbazen dat de reactie van onze achterban niet zo veel verschilt van CNV Onderwijs. Ik moet erkennen dat wij het minder scherp kunnen onderbouwen in de hoeveelheden reacties, maar het draagvlak voor het proces van Passend Onderwijs is ook bij ons 75%.

Het personeel is bereid om kinderen met een zorgvraag op te nemen. Er zijn wel twee voorwaarden aan verbonden. Ten eerste dat het zeggenschap heeft over de manier waarop het ondersteuning krijgt in het proces in de klas. Ten tweede dat het personeel in een school met een team naar het bestuur toe mag aangeven wat het eind is aan hun spankracht. Dat sluit aan bij wat de heer Banis zei. De zorg die er zit in het regulier basisonderwijs is: waar ligt onze grens. Daarmee wordt niet gezegd een streep te trekken bij twee of drie kinderen per klas. Er wordt wel gezegd: laten wij een gesprek erover aangaan en laten wij kijken wat ons team aan kan en wat is er nodig om meer kinderen op te vangen. Die bereidheid is er wel degelijk.

Wat betekenen de wijzigingen wat betreft de expertise? Er zit wel een zorgvraag, in die zin dat het de bedoeling lijkt dat het referentiekader dat vormgegeven moet gaan worden iets is tussen sectororganisaties en de vakorganisaties. Terwijl ik denk dat er hier ook nog steeds een rol voor de overheid blijft gezien de problematiek die kan gaan ontstaan voor de mensen die in de ambulante begeleiding zitten.

Wij steunen de veranderingen van de financieringsstroom richting de samenwerkingsverbanden, maar er zit wel een categorie personeel die nu in dienst is bij het so of bij een dienst van het so, waarvan straks nog maar moet blijken of die daar kan blijven. Ik vind het in ieder geval een taak van ons als vakorganisatie om voor die mensen te zorgen dat het in orde komt en niet alleen met de sectororganisaties, want het is een beleidswijziging van de overheid. Daar wil ik nadrukkelijk de aandacht voor vragen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Kunt u iets dieper ingaan op die onzekerheid of zij daar kunnen blijven?

Mevrouw **Verheggen**: Op ambulante begeleiding zit nu personeel dat in de regel in dienst is van het speciaal onderwijs, maar die financieringsstroom gaat zich verleggen en de gedwongen winkelnering van het regulier onderwijs naar het so zal gaan veranderen. De vraag is dus of al het personeel wel op die financieringsstroom kan blijven, omdat er straks een andere werkgever zal zijn die daar een rol in gaat vervullen. Daar zullen wij goede afspraken over moeten maken.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Er zullen landelijke afspraken gemaakt worden als het gaat om het referentiekader, met als doel de nieuwe koers inhoudelijk te ondersteunen. Het wordt opgesteld, zodat niet overal in het land het wiel opnieuw uitgevonden moet worden. Naar de heer Van Harten wil ik zeggen dat de Besturenraad valt onder de PO-raad en die maakt enkele kritische kanttekeningen bij die koerswijzigingen, want zij vrezen dat het landelijke referentiekader die de sectororganisaties in samenwerking met ouder- en vakorganisaties gaat ontwikkelen een knellend keurslijf kan worden dat scholen belemmert om op hun eigen manier invulling te geven aan het Passend Onderwijs. Deelt u deze zorg? En op welke wijze zou dat kader zodanig ingericht moeten worden dat scholen ook de ruimte hebben om onder hun eigen voorwaarden Passend Onderwijs goed vorm te geven?

De heer **Van Harten**: Ik weet overigens niet of de Besturenraad zelf ervaart dat ze onder de PO-raad valt. Ik deel de zorg niet maar begrijp die wel. Dat geeft precies aan tot hoe ver dat referentiekader moet gaan. Wij beogen geen referentiekader dat voor alle samenwerkingsverbanden een blauwdruk biedt waar geen enkele speelruimte meer in zit, want dat zou naar mijn idee haaks staan op het kader dat wij gekozen hebben, namelijk zoveel mogelijk maatwerk creëren. Tegelijkertijd moeten wij gebruik maken van de kennis die wij al hebben en niet op tal van plaatsen opnieuw het wiel uitvinden. Dat betekent dat wij een aantal zaken in dat kader willen opnemen dat de samenwerkingsverbanden, de scholen en besturen helpt en betrokken partijen zoals leraren en de ouders een hand biedt.

Scholen gaan bijvoorbeeld zorgprofielen maken waarbij met elkaar afgesproken zou kunnen worden wat men daarin in zou willen terugvinden. Er moet ruimte zijn voor die scholen om dat zorgprofiel zelf in te vullen, daar gaan wij geen kant-en-klare teksten voor maken. Wel kan daarbij gezegd worden: dit zijn aspecten die ik daar altijd in terug wil lezen, want dat is ook van belang voor ouders om dat terug te kunnen lezen.

Als het gaat over zorgzwaarte dan zouden wij een aantal categorieën aan kunnen geven waar wij vanuit de literatuur kennis van hebben, zodat wij dat niet op tal van plaatsen opnieuw hoeven op te zoeken. In die zin zijn wij bezig met het creëren van het referentiekader. Wij hebben dat als sectorraden graag naar ons toe getrokken, maar nadrukkelijk om dat te bespreken met de vakbonden en met de ouders, zowel de algemene ouderorganisaties als de specifieke ouderorganisaties. Wij zijn er nadrukkelijk op uit om voor dat referentiekader bij die partijen een draagvlak te creëren.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik vraag aan de heer Slagter wat in dat referentiekader opgenomen zou moeten worden en waar de politiek zich verre van zou moeten houden?

De heer **Slagter**: Het belangrijkste is te zorgen dat ieder kind een passende plek vindt. Daarnaast helpt het als iedere school in het bestuur verplicht wordt dat brede passende aanbod te realiseren. Dat bestuur moet dus participeren in die samenwerkingsverbanden en zorgen dat de financiële ondersteuning daarvan duidelijk is. Daar zijn al een aantal stappen in gezet; er komen budgetten naar die samenwerkingsverbanden. Dus het creëren van een aantal mogelijkheden die schoolbesturen in die samenwerkingsverbanden ook in de gelegenheid stellen om met minder bureaucratie, met directere lijnen en minder papier dat geld naar die leerling te geleiden. In het voorstel zoals het er nu ligt, is aan die voorwaarden voldaan.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): De staatssecretaris stelt in haar heroverwegingsbrief dat de zorgplicht voor schoolbesturen voorop wordt gesteld. Ieder kind heeft recht op een passend onderwijsaanbod. Zorgplicht veronderstelt, zoals de staatssecretaris in haar schrijft, een niet-vrijblijvende regionale samenwerking tussen scholen en besturen. Is voor u duidelijk waartoe de zorgplicht individuele schoolbesturen en samenwerkingsverbanden nu precies verplicht, welke aanspraken ouders kunnen maken op een passende onderwijsplek voor hun kind en welke sancties volgen als geen onderwijsplek geboden wordt?

De heer **Van Harten**: Wij zien de zorgplicht zodanig dat een bestuur van een school waar een ouder het kind aanmeldt de plicht heeft zelf of in het samenwerkingsverband een plek te vinden waar het kind goed onderwijs kan volgen. Dat kan zijn op de betreffende school dan wel een andere school binnen dat samenwerkingsverband. Dat betekent dat het samen-

werkingsverband een dekkend aanbod moet realiseren. Dat moeten zij met elkaar ontwikkelen.

Er zullen ook vanuit dit beleid nieuwe vormen voor gecreëerd moeten worden, daar bestaan allerlei ideeën voor. In een aantal gevallen zal het samenwerkingsverband, dus de besturen, tot het inzicht komen dat dit kind het meest toegewezen is op een plek in het speciaal onderwijs. Daarover moet goed overleg plaatsvinden.

Mocht het zo zijn dat ouder en desbetreffend bestuur het daar niet over eens kunnen worden, dan moet een geschillencommissie daar een bindende uitspraak over kunnen doen. Op die manier kunnen wij een passend aanbod creëren waarbij een kind altijd naar de juiste onderwijsplek wordt geleid.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ziet u een probleem bij de definitie van zorgleerling?

De heer **Van Harten**: Dat is een van de dingen die wij in het referentiekader nader willen uitwerken en er is veel literatuur die ons daarbij kan helpen. Wij zitten midden in de uitwerking van dat referentiekader, dus ik kan daar nog geen finaal beeld van geven.

Wij hebben wel gesproken over verschillende zorgzwaartes, waarbij wij ook bestaande classificatiesystemen in zouden willen zetten waar samenwerkingsverbanden gebruik van kunnen maken, zodat men in de gesprekken met alle betrokken partijen terug kan vallen op inzichten die er al zijn en daaraan de conclusie kan verbinden welke zorg voor een bepaald kind het meest geëigend zou zijn. Wij willen dat niet als blauwdruk om altijd bij maatwerk uit te kunnen komen.

Mevrouw **Verheggen**: Volgens mij zit hier wel een crux voor wat betreft die zorgplicht en of het überhaupt altijd wel gerealiseerd kan worden. Dat heeft ermee te maken dat er straks voor met name de clusters 3 en 4 wel degelijk budgetfinanciering komt. Dat betekent dat deze schoolbesturen weten tot welk maximaal aantal leerlingen zij financiering krijgen. Volgens ons kan het gebeuren dat een ouder heel graag het kind wil plaatsen op een reguliere school en dat er afspraken zijn tussen het schoolbestuur en het team voor wat betreft het zorgprofiel over wat er kan en wat er niet kan. Wat gebeurt er als een ouder heel graag wil dat het kind in het regulier onderwijs blijft, maar er in het samenwerkingsverband geen plek voor is gezien de profielen die daar zijn opgesteld en het so kan zeggen op basis van de budgetfinanciering vol te zitten?

Het is een open eind in het verhaal van de staatssecretaris, waarbij wij niet kunnen garanderen dat er geen wachtlijsten zullen ontstaan. Aan de andere kant is er de druk om kinderen in het regulier onderwijs te houden, terwijl wij denken dat men op basis van het zorgprofiel zou moeten kunnen zeggen: hier ligt ons maximum. Dat komt onder spanning te staan.

De **voorzitter**: Het samenwerkingverband is inclusief so en zij zijn er samen voor verantwoordelijk dat het kind niet tussen wal en schip valt, waarbij de reguliere school zegt dat het niet kan en het so zegt vol te zitten. Dat moet dan op dat samenwerkingsniveau geregeld worden. Daar zit toch ook de druk voor de scholen om het voor deze leerling wel goed te regelen?

Mevrouw **Verheggen**: Daar hebt u gelijk in, maar uiteindelijk zal er ergens moeten staan wat er gebeurt als wij er niet uitkomen. Er is wel iets geregeld voor ouders die graag willen dat hun kind op een bepaalde school geplaatst wordt en er is een verschil van mening of dat kind past binnen de school die gevraagd wordt, maar voor dit probleem heb ik in de brief geen oplossing gevonden.

Mevrouw **Smits** (SP): Mijn vraag aan de heer Van Harten sluit daarop aan. Als ik een school was dan zou ik mij heel snel gaan specialiseren in onderwijs voor dove kinderen. Dat is een heel overzichtelijke groep en ik hoef niet straks kinderen met gedragsproblemen op te vangen. Hoe denkt u dat dit in het samenwerkingsverband opgelost gaat worden?

De heer **Van Harten**: Ik heb 23 jaar met dove kinderen gewerkt, dat is geen eenvoudige groep om in het onderwijs op te vangen, dat mag u niet onderschatten.

Men kan van een school niet alles vragen, dus ook niet van de individuele leerkracht. Dit kader is niet gecreëerd om een probleem bij iemand anders over de schutting te kieperen. Het zorgprofiel dat door de school zelf wordt gecreëerd, zal aangeven waar de kennis en expertise van die school ligt. Dat zal bij de ene school wat breder zijn dan bij de andere school, maar dat daar specialismen ontstaan dat is zeer wel denkbaar en dat is in het belang is van de betrokken leerlingen.

Dat betekent voor de ouders overigens dat men dat soms moet uitleggen en met elkaar in gesprek moet gaan over het feit dat ouders kiezen voor een bepaalde school waarvan gezegd wordt: dat profiel past niet helemaal bij uw vraag, maar die school anderhalve km verderop heeft dat wel. Daar moeten wij heel nuchter en helder in zijn naar ouders toe en die beweging zullen ouders soms ook moeten maken.

Dat specialisme zie ik ook als een voordeel, maar dat zal nog steeds een divers beeld blijven geven. Bij dat profiel komen ook nieuwe vormen, waar «Meer handen in de klas» deel van uitmaakt. Dat is overigens niet de enige oplossing, dat moet in dat maatwerk gecreëerd worden. Ik juich het ontwikkelen van bepaalde specialismen van scholen alleen maar toe.

De **voorzitter**: Er ligt nog een vraag van mevrouw Dezentjé. Is voor u duidelijk waar die zorgplicht voor staat, wat u daarmee moet en hoe u dat gaat invullen?

De heer **Banis**: Ik sluit mij aan bij de woorden van mevrouw Verheggen. Daarbij komt het feit dat wij duidelijkheid in die referentiekaders moeten gaan scheppen. De heer Van Harten heeft al gezegd dat wij aan het begin van dat proces staan. Wij als vakorganisaties staan helemaal aan het begin van dat proces. Wat ons betreft zou het geen knellend keurslijf moeten zijn, maar er moeten wel heldere kaders in staan waarbij het voor iedereen, met name voor ouders, duidelijk is waar men recht op heeft en hoe verwijzing plaatsvindt.

De heer **Slagter**: Er zijn drie belangrijke peilers die onder die garantie naar ouders liggen. Dat leren wij van die succesvolle samenwerkingsverbanden, waarbij zij al werken zoals wij hopen dat straks overal in het land gewerkt wordt.

Ten eerste is ieder bestuur verplicht mee te doen in het samenwerkingsverband. Ten tweede stelt een school zelf zijn zorgplan op en kan daarmee kiezen wat bij zijn docentenbestand past. En ten derde moet de school zich daarover verantwoorden. In sommige gevallen komt een school te gemakkelijk weg en wordt daar dan door zijn collega-bestuurders op aangesproken.

Die drie peilers geven de beste garantie dat ieder kind uiteindelijk de best passende plek krijgt, al zullen zij daar soms wel een stukje voor moeten rijden als het op de ene school niet kan en de andere wel.

De **voorzitter**: Ik krijg signalen dat in het noorden van het land er besturen zijn die groot zijn, die denken het allemaal zelf te kunnen en vergeten dat anderen ook hulp van de grote nodig hebben. Spreekt u elkaar daar ook op aan als grote besturen niet op de kleintjes letten?

De heer **Van Harten**: Dat doen wij zeker. Bij de oprichting van de PO-raad wisten wij al dat wij een zeer divers veld vertegenwoordigen met die grote besturen, maar ook zo ongeveer 600 éénpitters en die willen wij er volop bij betrekken. Wij ambiëren dat wij daarover met onze leden goede gesprekken voeren met respect voor elkaar, maar dat geen enkel bestuur buiten de ontwikkelingen dreigt te vallen. Daar zal solidariteit moeten zijn en dat moeten wij als raden creëren bij onze achterban.

De heer **Slagter**: Ik herken dat probleem. Dat is ook de reden dat wij ervoor blijven pleiten dat het geld naar de samenwerkingsverbanden gaat, dat geeft de garantie dat meerdere besturen meedoen. In de succesvolle regio's heeft ieder schoolbestuur een gelijke stem.

Er was bij de AOC-scholen, die vaak wat kleiner zijn omdat die landelijk meer verspreid zijn, aanvankelijk wat zorg of zij nog wel konden opboksen tegen grote besturen. Maar daar blijkt dat ieder schoolbestuur een stem heeft, meepraat, meebeslist en dat is de beste garantie om te zorgen dat ook daadwerkelijk iedereen meedoet en het geen speeltje wordt van een of twee besturen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Welke sancties volgen er als er geen onderwijsplek geboden wordt?

De heer **Van Harten**: Dat is mij niet helemaal duidelijk. Ik zit veel meer op de lijn dat wij als besturen ervoor moeten zorgen dat wij die zorgplicht waarmaken en dat ieder kind daadwerkelijk het onderwijs ontvangt dat hem toekomt. Het is misschien nog een onderwerp van nadere uitwerking.

De heer **Slagter**: Ik heb ook nog niet echt gedacht over sancties. Aan het eind moet er natuurlijk een geschillencommissie komen. Als een ouder het gevoel heeft dat hij onterecht behandeld wordt of geen gehoor vindt, dan moet er een beroepsprocedure mogelijk zijn.

De heer **Banis**: Het is mij helemaal niet duidelijk welke sancties er gelden en dat vind ik tevens wel een probleem hieraan. Ik kan mij voorstellen dat ouders dan met de handen in het haar staan en zie vervolgens maar weer eens een plek ergens te krijgen.

Mevrouw **Verheggen**: Dat is inderdaad niet bekend. Uitgaande van de intenties van de PO-raad, de VO-raad en de sectororganisaties is hun rol richting de afzonderlijke schoolbesturen er niet een van dwingend kunnen zijn. De intenties waarmee wij aan de slag zijn als organisaties die onderschrijf ik van harte, maar hoe schoolbesturen gebonden kunnen worden aan de afspraken die gemaakt gaan worden, is een leemte. Als ik terug kijk naar het verleden voor wat betreft de doorverwijzingspercentages, hoe ongelofelijk verschillend die in het land zijn en schoolbesturen daar niet op aangesproken zijn, dan houd ik mijn hart vast.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik heb een vraag voor mevrouw Verheggen en de heer Banis over het speciaal onderwijs. De druk en de nadruk op het regionaal onderwijs neemt in het basisonderwijs heel erg toe. Uit onderzoek van de Radboud Universiteit blijkt dat 90% van de leraren zich geheel niet competent voelt om een leerling met een ernstige lichamelijke beperking te begeleiden, ongeacht of het nu gaat om een lichamenlijk/meer-voudige, zintuiglijk, verstandelijk of gedragsmatig probleem. Kunnen kinderen met een ernstige beperking binnen het regulier onderwijs überhaupt worden opgevangen of zijn wij nu op basis van een bepaalde ideologie scholen aan het opzadelen met een onmogelijke opdracht? De commissie-Dijsselbloem heeft ook weleens geconcludeerd dat er sprake is

van veel ideologie in het onderwijs. De vraag is of het geen onbegaanbare weg is om al die kinderen naar het regulier onderwijs te willen sturen.

Mevrouw **Verheggen**: Volgens mij is de intentie van Passend Onderwijs niet dat wij alle kinderen in het regulier onderwijs houden of terug sturen. Wat wij communiceren is dat wij willen proberen om de groei naar speciaal onderwijs in te dammen en stop te zetten, dat wij afspraken proberen te maken over de extra groei die jaar na jaar maar doorgaat. Voor een groot deel van de mensen die voor de klas staan is er nog een wereld te winnen over hun mogelijkheden om kinderen op te vangen. Anderzijds, op het moment dat mensen hebben aangegeven dat zij in staat zijn om een groep kinderen op te vangen binnen hun reguliere school, moet dat ook binnen de grenzen blijven waarop dat kan. Uit onze peiling bleek dat de bereidheid heel groot is om kinderen op te vangen en de problemen zich gaan voordoen bij de kinderen met ernstige gedragsproblemen. Ik vind dat vanuit het onderwijs elke keer de vraag gesteld mag en moet worden: zit het kind dat hier misschien geplaatst gaat worden op de goede plek?

U kent misschien de processen die gevoerd worden door ouders om hun kind in het regulier onderwijs te krijgen, terwijl het regulier onderwijs zegt niet de maximale inzet en zorg te bieden die het kind nodig heeft en waar het recht op heeft. Dus de blauwdrukken die verschijnen van welke vormen van onderwijs altijd geboden moet kunnen worden, vind ik heel ingewikkeld.

Gekeken moet worden naar het kind dat onderwijs moet hebben, welke zorgvraag het heeft, welke onderwijsvraag het heeft en welke expertise er in het so moet blijven om deze kinderen op te vangen. De voorzieningen op bijvoorbeeld een mytylschool zijn zo grandioos dat het kind een meerwaarde wordt ontnomen door het terug te laten gaan naar het regulier onderwijs.

Ik vind dat elke keer heel goed bekeken moet worden over welke groep kinderen het gaat. De problemen zitten met name bij de niet-zichtbare kinderen met een hulpvraag.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Als de bereidheid er is bij het personeel, welke randvoorwaarden moet de politiek dan scheppen om ervoor te zorgen dat die bereidheid omgezet wordt in professionaliteit?

De heer **Banis**: Uit onze enquête bleek dat driekwart van de leraren in het basisonderwijs, het regulier onderwijs en voortgezet onderwijs aangaf dat het met name over scholing en begeleiding gaat. En Extra handen in de klas, dat is de inzet van klassenassistenten als er steeds meer kinderen met gedragsproblemen in het regulier onderwijs komen.

Veel leraren vragen zich af of zij voldoende geëquipeerd zijn. Scholing zou dan belangrijk zijn, begeleiding door collega's die dat wel kunnen of mogelijkkerwijs in het samenwerkingsverband ervaringen uitwisselen en natuurlijk de Extra handen in de klas.

Wat zou volgens ons de rol van de politiek moeten zijn? Mensen moeten zelf gaan leren, zelf die consultatie gaan opzetten, dat is iets wat binnen schoolbesturen moet gebeuren, daar hoeft de politiek zich niet dwingend over uit te laten.

Maar als het gaat om de middelen die daarvoor beschikbaar zijn, dan maken wij ons wel zorgen. Want gezien de groei van het speciaal onderwijs is een deel van de zogenaamde enveloppenmiddelen die bestemd was voor scholing van leerkrachten weggehaald voor de komende jaren en komt pas in 2012 weer volledig in beeld. Men gaat nu heel veel van leraren vragen, die geven zelf aan graag wat ondersteuning en opleiding te willen en vervolgens wordt de helft van die middelen weggesneden en komt pas over twee of drie jaar weer terug. Zouden wij dat niet moeten

omdraaien? Want mensen hebben nu behoefte aan scholing en anders verliezen wij weer een aantal kostbare jaren.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Hoeveel tijd zou dat moeten kosten? Moet dit parallel gebeuren met de instroom van kinderen met een beperking of moet eerst gezorgd worden voor die bijscholing en die nascholing en dan pas beginnen met Passend Onderwijs? Of is het iets wat gelijktijdig zou moeten gebeuren?

Mevrouw **Verheggen**: Het is lastig om daar een eenduidig antwoord op te geven. Wij hebben in Nederland ook nog steeds veel te veel zwakke scholen, waarvoor een traject van Passend Onderwijs er anders uit zou moeten zien dan een schoolbestuur dat de kwaliteit van zorg op orde heeft.

Wij moeten niet vervallen in de kip-en-het-ei-discussie. De opleidingen zullen hier structureel een passend aanbod voor moeten gaan doen, zodat iedereen die van de Pabo afkomt weet met welke kinderen in het basisonderwijs zij uit de voeten moeten kunnen. Het is ook om die reden dat wij in het referentiekader vast willen leggen welk percentage zorgkinderen een schoolbestuur met het personeel aan moet kunnen.

Het is dus niet zo makkelijk om te zeggen wat er eerst moet en wat dan. Ook hier denk ik aan maatwerk, maar laten wij oppassen met straks een dwingend verhaal te gaan schrijven waardoor zwakke scholen nog meer een verantwoordelijkheid krijgen die ze niet aan kunnen, terwijl schoolbesturen die het op orde hebben met hun personeel al veel meer in het kader van Passend Onderwijs aan zouden kunnen. Dat moeten wij volgens mij proberen uit te buiten.

De **voorzitter**: Zien de heren Slagter en Van Harten hier een taak voor hun raden om binnen zo'n samenwerkingsverband de scholen te stimuleren om ook met een zwakke school rekening te houden en die te helpen om dit traject wel te kunnen invoeren.?

De heer **Van Harten**: Ik vind dat mevrouw Verheggen hier een belangrijk aandachtspunt inbrengt. Wij moeten ook kijken naar de ontwikkelingen op iets langere termijn, dat wil zeggen dat gewerkt moet worden aan de initiële opleiding zodat onze startende leerkrachten niet verrast worden. Ook belangrijk is of zij met deze ouders de goede oudergesprekken kunnen voeren, maar ook dat zal gedifferentieerd zijn. Dat hangt mede samen met de ontwikkeling van het zorgprofiel en daar zal het ene team al verder zijn dan het andere team.

Ik vind terecht dat hier aandacht gevraagd wordt voor de zwakke scholen. In een ander project werken wij hard om het aantal zwakke scholen terug te dringen en blijft onze ambitie dat die er niet meer zijn. Dat is nog een behoorlijke klus. Als nu zo'n nieuwe klus op zo'n school afkomt, in hoeverre is men daar dan nu op voorbereid?

Overigens zien wij dat met een aantal goede maatregelen het tegelijkertijd ook mogelijk is om zo'n school relatief snel weer in de goede richting te krijgen. Maar het zal altijd zo blijven dat er rekening gehouden moet worden met waar een schoolteam op een bepaald moment staat. Is het een vrij jong team dat zeer ambitieus is maar ook nog bezig is het vak te leren of een team dat een andere opbouw kent, waar een aantal ervaren rotten in zitten die jonge talenten bij de hand meenemen en een teamontwikkeling doormaakt? Dat is de werkelijkheid op 7500 scholen en dat zal altijd de werkelijkheid blijven.

Wij hebben vanuit de raden een voorbehoud gemaakt, dat staat ook in de brief, of het budget dat beschikbaar komt op peildatum 2008 wel toereikend is. Wij wilden daar in ieder geval een voorbehoud maken, omdat wij het nog moeilijk vinden om daar de goede inschatting bij te kunnen maken.

Dat hangt weer samen met het feit dat wij de inzet van de zorgmiddelen transparanter willen maken, die ambitie hebben wij ook zelf. En dat hangt natuurlijk weer samen met dezelfde opdracht die wij hebben ten aanzien van de lumpsumfinanciering. Wanneer wij daar straks heel goed in slagen, zal ook duidelijk worden of wij voor het beschikbare budget dat Passend Onderwijs kunnen realiseren.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ik heb nog een vraag met betrekking tot het budgettaire kader. De huidige Rugzakfinanciering biedt onvoldoende mogelijkheden voor maatwerk, omdat die uitgaat van slagboomdiagnostiek (ja/nee-indicatie) en vaste bedragen. Er wordt gekozen voor een «ondersteuning op maat». In het nieuwe financieringssysteem worden de huidige Rugzakmiddelen toegekend aan het samenwerkingsverband.

De landelijke indicatie komt te vervallen en maakt plaats voor de handlingsgerichte diagnostiek. Uitgangspunt voor de nieuwe financieringssysteematiek is dat scholen die de meeste zorg verlenen relatief de meeste middelen krijgen. Door Infinite en andere is geconstateerd dat informatie over doel en kosten van de zorg in het onderwijs globaal is, dat de verantwoording beperkt blijft en dat de besteding van het zorgbudget ondoorzichtig is. Denkt u dat het nieuwe financieringssysteem meer transparantie gaat bieden? Zullen in de toekomst betere uitspraken gedaan kunnen worden over de effectiviteit van de leerlingenzorg?

Mevrouw **Verheggen**: Dat zal niet automatisch vanwege de nieuwe regeling zo zijn. De publicaties over de inzichtelijkheid van die zorgmiddelen zijn schokkend. Schoolbesturen – hoop ik – weten het wel, maar het begint al bij de schoolleiding die eigenlijk niet weet wat nu precies het deel is wat toegekend was voor haar brinnummer. Leerkrachten blijken uit onze enquête ook absoluut niet te weten over welk bedrag wij het nu eigenlijk hebben. Dus dat het automatisch gaat veranderen met deze nieuwe systematiek, daar ben ik niet van overtuigd.

Wat wij geprobeerd hebben met de staatssecretaris te wisselen, is dat daar in ieder geval garanties voor moeten komen, dat helder is wat het schoolbestuur überhaupt aan middelen krijgt, met name voor dit onderdeel van het onderwijs dat men moet verzorgen. Wat betekent dat voor het niveau van het brinnummer wat daarvan overblijft en hoe inzichtelijk wordt het dan ook voor de mensen op school zelf?

In het advies van de Onderwijsraad wordt opgemerkt dat er eigenlijk niet doelmatig gewerkt kan worden door het personeel, omdat er geen zicht is op de budgetten. Ik denk dat het hoog tijd wordt dat wij daar iets aan gaan doen, want daar zit echt een heel groot knelpunt.

De heer **Banis**: Ik sluit mij daar van harte bij aan. Ik merk in contacten met de achterban dat veel mensen, veel docenten ook, zeggen geen idee te hebben welke middelen per school beschikbaar zijn. Dat brengt mij op het volgende punt. De financiering wordt nu neergelegd op samenwerkingsverband, van daaruit moet er gezorgd worden dat er een passend aanbod komt voor eenieder.

Daar zit een van onze knelpunten, namelijk dat het punt van de medezeggenschap op samenwerkingsverband en dus inzicht op personeel en ouders niet goed geregeld is in de brief. Daarin wordt de intentie uitgesproken dat het goed geregeld wordt en dat wij er samen wel uitkomen. Dat is ook onze intentie, maar wij vinden het wel wat vaag qua kader; dat had wel wat scherper gemogen wat ons betreft. Dat daar juist voor personeel en ouders een rol is weggelegd en dus ook medezeggenschap geregeld wordt.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik heb een vraag aan de heren Slager en Van Harten. De commissie-Dijsselbloem heeft ook al een aantal kritische noten

gekraakt over de transparantie van de zorgmiddelen. Het voorstel was om zorgmiddelen ook te gaan oormerken binnen de lumpsumfinanciering. Vindt u dat een goed plan voor Passend Onderwijs? Eventueel tijdelijk, totdat het allemaal goed loopt en wij allemaal zicht hebben op waar het geld precies terecht komt?

De heer **Slagter**: Nee, niet oormerken. Als wij de speelruimte die wij nu als groot voordeel benoemen ook willen benutten en willen zorgen dat er daadwerkelijk minder rompslomp en meer geld naar leerlingen gaat, moeten wij ook zorgen dat die scholen die ruimte houden. Maar wel verantwoord. Ik ben het eens met mevrouw Verheggen, die zei dat het niet automatisch tot een betere verantwoording leidt, maar ik denk dat er wel condities zijn geschapen om tot een betere, zorgvuldiger en meer transparante verantwoording te komen. Dat hangt vooral ook samen met de keuze van de school. Doordat de school zelf zijn zorgprofiel kiest, is er per school een medezeggenschapstraject waarbij ouders en docenten inspraak en instemming hebben als het gaat om het zorgplan, dus de rol van de ouders en de rol van de docenten is daar aanwezig. Die garanties en die inspraak leiden ook tot de voorwaarden dat het uiteindelijke zorgbudget beter verantwoord kan worden. Dus niet een automatisme, maar de condities zijn wel aanzienlijk beter om tot die verantwoording te komen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Scholen moeten nu ook al verantwoorden, maar wij weten gewoon niet waar dat geld terecht komt en het gaat om enorme bedragen. Als wij zulke schokkende conclusies trekken, waarom zou de VO-raad dan zeggen dat geld, ook niet tijdelijk, te willen oormerken? Wat is het doorslaggevende argument om dat niet te doen?

De heer **Slagter**: Omdat wij bij al die verplichte oormerktrajecten zien dat er ook ineens heel andere impulsen en andere prikkels gaan werken. Als scholen zich alleen maar hoeven te verantwoorden via bepaalde patronen, dan blijkt dat die patronen leidend worden. Dat hebben wij bijvoorbeeld bij de onderwijstijdverantwoording gezien, dat uiteindelijk de papieren werkelijkheid de werkelijkheid is die aan de inspectie wordt overgedragen, maar dat die vaak helemaal geen overeenstemming heeft met wat in de praktijk gebeurt. Oormerken in de zin van: zorg dat daarover verantwoord wordt, dat kan wel. Een mooi voorbeeld zijn de kwaliteitsagendagelden. Het oormerken betekent dat het geld benoemd is en dat scholen zich verplicht hebben om zich in hun jaarverslag te verantwoorden over wat ze met dat geld gedaan hebben. Dat vind ik wel een acceptabele en verantwoorde manier van oormerken.

De heer **Van Harten**: Zowel in de brief van de staatssecretaris als in het onderzoek van Infinite staat dat er met de beste intenties wordt gewerkt, en dat geldt zeker voor de sector po, maar dat leidt niet automatisch tot goede effecten. Daar hebben wij nog wel een slag in te maken, zeker als het gaat om de financiële verantwoording. Daar deel ik een aantal zorgpunten die naar voren zijn gebracht en daar hebben wij als sector nog een ontwikkeling in door te maken. Dat is ook al aan de orde geweest rondom de bevindingen van de commissie-Don in relatie tot de lumpsum. Dat is nog maar een paar jaar oud in een sector die daar geen enkele historie en ervaring mee heeft. Wat ik graag zou willen, is dat wij nu een bestendige koers uitzetten om dat op een wenselijk niveau te brengen. Wij willen niets liever dan transparant zijn in de inzet van de middelen en wij willen ons daar graag voor verantwoorden. Dat vraagt van een aantal betrokkenen nog een nadere scholing op dat terrein, want daar staan wij nog op achterstand. Ik zou dat graag aan dat traject willen verbinden, want naar mijn idee hebben wij het

over precies hetzelfde, alleen heel specifiek gericht op de zorgmiddelen. Maar als het gaat om de ambitie, geld in de volle breedte voor de lump-sumfinanciering, dan zou ik heel graag daarin een vaste koers willen houden en niet weer op allerlei momenten terugvallen op oormerken. Nu wij deze weg inslaan, moet het natuurlijk ook zo zijn dat wij de middelen die wij vrijspelen nu gaan inzetten voor dat maatwerk. Ik wil niet de indruk wekken dat wij daar weer andere wegen in bewandelen. Dat moeten wij in beeld brengen, maar oormerken vind ik een stap te ver.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Inmiddels is de heer Peeks binnengekomen. Wij hebben twee vragen voor u bewaard. De staatssecretaris merkte op dat groei beheersing van het aantal indicaties noodzakelijk is en daarnaast geeft zij in haar brief aan dat de kwaliteit in het voortgezet speciaal onderwijs sterk verbeterd dient te worden. De Kamer heeft een brief ontvangen van een zeer bezorgde directeur van een regionaal expertisecentrum cluster 4. Hij stelt dat het beleid van de staatssecretaris, dat erop gericht is om «later te labelen» en in te zetten op het behouden van leerlingen in het regulier onderwijs, in de hand werkt dat er wordt afgewacht met hulp inroepen totdat het ondeugende maar nog beheersbare gedrag verwordt tot crisisgeval dat niet langer in het regulier onderwijs kan blijven en het speciaal onderwijs deze leerlingen dan moet opvangen. Wat zal in uw visie de beleidswijziging gaan betekenen voor de kwaliteit van het speciaal onderwijs? Valt er een verdichting van de problematiek in het speciaal onderwijs te verwachten nu het nieuwe systeem de «lichtere gevallen» in het regulier onderwijs houdt?

De heer **Peeks**: Volgens mij is het niet zo dat doordat leerlingen later instromen daarmee automatisch een verdichting optreedt. Het effect van de Rugzak is op dit moment al zo dat een aantal leerlingen die met problemen gehandhaafd kunnen worden in het regulier onderwijs daar ook gehandhaafd worden. De kwaliteit en de begeleiding daarvan laat ik even in het midden, daar heeft iedereen zijn eigen beelden bij. Maar kijkend naar die scholeninstroom, moeten daar leerlingen terechtkomen die daar ook daadwerkelijk horen.

De voorgestelde wijzigingen in het systeem maakt het flexibeler, want een van de gevolgen is nu dat door de budgettering van een aantal zaken ook de terugstroom van een aantal leerlingen een grotere kans maakt. Ik ken kinderen die nu op cluster 4-scholen zitten, vroegtijdig in jeugdzorg in instituten terechtkomen, daar twee jaar worden behandeld en waarvan de directeur van die cluster 4-school zegt: ik krijg ze gewoon niet meer terug, ze kunnen wel terug, maar ik krijg ze niet terug. Dus door die budgettering denk ik dat het communicerende vaten zijn en de terugstroom en die wisselwerking met het regulier onderwijs groter zal worden.

Ten aanzien van de verdichting denk ik dat die in allerlei categorieën nu al voorkomt en dat er geen verzwaring zal optreden. Wat ook een effect zal hebben, is dat met name het systeem dat wij nu hebben ervan uitgaat dat als daadwerkelijk adequate hulp verleend gaat worden er een achterstand van twee jaar moet zijn. Volgens de indicatiecriteria moet er in feite twee jaar achterstand zijn en pas dan wordt er geholpen.

Ik denk dat het nieuwe stelsel kansen biedt om daar veel preventiever en eerder op in te springen en passende hulp op maat te kunnen verstrekken, ook vanuit het speciaal onderwijs. Op dit ogenblik komt men in de meeste gevallen pas aan bod als er twee jaar achterstand is. De winst van het nieuwe stelsel zou moeten zijn dat wij veel preventiever en veel eerder en adequater kunnen optreden en daardoor ook kortdurende trajecten kunnen aanbieden. Het stelsel is nu: twee jaar achterstand en vervolgens krijgt men vier jaar ambulante begeleiding. Met dat preventieve en het opmaatwerk kunnen de middelen efficiënter worden verdeeld daar waar die middelen noodzakelijk zijn.

De **voorzitter**: Kunt u ingaan op de positie van het speciaal basisonderwijs? Daar dreigt men een beetje tussen wal en schip te vallen, alles regulier en wat echt moet naar het speciaal onderwijs, en daar tussenin zit sbo.

De heer **Peeks**: Het spel dat er gespeeld zal worden in de regio's is een nieuw spel met nieuwe partners daarin. Als het gaat over een continuüm, dan moet er vanuit regulier in combinatie met speciaal basisonderwijs en so in feite die zorg geboden worden. Ik denk dat daarin sba en so meer partners zullen worden in dit geheel. Daarom zou ik ervoor pleiten dat aan die overlegtafels waar die kinderen heel praktisch op tafel komen – want dat is de inzet, het dicht bij kinderen en dicht bij leerkrachten te brengen – dat daar ook partners aan tafel zitten op het moment dat besproken wordt om tot oplossingen van problemen te komen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Hoe zouden die referentiekaders er naar uw mening dan uit moeten zien?

De heer **Peeks**: Op dit moment zijn wij als sectororganisaties druk met dit onderwerp bezig. Het is een heel moeilijk item. Ik denk dat wij ons als sectorraden ervan bewust zijn dat het er moet komen, er moet een maat zijn, want anders verzanden wij weer in een individueel traject waar alles via commissies moet en waarin een administratieve ballast wordt opgetuigd.

Het referentiekader moet een aantal minimeisen stellen op een aantal niveaus. Wat moet een normale school kunnen beheersen? Daar zullen dan vrij smart geformuleerde dingen moeten worden benoemd. Zoals: wat er in het zorgprofiel staan, welke zaken zijn dat? Dat heeft te maken met hoe de zaken georganiseerd zijn, maar ook met welke kwalificaties en professionaliteit er binnen de school zijn en dat soort toetsbare zaken. Als die verantwoordelijkheid dicht bij die leraar en het schoolteam wordt gelegd, hoe hebben die er dan invloed op? Want zij dragen de verantwoordelijkheid. Dat soort zaken moet worden benoemd. Men zou het ook kunnen laten toetsen, teneinde er toezicht op te houden.

Daarna is er het tweede niveau dat ook beschreven moet worden, en dat is waar gezegd wordt: hoe gaan wij dat binnen dat regionaal samenwerkingsverband doen? Ten slotte zit daar die relatie in naar de scholen die nu binnen de clusters vallen, ook die zaken moeten beschreven worden. Wij zijn er op dit ogenblik druk mee bezig. Het moet helder zijn, want als wij dat niet helder krijgen of wij gaan het heel low profile doen, dan komt daar een hele stapel administratie bovenop. Op het moment dat een referentiekader heel laag wordt gedefinieerd, verschijnen er allemaal uitzonderingen en uitzonderingen moeten allemaal weer gelegitimeerd worden omdat wij het ook transparant zouden doen.

Dus in feite moet dit soort zaken zo gedefinieerd worden dat zichtbaar wordt: een heleboel kinderen vallen daaronder, die krijgen heel adequate zorg en ouders kunnen het zien omdat wij het zo hebben geregeld en leerkrachten kunnen het zien omdat wij zo de middelen hebben verdeeld en de ondersteuning daarin.

De **voorzitter**: Is er nog iets dat u speciaal wil zeggen?

De heer **Peeks**: Ik heb nog een grote zorg, die ligt meer op de korte termijn dan op de langere termijn. Wij geloven als WEC-raad dat het perspectief haalbaar is, maar op de korte termijn ontstaan er een aantal effecten die ik wil benoemen, zodat er later niet naar ons wordt gewezen als de veroorzakers van iets. Dat heeft betrekking op de wachtlijsten. Wat ik nu zie, is dat leerlingen geïndiceerd zijn, want wij hebben nog steeds dat traject, dat is rechtsgeldig en daar moeten wij ons ook aan houden. Wij kwamen laatst een directeur tegen en die zei: ten eerste ga ik mijn dienst ambulante begeleiding niet meer uitbreiden, want ik moet

dadelijk mijn middelen overhevelen, en ten tweede krijg ik geen mensen meer vanwege de onzekerheid die er heerst. Dus dat heeft tot gevolg dat directeuren van rec's daar heel voorzichtig in zijn.

Wij kennen ook vanuit de brief van de staatssecretaris het punt van verevening. Daarin speelt mee dat er in het oosten van het land erg veel middelen zitten. Daar is de deelname aan speciaal onderwijs hoog, de deelname aan Rugzakken is hoog en daar zijn in feite geen echte verklaringen voor. Er zijn wel uitzonderingen. Als er justitiële inrichtingen in de buurt zijn, dan is er ook een bovenregionale wooninstelling en heeft dat ook z'n invloed, maar het is niet echt hard te maken.

Mensen die in een gebied zitten waarin in het kader van de herverdeling flink ingeleverd moet worden, vragen zich af of zij nu nog moeten gaan uitbreiden terwijl zij weten dat zij over een poosje moeten gaan verevenen en op termijn vier of vijf groepen moeten gaan inleveren. Daar ontstaan op termijn wachtlijsten en dat is wel een grote angst. Ik weet op dit moment nog niet precies de oplossing daarvoor, maar wij moeten er wel iets mee.

De heer **Dibi** (GroenLinks): De Onderwijsinspectie constateert dat in het voortgezet onderwijs procentueel meer zorgleerlingen worden opgenomen dan in het basisonderwijs. Dat kan te maken hebben met de puberteit of met het feit dat bepaalde problemen pas heel laat worden gesignaleerd. Een derde verklaring, waar wij op willen inzoomen, is dat het vmbo er baat bij heeft als het een lwoo-indicatie afgeeft omdat er dan wat geld bij komt. Deelt u die stellingname? En zou het zo kunnen zijn dat een grotere toename van die lwoo-indicatie in het vmbo te maken heeft met het verschil in financieringsstromen tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs?

De heer **Slagter**: Wij zien dat probleem ook. Dat heeft te maken met de complexiteit van het voortgezet onderwijs. De leerling krijgt daar met veel meer vakken, veel meer docenten en bijvoorbeeld de puberteit te maken. Dat zijn een aantal factoren die er zeker toe bijdragen dat wij daar met een groter volume te maken hebben.

Dat punt van die lwoo-indicatie klopt. Wat wij ook zien bij de succesvolle samenwerkingsverbanden, en recent was dat een samenwerkingsverband in de regio Eemland, is dat scholen soms alle vmbo-leerlingen een lwootest laten ondergaan. Dat vinden wij niet nodig.

Wat wij ook zien, is dat naarmate de samenwerking tussen het speciaal onderwijs en regulier onderwijs steviger wordt en naarmate wij dat dichter bij elkaar organiseren, scholen langer leerlingen in school durven houden omdat ze weten dat als er straks een noodsituatie komt of als ze niet meer een goede plek kunnen bieden ze ook sneller een verwijzingsplaats hebben. Omgekeerd zal het ook zo zijn dat als die speciale zorg en de reguliere zorg dicht bij elkaar zitten er ook makkelijker weer leerlingen teruggaan. Ook dat willen wij heel graag.

Ik denk dat deze nieuwe manier van organiseren die mogelijke verkeerde prikkels wegneemt. Maar het zal altijd een punt van alertheid blijven, want ik ben wel met u eens dat het risico aanwezig is om heel veel leerlingen als zorgleerling aan te merken en dus meer gelden te krijgen.

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij gekomen aan de eerste ronde op deze tweede hoorzittingsdag. Dank voor uw komst en dat u tijd voor ons hebt vrijgemaakt. Wij zullen ons voordeel doen met de dingen die u ons hebt meegegeven.

Gesprek met mevrouw A. Paternotte (Vereniging Balans), de heer M. van de Lustgraaf (Platvorm VG), mevrouw F. Kaspers (CG-raad) en de heer J. Veltheer (Oudercoördinator Passend Onderwijs Noord/Oost-Nederland)

De **voorzitter**: Wij hebben al vele brieven van u over Passend Onderwijs mogen ontvangen. Daaruit bleek uw grote betrokkenheid bij dit onderwerp. Wij zijn blij dat u aan onze uitnodiging gehoor hebt gegeven zodat wij enkele nadere vragen aan u kunnen stellen.

Mevrouw **Smits** (SP): De belangenorganisaties hebben zich afgelopen zomer teruggetrokken uit het overleg rond Passend Onderwijs. Deze stap werd genomen omdat uw inziens ouders nog geen volwaardige positie hebben gekregen bij de ontwikkeling van Passend Onderwijs. Op 8 september jl. hebt u aan de staatssecretaris een brief gestuurd met daarin uw opvattingen omtrent Passend Onderwijs en u laat weten dat u weer bereid bent om deel te nemen aan het overleg indien de staatssecretaris uw opvattingen serieus neemt. Wordt u in deze nieuwe plannen voldoende serieus genomen?

Mevrouw **Paternotte**: De plannen van de staatssecretaris vonden wij goed, in die zin dat wij absoluut onderschrijven dat er meer kennis moet komen bij leraren en meer rechten voor ouders. Er staan leuke initiatieven in en als dit allemaal waarheid wordt, dan wordt het best mooi voor ons. Maar wij hebben nog wel een paar punten waarvan wij niet zeker weten of zij het helemaal door hebben. Er staat heel regelmatig dat scholen samen gaan bedenken wat het zorgprofiel zal zijn en dat de ouders geïnformeerd worden, terwijl wij heel graag willen dat ouders betrokken worden bij de zorg voor de kinderen die dat nodig hebben. Wij werden aan het eind van de zomer even geïnformeerd over de koerswijziging van Passend Onderwijs, terwijl er de hele zomer wel gesprekken waren geweest met de sector en vakorganisaties. Nu wordt het referentiekader weer vastgesteld samen met de sector en vakorganisaties en worden wij geïnformeerd op 10 december. Wij weten nu nog helemaal niets. Is dat nu overleg? Ik heb het gevoel dat er nog wel iets meer inbreng van ouders wenselijk zou zijn.

De heer **Van de Lustgraaf**: Naar mijn gevoel misschien zo serieus als het profiel van het reserveachterwiel. Dat is iets wat nodig is, maar niemand hoopt op een klapband of pech. Ik vind dat wij aan het achterste eind komen van de gesprekken en de afwegingen.

Wij hebben onze achterban hierover geraadpleegd, sinds september doen wij dat wekelijks in een actieve klankbordgroep van de zeventien organisaties. Wij missen hier heel duidelijk een heldere omschrijving van de zorgplicht. De zorgplicht wordt naar ons gevoel de spil waar het om gaat draaien. Het referentiekader is een aspect, een document, ik zie het meer als een agenda en daar mag dan wat mee gestoeid worden in de regio's. Het wordt geen blauwdruk.

De elementen die in het referentiekader worden opgenomen, zoals aanspraken van ouders, keuzevrijheid van ouders, voorkeuren van ouders, zorgzwaarte en bandbreedte moeten volgens mij worden ondergebracht in de wettelijke verankering en de omschrijvingen van de zorgplicht.

Zaken als keuzevrijheid en aanspraken zijn zo belangrijk dat ze niet gedelegeerd mogen worden naar een goed gesprek in de regio aan de hand van een aspectendocument van wat het referentiekader zal gaan worden.

Wij hebben grote zorgen over de afschaffing van de landelijke indicatiestelling. Het zal geen verrassing zijn dat wij er niet voor zijn om dat Rugzakje nu in te gaan leveren, omdat niet vast staat dat de doelen die daarmee beoogd worden behaald worden. De transparantie van de middelen zou dan ineens veel beter verlopen, maar daar geloven wij niet

in. Wij geloven er wel in dat er goed gekeken moet worden naar hoe de principes van het Rugzakje, dus geld volgt kind met zeggenschap van ouders daarbij, vertaald kunnen worden in een beter werkend mechanisme.

Wij denken dat er oplossingen te vinden zijn in onder meer de classificering via het ICF-systeem. Wij zouden dan een koppeling willen zien aan leerlingvolgende systemen die er zijn om leerlingvolgend, handelingsgericht te kijken naar heldere kaders en zorgzwaartes waarbinnen aanspraken worden verkregen.

Er is geen draagvlak bij mijn achterban voor dit verhaal. Er zijn grote zorgen, ook als het gaat om de WMS en andere zaken waarover wij nog te spreken komen.

Mevrouw Kaspers: Daar ben ik het mee eens. Ik denk dat het goed is om in het achterhoofd te houden dat een van de doelstellingen van Passend Onderwijs was om ouders meer betrokken te krijgen bij het onderwijs aan zorgleerlingen.

Wanneer wij nu moeten concluderen dat niet alleen die doelstelling niet gehaald wordt maar de plannen zoals die nu voorliggen een stapje achteruit zijn wat betreft de mogelijkheden die ouders hebben om voor een school te kiezen en goed betrokken zijn en inspraak hebben in de verdeling van ondersteuning die nodig is voor hun kind, dan zijn wij nog verder van huis dan de bedoeling was.

Wij worden wel gehoord, maar onvoldoende serieus genomen. De staatssecretaris heeft aangegeven dat het draagvlak bij ouders voor Passend Onderwijs een voorwaarde is voor het invoeren van Passend Onderwijs. Wij hebben in verschillende gesprekken, zowel ambtelijk als met de staatssecretaris, onze zorg hierover aangegeven. Als dit het voorstel is wat er ligt, waarbij de zorgplicht zo minimaal omschreven is terwijl wij al een jaar lang vragen om duiding van wat dat nu omschrijft en wanneer de landelijke indicatiestelling wordt afgeschaft en eigenlijk alles wat met ouders te maken heeft nog ergens uitgewerkt dient te worden, dan weet ik niet of ik moeten geloven dat zij werkelijk vindt dat draagvlak bij ouders een voorwaarde is voor invoering van Passend Onderwijs. Dan heb ik daar grote zorgen over.

Ik wil nog iets zeggen over de ICF-systematiek. Een van de punten waarom wij menen niet serieus genomen te worden, is omdat men de landelijke indicatiestelling wil afschaffen. Een heel belangrijke regel daarvoor is het budgettaire kader. Indicatiestelling betekent namelijk dat een budget kan groeien omdat meer kinderen daar blijkbaar behoefte aan hebben en voldoen aan die indicatiestelling. Dat wordt omkleedt met het idee dat het te ingewikkeld is, dat het niet kan en dat het maatwerk niet geboden kan worden.

Dat betwijfelen wij. Er is een systematiek die daar goed op kan werken, die niet kijkt naar wat een kind niet kan of wat een kind heeft, maar naar wat het effect is van de beperking die een kind heeft op de manier waarop het functioneert in de klas, op de manier waarop het leert en op de manier waarop het vriendjes maakt. Dat is de ICF-systematiek. Daar zijn heel veel mogelijkheden voor om dat werkelijk uit te diepen en op een goede manier een plek te geven in een landelijke vorm van indicatiestelling. Dat zou een stap zijn in het serieus nemen van ouders.

De heer Veltheer: Ik heb een iets andere rol dan de ouderorganisaties. Wij zijn als oudercoördinatoren in het veld bezig om waar het kan en waar men het wil te helpen bij de betrokkenheid van ouders. Niet alleen bij het onderwijs, maar steeds meer vanuit de ouders zelf die die kansen zien en aan willen sluiten.

De vraag of wij ons serieus genomen voelen door de staatssecretaris is wat lastig, want wij praten niet met haar. Wat ik signaleer is dat ondanks dat de staatssecretaris graag wil dat de ouders serieus worden genomen

ik geen ouders ken die in het noordelijke deel van het land betrokken worden bij de raadplegingen en dergelijke. Het kan wel de intentie zijn, het woord ouder komt vaak in de brief voor, vaker dan in het verleden, maar ik merk het nog niet.

Een belangrijke wending in het beleidsvoorstel is dat er een flinke zwengel wordt gegeven aan de deregulering en ontschotting, een van de belangrijke doelen van Passend Onderwijs, dus dat is een beweging de goede kant op. Maar ik sluit mij aan bij de mening van de collega's van de ouderverenigingen dat wij te weinig concrete houvasten zien in het nu uitgezette beleid om te kunnen geloven dat het ook zo gaat uitpakken zoals de staatssecretaris dat graag zou willen.

Zorgplicht is al vaak genoemd. Ik denk dat er nu heel veel meer mogelijkheden zijn om daar concreter over te worden en daarmee sturing te geven zodat ook gaat gebeuren wat de staatssecretaris graag zou willen. Ik denk aan de keuzevrijheid, dat kan men nu voor ouders gewoon als onderwerp benoemen dat in de zorgplicht verankerd kan worden. Hetzelfde geldt voor de acceptatieplicht voor scholen. Het juridisch afdwingbaar maken is een belangrijk criterium als wij die zorgplicht gaan uitwerken.

Er komt vrijdag een rapport van de NVOR uit waarin onderzoek is gedaan naar de juridische positie van de ouders. Dat is voor de mensen die dat hebben voorbesproken ronduit zorgwekkend, die positie is nog slechter en nog basaler dan wij hadden gedacht. Dus het vertrekpunt is ook nogal moeilijk.

Mevrouw **Smits** (SP): Waarom is de positie van die ouders zo vreselijk slecht?

De heer **Veltheer**: Er is voor ouders geen recht te halen, heb ik begrepen van de juristen. Individuele ouders hebben weinig tot geen mogelijkheden om hun recht te halen. De andere doelen liggen verder weg. Er moet nog veel aan de invulling gebeuren om te zien of de andere doelen als het uitbannen van thuiszitten haalbaar zijn.

Mevrouw **Smits** (SP): Wij komen zo nog terug op de rechten van de ouders. Ik heb eerst een vraag aan de drie organisaties. Gaat u wel weer deelnemen aan het regieoverleg?

Mevrouw **Kaspers**: Het regieoverleg in de oude vorm bestaat niet meer. Maar wij zijn weer in gesprek.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Het regieoverleg bestaat niet meer, maar in hoeverre voelt u zich gehoord en in die zin serieus genomen door de staatssecretaris? En wat moet er volgens u gebeuren om te beginnen, ook van de zijde van de scholen? Want die spelen ook een belangrijke rol bij het betrekken u als ouders bij wat er gebeurt. Wat zou u op dat punt willen zien? Ik wil graag wat meer informatie over de manier waarop u betrokken bent, al heet het dan kennelijk geen regieoverleg meer.

Mevrouw **Kaspers**: Er zijn nu en in de komende periode twee typen van overleg waar wij aan deelnemen. Het een is met het ministerie, dus ambtelijk spreken wij over hoe er invulling gegeven zou moeten worden aan bepaalde zaken. Dat moet voor een deel, ook omdat de brief er nu ligt, weer even op gang komen. Daarnaast heeft de PO-raad het voortouw bij het vormgeven van het referentiekader.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Wat bedoelt u met: het moet op gang komen? U wordt uitgenodigd voor een overleg of niet.

Mevrouw **Kaspers**: Wij worden uitgenodigd, maar eerst was er een zekere mate van structureel overleg, ook tussen de ouderorganisaties. Ik wil het wel uitleggen, maar het is echt heel ingewikkeld.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Zijn er conflicten tussen de ouderorganisaties over de mate van participatie?

Mevrouw **Kaspers**: Ja. Waar nu heel veel belangrijke keuzes gemaakt zullen worden, is in het referentiekader. Daar hebben wij zojuist een uitnodiging voor gekregen van de PO-raad en daar zijn een aantal overleggen voor gepland. Er zit alleen een verschil tussen gehoord worden en serieus genomen worden. Wij zitten aan tafel, wij schrijven onze brieven, wij zeggen wat wij vinden, maar dat wil niet zeggen dat men dat van eenzelfde gewicht acht als bijvoorbeeld een besturenorganisatie. Daar zit de crux.

Ik kan daar een wat cynisch voorbeeld van geven. Ik zag u in de vorige sessie citeren over het Rugzakje waar nu maatwerk komt. Wij hebben aangegeven, toen er een eerdere versie van de brief lag, dat wij tegen het afschaffen van het Rugzakje zijn en voor het drastisch verbeteren van het Rugzakje. In de oorspronkelijke tekst van de brief stond dat het Rugzakje verdwijnt, dat is na dat gesprek gewijzigd in maatwerk voor iedereen of meer maatwerk in het onderwijs. Dus dan is het een virtuele verandering in mooie woorden, maar de echte inhoud van waar wij voor staan, voor die belangen van die ouders, die wordt niet voldoende overgenomen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Daar wil ik even op doorvragen. Ik begrijp dat mevrouw Paternotte daar ook iets over wil zeggen. U voelt zich niet serieus genomen, u vindt dat de punten die u inbrengt niet genoeg worden opgepakt. Maar als u intern als ouderorganisaties al conflicten hebt, in hoeverre beïnvloedt dat dan de kracht waarmee u aan tafel zit?

De heer **Van de Lustgraaf**: Ik geloof niet dat er inhoudelijke conflicten zijn over zaken die net genoemd zijn, zoals het duidelijk vaststellen van de zorgplicht. En dat ouders collectief en individueel een betere positie moeten krijgen, daar zijn wij het zeer wel over eens. Ik denk dat wij ook van harte ingaan op uitnodigingen van OCW en op andere plekken. Ik zie dat iets minder strak als net geformuleerd werd. Ik denk dat de gesprekken goed zijn, de bedoelingen goed, maar wat er uitkomt, wat er wordt gecommuniceerd in de beleidsbrief, daar worden nog heel veel dingen open gelaten die nog nadere uitwerking vragen. Daar word ik weleens moe van.

Wij hebben een heleboel dingen behoorlijk nader uitgewerkt en kennelijk is dat dan heel weinig waard. Wij hebben handreikingen opgesteld, wij hebben aanwijzingen gegeven en dat wordt dan een bijzin of een opmerking, maar daaruit blijkt niet dat daar urgentie in doorlekt. Ik vind dat om de hete brij heen wordt gedraaid als het gaat om de verhoudingen tussen onderwijs en ouders als cocreatieve partners in dit proces. De bal wordt op dit moment neergelegd bij het veld, bij de sector en bij de vakorganisaties.

Mevrouw **Paternotte**: Een van de kernzaken is dat wij gemerkt hebben dat in de besturenorganisaties en beroepenorganisaties er een houding is dat veel met ouders gaan samenwerken veel meer tijd en energie kost. Wij merken dat er heel veel afgehouden wordt vanuit die kant. Wij denken juist dat wanneer goed met ouders wordt samengewerkt, zeker als het gaat over kinderen met gedragsproblemen waar enorme zorg over is, er veel meer winst te halen is. Ik zie dat ook bijvoorbeeld in dit recente werk over handelingsgerichte diagnostiek. Het is een uitstekend boek, de staatssecretaris heeft het steeds over handelingsgerichte diagnostiek. Er staat een hoofdstuk in over samenwerking met ouders, waarvan ik denk:

als dit realiteit wordt, dan praten wij echt over samenwerking met ouders en samen zorg dragen voor het kind, de een thuis en de ander op school.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Wat moet er gebeuren om het voor elkaar te krijgen? Zou het in de wet vastgelegd moeten worden?

Mevrouw **Paternotte**: Ik zou het heel graag in de wet vastgelegd willen hebben. Ik zou graag willen dat wij van een zorgplicht naar een zorgrecht gaan. Niet om dat altijd maar juridisch uit te buiten, maar om daar een vanzelfsprekende zaak van te maken. Als scholen het uiteindelijk ook vanzelfsprekend vinden dat het een wettelijk recht is van ouders om mee te denken als er sprake is van zorg over leerlingen, dan hoeven wij dat stuk wantrouwen niet meer te overwinnen.

De heer **Van de Lustgraaf**: Zoals zorgplicht nu omschreven is in de brief, met alle respect, is dat eigenlijk gewoon dat men recht op onderwijs heeft. Dat hadden wij al. Dus als dat de nieuwe oplossing is, vind ik dat een beetje merkwaardig. Neem in die zorgplicht op welke aanspraken ouders kunnen maken en waar zij aan moeten denken. Neem daar classificaties in op, ga eens te rade bij de ACTB die heel goede richtlijnen heeft over hoe te komen tot een serieuze afweging binnen de school op basis van het toekomstperspectief van het kind. Wij zouden heel optimistisch kunnen zijn en kunnen denken dat dit allemaal gaat lukken binnen de komende tijd, dan zijn wij in januari spekkoper. Maar omdat maar mondjesmaat doorlekt in beleidsbrieven wat wij opmerken, zijn wij niet optimistisch op dat punt.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Er zijn een aantal punten waarvan wij graag willen dat ouders daar zeggenschap over hebben. Bijvoorbeeld keuzevrijheid en collectieve belangenbehartiging van ouders. U hebt net al iets gezegd over het vastleggen in de wet van het hebben van een zorgrecht i.p.v. een zorgplicht. Hoe zouden wij zaken als keuzevrijheid en het belang van collectieve belangenbehartiging vorm kunnen geven en beter kunnen waarborgen?

De heer **Veltheer**: Keuzevrijheid lijkt mij iets wat wij heel goed in de Zorgplichtwet kunnen vastleggen als een uitgangspunt waar iedere ouder naar kan verwijzen. Met het vormgeven van collectieve belangenbehartiging hebben wij al het nodige geëxperimenteerd en uitgeprobeerd in de regio, zoals formules voorgedragen en voorgezet. Ik denk dat het meest in aanmerking komt een soort thematische raad van ouders die op verschillende niveaus moet bestaan, want wij hebben nog steeds regio's die doorgaan in de oude gedachte.

Wij hebben straks samenwerkingsverbanden die een stuk Passend Onderwijs gaan invullen, maar ook op scholen moeten de zorgprofielen worden ingevuld. Dat betekent dat er op al die niveaus een klankbord moet zijn. Dat zou heel goed kunnen in de vorm van die themaraden. Het is de vraag of die passen bij de Wet Medezeggenschap die verder uitontwikkeld moet worden, want niet al deze niveaus passen binnen de wet. Wij denken dat het het krachtigst is als die themaraden niet de breedte van de MR geeft, maar dat het ouders zijn die daar elkaar ook kunnen vinden in het stadium dat er een visie geformuleerd moet worden over wat nodig is op school in het samenwerkingsverband dan wel in de regio.

De **voorzitter**: Een themaraad naast de GMR of komend vanuit de GMR? U zegt dat men op verschillende niveaus die ouders als klankbord neer zou kunnen zetten in zo'n themaraad. Maar als klankbord wordt er tegen iemand aan gepraat en die geeft misschien als klank terug het plan van de besturen of het samenwerkingsverband niks te vinden en vervolgens wordt er nog niet geluisterd. Dat is wat u net zei. Themaraad klinkt mij

nog iets te informeel. Men zou het formeel kunnen instellen, maar misschien met iets te informele bevoegdheden. Een formele positie in die samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld toezicht of zitting in het bestuur, hebt u daar gedachten over?

De heer **Veltheer**: Een toezichthoudende rol in de samenwerkingsverbanden lijkt mij heel belangrijk, want daar wordt het geld verdeeld en dat moet op een goede manier gebeuren. De aanwezigheid van een themaraad zou in de Zorgplichtwet verankerd moeten worden. Dat die er is, dat die er moet zijn en dat die ook vooraf werkt. Wat nu GMR-praktijk is, is dat er heel veel achteraf gebeurt, op het moment dat het denkwerk al gebeurd is. Dus die zaken zou ik zeker in de Zorgplichtwet een plek proberen te geven zodat een themaraad ook in die functie die dingen kan doen die hij moet doen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Kunt u nader uitleggen wat u zich voorstelt bij een themaraad.

De heer **Veltheer**: Daarbij stel ik mij een groep ouders voor van een samenstelling waarvan zowel ouders als onderwijs zeggen die representatief te vinden en in gesprek gaan met het onderwijs over de vraagstukken die bij ouders leven en vraagstukken die leven bij onderwijs en ouders raken en die komen tot beslissingen over hoe het Passend Onderwijs in school, in het samenwerkingsverband, in de regio in te richten.

Mevrouw **Kaspers**: De keuzevrijheid dient inderdaad een plek te krijgen in de zorgplicht en dient uiteindelijk terug te gaan naar waar de zorgplicht oorspronkelijk voor bedoeld was en waar die de afgelopen periode wat in verwaterd is.

Zorgplicht zou moeten betekenen dat als ik mijn kind aanmeld op een school, dat het de verantwoordelijkheid van die school is om in principe mijn kind daar te plaatsen. Mocht dat echt niet mogelijk zijn, dan in overleg en met de mogelijkheid daartegen in beroep te gaan een plek elders te zoeken of de expertise in huis te halen om het kind wel op die school te houden.

Dat betekent dat de keuze van de ouders bij plaatsing leidend zou moeten zijn. Dat is een heel belangrijk uitgangspunt voor keuzevrijheid. Dan moet er wel iets te kiezen zijn en moet het niet zo zijn dat de scholen in het samenwerkingsverband met elkaar afgesproken hebben: alle kinderen met dit probleem sturen wij naar die school en alle kinderen met dat probleem sturen wij naar die school. Want dat is het grote risico dat er bestaat als wij die grote samenwerkingsverbanden met elkaar een heel stevig beleid neer laten zetten over hoe plaatsing en verwijzing plaats zou mogen vinden.

De meeste ouders willen dat hun kinderen gewoon naar de school in hun buurt gaan, waar ook hun broertjes en zusjes zitten en waar zij goed onderwijs en de beste kansen op een diploma krijgen. De mogelijkheid die nu heel wazig is in de brief, is wanneer een ouder het kind het liefst gelijk in het speciaal onderwijs zou willen plaatsen. Waar is die mogelijkheid, waar gaat een ouder dan naartoe?

Er zit nu een groot verschil in de manier waarop scholen omgaan met het aannemen dan wel het eventueel verwijderen van kinderen met een beperking. Dat laat zien dat, hoewel er heel veel scholen zijn die heel hard hun best doen, er ook een grote groep scholen is die eigenlijk het liefst alle kinderen met een beperking buiten de deur houdt. Wat gaat het samenwerkingsverband daaraan doen en hoe gaan ze dat tegen? Daar ben ik heel benieuwd naar, want dat is wel nodig om die keuzevrijheid werkelijk vorm te geven.

Wij zijn bijvoorbeeld gebeld door een ouder van een spastisch kind, de school wist niet wat ze ermee aan moesten, vervolgens vielen alle scholen

in de regio onder hetzelfde schoolbestuur en kon het kind in de hele regio nergens meer terecht. Dat wil ik niet, dat is iets waar die zorgplicht werkelijk over moet gaan. Daar waar de schoolbesturen steeds groter worden, moet er wel een antwoord zijn op wat die zorgplicht dan betekent. Ten aanzien van de collectieve belangenbehartiging is de themaraad ook een instrument dat volgens de Wet Medezeggenschap al mogelijk is. Er kan aangegeven worden in de Wet medezeggenschap dat Passend Onderwijs onder een themaraad zou vallen en die themaraad heeft dan dezelfde instemmings- en adviesbevoegdheden die de Medezeggenschapsraad zou hebben. Maar wij benadrukken dat in die formele route van medezeggenschap twee punten zitten die heel belangrijk zijn. Het eerste is dat er ook een wettelijk kader is waaraan men kan toetsen. Het referentiekader zoals het nu wordt ontwikkeld, zou vooralsnog niet een wettelijk instrument zijn, dus daar kunnen wij nog omheen en dat vinden wij jammer. Die rechten moeten goed vastgelegd zijn voor die medezeggenschap om mee te kunnen werken. Een tweede punt is dat heel veel ouders niet de energie of het netwerk hebben om als enige vertegenwoordiger van de kinderen met beperkingen in dat hele circus mee te draaien. Wij moeten met elkaar nadenken, en daar liggen al ideeën voor, over hoe de stem van die ouders, die in de medezeggenschap eigenlijk altijd een minderheid vormen, op de goede plek terechtkomt en voldoende zeggenschap heeft.

De heer **Van de Lustgraaf**: Er moet geïnvesteerd worden in die infrastructuur van die collectieve ouderparticipatie om dat op het gewenste niveau te krijgen, zodat het kwaliteit gaat krijgen en mensen goed geïnformeerd zijn en een bestuurlijke tegenspeler kunnen zijn van dat samenwerkingsverband.

Misschien moet er zelfs gedacht worden aan professionalisering van het voorzitterschap of op andere manieren ouders in staat stellen om daarin te kunnen participeren, want men zal toch zoveel mogelijk uit de doelgroep zelf willen hebben en die hebben al heel veel omhanden. Ik maak mij overigens wel meer zorgen over de individuele dan de collectieve ouderbegeleiding.

Mevrouw **Paternotte**: Vanuit onze organisatie vinden wij ook dat men zich veel meer moet richten op de individuele ouderbegeleiding en individuele rechten van het kind en de ouder die dat dan mag verzilveren. Als dat een vanzelfsprekende zaak wordt, zou naar mijn idee die collectieve ouderbelangenbehartiging wat makkelijker gefaciliteerd kunnen worden. Wij willen als ouderorganisatie ook heel graag ouders ondersteunen en leren hoe zij als partner van een schoolteam kunnen functioneren. Wij weten ook allemaal dat er ouders zijn die scholen overvragen en dergelijke. Maar hoe kan men effectief zijn recht inzetten om tegemoet te komen aan de zorg met betrekking tot de belemmeringen die het kind heeft om onderwijs op te doen? Naar mijn idee moet dat vanuit het individuele recht op zorg.

De **voorzitter**: Ik wil de heren Van de Lustgraaf en Veltheer de gelegenheid geven te reageren op het thema individuele ondersteuning voor individuele ouders.

De heer **Van de Lustgraaf**: Waar ik op doel, is dat men de ouders niet alleen goed informeert maar ook assisteert bij het hele traject om te komen tot een goed onderwijsarrangement voor hun kind. Ouders praten niet meer met een school in dit opzicht, maar moeten met het schoolbestuur het gesprek voeren en daar moet sterkere assistentie naast worden gezet. Ik denk dan aan een ouderafhankelijke trajectbegeleider. Dat vraagt om een versterking en verbreding van de functie van de onderwijsconsulenten, die goed werk verrichten in dit opzicht. Wellicht ook de

inzet van de capaciteit bij de MEE's die er is in Nederland om ouders een assistent mee te geven die met hen dat traject door gaat, met hen het gesprek voert en kijkt naar hun rechten. Maar die moet dan wel een kader hebben en dat zou dan weer in die Zorgplicht helder omschreven kunnen zijn. Dat is volgens mij nodig voor die individuele ouderondersteuning.

De heer **Veltheer**: Wij denken dat met de onzekerheden die er nu nog staan in het nieuwe beleid de individuele ouderondersteuning nog veel belangrijker wordt dan die al is. Wij constateren dat die de afgelopen tijd wat is ondergesneeuwd in de één-loket-discussies. Die zijn wij voor een belangrijk deel kwijt, dus ik hoop dat de individuele ouderondersteuning weer wat boven komt drijven. Dat NVOR wijst er al op dat dit nodig is; er zijn weinig rechten.

Als wij straks in een nieuwe situatie zitten, zullen ouders weer helderheid moeten krijgen over wat hun rechten precies zijn. Ik denk dat het ondersteuning van ouders daarbij van wezenlijk belang is. Er wordt vanuit het onderwijs soms wat makkelijk tegen het soort vragen aangekeken. Eén loket vereenzelvigen met ouderondersteuning gaat er een beetje van uit dat er alleen maar ondersteuning nodig is als er een indicatie aan de orde is. Uit de praktijk weet ik dat het veel breder is; dat begint al op momenten dat ouders zorgen hebben over de ontwikkeling van hun kind, wat zij wel op school bespreken maar waarvan zij niet precies weten hoe zij daarmee om moeten gaan.

Dat eindigt natuurlijk bij de geschillen en daar zet de staatssecretaris nu wel een voorzetje door de onderwijsconsulenten misschien een plek te willen geven in die ondersteuning, maar dat is het andere eind. Wij willen juist een systeem van veel preventiever werken, dus moeten wij veel vroeger ondersteuning gaan bieden om uiteindelijk de ellende te voorkomen.

Ook de soorten ondersteuning zijn heel divers. Tot nu toe werd er veel gedacht aan een plek waar men zijn vraag kan stellen en waar de weg wordt gewezen in het indicatiegebeuren, maar wij hebben ouders die gewoon de energie of de vaardigheden niet hebben om voor hun eigen belangen en de belangen van het kind op te komen. Die moeten dus fysiek geholpen worden. Dat is een vorm van ondersteuning die ik ook nog nergens heb gehoord en die wij een plek zouden moeten geven.

Wij hebben al eerder in de rapportage gelezen dat de staatssecretaris helderheid wil verschaffen over hoe het Passend Onderwijs en C&G's zich met elkaar verhouden. Ik zie voorbeelden van C&G's die uitermate geschikt kunnen zijn en dat bestuurlijk ook wel willen omdat ze heel veel win-winbelang zien om ook die ondersteunfunctie eventueel in te richten. Dan is er weer een doel bereikt in die situaties. De vindbaarheid van zorg wordt daar duidelijker mee, duidelijker dan wanneer wij voor het onderwijs en de individuele ouderondersteuning weer een nieuw loket gaan bedenken.

Mevrouw **Smits** (SP): In het nieuwe financieringssysteem worden huidige Rugzakmiddelen toegekend aan het samenwerkingsverband. De landelijke indicatie komt te vervallen en maakt plaats voor de handelingsgerichte diagnostiek. U bent voorstander van een leerlingvolgend budget. Kunt u dat toelichten en kunt u aangeven welke manier van indicatiestelling dit vereist? Denkt u dat het nieuwe financieringssysteem meer transparantie gaat geven en meer verantwoording van de middelen?

Mevrouw **Paternotte**: Ik vertegenwoordig de Oudervereniging van ouders van kinderen met leergedrag en ontwikkelingsstoornissen. Lang niet het grootste deel van onze kinderen viel onder de leerlinggebonden financiering. Zij hadden wel een specifieke onderwijsvraag, maar die bleef altijd een beetje hangen in goedwillendheid.

Wat ik wel heb kunnen constateren in het nieuwe plan is dat de noden van deze kinderen wat serieuzer genomen worden, in ieder geval in de teksten. Ik heb er nog helemaal geen zicht op hoe dat anders zou kunnen. Ik kan er eigenlijk geen uitspraak over doen of met het verdwijnen van de leerlinggebonden financiering de situatie transparanter zou worden. Dat overzie ik ziet.

De heer **Van de Lustgraaf**: Wij zijn voor het principe geld volgt kind en het inzichtelijk maken daarvan zonder de hele heisa van bureaucratie en ingewikkelde formulieren.

Wat wij nu als oplossing in deze beleidsbrief zien aangedragen, is helemaal niet transparanter, dat is een andere hoek van het kippenhok; eerst gebeurde het hier en nu gebeurt het daar. Ik zie daar geen nieuw systeem of een nieuwe prikkel in. Ik zie zelfs dat de oude prikkels worden meegenomen, want straks gaat het Rugzakje naar het regulier onderwijs toe, maar ze moeten wel aan de verplichtingen voldoen en evenveel zorg leveren als daarvoor; het mag niet zo zijn dat de effecten zo worden dat er minder geleverd gaat worden. Dus scholen die nu een bepaald zorgprofiel hebben, moeten dat straks weer hebben. Dus wat doet een school dan? Die gaat kijken hoe het in 2011 was en levert dat in 2012 weer in. Zo krijgt men ook nog eens te maken met bezuinigingen en minder budget, dus de middelen die er voorheen waren, worden weer opnieuw gedeeld maar dan over meer mensen en met minder volume. Ik zie de oplossing niet.

Mevrouw **Kaspers**: Wij weten dat de middelen schaars zijn en hopen dat u daar ook nog iets aan doet. Tot nu toe is er nog steeds een stijging van het aantal leerlingen dat hier een beroep op doet. De scholen geven aan dat zij dat niet zomaar zouden kunnen zonder die middelen, maar de middelen zijn bevroren op 2008, dus gaan wij de schaarste verdelen. Dan kunnen scholen op basis van hun eigen criteria en eigen ideeën aangeven wat hun zorgprofiel is.

Wij maken ons er zorgen over dat te veel kinderen een label krijgen. Wat zou ik dan doen als school? Ik zou heel veel kinderen een label geven, ik zou zeggen dat al mijn kinderen extra zorg nodig hebben, want dat is voor mij de enige manier om te zorgen dat ik geld van het samenwerkingsverband krijg.

De **voorzitter**: De andere scholen zouden daar niet in moeten trappen, want als ze dat allemaal zouden doen in dat samenwerkingsverband dan zouden ze allemaal vele zorgleerlingen extra hebben? Dat gaat natuurlijk nooit lukken.

Mevrouw **Kaspers**: Nee, maar het werkt wel zulk gedrag in de hand, want wij weten ook dat de ene school een éénpitter is met een klein bestuur, die hebben de capaciteit niet om hier goed over na te denken. De school die veel groter is, gaat kijken naar wat ze aan mensen hebben, wat ze nog nodig hebben en maken daar een plan voor. Dat is een krachtenspel in zo'n samenwerkingsverband in de regio.

Het is niet zo dat iedereen dezelfde stem heeft en iedereen daar op dezelfde manier in opereert. Wanneer er geen vaste criteria zijn op basis waarvan wordt bepaald hoe de middelen verdeeld worden, zal dat een interessante strijd worden.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): De staatssecretaris geeft aan dat voor haar er reden is om de coördinatie en distributie van de middelen bij dat samenwerkingsverband te leggen. Dat is precies wat mevrouw Kraneveldt zegt, men moet er dan op het niveau van dat samenwerkingsverband wel uitkomen. Het kan dan niet zo zijn dat een school gaat zeggen: ik moet alles krijgen. Men moet er uitkomen met dat budget. Leidt dat naar uw idee dan niet tot meer efficiëntie en transparantie?

Mevrouw **Kaspers**: Men moet er uitkomen, maar dat betekent dat er gegarandeerd scholen zijn die aan het kortste eind trekken. En als dat nu de school is waar mijn kind op zit? Krijg ik dan slechter onderwijs, krijg ik minder extra ondersteuning die nodig is?

Op het moment dat het samenwerkingsverband als afspraak heeft de eerste periode veel te gaan investeren in hoe om te gaan met autistische leerlingen en halverwege het jaar komen er opeens andere leerlingen die worden aangemeld, dan kan het samenwerkingsverband zeggen dat het geld daarvoor op is en volgend jaar maar weer eens aan te kloppen. Dan komen ze er met elkaar wel uit, maar dan is er altijd iets of iemand die aan het kortste eind trekt. Wanneer het vaststellen van de hoeveelheid geld die nodig is in handen wordt gelegd van degene die het geld zelf wil hebben, geeft dat een effect dat wij volgens mij niet willen omdat wij juist op een onafhankelijke manier willen kijken naar wat er werkelijk nodig is. Die stap zetten wij nu onvoldoende.

Een van die voornaamste nadelen van het Rugzakje was dat het of ja of nee was. Dat betekent dat kinderen die er niet voor in aanmerking komen, geen extra ondersteuning zouden krijgen. Dat is niet wat wij willen. Wat wij ook niet willen, is daar waar misschien nog veel meer nodig is en een beroep op de AWBZ steeds moeilijker geworden is die kinderen van school moeten en misschien zelfs helemaal thuis komen te zitten.

Wij willen dat de ondersteuning die beschikbaar komt werkelijk gaat om wat een kind in de klas nodig heeft, dus dat is waar de indicatiestelling over moet gaan. Als wij dat goed in kaart weten te brengen met die systematiek dan snijdt het mes aan twee kanten; met aan de ene kant een eerlijke manier om het geld te verdelen en tegelijkertijd een beeld, een soort foto van dat kind van hoe die in zijn omgeving functioneert en daar heeft de leraar weer heel veel aan. Nu ervaren veel leraren dat proces van indicatiestelling en handelingsplan als gedoe omdat zij er nu niets aan hebben. Als het werkelijk gaat over hoe zo'n kind functioneert in zijn omgeving, heeft die leraar er ook iets aan, wordt hij er ook enthousiast voor en weet hij wat hij voor dat kind kan betekenen.

De heer **Van de Lustgraaf**: Wanneer het principe «geld volgt leerling» wordt gehanteerd, en dat is eigenlijk wat er nu gebeurt, dan zit men als ouder dichterbij en kan men in principe meer invloed uitoefenen. Maar wanneer het principe «geld volgt school» gehanteerd blijft, gaan die scholen dat onderling met elkaar bevechten als ze ambities hebben. Hoewel ik bij de ambities voor het zorgprofiel eigenlijk al weer een terugtrekkende beweging zie van: ze moeten ons ook niet overvragen, wij kunnen niet alles leveren.

Ik denk dat het echt tijd wordt om goed te bekijken of wij niet een systeem kunnen bedenken, misschien het leerlingvolgend systeem waarbij duidelijk de verdeling per leerling verkregen wordt en waardoor die strijd veel minder ingewikkeld wordt.

De heer **Veltheer**: Ik zie dat ook wel. Het vreemde wat ik in de brief lees, is dat het geld op een ander niveau wordt verdeeld dan waar het nodig is. Het samenwerkingsverband heeft de middelen en de school heeft het nodig. Ik denk dat daar gekke dingen kunnen gebeuren, die ik helaas ook al heb gehoord.

Ouders willen niet praten over geld, daar willen wij vanaf, wij willen het hebben over wat nodig is voor onze kinderen en hoe het gaat met de dingen die wij hebben bedacht. Ouders willen wel de grip op die zorg hebben, daar zijn instrumenten voor, de leerlingvolgende systemen, de handelingsplannen. Als wij dat nu gewoon doen dan structureert dat het gesprek over het kind. Als scholen kunnen laten zien dat ze heel erg hun best doen voor kinderen, dan worden ouders ook blij. Daar wringt het nu heel vaak, dat ouders te weinig zien, dat er te veel water door de Rijn

moet voordat er iets gaat gebeuren en voordat er iets gebeurt wat volgens ouders past en niet iets wat toevallig past binnen school en niet daar buiten. Daar willen ouders op focussen. En hoe dat geld daar komt, dat interesseert een ouder helemaal niet, alleen in conflictsituaties. Wij hebben nu een aantal jaren gewerkt met een systeem dat steeds meer ouders doet vragen of het geld dat er voor hun kind was wel gebruikt is. Volgens mij is dat de omslag die de staatssecretaris wil maken, die wil naar een situatie dat scholen hun uiterste best kunnen doen en dat ouders dat gaan merken. Het lineaire verband tussen de hoeveelheid geld die op een plek komt en het resultaat dat met een leerling wordt bereikt, dat kan natuurlijk ook niet. Ieder kind is anders, elke school is anders, iedere leerkracht is anders, dus de route en de lijn die daartussen liggen, zullen verschillen. Ouders willen natuurlijk wel resultaten zien, maar die zitten ook deels in de inspanningen, het zien van inspanningen.

Mevrouw **Paternotte**: Dan wil ik terugkomen op dat zorgrecht. Wij hebben nu te maken met scholen die inspanningsverplichting hebben maar geen resultaatverplichting. Wij maken heel vaak mee dat scholen handelingsverlegenheid aangeven om leerlingen van school te verwijderen, want een plaats elders is er lang niet altijd. Bij zorgplicht, waarin het helemaal geen discussie meer is of er nu inspanningsverplichting of resultaatverplichting is, bestaat gewoon de plicht om het kind het goede onderwijs te geven en dan is het een veel vanzelfsprekender zaak aan het worden. Ik ga nog steeds voor dat zorgrecht voor die kinderen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik heb nog een vraag voor de heer Veltheer en mevrouw Kaspers. Ik hoor de heer Veltheer zeggen dat het geld op een ander niveau verdeeld wordt dan waar het nodig is. Ik maak daar uit op dat u vindt dat het geld bij de school zou moeten komen. Maar in dat geval bestaat het gevaar voor het scenario dat mevrouw Kaspers beschreven heeft, namelijk dat scholen gaan zeggen dat ze heel veel kinderen hebben die dat geld nodig hebben. Kunt u daar op reageren?

De heer **Veltheer**: Zo ver heb ik dat niet doordacht. Andersom, in de situatie waarin het geld op de ene plek ligt en het kind op de andere en wij hebben de zorgplicht niet goed geregeld, kan ik mij voorstellen dat wij hetzelfde circus rondom kinderen krijgen als wij nu hebben; dat kinderen toch thuis blijven zitten, dat kinderen toch naar plekken worden gestuurd die zij niet willen.

Iets zegt mij dat er iets gelijkwaardigs moet komen. Misschien is de oplossing wel dat ouders inderdaad invloed krijgen op dat samenwerkingsverband om te zorgen dat die verdeling van middelen op een goede manier plaatsvindt. Maar het zit ook in de vraag waar wij die middelen voor gaan bestemmen. Ik hoor ook schooldirecteuren nu al roepen weer een indicatiecircus op het samenwerkingsverband te gaan optuigen. Dat is helemaal niet de bedoeling. Wij willen dat scholen meer flexibiliteit krijgen in het kunnen werken met de middelen, dus ze moeten onderzoek kunnen plegen.

Zeker voor de Balansgroep is het heel belangrijk dat er heel veel uitgeprobeerd kan worden in een systematiek van goed evalueren, handelingsinitiatieven nemen, terugkijken of het werkt en uiteindelijk bestendigen. Het gaat er om hoe die middelen besteed gaan worden. Ik denk wel dat er een oplossing te vinden is, maar dan zijn er een heleboel dingen die ingevuld moeten gaan worden om te zorgen dat het ook echt gaat gebeuren.

Mevrouw **Kaspers**: Of het nu naar de school gaat of naar het samenwerkingsverband, de vraag is waarom er een bepaalde stroom geld ergens naartoe gaat. Daarbij zou het uitgangspunt moeten zijn: geld volgt leerling. Op het moment dat er een leerling op die school zit waarvoor extra middelen nodig zijn, wat onafhankelijk vast te stellen is, zou dat geld daar

ook terecht moeten komen. En niet op basis van hoe goed de schoolbestuurder kan praten in het samenwerkingsverband. Op het moment dat er criteria zijn op basis waarvan die middelen verdeeld worden, kunnen die naar de school en die school besteedt dat samen met de ouders en bekijken zij wat er op dat moment nodig is. Bij de Rugzakmiddelen, ook al hebben wij daar nadrukkelijk voor gepleit, hebben scholen nooit gerichte verantwoording af hoeven leggen over hoe zij die middelen besteden. Het wordt hoog tijd dat dit wel gaat gebeuren en dat ongeacht welke systematiek er komt er een gerichte oormerking komt.

Ik hoorde in de eerste sessie zeggen: oormerking moeten wij niet doen. Dan wil ik weleens zien wat er gebeurt als ze wel geoormerkte middelen hebben en wel duidelijk aan moeten geven hoe het besteed is.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ik heb weleens gehoord dat er klassen zijn waarvan de leraar niet weet hoeveel Rugzakleerlingen hij in de klas heeft. Herkent u deze opmerking?

Mevrouw **Kaspers**: Wij hebben een telefoonlijn voor ouders die ons kunnen bellen over vragen rondom de Rugzak. Wij worden steeds vaker gebeld door leraren, scholen en begeleiders die niet weten hoe dit systeem in elkaar zit. Wij komen dit af en toe wel tegen. Het is niet zo dat er heel veel Rugzakleerlingen in een klas zitten. Wij hebben het per basisschool gemiddeld over drie of vier leerlingen. Het gaat niet om grote aantallen, slechts 1 tot 1,5% leerlingen in het basisonderwijs heeft een Rugzakindicatie.

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij aan het einde van de tweede ronde op deze tweede hoorzittingsdag. Ik dank u allen zeer voor uw komst en dat u tijd voor ons hebt vrijgemaakt.

Gesprek met mevrouw L. Barbosa-Biesbroeck (NKO), de heer W. van Katwijk (Ouders & Coö), de heer R. Limper (VOO), mevrouw P. Overbeek (LOBO) en de heer Z. Arslan (Platform allochtone ouders)

De **voorzitter**: Ik heet u welkom in deze derde ronde. U vertegenwoordigt niet alleen ouders met kinderen die speciale ondersteuning en hulp behoeven in het onderwijs, maar u vertegenwoordigt alle ouders. Dank u dat u de tijd hebt genomen om ons te vertellen wat u van de heroverweging van de staatssecretarissen vindt. Daartoe hebben wij een aantal vragen voorbereid.

De heer **Bosma** (PVV): Kunt u aangeven in hoeverre uw organisatie tot nu toe betrokken is geweest bij de beleidsvorming rondom Passend Onderwijs? Hoe is dat in concrete zin in zijn werk gegaan en hoe is uw contact verlopen met het ministerie?

Mevrouw **Barbosa-Biesbroeck**: Ik kan alleen maar spreken vanaf februari, ik weet niet wat er daarvoor gebeurd is. Op een gegeven moment hebben wij als ouders gezegd niet meer aan tafel te kunnen zitten omdat wij niet serieus worden genomen. Daarna is het regieoverleg opgeheven. Vervolgens was er naar mijn idee bij beide staatssecretarissen een houding waaruit bleek dat de ouders heel erg belangrijk zijn. Dat vind ik zeker hoopgevend.

Wij zijn door het ministerie uitgenodigd om weer aan tafel te komen en hebben daar gehoor aan gegeven. Of wij helemaal serieus worden genomen qua inhoud is nog de vraag, maar er worden absoluut pogingen gedaan om ons erbij te betrekken. Wij voelen dat als: wij zijn heel goed, wij betrekken ook de ouders erbij. Ik hoorde net iemand vanuit de besturen zeggen «zelfs de ouders», waarbij ik dacht «ja, natuurlijk de ouders». Dat zit nog wel in het denken, maar de pogingen zijn zeer positief. Wij gaan door, wij gaan zowel met OCW spreken als met de tafel Passend Onderwijs getrokken door de PO-raad. Daar mogen wij allemaal bij aanwezig zijn.

De **voorzitter**: Ik vraag de andere genodigden het ook toe te spitsen op het proces rondom de heroverwegingen. Hoe u daarbij betrokken bent en of u het gevoel hebt dat u serieus wordt genomen aan de tafels waar u zit.

De heer **Van Katwijk**: Ik draai al wat langer mee in het onderwijs. Ik heb alles al meegemaakt in de hele beleidsproblematiek, of het nu ging om Weer samen naar school, de invoering van de Rugzak en nu dan Passend Onderwijs.

Eigenlijk gaat het steeds om dezelfde problematiek. Ongeveer twee of drie jaar geleden kwamen de eerste contouren van het huidige beleid naar voren. Daar zijn wij toen voor bijeengekomen; de groei van het speciaal onderwijs, het aantal kinderen dat thuis zat, enz. Dat was een vrij open overleg waar eigenlijk de basis werd gelegd voor het huidige beleid Passend Onderwijs. Vervolgens is er een overlegcircuit tot stand gekomen, daar zijn ook van ons medewerkers in terechtgekomen. Ik ben zelf wat later na het basisoverleg aangeschoven en constateerde toen dat er een behoorlijke brok frustratie was bij degenen die het overleg deden rondom Passend Onderwijs. Dat had te maken met de situatie waarin er een regieoverleg tot stand was gekomen, waarin eigenlijk alle voorstellen vanuit ouderorganisaties werden beoordeeld door dat regieoverleg en waarin het regieoverleg nogal een barrière vormde voor verdere ontwikkelingen.

Pas de afgelopen maanden ben ik ervan overtuigd geraakt dat er een verklaring zat in het feit dat een aantal partijen daar aan tafel de positie van ouders wat meer wilden terugdringen binnen de school. Er was met

name een vakbond, de AOb, die een aantal voorstellen tegenhield in het regieoverleg.

Meedraaiend in het circuit van congressen en dergelijke hoort men daar ook leerkrachten klagen over administratieve lasten. Helaas wordt dat door sommige beleidsmakers doorvertaald in dat de ouders dan maar een stapje terug moeten doen in dat hele proces. Dat lijkt mij een verkeerd besluit binnen zo'n organisatie, omdat die juist hier de betrokkenheid van ouders moet stimuleren om beter en passender onderwijs te creëren. Helaas werd geoordeeld dat de positie van ouders niet meer zo prominent aanwezig zou moeten zijn, men vond dat te ver doorgeschoten en daardoor werden er een aantal voorstellen vanuit ouderorganisaties tegengehouden. Terecht is toen op de rem gerapt en is de betreffende brief naar de staatssecretaris gestuurd: wij stappen eruit want wij worden niet serieus genomen.

Ik denk dat de staatssecretaris in dat klimaat de juiste stappen heeft gezet en dat wij weer aan tafel zitten op een manier die perspectief biedt. Of dat perspectief blijft bieden, moet de toekomst leren, dat kunnen wij niet van tevoren voorspellen.

De heer **Limper**: Ik bevestig graag wat de heer Van Katwijk schetste. Ik heb daar een paar aanvullingen bij.

Ten eerste dat wij bij de brief zoals die is voorgelegd aan de Tweede Kamer nauw betrokken zijn geweest. Wij hebben bijna woord voor woord daar als organisaties iets over te zeggen gehad, wij hebben daar ook punten in neergelegd waarvan we vonden dat die onvoldoende uit de verf kwamen. Alleen het laatste stukje, waar het kabinet nog wat veranderingen in heeft aangebracht, daar hebben wij niets over te zeggen. Maar de brief zoals die er in hoofdlijnen ligt, is mede in overleg met ons tot stand gekomen.

Ten tweede valt ons keer op keer op, niet alleen bij dit dossier maar hier komt het wel heel kenmerkend naar voren, dat het ministerie, gesteund door de besturenorganisaties, de neiging heeft dat, als ze zien dat er in weten regelgeving mogelijkheden zijn voor ouders om iets te vinden van iets, het goed geregeld is. De praktijk ziet er echter anders uit. Het is niet zo dat wanneer de WMS de mogelijkheid geeft om ergens over mee te spreken als oudergeleding dat betekent dat ouders ook meespreken, omdat besturen daar op hun manier mee omgaan. Daar zit een knelpunt dat ook nu nog steeds bestaat. Dat noemen wij de afvinkcultuur. Er is ergens een mogelijkheid, dus wij kunnen het afvinken omdat het geregeld is. Maar de praktijk laat zien dat het helemaal niet geregeld is en er extra op ingezet moet worden om dingen voor elkaar te krijgen.

Ten derde hebben wij van het begin af aan gezegd geleerd te hebben van Weer samen naar school. Daar is de inzet geweest op structuur en niet op inhoud. Wij zouden bij de start van Passend Onderwijs met elkaar afspreken te beginnen bij de inhoud en niet bij structuur. Opnieuw werd in dezelfde valkuil getrapt, want wij hebben het de afgelopen twee jaar alleen maar over structuren gehad en krijgen nu pas de omslag naar de inhoud. Dat vinden wij een wijs besluit. Leren van de lessen uit het verleden is op dit dossier dus niet gebeurd, maar er is gelukkig wel tijdig ingegrepen.

Mevrouw **Overbeek**: Ik denk dat alles gezegd is en sluit mij aan bij de vorige sprekers.

De **voorzitter**: Voelde u zich gehoord? Had u een aparte plek aan die tafel? Hebt u het idee dat tot nu toe de overwegingen van uw achterban voldoende zijn meegenomen?

Mevrouw **Overbeek**: Zoals de heer Limper al schetste, zijn wij telkens uitgenodigd om te overleggen en onze inbreng te hebben wat betreft de

brief die de staatssecretaris nu verstuurd heeft. Wat dat betreft hebben wij onze stem kunnen laten horen.

Wij hebben een achterbanraadpleging gehouden en constateerden dat wat er ten aanzien van de positie van ouders in de brief omschreven staat nog behoorlijk vaag is. Als ouders om hun mening wordt gevraagd, dan gaat het erom wat het concreet betekent voor de praktijk. Die vraag kunnen wij ook niet beantwoorden. Ouders weten wel heel goed wat zij uit handen geven, daar is de brief ook duidelijk over, maar wat zij ervoor terug krijgen biedt voor ouders nog onvoldoende garanties om daar meteen ja op te zeggen.

Mevrouw **Smits** (SP): Ik heb een vraag aan de heer Limper. U zei dat u over de hele brief mee hebt kunnen spreken, behalve over het laatste stukje. Gaat dat over de financiële paragraaf?

De heer **Bosma** (PVV): Ik zou mevrouw Overbeek en de heer Limper willen vragen hoe zoiets werkt. Krijgt u een eerste kladversie van zo'n brief en mag u dan zeggen dat de ene alinea u beter bevalt dan de andere? Hoe moet ik mij dat voorstellen?

De heer **Limper**: In het proces hebben wij een aantal agendapunten gearresteerd en gezegd: hier moeten wij het met elkaar over hebben. Daar hebben wij eerst gesprekken over gevoerd. Die gesprekken zijn vertaald in conceptteksten. Met die conceptteksten zijn wij weer aan de slag gegaan, wij hebben die bijgesteld om vervolgens tot een definitieve versie te komen waar wij nog naar gekeken hebben en expliciet instemming aan hebben gegeven. Wij kunnen ons herkennen in de tekst die nu op papier staat.

De heer **Arslan**: Wij zijn geen belangengroep, maar hebben wel een opdracht om, zoals de minister ook in de brief heeft geschreven, nieuwe Nederlanders en migrantenouders te betrekken en een stukje verantwoordelijkheid toe te bedelen als het gaat om Passend Onderwijs.

Helaas wij zijn niet betrokken als ondersteuner van een grote groep ouders, vooral uit de grote stedelijke samenleving. Wij zijn niet gevraagd om mee te praten tijdens allerlei overlegmomenten over de plannen, de richtlijnen en de nieuwe visie zoals in de brief verwoord is, of als ouders mee te denken vanuit hun eigen waarneming over wat goed zou kunnen zijn voor hun kinderen. In dat proces zijn wij niet betrokken.

Er zijn bijna 500 ouders actief in de platforms, dus ik sluit niet uit dat via de omwegen tussen het departement en de landelijke ouderorganisaties relaties zijn ontstaan rond dit dossier. Maar rechtstreek via het forum zijn geen overleggen geweest, is er geen reactie gevraagd en zijn er geen overleggen gepland om dit dossier verder af te stemmen.

Wij hebben een halfjaar geleden zelf een onderzoek gedaan naar hoe het er aan toe gaat met betrekking tot Passend Onderwijs en speciaal onderwijs in de grote steden. Wat komen ouders tegen? En zou dat hun betrokkenheid of de ontwikkeling van hun kinderen kunnen bevorderen dan wel belemmeren?

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Weet u waarom dat zo is en hebt u daar protest tegen aangetekend?

De heer **Arslan**: Ik heb dat niet gedaan, want ik wil mij niet overal opdringen. Het Platform is tot stand gekomen in overleg en afstemming met het ministerie van Onderwijs. Onze partners, de landelijke ouderorganisaties, zijn daarin betrokken. Iedereen kent het bestaan van het Platform. Uw collega, de heer Dibi, was afgelopen zaterdag in Amersfoort waar 300 ouders in de zaal zaten, dus iedereen weet dat deze ouders heel actief zijn

en betrokken willen zijn. Ik word er zo langzamerhand moe van om mij overal op te dringen.

De heer **Bosma** (PVV): Op welke wijze hebt u tot nu toe uw achterban geraadpleegd? Zijn er benoembare verschillen tussen de opvattingen van uw verschillende achterbannen?

Mevrouw **Barbosa-Biesbroeck**: Wij hebben getracht de afgelopen tijd onze achterban te informeren over waar wij stonden in Nederland wat Passend Onderwijs betreft. Wij hebben nu pas met de brief van de staatssecretaris weer opnieuw uitgelegd hoe het ervoor staat en wat eventueel de plannen zijn. Recent hebben wij een enquête onder onze achterban uitgezet, daar hebben wij nog niet alle antwoorden op.

Er wordt bijvoorbeeld gevraagd: Denkt u dat de scholen in staat zijn de ondersteuning te geven die nodig is als wij Passend Onderwijs krijgen? 66% denkt dat de scholen dat niet kunnen bieden. Op de vraag over de inspraak van ouders bij Passend Onderwijs vindt 70% dat er meer invloed van de oudergeledingen moet komen. Als wij met Passend Onderwijs gaan beginnen, denkt men dat 80% van de aandacht uit zal gaan naar 20% van de kinderen. Daarbij vraagt men zich af hoe groot de plek is voor de «normale» kinderen en of er nog voldoende zorg aan «normale» kinderen geboden wordt. In de enquête wordt zelfs gerept van: de concurrentiepositie van Nederland staat op het spel want de «normale» kinderen worden geremd in hun ontwikkeling. Ten slotte wordt in de enquête ook aangegeven dat er zorg is over de zorgprofielen die door de scholen worden opgesteld en is men bang dat er specialisatie van scholen gaat plaatsvinden. Ook bestaat de vrees dat wanneer blanke scholen verzwarren de blanke kinderen wegtrekken, waardoor er scholen ontstaan met ADHD-kinderen en ouders van «normale» kinderen liever kiezen voor een school met Down-kinderen dan met ADHD-kinderen.

Denken wij er dus wel over na hoe die stromen gaan lopen? Dit zijn inputs van de gewone achterban.

De **voorzitter**: Herkennen andere organisaties dat ook?

De heer **Van Katwijk**: Op zichzelf wel. De ouder in Nederland bestaat niet. Er zijn ouders met kinderen met een specifieke achtergrond. Of dat nu een kind is dat mee kan komen in het regulier onderwijs of een kind dat speciale zorg nodig heeft, iedere ouder gaat voor het belang van zijn eigen kind. Het is ook vaak moeilijk om een goede weging te hebben over wat het belang is van de ouders, er zijn algemene zaken daarin. Een aantal punten die mevrouw Barbosa genoemd heeft, zijn herkenbaar voor al onze organisaties, met name ook het punt dat er passend Onderwijs voor alle kinderen hoort te zijn. Natuurlijk met speciale aandacht voor speciale zorg, maar het hele onderwijs wordt er door geraakt. Dat betekent dat al dat soort zaken meegewogen moet worden.

De heer **Limper**: Ik sluit mij aan bij de heer Van Katwijk. Wij kennen de witte vlucht, wij kennen inmiddels ook de zwarte vlucht en er dreigt vanuit ouderperspectief ook een beperkingenvlucht. Leerkrachten zijn niet van elastiek, die kunnen niet alles aan, daar moet wat extra's voor gedaan worden om de kinderen op te vangen. Maar ouders zijn ook niet van elastiek, die kijken naar in welke klas hun kind komt. Als die klas gekleurd wordt, dan gaan zij zich achter het hoofd krabben en vragen zich af of zij daar hun kind wel willen en of dat kind daar voldoende aandacht krijgt omdat het een gewoon, normaal, gemiddeld kind is, voor zover die bestaan.

Terug naar de achterbanraadpleging. Wij hebben bij de start van het proces een oproep geplaatst in ons blad om een landelijke werkgroep te creëren die ons hielp met bepaling van standpunten met betrekking tot dit

proces en met betrekking tot de inhoud. Dat is een werkgroep waarin een aantal mensen uit diverse plekken van het land zaten en met diverse achtergronden, zowel schoolleiders en leerkrachten, als ouders van kinderen met een beperking en ouders van kinderen die wij gemakshalve «gemiddeld» noemen. Tot wij met dit proces ophielden als Vereniging Openbaar Onderwijs hebben zij ons steeds van input voorzien. Deze brief heb ik ook voorgelegd aan de Groep Onderwijsconsulenten die met twee benen in de praktijk staat en helpt om kinderen die moeilijk plaatsbaar zijn een plekje te geven ergens op school. Onderwijsconsulenten zijn tegenwoordig ondergebracht bij de Stichting Ondersteuning Scholen en Ouders, waarvan deze vier organisaties ook in het bestuur zitten, maar ook de PO-raad, WEC-raad en VO-raad. Dat is bij uitstek een expertisegroep die al jaren in de praktijk geconfronteerd wordt met problemen. Wij hebben expliciet gevraagd wat voor hen het meest opvallende was. Daar komen wij misschien straks inhoudelijk op terug. Een derde element is een brede raadpleging van al onze achterbannen, en dat zijn niet alleen ouders, door middel van een vragenlijst waar bij ons de uitslag nog niet van bekend is omdat die pas een week geleden is verstuurd.

Mevrouw **Overbeek**: Zoals de NKO aangaf, houden ook wij onze leden goed op de hoogte van de stand van zaken rondom Passend Onderwijs. Daarnaast hebben wij ook de informatie- en adviestelefoon 5010 waar wij heel veel vragen ontvangen van ouders van kinderen in het speciaal onderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs. Daar krijgen wij ook geluiden van over hoe het nu met Passend Onderwijs staat.

Waar wij veel over gebeld worden, is bijvoorbeeld het handelingsplan, het opstellen en uitvoeren daarvan, dat daar problemen mee zijn, dat er geen plek is voor leerlingen op school.

Ouders bellen ook regelmatig met de constatering dat hun kind onvoldoende wordt uitgedaagd in het speciaal onderwijs dan wel voortgezet speciaal onderwijs. Het niveau is te laag, de doelstellingen zijn te laag en voor ouders is het heel frustrerend om te merken daar geen invloed op uit te kunnen oefenen.

Voorts worden wij regelmatig gebeld door ouders die op zoek zijn naar een nieuwe school, uit onvrede met de school waar het kind naartoe gaat, met de vraag hoe het gaat als een kind een Rugzak heeft of een indicatie van de PCL, wat voor werk daaraan vastzit en of zij het recht hebben om een andere school te zoeken enz.

Dat geeft ons een aardig beeld van wat er leeft onder ouders. Ook zijn wij bezig met een achterbanraadpleging. Wij hebben via onze digitale nieuwsbrief ouders verzocht om een enquête in te vullen. Wij merken dat daar weinig respons op is. Naar ons idee zou dat samen kunnen hangen met de afgelopen periode waarin ouders weinig betrokken zijn geweest bij het proces van Passend Onderwijs, dus zijn zij onbekend met het onderwerp. Wij verzorgen ook cursussen en tijdens die bijeenkomsten hebben wij ouders gevraagd om hun mening te geven. Dan gaat het voornamelijk om ouders die deel uitmaken van de Medezeggenschapsraad. Daar hebben wij input van gekregen en gemerkt dat die ouders heel terughoudend zijn in het geven van hun mening, juist door die onbekendheid met het onderwerp en omdat de plannen nog te vaag zijn voor de ouders om een goede beoordeling te maken van wat dit voor hen in de praktijk betekent.

De **voorzitter**: Hoe denken allochtone ouders daarover?

De heer **Arslan**: Dat is wisselend. Wij zitten met een groot probleem. Als ik het over deze groep ouders heb dan is het ontzettend lastig om via de tweede taal te communiceren, de mensen beheersen namelijk de Nederlandse taal niet. Dat maakt het dossier sowieso al ingewikkeld om met

mensen hierover te praten dan wel hun mening te horen. Ik heb een paar gesprekken meegemaakt in het kader van ons onderzoek «Een punt van zorg», waaruit blijkt dat het Passend Onderwijs wordt gezien als onderwijs voor een groep «gekke» kinderen. Die imago belemmert de samenwerking tussen degene die de diagnose moet vaststellen en de school die graag wil doorverwijzen dan wel komen tot Passend Onderwijs. Dus als het gaat om meningvorming van ouders en wat zij van dit type onderwijs vinden, is dat heel negatief. Wij horen regelmatig op verschillende bijeenkomsten rondom allerlei onderwerpen als het gaat om schoolkeuze dat hun kinderen ten onrechte worden doorverwezen en dat vooral wegens taalachterstand kinderen worden beschouwd als kinderen met gedragsproblemen, terwijl de oorzaak ligt aan de gebrekkige taalontwikkeling, woordenschat, onderprestatie en dat soort zaken. Dus heel algemeen, als het gaat over Passend Onderwijs met deze groep ouders, dan is de beeldvorming heel negatief.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik had nog een vraag over ouders die stemmen met hun voeten. Dus als er een instroom komt van meer kinderen met een beperking, dan zullen de ouders met «normale» kinderen naar een andere school gaan, waardoor misschien reguliere scholen opnieuw speciale scholen worden. Hoe zouden wij dat nu al kunnen voorzien en hoe zouden wij dat in de hand kunnen houden?

De heer **Limper**: Dat is volgens ons een terechte signalering van de heer Dibi, omdat wij zien dat het uiterst verleidelijk en handig is om deskundigheid op een bepaalde beperking te bundelen in één school.

Als een school veel doet aan autisme, dan zegt de buurschool als u zich daar komt aanmelden met een autistisch kind: die school hiernaast heeft daar een speciaal programma voor, dat is veel beter voor uw kind. Dat kan vervolgens met elke beperking worden ingevuld en het is ook heel handig om speciale hulp voor dat kind te krijgen. Dat gedrag van die andere school waar ze denken op dat dossier niets meer te hoeven omdat de collega-school dat al op orde heeft, als u dat wilt voorkomen, dan gaat het enerzijds over het dilemma van de versplintering van de deskundigheid over alle scholen en anderzijds de plicht om in het samenwerkingsverband niet heel snel te gaan zeggen: die school specialiseert zich in A, die in B en die in C.

Dus spreek voor die specifieke gevallen iets van specialisatie af. Wij hebben het bij Weer samen naar school gezien in de vorm van hulpklassen, waar in het samenwerkingsverband school A de hulpklas kreeg en de scholen B tot en met Z zeiden: daar is al een hulpklas voor en daar is uw kind beter af dan bij ons. Ik verwacht dat dit mechanisme weer gaat werken op dit dossier als er niet op voorhand iets aan wordt gedaan.

De heer **Van Katwijk**: Stemmen met de voeten vindt op verschillende manieren plaats. Vorige week was ik met een aantal schooldirecteuren in een overleg over passend onderwijs, waarbij een directeur vertelde dat hij met zijn team een aantal deskundigheidbevorderende activiteiten had gedaan en een zeker specialisme had gekregen met betrekking tot bepaalde pedagogische behoeften. Vervolgens stonden ouders die een dergelijk kind hadden met bosjes voor de deur. Het is bijna niet te voorkomen dat ouders met een specifieke behoefte een bepaalde school opzoeken. Je kunt wel een goed systeem van rechten en plichten maken. De inspraak moet geoptimaliseerd worden en de scholen moeten worden beschermd tegen overvragende ouders. Het gaat om een uitgebalanceerd systeem. Het sturen van dat soort stromen, werkt niet.

Mevrouw **Barbosa-Biesbroeck**: Voorzitter. Ik weet niet hoe het precies vormgegeven moet worden, maar na lang nadenken kom ik er vanuit een katholieke visie toe te zeggen het allemaal bij elkaar te willen houden in

één school. Volgens mijn filosofie moet elke school een breed aanbod doen. De schoolbesturen konden mij niet aangeven hoe kinderen met een hogere intelligentie ook die zorg geboden gaat worden.

Ik vind dus dat het voornamelijk binnen de school moet gebeuren. Hoe het gestuurd moet worden is voor mij nog een vraag. Het NKO is tot de overtuiging gekomen dat men weer helemaal terug moet naar de school met zo min mogelijk organisaties rondom die school.

De voorzitter: Uw taak is het de rechten van ouders te versterken in Passend Onderwijs. Opvallend is dat de vorige groep ouderorganisaties veel negatiever waren over de wijze waarop zij betrokken zijn. Hun conclusie was dat ze wel gehoord waren, maar dat er niet naar hun geluisterd is. U bent veel positiever over de brief dan de vorige groep. Vindt u dat in de heroverwegingsbrief de positie van ouders voldoende is gewaarborgd? Wat kan er beter in de brief en hebt u het gevoel dat er voldoende keuzevrijheid is voor uw ouders? Zou u ook iets kunnen zeggen over de collectieve belangenbehartiging van ouders? Hebt u ideeën over hoe dat beter geregeld kan worden?

De heer Van Katwijk: Voorzitter. U stelt een groot aantal vragen. Is binnen de brief de positie van ouders voldoende gewaarborgd? Dat moet nog blijken! In de brief is een aantal basiselementen aanwezig, waardoor wij het vertrouwen hebben dat wij in het overleg met een PO-raad en andere gremia, voldoende in kunnen brengen hoe die positie van ouders kan worden gewaarborgd.

De waarborging van de positie van ouders is meerzijdig. Er bestaat de collectieve belangenbehartiging en de individuele belangenbehartiging van ouders. In het laatste geval denken wij na over een vorm van zaakwaarneming ten behoeve van ouders die toch wat minder bekwaam zijn in het overleg met scholen. Verder dient er een vorm van mediation te zijn. Wij denken daarbij aan de consultants. Heel veel ouders willen liever geen conflict met een school over plaatsing. Daar is de school, maar ook de ouder niet bij gebaat. Er moet dus zo lang mogelijk worden voorkomen dat er een conflict ontstaat. Dat betekent dat men moet investeren in zaken als mediation. Als er echter een conflict is, dient de positie van de ouders voldoende gewaarborgd te zijn. Daar maken wij ons zorgen over, omdat wij vanuit de medezeggenschapspraktijk leren dat het al moeilijk is voor medezeggenschapsraden met voldoende rechtshulp hun recht te krijgen. Daar zitten aantal frictiepunten die wij in het overleg met de PO-raad en dergelijke in het landelijk kader moeten zien op te lossen. Bij de keuzevrijheid van ouders komt het punt van het referentiekader om de hoek kijken. Voor ons is het nog de vraag, of het landelijk referentiekader voldoende waarborgen biedt voor zaken als keuzevrijheid. Als dat onvoldoende is, zullen wij ons bij u en de staatssecretaris melden met de mening dat het wettelijk verankerd moet worden en dat het niet overgelaten moet worden aan het spel der vrije krachten binnen het onderwijs. In dat spel der vrije krachten binnen het onderwijs is bijna per definitie de ouder de zwakke partij en dan ook nog eens de partij die veel minder faciliteiten heeft om haar recht te halen.

Mevrouw Barbosa-Biesbroeck: Voorzitter. Specifieke ouderorganisaties gaan nu iets uit handen geven. Het Rugzakje verdwijnt. Zij willen nu weten hoe het ervoor staat. Wij weten echter ook niet hoe het er voor staat. Wij denken alleen aan een goed begin te staan, omdat wij betrokken gaan worden bij de invulling. Er is echter nog niets. Naar mijn inzicht moeten wij nog beginnen. Daarom zijn wij noch positief noch negatief. Ik kan nu niet zeggen het eens te zijn met het Passend Onderwijs, want dat hangt geheel af van het referentiekader. Daarna zullen wij gaan zien of de keuzevrijheid er nog is en of de ouders genoeg zeggenschap hebben.

De heer **Limper**: Voorzitter. Ik begrijp de tegenstelling die u proeft met het vorige uur en dit uur. Wij hebben ook andere rollen en andere functies te vervullen. In dit proces zitten wij voor het eerst aan tafel bij OCW. Wij kennen als organisaties onze eigen machtspositie op dossiers, omdat u er ook nog bent en als wij niet tevreden zijn, laten wij u dat wel weten. Aan het begin van het proces hebben wij als Vereniging Openbaar Onderwijs vijf meetpunten geformuleerd. Die meetpunten hebben wij u toegestuurd. Die vijf punten zijn nog steeds niet gerealiseerd, maar wij blijven wel steeds checken of wij bij die vijf punten op de goede weg zijn. Ook deze brief is ten dele weer een procedurele brief. Er worden wat kaders geschetst die nader moeten worden ingevuld. Wij hebben geleerd van de ervaring met het regieoverleg hoe de invulling in het verleden ging. Wij zullen voorkomen dat de invulling naar aanleiding van deze brief dezelfde weg gaat. Ikzelf ben wel enigszins gerustgesteld, omdat staatssecretaris Dijkema op voorhand heeft gezegd ook steeds rechtstreeks met ons te willen praten. Zij gaat dus niet alleen met de PO-raad praten en niet alleen namens ons praten met de onderwijsambtenaren, maar wanneer wijzelf aangeven dat het weer tijd wordt dat wij elkaar spreken en zij wil sowieso zelf tweemaal per jaar met ons spreken, is er rechtstreeks contact mogelijk om ons ongenoegen of onze lofzang te kunnen uiten. Ten aanzien van de positie van ouders staat er een alinea in deze brief over hoe het zorgprofiel op school vorm wordt gegeven. Daar staat dat er met teams en schoolleiders wordt vergaderd en dat het bevoegd gezag zo tot zijn zorgprofiel komt. Het is iets meer dan een slordigheid dat daar de medezeggenschap van ouders niet meer bij staat en dat ouders überhaupt niet genoemd worden. Als ouders verderop in termen van medezeggenschap genoemd worden, is dat de oudergeleding van de medezeggenschapsraad. Dat is weer het formele afvinken. In dit dossier moet er een verplichte ouderraadpleging zijn, net zoals wij met schooltijden in de WMS hebben geregeld. Bij de uitwerking komt het wel terug, maar wij vinden het een signaal dat in het verhaal over de totstandkoming van het zorgprofiel in deze brief de ouders om welke reden dan ook niet genoemd worden. Gegeven de ervaring met dit soort dossiers met OCW en bewindspersonen, sta ik nog steeds wel positief tegenover de uitkomst, maar ook hier geldt dat het een deelprocedure betreft en dat de rest nog komt.

Mevrouw **Overbeek**: Voorzitter. Dat geldt ook voor onze organisatie. Zo kijken wij ook tegen dat laatste punt aan. De brief geeft voldoende aanzetten tot het invullen van de positie van ouders, maar veel zal afhangen van de uitwerking daarvan. Het is moeilijk om daar nu al een oordeel over te geven.

De heer **Arslan**: Voorzitter. Laat ik beginnen met de waarborging van de positie van ouders bij de uitvoering van alle maatregelen betreffende Passend Onderwijs. Als ik terugblik op de groep waarvoor ik ingehuurd ben, denk ik dat ik die waarborging niet heb. Ik zou u daarom willen meegeven dat er voor alle betrokken partijen, op schoolniveau of landelijk, toch een representativiteitstoets wordt gehanteerd om te bepalen hoe ver de mening en de diversiteit in ons bestel terugkomen in alle voorstellen en alternatieven die worden voor- dan wel aangedragen. Dat mis ik en dat brengt mij ook op het volgende punt. In de uitwerking van het referentiekader moeten er voldoende waarborgen zijn dat de belangen zeker zijn gesteld van ouders die de taal niet spreken, cultureel vastzitten in het dossier en zich schamen voor hun gehandicapte kind, waarvoor onvoldoende hulp geïndiceerd dan wel gevraagd wordt. Bij de diagnose, het toetsmateriaal dat wordt gehanteerd, de kennis en expertise bij de instelling die samen met scholen de diagnose moet vaststellen, mis ik dat soort elementaire aspecten. Daarover maak ik mij bijzondere zorgen. In de grote steden gaat het voor 60%

om kinderen van ouders waarvan ik zojuist snel het profiel heb kunnen schetsen. Ik mis de waarborg op de cruciale punten die ik zojuist genoemd heb.

De heer **Van Katwijk**: Voorzitter. In het kader van de collectieve belangenbehartiging hebben wij nog voordat de heroverweging plaatsvond een model ontwikkeld op basis van de themaraden van de medezeggenschap, waarbij een zeggenschap boven het schoolbestuur mogelijk is op een bepaald thema. In die themaraden kunnen besluiten genomen worden, er kunnen rechten worden overgedragen op dit bepaald thema, zelfs instemmingsrechten. Wij moeten nog een constructie voor moeten bedenken voor ouders die niet of ondervertegenwoordigd zijn in de medezeggenschap, waaronder een deel van de allochtone ouders, maar ook de toekomstige ouders en ouders van speciale groepen. Wij zijn nog bezig om na te denken over een model waarbij zo'n themaraad verplicht hoorzittingen houdt met ouders die wat minder betrokken zijn binnen het onderwijs.

De **voorzitter**: Het lijkt me best lastig om toekomstige ouders waarvan de kinderen nog niet op school zitten, erbij te betrekken. Daar moeten wij dan nog maar eens goed over nadenken, want het lijkt me moeilijk om die ouders te identificeren.

De heer **Bosma** (PVV): Voorzitter. Gezien de tijd stoppen wij met het format waarin wij het rijtje afgingen. Wij gaan een aantal elementen puntsgewijs doornemen, zoals bijvoorbeeld het begrip zorgplicht. Wat zou zorgplicht in de praktijk moeten betekenen? Mag ik bij mijnheer Arslan beginnen?

De heer **Arslan**: Voorzitter. Zorgplicht houdt in dat het kind recht heeft op onderwijs, waarop het op basis van zijn aanleg, talent, capaciteit, diagnose recht heeft en waarmee met ouders overeenstemming bestaat om samen in op te trekken. Dat instemmingsrecht van ouders vind ik elementair. Ook daar gelden ontzettend veel misverstanden. In onze gesprekken zijn wij vaak tegengekomen dat ouders hun handtekening onder verklaringen zetten zonder dat zij begrijpen wat die zorgplicht inhoudt. Wat mij betreft moeten twee partijen het met elkaar eens zijn in de zorgplicht over wat er met het kind gaat gebeuren voor wat onderwijs en zorg betreft en het doen van investeringen vanuit hun verantwoordelijkheid om dat ook te realiseren. De derde partij mag wat mij betreft de onderwijsinspectie zijn of de medezeggenschap, die de vinger aan de pols houdt om te zien of die zorgplicht ook inderdaad wordt nagekomen.

Mevrouw **Overbeek**: Voorzitter. Voor ons houdt zorgplicht in dat er geen thuiszitters zijn. Ieder kind gaat dus naar school en komt op de juiste plek terecht. Daarin speelt de keuzevrijheid van ouders een belangrijke rol. Wij vinden dat er niet zo maar voorbij gegaan kan worden aan de eerste voorkeur van ouders. Er moet aangetoond kunnen worden waarom een kind niet geplaatst kan worden op de school, die de voorkeur heeft van de ouders. Wij vinden ook dat de keuzevrijheid voor ouders moet blijven bestaan om te kiezen tussen speciaal onderwijs en regulier onderwijs.

De **voorzitter**: Mag ik de heer Limper en daarna de heer Van Katwijk vragen om vast te stellen of in het voorgestelde systeem nog steeds voldoende sprake is van keuzevrijheid?

De heer **Limper**: Nee voorzitter, er geen sprake van voldoende keuzevrijheid en dat illustreer ik met een van de belangrijkste punten die vrijdag door de onderwijsconsulenten zijn geformuleerd. Die consulenten hielden toen een landelijke bijeenkomst, waarbij ik gevraagd heb ook eens naar

dit dossier te kijken. Ik citeer: «Een min of meer individualiseerbaar recht, zoals bij Rugzakbeschikkingen, verdwijnt. Hoe individualiseerbaar is het recht op extra zorg en begeleiding binnen een samenwerkingsverband?» Vooralnog is dat recht niet geregeld. Daarmee is de keuzevrijheid een lastige.

De heer **Van Katwijk**: Voorzitter. Het is een lastige vraag. Maximale keuzevrijheid betekent dat een ouder zijn kind kan plaatsen op iedere school van een gewenste keuze. Wij weten dat dit in het huidige systeem gewoon niet mogelijk is. Het is dus een zoeken naar een optimale keuzevrijheid. Daarin kunnen nog stappen gezet worden, want er worden nog steeds kinderen doorverwezen waar het niet hoeft. Een kind wordt nog te makkelijk naar een speciale school gestuurd, terwijl met een klein beetje meer inzet en middelen die de school wel heeft het kind gehandhaafd had kunnen worden. De ouder die daarmee geconfronteerd wordt heeft bijna niet de keus om het kind op die school te laten. Vanaf de tijd dat wij bezig waren met WSNS vormt keuzevrijheid een item. Het gaat erom uit te dokteren waar die optimale keuzevrijheid ligt.

De **voorzitter**: In het nieuwe financieringssysteem worden de Rugzakmiddelen toegekend aan het samenwerkingsverband. De landelijke indicatie verdwijnt dus. Er komt handelingsgerichte diagnostiek in plaats van slagboomdiagnostiek. Kunt u daar uw mening over geven? Vindt u dat een voordeel van de nieuwe systematiek? Hoe ziet u de indicatiestelling voor zich?

Mevrouw **Barbosa-Biesbroeck**: Voorzitter. Ik vind dat op dit moment nog de moeilijkste vraag. Ik heb er niet echt een antwoord op. Als het uiteindelijk goed georganiseerd wordt, denk ik dat het goed is dat het Rugzakje weggaat en dat het geld uiteindelijk bij de scholen terecht komt. Hoe het uiteindelijk op de juiste school terecht moet komen is voor mij totaal onduidelijk als niet meer gediagnosticeerd wordt. Ik weet nu niet hoe aangegeven kan worden wie een zorgleerling is en wie welk geld toekomt.

Mevrouw **Overbeek**: Voorzitter. Wij zijn het er mee eens dat het voor schoolbesturen en samenwerkingsverbanden prettig is om meer maatwerk te kunnen leveren. Vanuit die optiek kunnen wij ons vinden in het afschaffen van die landelijke indicatiestelling. De staatssecretaris geeft in haar brief duidelijk aan dat ze af wil van labeling. Toch zal men de onderwijszorgbehoefte van een leerling in kaart moeten brengen. Daarom zal een leerling toch onderzocht moeten worden. Naar ons idee geeft een indicatiestelling niet alleen een label maar ook duidelijkheid over wat er aan de hand is met een kind en welke onderwijszorgbehoefte daaruit voortvloeit. Voor ons staat nog niet vast dat de landelijke indicatiestelling afgeschaft moet worden. Wij zouden graag nagegaan zien of er een andere variant mogelijk is.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Sommige sprekers spraken zojuist van ouders die niet of nog niet vertegenwoordigd zijn in de ouderorganisaties. Ik wil van u allen weten hoe hoog uw dekking is.

Mevrouw **Barbosa-Biesbroeck**: Voorzitter. Via onze nieuwsbrief hebben wij contact met 10 000 individuele ouders binnen het katholieke onderwijs. Verder hebben wij leden en dat zijn ouderraden en medezeggenschapsraden van scholen. Daarnaast hebben wij nog klankbordgroepen. Dus wij hebben op allerlei manieren georganiseerde individuele ouders. Binnen het katholieke onderwijs hebben wij een behoorlijk bereik.

De heer **Van Katwijk**: Voorzitter. Wij organiseren ouderraden en medezeggenschapsraden. Daarnaast hebben wij nog individuele ouders die lid zijn. De ouderraden en medezeggenschapsraden op de scholen waar wij daadwerkelijk een relatie mee hebben ligt rond de 70%. Met anderen hebben wij meer individueel contact. Wij hebben 80 000 lezers van ons magazine. Er worden per jaar rond de 30 000 folders en brochures gedownload. Ik zal u wel een factsheet toesturen.

De heer **Limper**: Voorzitter. Wij organiseren individuen, naast ouders ook anderen. Voor deze vraag is het relevant dat het aantal medezeggenschapsraden en ouderraden dat lid is, meer bedraagt dan er openbare scholen zijn, omdat het gescheiden lidmaatschappen zijn. Ten tweede is er een nauwe samenwerking aan het ontstaan tussen de Vereniging Openbaar Onderwijs en het OPB, waardoor wij zeer makkelijk toegang hebben tot alle schoolbesturen binnen het openbaar onderwijs.

Mevrouw **Overbeek**: Voorzitter. Ik heb geen cijfers paraat. Als ik kijk naar de leerlingaantallen dan maakt het algemeen bijzonder onderwijs ongeveer 10% deel uit van het geheel. Onze achterban bestaat uit ouderraden of medezeggenschapsraden die lid worden van de LOBO. Vervolgens kunnen dan alle ouders die aangesloten zijn bij die school van dat lidmaatschap profiteren.

De heer **Arslan**: Voorzitter. Wij zijn geen belangengroep. Wij zijn ingehuurd om onzichtbare groepen ouders in het onderwijs een plek te geven, dan wel te activeren of aan te spreken. Naar mijn mening doen wij dat heel goed. Maar als u mij vraagt of het gelukt is om die groep ouders van kinderen in Passend Onderwijs een gezicht te geven, ze te betrekken bij en zitting te laten hebben in allerlei infrastructures, zoals landelijke ouderorganisaties of sectorraden, moet ik eerlijk bekennen dat dit ons onvoldoende gelukt is de afgelopen jaren. Dat komt omdat de hoeveelheid werk dat wij moeten doen van voorschool tot het voortgezet onderwijs voor ons veel te veel is. Dat is dus een probleem.

De heer **Bosma** (PVV): Voorzitter. Ten slotte nog een vraag over de transparantie. In de Rugzakken-systematiek is een veel voorkomende klacht dat het geld er wel in gaat, maar vervolgens vervliegt. In de systematiek die voorgesteld wordt door de staatssecretaris is er sprake van een grotere transparantie. Daardoor weten wij, wanneer het wordt ingevoerd en het een paar jaar op de rails staat, waar het geld is gebleven. Weten wij dan dat het ook goed uitgegeven is?

Mevrouw **Barbosa-Biesbroeck**: Voorzitter. Het antwoord is nee. Ik zie nu niet in hoe het verantwoord zou worden. Wellicht kan dat nog komen, maar in deze brief is dat niet helder.

De heer **Van Katwijk**: Voorzitter. In de vorige ronde was er sprake van het oormerken of niet oormerken van die middelen. Ik denk dat oormerken op zich niet nodig is, maar er moet wel een goede afspraak gemaakt worden over de verantwoording van de gelden. Er is meer geld aanwezig dan de rijksoverheid beschikbaar stelt. Dat is ook zichtbaar bij de verevening van de gelden, waarbij het de vraag is waarom in bepaalde regio's meer Rugzakjes of zorggelden zijn aangevraagd dan in andere regio's. Als men kijkt naar welke gemeenten extra geld in het onderwijs pompen, dan wordt daarin een relatie duidelijk. Met name waar het gaat om gemeenten die extra zorggelden beschikbaar stellen, zie je dat het als het ware minder rood kleurt.

Als ik nog even over de verevening mag praten, want dat frappeerde mij toch wel. Meer Rugzakjes zijn aangevraagd in regio's waarin traditioneel kinderen wat langer in het basisonderwijs gehandhaafd blijven, omdat

speciale scholen op grotere afstand aanwezig zijn. Ik weet niet of dat een verklaring is, maar het viel mij wel op. Het moet volledig transparant zijn. Het kan niet zo zijn dat zorggelden op een bankrekening terecht komen. Het geld moet goed besteed worden en er moet een volledige verantwoording over afgelegd worden aan de medezeggenschapsraad met een zeker toezicht van de inspectie. Wij kunnen ons niet meer permitteren dat er ook maar één euro voor de zorg verspeeld wordt.

Voorzitter. Tot slot merk ik op dat ik de commissie een stuk heb uitgereikt met antwoorden op niet gestelde vragen.

De **voorzitter**: Wij zullen dat zeker lezen. Dank u wel voor die stukken. Wij zullen die meenemen bij onze overwegingen. Hartelijk dank dat u tijd vrijgemaakt hebt om ons dingen mee te geven die wij in onze heroverweging weer goed kunnen gebruiken. Wel thuis. Wij zien u ongetwijfeld in dit kader nog vaak terug.

Sluiting 13.07 uur

Gesprek met de heer N. Nieuwboer (Breed Experiment Eemland), mevrouw M. van Hees (Breed Experiment Almere), mevrouw Vollema (Breed Experiment Deventer) en de heer Van der Vegt (Breed Experiment Almere)

(aanvang 14.00 uur).

De **voorzitter**: Welkom allemaal bij de start van dit middagedeelte van onze tweede hoorzitting Passend Onderwijs. Ik heet u van harte welkom. Mijnheer Nieuwboer, u bent directeur van het REC 4-4 van het Gooi, Utrecht, West-Veluwe en lid van de stuurgroep van het regionaal experiment Eemland. Mevrouw Vollema, u bent algemeen directeur van Sine Limite, een samenwerkingsverband van alle basisscholen in Deventer en tien basisscholen in de regio. Klopt dat? Mevrouw Van Hees, ik weet niet precies wat uw functie is, maar u komt samen met de heer Van der Vegt. U vertegenwoordigt de Almeerse scholengroep, dus u gaat over het experiment Almere? Wij hopen dat de heer Van der Vegt zo komt, maar wij beginnen alvast.

Mijn collega's mevrouw Dezentjé en de heer Dibi zullen u vragen stellen. Eventueel zullen de andere collega's ook een vraag stellen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Mijn eerste vraag wil ik richten tot de heer Nieuwboer. In uw regio hebben alle betrokken besturen het plan van aanpak voor de regio Eemland geaccepteerd en ondertekend. Er is een bestuur Passend Onderwijs opgericht, waarin bestuurders van de partners zijn vertegenwoordigd en u bent al enige tijd bezig met een breed experiment en daarom voor ons een belangrijke bron van informatie. Wat zijn uw ervaringen zijn met Passend Onderwijs en wat is de rol van het experiment regio Eemland daarin?. Wat waren de grootste knelpunten?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Laat ik beginnen bij de besturen. Het is een forse klus geweest om met alle besturen tot een goedgekeurd plan van aanpak te komen. Dat heeft heel veel tijd en energie gekost. Eigenlijk was de werkvloer er al heel lang aan toe om dingen samen te doen. Er is een heel lange traditie van samenwerking in Eemland. De samenwerking op de praktijkvloer was geen zaak meer van overleg. Daar gebeurt al heel veel. Uiteindelijk moeten de besturen hun toestemming geven en dan begint een experiment pas echt. Dat was 1 januari 2009. In dat experiment zijn wij breed begonnen. Wij hebben gekozen voor budgetfinanciering. Dat ligt makkelijker in die regio, omdat men al heel samenwerkt en al heel lang bereid is om middelen te combineren en daarmee oplossingen te zoeken voor jongeren.

Onze grootste uitdaging op dit moment is hoe wij van alle basisscholen in het gebied de zorgprofielen krijgen. Wat wil men in het kader van zo'n zorgprofiel en wat is de toekomst van een school of bestuur? Hoe bereik je dat met elkaar? Wij bekijken op dit moment met de bovenschoolse directeuren wat er in het kader van scholing gedaan moet worden. Als men namelijk iets wil met Passend Onderwijs, zal er iets op de werkvloer gedaan moeten worden aan deskundigheidbevordering. Wij discussiëren nu over de vraag of dat al dan niet op wijkniveau moet gebeuren en doen dat niet met ieder individueel bestuur, maar door alle denominaties heen. Als men echt iets wil met Passend Onderwijs, moet men het in de breedte zien en het niet binnen een enkel bestuur moet entameren of binnen een paar scholen die ver van elkaar afliggen maar wel onder één bestuur vallen. Je moet het doen in de hele regio en daar zijn wijken uitstekend voor geschikt.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Kan de heer Nieuwboer nog even ingaan op de drie grootste knelpunten?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Het grootste knelpunt was de vraag hoe de totale beschikbare middelen gezamenlijk verantwoord kunnen worden. Wij hebben namelijk verschillende soorten zorggelden: de gelden voor Weer samen naar school, het samenwerkingsverband Voortgezet onderwijs en er zijn trajecten als Herstarten op de rails. Iedereen moet die middelen apart op eigen kaders verantwoorden. Als men de beslissing neemt dat ieder kind binnen een bepaald gebied binnen veertien dagen een zorgarrangement krijgt, moeten de middelen er zijn. Men moet kunnen verantwoorden wat men met die middelen doet en welke zorg daar tegenover staat. Als dat voor ieder vakje afzonderlijk moet gebeuren, is men meer bezig met de vakjes te vullen dan met zorg. Dat was een knelpunt. Voor ons was de oplossing om te kiezen voor een budget. Dat betekent namelijk dat wij dat budget ook als één partij moeten verantwoorden.

Een tweede knelpunt zat in de opdracht iedereen langzaam en heel gefaseerd mee te krijgen in dit traject. Er wordt vaak gevraagd wat de werkvloer hier nu van merkt. Op de ene plek merkt men er meer van dan op de andere. Bij de opstart van iets nieuws mag men niet verwachten dat iedereen onmiddellijk voor 100% op de hoogte is en al volledig een idee heeft hoe het er allemaal gaat uitzien. Dat is een gigantische klus. Het vergt jaren om iedereen mee te krijgen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ouders hebben in de regio één aanspreekpunt, zowel voor de aanvraag van een indicatie voor extra onderwijsondersteuning als voor jeugdzorg. In het plan van aanpak wordt gezegd dat zodra men in dat netwerk komt via de meest nabijde deur, de toegangsfasen gehad heeft. Wat daarna gebeurt, is backoffice en voor zover ouders daarin een rol hebben, worden zij begeleid. De beschikkingen zijn pas begin 2009 afgegeven. Is bovengenoemde aanpak al in uitvoering genomen? Zo ja, wat zijn de ervaringen? Is er sprake van één loket voor primair onderwijs en één voor voortgezet onderwijs?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. In het kader van de zorglijnen zijn wij er vanuit gegaan dat in het zorgtraject de eerste verantwoordelijkheid ligt binnen de eigen lijn, zo WSNS, voortgezet onderwijs of speciaal onderwijs. Wij spreken daar van bovenschoolse ZAT's. Als men er daar niet uitkomt, hebben wij nog het zorgplatform, waarin de jongere met zijn problematiek besproken wordt. Daar zitten alle partners aan tafel die in de regio bij jeugd betrokken zijn. Er wordt binnen tien werkdagen een oplossing gevonden voor een arrangement. Op provinciaal niveau bestaat er een loket: integraal indiceren. De opstart daarvan is gefinancierd door de provincie Utrecht en daar zitten de partners aan tafel die met jeugd te maken hebben. Dat is een telefonisch meldpunt, waarvan de mensen in provincie via flyers op de hoogte zijn gebracht. Als ouders het niet meer weten of als het om een zeer gecompliceerde zaak gaat, kan men zich daar melden. Er zit een zorgbegeleider die ervoor zorgt dat daar de casus wordt besproken. In het kader van dit loket komt men eens in de veertien dagen bij elkaar en worden er oplossingen gezocht. Een van de partners heeft dan de verantwoordelijkheid om in het traject de begeleider te blijven. Binnen Eemland zijn die twee zorglijnen in het experiment geïntegreerd en in de provincie Utrecht is het voor het totaal opgelost. Het zorgplatform in Eemland werkt al ongeveer drie jaar, dus al voordat het experiment begon. Het provinciale traject is in februari 2009 gestart.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. De heer Nieuwboer noemt terecht de ZAT's, maar op gemeentelijk niveau hebben wij natuurlijk ook nog de CJG's en op provinciaal niveau de jeugdzorg. Hoe ziet hij die versnippering?

De heer **Nieuwboer**: Het CJG in Amersfoort is ook een van de voorlopers geweest. Daarbij zijn alle partners aangesloten op basis van een convenant. Het Centrum voor Jeugd en Gezin fungeert als één groot loket waarachter alle betrokken partijen zitten. Als er vragen zijn die betrekking hebben op een van de betrokken partners, wordt de vraag daar neergelegd of de partners worden op het centrum uitgenodigd als het gaat om een gecompliceerde casus. Daaraan zit meteen de verwijfsindex vast die ingevoerd is in de regio. In de provincie is men ooit begonnen met Utrecht Jeugd Centraal. Daarin is het onderwijs voor het eerst ook een partner geworden. Er zit een onderwijslijn in, waarin deze zaken rond het Centrum voor Jeugd en Gezin en ZAT's nadrukkelijk op de agenda staan en waarin de provincie ondersteuning subsidieert voor o.a. andere de ontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin en de Verwijsindex. Samen met de partners wordt geprobeerd dezelfde lijn te vinden voor de hele provincie in het kader van de ZAT-ontwikkeling.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Mag ik concluderen dat het heel goed werkbaar is en dat een ouder voor zijn gevoel maar bij één loket komt? Wat er ook achter die melding van een ouder gebeurt en bij welke instantie dat ook is, het komt wel goed?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Het werkt heel goed. Ik heb daarover tot nu toe geen klachten gehoord. Mensen zijn over het algemeen erg tevreden dat zij niet steeds opnieuw overal naar toe hoeven te gaan. Dat ligt ook aan de partners. Zo is er vier jaar geleden al een convenant ondertekend tussen Cluster 4 en Bureau Jeugdzorg, waarin gezamenlijk opgetrokken wordt waar dat nodig is. Dat maakt het voor ouders veel gemakkelijker en is ook veel efficiënter voor de hulpverlening.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. In de aanpak van Passend Onderwijs van voor de zomer lag een zwaar accent op de inrichting van regionale netwerken, met één loket voor leerlingenzorg ten behoeve van zowel primair als voortgezet onderwijs. Wij hebben nu een koerswijziging gekregen van de staatssecretaris. Is er in Eemland iets veranderd?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. In Eemland is helemaal niets veranderd. Ik heb te maken met acht regionale netwerken. Ik was heel erg tevreden met het feit dat wij in al die netwerken met iedereen rond de tafel zitten. Ik moet nu helaas constateren dat in een aantal netwerken men terugtrekkende bewegingen maakt en mensen nadenken over de vraag of ze het misschien niet zelf moeten gaan doen. Misschien kijkt men daarbij toch weer meer naar het kleine beetje geld dat er in eerste instantie bijkomt. De vraag is dan eerder wat men met dat geld kan doen dan dat men de samenwerking zoekt. Uiteindelijk moeten wij het samen oplossen. Ik vraag mij daarom af, of al het voorwerk van de laatste twee jaar niet teniet wordt gedaan en wij toch weer convenanten met elkaar moeten afsluiten om alle jongeren zorg te kunnen bieden. Dat kost heel veel tijd en energie, terwijl wij dit proces in feite al achter de rug hebben.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Zegt de heer Nieuwboer dat de brief van de staatssecretaris met die koerswijziging er ook toe kan leiden dat er terugtrekkende bewegingen gemaakt worden en dat heel veel werk dan voor niets is geweest?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Dat is heel juist.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Wij krijgen ook positieve geluiden te horen van mensen. Zij zeggen dat de brief van de staatssecretaris een stap in de goede richting is. Hoe kan voorkomen worden dat alles wat al in gang is gezet, nu niet strandt?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Ik denk dat partners die al wat verder zijn in het traject die plannen al gemaakt hebben, zoals in het geval van de veldinitiatieven, en dat men het daar wel in stand houdt. Het gaat meer om de partijen die nog niet zover zijn gekomen en waarvan het onzeker is of ze daaraan wel zullen komen, omdat iedereen het toch weer zelf gaat doen. Ik kan niet zeggen of het beter is of minder goed is. Ik denk wel dat het heel veel extra energie gaat kosten en dat het voor veel mensen tot demotivatie leidt als ze ontdekken dat sommige partners zich terugtrekken.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Ik heb altijd begrepen dat Eemland een bijzondere positie inneemt, omdat het gelukt is tot een effectief samenwerkingsverband te komen. Ik kan mij voorstellen dat gedacht wordt dat de brief leidt tot terugtrekkende bewegingen, maar de brief is wel een tegemoetkoming aan al die plekken waar het veel moeizamer loopt.

De heer **Nieuwboer**: In Eemland is heel lang gewerkt om vanuit de mensen zelf tot een oplossing te komen, zonder dat daarbij sprake was van een dwang tot samenwerken. Dat heeft heel veel tijd en energie gekost en is bovendien heel langzaam gegaan. Ik zag in het netwerken de mogelijkheid om die samenwerking sneller te realiseren, omdat er ook een verplichting achter zat om met elkaar aan tafel te gaan zitten. Ik heb het gevoel dat die verplichting tot samenwerken nu losgelaten wordt en dat zou ik heel erg jammer vinden.

De **voorzitter**: In welke fase van Passend Onderwijs is men nu in Eemland? Men is daar de bestuurlijke drukte een beetje voorbij en nu moeten de mooie plannen ook op de werkvloer landen. Kan de heer Nieuwboer vertellen hoe hij wat dat betreft gevaren is en waar hij nu zit in dat traject?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Wij zijn begonnen met zorgprofielen voor de scholen. In de brief kwam tot uiting dat men dat nu voor alle scholen in Nederland wil. Ik denk dat daar de basis ligt om te kunnen aangeven waartoe een school in staat is bij het opvangen van jongeren en de aard van hun problematiek. Dat is niet alleen in het basisonderwijs gebeurd. In het voortgezet onderwijs, met name binnen de LWO-sector, zijn wij drie jaar geleden ook zo'n traject gestart. Daarvan ziet men nu de resultaten. Wij zitten nu in de fase dat men op de werkvloer weet wat wel en niet kan en waar steun nodig is om meer te kunnen dan nu mogelijk is.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Pleit de heer Nieuwboer voor een specialistisch aanbod per school? Of zegt hij dat een school altijd een breed aanbod moet kunnen bieden?

De heer **Nieuwboer**: Persoonlijk vind ik dat een school een breed aanbod moet kunnen bieden. Daarnaast zijn er ook scholen die zich specialistisch moeten kunnen bezighouden. Passend Onderwijs zou moeten betekenen dat ieder kind binnen zijn eigen wijk opgevangen kan worden. Natuurlijk zullen kinderen daarnaast nog naar speciale scholen gestuurd moeten kunnen worden. Het speciaal onderwijs zal ongetwijfeld nodig blijven, maar waar mogelijk moet de problematiek van het kind in de eigen wijk opgelost worden.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Is er in de regio Eemland sprake van een dekkend onderwijscontinuüm? En waarop baseert de heer Nieuwboer zijn oordeel?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Ik denk dat er een dekkend onderwijscontinuüm bestaat. In Eemland zijn niet of nauwelijks thuiszitters. Als iemand bij Leerplicht wordt gemeld, wordt hij ook bij het zorgplatform Passend Onderwijs gemeld en daar zit Leerplicht ook aan tafel. Daarom kan gezegd worden dat iedereen een onderwijsaanbod krijgt. Dat is het onderwijscontinuüm waarover wij het hier hebben.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Hanteert de heer Nieuwboer een getalsmatig criterium voor de dekkendheid van het onderwijscontinuüm?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Het enige criterium dat wij hanteren is het uitgangspunt dat ieder kind en iedere jongere recht heeft op een onderwijsaanbod en wel binnen tien dagen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Het regionaal netwerk Deventer en omstreken is een van de kopoperregio's die een experiment aanvragen op basis van de Experimentenwet Onderwijs. Dit regionaal netwerk is een relatief klein netwerk, waarin één samenwerkingsverband WSNS participeert en één school voor voortgezet onderwijs. Kan mevrouw Vollema iets vertellen over de samenwerking in haar regio, met name over de samenwerking met rec 3 en 4. Kan zij aangeven wat de heroverwegingsplannen van de staatssecretaris betekenen voor de status van het experiment?

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Om met het laatste te beginnen. Die plannen hebben geen gevolgen voor ons experiment. Het enige is dat wij de beschikking door die nieuwe brief nog op zich laat wachten. Dat betekent voor ons een vertraging. Dat betreuren wij. Wij hopen dat wij snel ook formeel kunnen beginnen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Wat gaat er dan nu in Deventer mis?

Mevrouw **Vollema**: Er gaan geen dingen mis, maar wij merken dat de ambtenaren het lastig vinden om nu de beschikking af te geven vanwege een aantal onduidelijkheden rondom de financiering. Wij vragen een budgetfinanciering om alle zorgbudgetten te kunnen dekken, zodat er vanuit één budget middelen kunnen worden toegekend en verantwoord.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Zijn er ook gevolgen voor de vorming van de regionale netwerken?

Mevrouw **Vollema**: Nee, voorzitter. Het gaat bij ons om een klein overzichtelijk regionaal verband. Daardoor hebben wij ook nauwelijks bestuurlijk gedoe gehad. Het was allemaal vrij snel geregeld. Het nadeel waren de gescheiden trajecten. Wij wilden die graag bijeengebracht zien. Een paar jaar geleden zijn wij begonnen het rec 3 en 4 op te nemen in de structuur van ons samenwerkingsverband. Op bestuurlijk niveau zijn cluster 3 en cluster 4 overal onderdeel van geworden. Daardoor kan tot beleidvorming gekomen worden en kan men elkaar daarop ook aanspreken. Dat loopt heel erg goed en dat pleit er temeer voor om met dat experiment te beginnen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Heeft Deventer op dit moment twee onderwijsloketten, één voor het primair onderwijs en één voor het voortgezet onderwijs? Kan mevrouw Vollema aangeven wat de voor- en nadelen zijn van de scheiding tussen die twee loketten?

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Het nadeel is dat ouders te maken hebben met twee verschillende telefoonnummers. Wij denken zelf dat het onderscheid in de praktijk niet tot problemen leidt. Een nadeel van het opheffen van de scheiding zou kunnen zijn dat degene die achter het loket zit wel een heel breed overzicht moet hebben van alle zorg- en hulpverleningsmogelijkheden. Dat is bijna niet te doen. Het po-loket wordt ook opengesteld voor de voorschoolse periode. Het vo-loket wordt opengesteld voor het roc of de hbo-periode. Op die manier breiden wij het dan uit.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Bestaat er in Deventer een redelijk dekkend aanbod aan zorgleerlingen en geldt het criterium, zoals beschreven in het IVA-rapport «Koplopers» nog steeds, dat 80% van de leerlingen in uw regio standaardzorg ontvangt in de groep of klas?

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Wij denken dat wij een aardig dekkend zorgcontinuüm hebben. Wij constateren wel dat voor cluster 2 kinderen het samenwerkingsverband uit moeten reizen. Daarom zijn ook gesprekken gestart om het cluster 2-onderwijs binnen ons verband te krijgen. Het is de bedoeling dat het over een jaar gerealiseerd is. De 80%, 15% en 5%, gebruiken wij voor het beschrijven van de zorgprofielen. Wij willen voorkomen dat scholen zich gaan onderscheiden naar bepaalde groepen zorgleerlingen. Wij willen dat een school een breed aanbod heeft voor de kinderen die uit de wijk komen. Wij streven ernaar dat binnen een basisschool voor 95% van de kinderen een goed onderwijsaanbod bestaat. Voor de overige 5% hebben wij de scholen uit een wijk bij elkaar gezet om gezamenlijk te formuleren wat zij nodig hebben voor die 5% en wat zij gezamenlijk willen vormgeven. Dat gezamenlijk vormgeven zou men kunnen zien als tussenvormen van speciale zorg tussen baso en so. Groepen scholen hebben uitspraken gedaan over behoeften die per wijk verschillen, wat met name gebeurd is vanuit het perspectief van de leerkrachten.

Die 80% en 15% gebruiken wij om de school een kader te geven voor de 95% waarvoor de school verantwoordelijk is en waarop de leerkrachten zich zouden moeten richten. De afgelopen jaren is te veel tijd van de leerkrachten aan die 5% besteed ten koste van die 95%.

Voor die tussenvormen hebben wij Rugzakken gebundeld. Er zijn nu leerkrachten vanuit het speciaal onderwijs en het sbo werkzaam op clusterscholen en daar met kinderen of in de klas of buiten de klas werken, maar in ieder geval binnen de school. Er is ook steeds een periode aan verbonden, zodat de speciale aandacht niet oneindig wordt gegeven. Er wordt geëvalueerd of de reguliere leerkracht weer alleen verder kan met dit kind zonder de steun van de speciale leerkracht. Wij proberen een omslag te maken van het denken vanuit de indicatiestelling naar de vraag wat de leerkracht nodig heeft en wat goed is voor het kind. De uitdaging bij dit experiment is om tot onze eigen indicatiestelling te komen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Is dat ook uit het leerkrachtenplatform gekomen, dat in 2008 is opgericht voor het primair onderwijs met een klankbord- en adviesfunctie? Wat zijn de ervaringen hiermee en denkt mevrouw Vollema dat de betrokkenheid en medezeggenschap van ouders en leraren daardoor is verbeterd?

Mevrouw **Vollema**: Ja, voorzitter, in het ouderplatform en het leerkrachtenplatform is het in het eerste half jaar een zoeken geweest naar de eigen positie. Wij zijn nu bijna twee jaar bezig en er ontstaat steeds meer tevredenheid en elan in deze beide platforms. Zij willen graag vanaf het begin van het traject betrokken zijn. Zij zijn klankbordgroep voor het beleid. Zij bezoeken pilots en houden rondetafelgesprekken met leerkrachten of

ouders. Zij werken mee aan evaluaties van allerlei trajecten. Beide groepen zijn erg enthousiast bezig.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Ouders voelen zich vaak niet goed gehoord en organisaties pleiten voor een soort themaraad Passend Onderwijs. Denkt mevrouw Vollema vanuit haar ervaring met het experiment, dat zo'n themaraad de positie van ouders zal versterken en dat nodig is?

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Als ik het goed begrijp heeft een themaraad op het niveau van het samenwerkingsverband instemming bij bepaalde thema's?

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Er waren twee voorstellen: een themaraad en een bestuurlijke tegenkracht à la een PO-, VO-raad, maar dan voor ouders. Die twee suggesties zijn gedaan uit angst dat ouders anders toch een beetje ondergeschoven raken.

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Het ouderplatform geeft aan dat men het erg belangrijk vindt dat op die manier de leerkracht en de ouder van een individuele school kunnen meedenken en ook mee beslissen, zoals dat ook het geval is bij een zorgplanprocedure die op schoolniveau wordt besproken en aan de GMR wordt voorgelegd ter instemming. Het ouderplatform zegt heel nadrukkelijk dat op samenwerkingsniveau geen raad ingesteld moet worden, omdat de ouders bang zijn dat die te ver van het primaire proces komt te staan. Zij pleiten voor een ouderplatform dat de eerste vier of vijf jaar meedoet aan de vorming van het Passend Onderwijs.

De **voorzitter**: Dat is best cruciaal, want u neemt nu binnen uw samenwerkingsverband belangrijke beslissingen die op schoolniveau allemaal moeten gaan landen en vorm moeten krijgen. Ik begrijp heel goed de wens van de ouders om dat dichtbij de schoolpraktijk te laten gebeuren, omdat ze daar de meeste feeling mee hebben. Maar er worden wel cruciale beslissingen genomen. Daarom kan ik mij voorstellen dat ouders ergens boven in die boom gepositioneerd willen worden om ook een stem te kunnen hebben waar het geld verdeeld wordt. Gaat u zoiets nog organiseren, of hebben de ouders daaraan geen behoefte?

Mevrouw **Vollema**: Nee, voorzitter, daar heeft men geen behoefte aan omdat het zorgplan op samenwerkingsniveau ligt en daarin zitten ook de beslissingen over de budgetten en het uitgevoerde beleid. De organisatie wordt nu als voldoende ervaren.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. De ouders zijn heel erg bang dat bepaalde scholen meer geld binnen zullen halen dan andere scholen en dat daardoor een soort willekeur ontstaat afhankelijk van de vraag hoe goed een bestuur geld kan binnenpraten in dat samenwerkingsverband. Deelt mevrouw Vollema die angst van de ouders?

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Ik kan mij voorstellen dat die angst er is, zeker in samenwerkingsverbanden waar de gezamenlijkheid rondom de zorgleerling op bestuurlijk en schoolniveau minder goed is vormgegeven.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Kan dat ondervangen worden?

Mevrouw **Vollema**: Dat kan ondervangen worden door in het referentiekader duidelijk criteria vast te leggen over hoe de middelen worden

verdeeld. Dat zouden wij de komende twee jaar graag meenemen in het experiment. Het invoeringstraject van de ZAT's is een mooi voorbeeld. Daarin is een aantal modellen ontwikkeld met kwaliteitseisen waaraan een ZAT moet voldoen. In het land neemt men een van die modellen plus de kwaliteitscriteria over. Dat is een mooi voorbeeld hoe je kunt omgaan met die referentiekaders.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Wij komen nu op een cruciaal punt in het plan: de referentiekaders. Hoe zou naar uw idee in dat referentiekader de participatie van ouders geregeld moeten worden? Wat moet er wel of niet in dat referentiekader vastgelegd worden wil het een werkbaar succes worden?

Mevrouw **Vollema**: Allereerst moeten wij ervoor oppassen dat het niet één landelijk referentiekader gaat worden, want dan gaan wij weer hetzelfde doen als bij de landelijke indicatiestelling is geprobeerd. Wij hebben geleerd dat dit niet werkt. Er zijn voldoende veldinitiatieven waarin bepaalde opdrachten verder uitgewerkt kunnen worden. Daarbij zouden vanaf het begin ouders, maar ook leerkrachten, nauw betrokken moeten worden. Dan komt men tot een veel meer gedragen model. Het mooie idee van Passend Onderwijs was dat het vanuit het veld moest komen. Dit is een kans om juist dat veld opdrachten te geven. Hier ligt een opdracht voor de Tweede Kamer om over twee of drie jaar te toetsen of het allemaal goed is gegaan en dat alle partijen – ouders, leerkrachten en besturen – hiervoor een goede invulling hebben kunnen vinden. Als dat niet het geval blijkt te zijn, kan de Tweede Kamer alsnog beslissen tot een landelijk referentiekader.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Dan nu over van Deventer naar Almere. Mijnheer Van der Vegt, u vertegenwoordigt het beroemde experiment in Almere «Gewoon Anders». Alle schoolbesturen in Almere voor primair en voortgezet onderwijs en het mbo nemen hieraan deel. Heeft de heroverwegingsbrief van staatssecretaris Dijkema gevolgen gehad voor de regio Almere?

De heer **Van der Vegt**: Nauwelijks voorzitter. Dat heeft te maken met het feit dat wij al lang een experiment waren in Almere. Het heeft ook veel te maken met het feit dat wij scholen voor speciaal onderwijs nooit hebben mogen stichten. Verder is ondersteuning het uitgangspunt van de samenwerkingverbanden. Wij hadden wij de meeste discussie met rec 4, maar die discussie gaat nu de goede kant op en daardoor kunnen wij nog sneller stappen gaan zetten om het zelf te doen in Almere. Het heeft ook iets te maken met de geografische schaal. Als stad van bijna 200 000 inwoners kan het op stedelijk niveau met relatief weinig partners vrij snel geregeld worden.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. In het onderzoeksrapport van IVA wordt gesteld dat voor 95% van de leerlingen sprake is van een dekkend onderwijscontinuüm. Kan de heer Van der Vegt hierover iets meer vertellen? Denkt hij dat het werken met zorgprofielen een dekkend net van voorzieningen zal creëren, zoals de staatssecretaris in haar heroverwegingsbrief schrijft?

De heer **Van der Vegt**: Voorzitter. Sinds wij 10 augustus 2009 een schoolbestuur voor een cluster 3/4 hebben, waaronder een aantal voorzieningen hangt, hebben wij in Almere een redelijk goed dekkend netwerk op iedere vraag.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Mevrouw Van Hees zou iets kunnen vertellen over de scholen en de zorgprofielen. Specialiseren scholen zich

of bieden ze een breed aanbod aan en hoe gaat het met de zorg dat elk kind een passende plek krijgt?

Mevrouw **Van Hees**: Voorzitter. Met de modellen van «Gewoon Anders» hebben scholen zich al aardig kunnen profileren, zoals bijvoorbeeld een school met ESM-groepen, een school voor spraak- en taalmoeilijkheden of een school met een ZML-groep. Er is in het verleden te weinig een link gelegd tussen wat de school als school te bieden heeft, inclusief de kwaliteit van het onderwijs, en de groep die daar vanaf het begin eigenlijk een beetje tegenaan geplakt werd. Wij kijken hoe het meer één geheel kan worden, zodat brede zorg geboden kan worden. De toekomstige lijn is dat iedere school brede zorg biedt, maar ook een kans moet bieden voor profilering op een bepaalde stoornis of handicap die niet stadsbreed aanwezig kan zijn. Het kan dus beide zijn.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Heeft die specialisatie op de scholen ook invloed op het stemmen door ouders met de voeten? Wanneer een school zich specialiseert, ziet men dan dat ouders plotseling naar een andere school gaan of juist meer naar die school toekomen?

Mevrouw **Van Hees**: Nee, voorzitter, niet in die zin. Juist omdat de separate so-voorzieningen er niet waren, is ouders wel de mogelijkheid geboden om hun kind onderwijs te laten volgen in een andere wijk waar dat specialisme wel aanwezig was. Er zijn geen voorbeelden van ouders die om die reden wegtrekken van de school. Het wordt door ouders juist als enorm waardevol gezien voor de school en hun eigen kinderen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Mevrouw Van Hees zegt dat er nooit sprake was van speciaal onderwijs in de regio Almere. Is er behoefte aan speciaal onderwijs, of hebben ouders veel liever regulier onderwijs met bepaalde voorzieningen?

Mevrouw **Van Hees**: Voorzitter. In de afgelopen twaalf jaar is het de stichting Gewoon Anders gebleken dat zo'n stad niet zonder separate voorzieningen kan, want 20% van de kinderen met een indicatie ging met busjes naar andere plaatsen. Dat waren eigenlijk illegale vestigingen in Almere. Nu de nieuwe stichting er is, blijkt meteen dat er slagvaardiger gehandeld kan worden bij vragen van ouders. Er wordt dus minder heen en weer geschoven met kinderen.

De heer **Van der Vegt**: Voorzitter. Kijkend naar de verhoudingen, kan vastgesteld worden dat het in heel Almere ging om 1000 kinderen die in verschillende modellen zaten, bijvoorbeeld in een aan een school gekoppelde groep. Er was een groep van 200 leerlingen. De conclusie was dat zo'n groep eigenlijk een aparte so-voorziening vormde. In alle eerlijkheid moet gesteld worden dat die 200 kinderen het beste opgevangen worden in aparte voorzieningen. Die groep wordt nog vergroot door leerlingen «uit het oude land», die nu over de brug weer terugkomen.

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Vegt, welke voorzieningen hebt u in Almere gecreëerd voor die 200 leerlingen?

De heer **Van der Vegt**: Voorzitter. Wij hadden, zoals gezegd, een aantal illegale vestigingen van een school voor cluster 3/4. Zij zijn formeel in Hilversum en Huizen gevestigd en hebben een nevenvestiging in Almere. Die zijn in de stichting Gewoon Anders opgegaan en vormen samen één bestuur. Men wilde als één schoolbestuur verder waar alle voorzieningen zijn ondergebracht, met als filosofie dat bij nieuwe vragen in de sfeer van cluster 3/4, gezamenlijk bepaald wordt wat daarop het beste antwoord is.

Dat hoeft niet per se een gebouw van bakstenen te zijn, het kan ook op een andere manier.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Dan nu over naar docenten en ouders. Vanuit het principe van vraagsturing is in uw regio voor docenten een adviesgroep opgericht en voor ouders een oudergroep, zodat ouders ook betrokken kunnen zijn bij beslissingen over onderwijs en zorg. Kan mevrouw Van Hees iets meer vertellen over de actieve betrokkenheid van ouders en leerkrachten in de eerste fase van planontwikkeling?

Mevrouw **Van Hees**: Voorzitter. Wij hebben dat inderdaad vanaf het begin gedaan en wel allereerst voor ouders. Wij hebben een oudergroep van zes mensen samengesteld op basis van de kennis die wij hadden van actieve ouders uit verschillende sectoren in Almere. Hun is gevraagd na te denken over de vraag wat de betrokkenheid van ouders zou moeten zijn bij dit proces. Een tweede vraag was hoe op termijn, als Passend Onderwijs is ingevoerd, de medezeggenschap van ouders geregeld moet zijn. Die groep heeft een plan van aanpak opgesteld.

Het was wel een heel kwetsbaar proces. Wij hebben onze nek uitgestoken door die oudergroep vanaf de beginfase te organiseren, want zonder enig kader van bestuurlijke afspraken of landelijke richtlijnen, blijkt dit een heel kwetsbaar proces te zijn.

Wij hebben nu een doorstart gemaakt met de aanstelling het aanstellen van een projectleider ouderparticipatie. Die persoon maakt niet zo zeer deel uit van de structuur van het programmamanagement, maar functioneert tussen een oudergroep en de programmastructuur van het onderwijs; dit in de hoop dat daarmee opnieuw een oudergroep kan worden ingericht, die nog steeds over diezelfde vragen gaat nadenken en met voorstellen komt. Dat is moeilijk, want je wilt het niet beïnvloeden. Het gaat tenslotte om het organiseren van counter vailing power.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Hoe ziet mevrouw Van Hees dat in de vervolgfase? Er komt nu een aantal belangrijke zaken op de agenda. Hoe betreft men de ouders daarbij?

Mevrouw **Van Hees**: Voorzitter. Het zal vooral de rol zijn van de projectleider om daarin ook de oudergroep te positioneren met eigen contacten naar landelijke organisaties, belangenverenigingen en dergelijke. Men zal dus zelf met voorstellen moeten komen naar het bestuurlijke traject rond Passend Onderwijs en het programmamanagement.

De heer **Van der Vegt**: Voorzitter. Mag ik nog wat aanvullen op het punt van de leerkrachten? Wij hebben helaas nogal wat zwakke en zeer zwakke scholen in Almere. Daarom komt het in de praktijk neer op de leerkracht in de klas die het al dan niet weet waar te maken. Hoe handelingsbekwaam is die leerkracht en wat kan hij doen? In die zin juich ik de switch in de beleidsbrief toe, want de keus wordt nadrukkelijk bij het samenwerkingsverband en het regulier onderwijs gelegd. Ik vind de afbouw van de schoolbegeleidingsdiensten destijds een goed voorbeeld van zo'n ontwikkeling. Die verantwoordelijkheden zijn toen ook bij de scholen komen te liggen.

Ik moet er wel op wijzen dat het beleid in het klaslokaal wel bij elkaar komt! Daarmee worstel ik nog wel eens. De afschaffing van de groeiregeling kostte ons als bestuur 1,2 mln. Het veranderen van de gewichtenregeling kostte ons 1,8 mln. Als ik dat omsla op het niveau van het schoolbestuur, heb ik in het schooljaar 2010–2011 vijftig leerkrachten minder te benoemen op mijn basisscholen. Voor de 52 basisscholen is mijn boodschap daardoor een dubbele. Ik moet dan namelijk zeggen dat men gemiddeld één leerkracht minder krijgt, maar tegelijk vragen om bijvoorbeeld in het kader van Passend Onderwijs bepaalde taken uit te voeren.

De meeste geluiden van groepen docenten en directeuren betreffen dan ook de zorg over de vraag hoe het qua formatie te kunnen klaarspelen. Dat betreft niet specifiek de beleidsbrief Passend Onderwijs, maar de cumulatie van beleidsmaatregelen die bij elkaar komen in de klas. De docenten en directeuren vragen ook wat het belangrijkste is, of ervoor te zorgen dat de school binnen twee jaar geen zwakke school meer is, of zich meer toe te leggen op het zorgprofiel. Natuurlijk is mijn antwoord dan, net zoals dat van u, dat het allebei moet gebeuren, dat het te combineren moet zijn, maar in mijn hart weet ik dat als ik moet kiezen, ik ervoor zou kiezen om over twee jaar geen zwakke school meer te zijn. Wij zien nu in Almere voor het eerst dat wij waar wij in de samenwerkingsverbanden van 6% deelname van leerlingen SBAO gedaald zijn naar 2,3%, nu ineens weer stijgen naar 2,6% à 2,7%. Ik verklaar dat voor een deel door het beleid dat op de werkvloer bij elkaar komt. Zij zullen het niet zo hard zeggen, maar om pragmatische redenen kiezen zij voor een wat strengere selectie aan de poort.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Ik heb meteen een vervolgvraag voor de heer Van der Vegt. De AOB was hier vanochtend en legde het probleem van de zeer zwakke school ook op tafel: of het als een zeer zwakke school bezig is met een verbetertraject, wel zo verantwoord is om de invoering van Passend Onderwijs daarbovenop te leggen. De heer Van der Vegt legt hier ook een probleem op tafel, maar hij geeft niet precies aan waar hij de keuze dan zou maken.

De heer **Van der Vegt**: Voorzitter. Ik zou onze zeer zwakke scholen verbieden om bijvoorbeeld met groepen in school te beginnen. De primaire zorg moet zijn het onderwijs op orde te krijgen. Pas als gebleken is dat de school dat goed kan, mag men iets gaan betekenen voor deze groepen kinderen. Het blijkt dat dit ook tot de gemeenten nog moet doordringen. Tijdens de politieke markt in Almere hebben wij twee avonden doorgebracht met een discussie over het feit dat in de onderwijshuisvestingsverordening een criterium staat dat groepen zwakke leerlingen alleen gevormd mogen worden op scholen waar sprake is van leegstand. Dat is een volstrekt paradoxaal beleid, want die groepen zouden alleen gevormd ogen worden als er sprake is van een goede school is! Het zit dus nog niet tussen de oren.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Die opmerking is genoteerd.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Dat is inderdaad een interessante opmerking. Wat is in het brede experiment de kritische succesfactor voor de invoering? Wat is het belangrijkste om goed geregeld te hebben voordat Passend Onderwijs succesvol kan worden ingevoerd? Mevrouw Vollema, kunt u daarop reageren?

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Er moet een kwalitatief goede zorgstructuur zijn binnen de scholen en bovenschools moet er één doorlopende onderwijszorgroute zijn. Het is erg belangrijk dat dit goed in de steigers staat.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Wat bedoelt mevrouw Vollema met een doorlopende zorgroute?

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Daar bedoel ik mee dat er een navolgend aantal stappen te zetten is om een kind het juiste onderwijszorgarrangement te bieden. Dat moet na elkaar komen en goed op elkaar afgestemd zijn, zonder lange wachttijden.

De **voorzitter**: In Deventer was het bestuurlijk vrij simpel, terwijl het in andere samenwerkingsverbanden, netwerken of regio's bestuurlijk veel lastiger is. Misschien moet ik daarom de vraag stellen aan degenen bij wie het allemaal wat complexer lag. Hoe hebt u al die besturen bij u aan tafel gekregen? Wat hebt u daarbij moeten overwinnen?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Daar kan ik met 52 besturen in Eemland wel iets op zeggen. De succesfactor is de onderlinge samenwerking geweest tussen de samenwerkingsverbanden van het voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs. De mensen konden elkaar op dat niveau heel goed vinden. Vanuit die situatie zijn de besturen aangesproken. Om een plan te presenteren moet het breed worden neergelegd en dat hebben wij ook gedaan in een aantal werkconferenties. De werkconferentie met de besturen riep inderdaad de nodige problemen op. Uiteindelijk ging het daarbij om niets anders dan de mogelijkheid veranderingen aan te kunnen brengen en de vraag wat de zeggenschap van het bestuur bleef. Wij zijn daarbij aardig geholpen door iemand van buitenaf, die de move wist te maken en stelde voor een «allonge» te maken waarbij de besturen het recht krijgen om nog extra dingen in te voeren. Er zijn geen nieuwe dingen ingevoerd. Het plan is doorgegaan en iedereen heeft het getekend. Het gaat erom dat de mensen op de werkvloer het met elkaar eens zijn.

De **voorzitter**: U bent dus eerst bestuurlijk bezig gegaan voordat de werkvloer erbij kwam. U zegt dat als de werkvloer het wil, de besturen wel overstag gaan. Wij hebben vaak gezien dat het andersom is.

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Wij zijn niet meteen met besturen begonnen. Wij zijn begonnen met de mensen die iedere dag bezig zijn om jongeren onder te brengen en ervoor te zorgen dat zij een goede plek krijgen. Natuurlijk zijn die mensen verantwoording verschuldigd aan hun eigen besturen. Zij kunnen hun waarom zij het op deze wijze hebben gedaan. Succes hangt af van de kwaliteit van het signaleren en van het handelingsgericht werken. Dat zijn de eerste vereisten die men voor elkaar moet krijgen en die breed getraind moeten worden om van daaruit de volgende stap te kunnen maken. Dat zijn de dingen waarover wij het hebben. Er zijn projecten waarin mensen deskundig gemaakt worden en leren om anders te kijken naar kinderen om vervolgens met elkaar tot oplossingen te komen.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Ik vroeg mij af of Almere nog een kritische succesfactor heeft.

De heer **Van der Vegt**: Voorzitter. Voor mij zit het meest kritische punt in de beleidsbrief die stelt dat er een zorgplicht is. Daardoor worden besturen tot elkaar veroordeeld. Vervolgens moet het geld heel transparant bij de samenwerkingsverbanden terechtkomen, zodat ook het regulier onderwijs ziet waaraan het besteed wordt en welke criteria daarbij gehanteerd worden.

De combinatie van die twee punten vormt geen garantie voor succes, maar het zijn wel de twee belangrijkste factoren. Dat lukt ook. Ik denk dat wij daar een voorbeeld van zijn. In de stichting Gewoon Anders moesten wij destijds wel als teambestuur participeren, omdat er geen so was. Natuurlijk probeert iemand zich wel eens terug te trekken, maar dat is dan niet zo'n ramp. Dan wordt het door anderen overgenomen. Ik vind het in de brief een gemiste kans om een deel van de rec-middelen bij de rec's te laten. Ik vind dat een halfslachtige oplossing. Men zou consequent moeten zijn. De expertise zal wellicht even dalen, maar komt daarna terug. Op deze manier heeft men meer succes op de lange termijn.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Ik heb niemand horen zeggen dat de leraar de kritische succesfactor is. Vindt men dat vanzelfsprekend of vindt men dat niet?

De heer **Van der Vegt**: Voorzitter. Ik denk dat daar de meest kritische succesfactor ligt.

De **voorzitter**: Ik heb nog een vraag over de keuzevrijheid van ouders. Mevrouw Vollema sprak zojuist over 80%, 15 en 5%. Daarmee heeft zij bepaalde groepen een beetje gedefinieerd. Voor die laatste 5% is speciaal onderwijs waarschijnlijk de meest aangewezen weg. Als wij aan het begin van de basisschool al weten dat een kind autistisch is en dus speciale zorg nodig heeft, heb ik dan nog een vrije keus wegens dat brede aanbod van al die scholen? Hoe wordt met de keuzevrijheid van ouders om gegaan? Kan men dat binnen het samenwerkingsverband waarmaken?

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Ik denk dat wij juist hieraan tegemoet komen, omdat iedere ouder zelf kan kiezen vanuit een geloofsovertuiging, omdat wij in elke wijk van Deventer verschillende richtingen hebben. Doordat de scholen met elkaar samenwerken, maakt het niet uit of de ouder naar de openbare school of naar de PC-school in die wijk gaat, omdat deze scholen voor dit specifieke kind een samenwerkingverband hebben.

De **voorzitter**: Voorzitter. Ik bedoel mijn vraag niet zo zeer denominatief. Het gaat mij met name om de vrijheid van ouders waar het het type onderwijs betreft.

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Wij kunnen die keuzevrijheid garanderen, omdat in de toekenning van speciaal onderwijs eerst overtuigend duidelijk gemaakt moet zijn dat een kind echt niet thuishoort in het basisonderwijs. Dat is een traject dat je samen met de ouders aflegt.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Als zo'n ouder in het voorbeeld van mevrouw Kraneveldt zijn kind nu meteen naar het speciaal onderwijs zou willen doen in Deventer?

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Wij vinden wat ouders willen heel belangrijk. Het welslagen van een kind op de school hangt voor een groot deel af van de vraag of de ouders erachter staan en dus vertrouwen hebben in de plek op de school. Als ouders heel graag speciaal onderwijs willen en het blijkt te kloppen met de criteria, kan het kind rechtstreeks naar het speciaal onderwijs.

De **voorzitter**: Ik geef u allen nog één minuut de gelegenheid om ons nog een prangende suggestie, een waarschuwing of een tip mee te geven. Wat moeten wij de komende tijd als Tweede Kamerleden wel of niet doen met betrekking tot Passend Onderwijs?

De heer **Nieuwboer**: Voorzitter. Wat er ook aan nieuw beleid van start gaat, er moet niet begonnen worden met allerlei onderzoek ter evaluatie van de vraag of iets wel of niet lukt. Dat hebben wij met de experimenten van voor 2009 meegemaakt. Wij waren nog niet gestart, maar wij hadden wel al vijf onderzoeksbureaus namens de ECPO binnen gehad en daaruit hebben zij mooie conclusies getrokken. Ik hoop niet dat het weer gebeurt.

Mevrouw **Vollema**: Voorzitter. Passend Onderwijs is niet alleen voor die 5% is, maar ook voor de andere 95%. Ik vind dat de discussie zich steeds te veel richt op zorgleerlingen. Het Passend Onderwijs is voor alle kinderen die recht hebben op goed onderwijs.

Mevrouw **Van Hees**: Voorzitter. Wat de staatssecretaris nu heeft gedaan met haar brief, is een reactie op de bestuurlijke drukte die is ontstaan. Enerzijds is die bestuurlijke drukte nodig om vanuit het veld iets op gang te krijgen. Ik ben het er mee eens dat dit proces hiermee wellicht vroegtijdig wordt gestopt. Anderzijds moet men ervoor waken dat er geen landelijke kaders meer ontwikkeld worden waarvan wij over een paar jaar zeggen dat het allemaal is opgelegd, want dan trappen wij in een valkuil.

De heer **Van der Vegt**: Voorzitter, ik heb drie punten: Allereerst, stuur eenduidig. Als je de verantwoordelijkheid aan besturen en leerkrachten geeft, houd het daar dan ook bij. Het tweede punt is dat je leerkrachten de tijd moet geven. Het gaat om lange leerprocessen, niet om het uitdeuken van een auto. Ten derde, maak haast met de verevening! Als wij voor ons cluster 3/4 gefixeerd worden op de datum van de budgetfinanciering, 1 oktober 2008, hebben wij nul leerlingen, omdat wij toen nog niet bestonden.

De **voorzitter**: Ik dank u allen voor uw komst naar deze enquêtezaal. U hebt ons veel stof tot nadenken gegeven. Dank dat u daarvoor tijd hebt willen vrijmaken en dat u soms van ver bent gekomen. Wij hopen ons voordeel te doen met alles wat u hebt ingebracht. Dank u wel.

Einde 15.00 uur.

Vijfde gesprek met de heer E. Habets (Veldinitiatief Arnhem), de heer F. de Wit (Veldinitiatief Leiden), de heer G. van Leeuwen (Reformatorisch netwerk), de heer H. Keesenberg (Landelijk coördinator Passend Onderwijs) en de heer H. Nijhuis (Veldinitiatief Twente).

Aanvang 15.05 uur.

De **voorzitter**: Wij hebben vijf heren aan tafel; veel mensen, die allemaal het nodige willen zeggen. Wij gaan snel beginnen. Welkom aan u allen. Fijn dat u met ons uw expertise op het gebied van Passend Onderwijs wilt delen in deze hoorzitting. U hebt allemaal het doel van deze hoorzitting kunnen lezen. Wij hopen met uw kennis en ervaring ons voordeel te kunnen doen. Wij willen u een aantal vragen stellen. Daarvoor geef ik het woord aan mevrouw Smits.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Mijnheer Keesenberg, uit het jongste nummer van het tijdschrift Plein over de heroverweging van het Passend Onderwijs blijkt dat u vraagtekens zet bij de vraag, of de heroverweging op deze manier leidt tot het beter bereiken van ouders en leerkrachten. U stelt in het artikel: «Als ik naar de samenwerkingsverbanden Weer Samen Naar School en het voortgezet onderwijs kijk, is mijn waarneming, dat daar ook niet veel bij leraren en ouders terecht komt». Kunt u daar eens wat nader op ingaan?

De heer **Keesenberg**: Voorzitter. Als mevrouw Smits verder leest, ziet zij dat ik daar ook nog iets over de nieuwe koers vertel, namelijk dat ik daar een kans zie om ouders en leraren wel erbij te betrekken. Ik noemde daar twee kansen: handelingsgericht indiceren en het opstellen van zorgprofielen. Ik heb met beide citaten willen aangeven dat het niet vanzelf gebeurt. Wanneer men een brief het land in stuurt, kan men niet verwachten dat iedereen massaal met teams aan de slag gaat, ouders volop de school binnengehaald worden en boeiende discussies worden begonnen. Daarvoor zal iets moeten gebeuren. De twee elementen die ik aangeef betrekken ouders heel sterk bij Passend Onderwijs, omdat het immers om hun kind gaat. Het is dan geen papieren kind meer, maar een levend kind. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de belemmeringen van het kind, maar ook naar de bevorderende factoren en hoe de leerkracht daar wel of niet mee aan de slag kan. Het tweede element, het zorgprofiel, gaat op schoolniveau plaatsvinden. Dat wordt sowieso een debat in de school. Ik denk dat het een tweetal steengoede dingen uit die brief zijn.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Denkt de heer Keesenberg dat het vaststellen van het zorgprofiel ook tot voldoende betrokkenheid gaat leiden? Het klinkt alsof hij dat automatisch veronderstelt.

De heer **Keesenberg**: Ja voorzitter, want bij de bestaande zorgprofielen komen altijd vier dingen aan bod.

1. Wat is er tot nu toe bereikt op school? Wat is de kwaliteit als het om leerlingen zorg gaat?
2. Is er sprake van een bepaalde, specifieke expertise?
3. Wat zijn wij van plan? Wat zijn onze ambities?
4. Wat kunnen wij eigenlijk niet?

Scholen die dit moeilijk vinden of vinden dat men ergens niet aan moet beginnen, bijvoorbeeld kinderen met Down-syndroom, zouden de ambitie kunnen hebben om over een of twee jaar wel zo te willen zijn of om in contact te willen treden met een paar scholen die dit al wel gedaan hebben. Ik denk daarom dat het goed is om het referentiekader zoveel mogelijk met het veld zelf te ontwikkelen.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Wij hebben nog wat technische vragen voor de heer Keeseberg. Volgens onze gegevens zijn in de volgende regio's geen startsubsidies aangevraagd: Eindhoven-stad en Woerden/Montfoort. Wat is daarvan de reden?

De heer **Keeseberg**: Voorzitter. Woerden/Montfoort is een lang verhaal. Eindhoven kan wat korter. Eindhoven is een goed voorbeeld van bestuurlijke drukte. Waar in andere regio's bestuurders de verantwoordelijkheid wel opgepakt hebben, heeft men in Eindhoven veel gedoe gehad. Soms ging het om heel andere dingen dan Passend Onderwijs, bijvoorbeeld om schoolstichting of huisvesting.

Woerden/Montfoort is een lang en gecompliceerd verhaal. Het heeft te maken met samenwerkingsverbanden WSNS die vanuit Maarsen en Breukelen de kant van Woerden op wilden, terwijl Maarsen en Breukelen qua leerlingstroom bij Utrecht hoort. Er was ook één bestuurder achter die alles in één regio wilde hebben en daarbij niet keek naar de leerlingstromen maar alleen naar de scholen stonden. Er is veel gedebatteerd. Men heeft een aantal sessies bedacht. Dan dacht iedereen dat men die bestuurder te pakken had, maar dan was er altijd weer die beroemde zin: «Ik moet nog naar mijn achterban» en dan bleek dat men die bestuurder toch net weer niet te pakken hadden.

Er waren overigens veel partijen in Woerden/Montfoort die graag aan de slag wilden, maar als de zwakste schakel van de keten iets tegenhoudt, gaat het niet.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. En nu?

De heer **Keeseberg**: Voorzitter. Nu heeft men zijn hoop gevestigd op de nieuwe brief omdat daarin het samenwerkingsverband veel centraler staat. Die ene bestuurder die daar wat belemmerend gewerkt heeft, roept nu dat hij gelijk gekregen heeft en ziet het weer een stuk positiever in.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Daarop moeten wij dan misschien een andere keer terugkomen. Volgens onze gegevens lopen er 31 veldinitiatieven, drie brede experimenten en zijn er zes gesprekken gevoerd met potentiële indieners van een smal experiment. Kan de heer Keeseberg ons iets meer vertellen over de inhoud van die smalle experimenten?

De heer **Keeseberg**: Voorzitter. Dat zijn Berkeldal, Best, Utrecht, Zwolle, Den Bosch en Limburg. Bij Berkeldal, Best, Zwolle en Den Bosch speelt dat men de ambulante begeleiding veel flexibeler, veel meer op maat georganiseerd willen hebben. Wij zitten in een digitaal systeem, een aanen uitsituatie, het kind krijgt wel of niet een Rugzak en daarmee wel of niet ambulante begeleiding. Heel veel kinderen hebben wel degelijk heel veel zorg nodig, voldoen niet aan de criteria en krijgen dus ook geen ambulante begeleiding. Daarover heeft men stevig de pest in. Men heeft gezocht naar wegen om het flexibeler en gevarieerder te kunnen inrichten. Dat vereist veel overleg met de clusters, vooral met cluster 3 en 4. Dat is in die situaties redelijk gelukt. Dus zij willen wel meewerken om het geheel wat flexibeler te maken. Er zijn ook ouders bij betrokken. Ouders van kinderen met Rugzakken hebben natuurlijk een ander verhaal dan ouders van kinderen die wel hulp nodig hebben, maar net geen Rugzak hebben. Daardoor denken ouders daar niet allemaal gelijk over. De andere twee steden zijn in hun wensen heel erg gericht op het flexibeler inrichten van het speciaal onderwijs. Wij merken dat kinderen, bijvoorbeeld kinderen met stoornissen in het autistisch spectrum, soms in cluster 3 of in cluster 4, soms in cluster 2, soms in het speciaal basisonderwijs of in het leerwegondersteunend onderwijs zitten. Wij willen van al die labels af. Wij willen veel meer naar een situatie waarin gekeken wordt naar de hulpvraag van de kinderen zelf om vervolgens te bepalen in welke

voorziening de beste expertise voor die kinderen te vinden is. Dat hoeft niet altijd te sporen met die criteria, want die zijn ook maar op een bepaalde manier vormgegeven. Dus zij zoeken naar meer flexibiliteit in het speciaal onderwijs. Zij spreken dan van geïntegreerd speciaal onderwijs.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat wij nu naar Twente gaan. De heer Nijhuis.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Mijnheer Nijhuis, u vertegenwoordigt het veldinitiatief Twente, maar volgens onze informatie opteert u op dit moment voor een experiment. Kunt u iets meer vertellen over dat experiment en vooral ook hoe dat gaat in uw contacten met het ministerie?

De heer **Nijhuis**: Voorzitter. Er is veel overleg geweest met het ministerie. Wij hadden eigenlijk graag vanaf het begin een experiment willen zijn, maar konden volgens de opvattingen van het ministerie onvoldoende duidelijk maken waar regelgeving en wetgeving belemmerend werkten. Toen hebben wij besloten te starten met een veldinitiatief om op den duur op te schalen naar een experiment.

Een van de punten waar wij tegenaan lopen is onder andere de integratie van de clusters 2, 3 en 4. Ik ben zelf bestuursmanager van een cluster 4-organisatie en wij hebben net van de GMR toestemming gekregen om te gaan fuseren met de clusters 2 en 3, waardoor wij in staat zijn clusteroverstijgende zorg aan te bieden. Die integratie is best lastig als je kijkt naar de huidige wet- en regelgeving.

Verder zijn wij al tijden in overleg om gezamenlijk een dienstencentrum op te tuigen, ook met de partners die niet in het fusieproces zitten. Ook daarbij lopen wij aan tegen allerlei verschillen en is het lastig om clusteroverstijgend te opereren.

Mevrouw **Ferrier**: Voorzitter. Welke verschillen bedoelt de heer Nijhuis precies? Het zijn dus geen verschillen per cluster, maar wat dan wel?

De heer **Nijhuis**: Voorzitter. Het zijn ook verschillen qua cluster, bijvoorbeeld bij de financiering. Zeker in de toekomst heeft cluster 2 een andere vorm van financiering, maar ook van indeling. Wij zitten bijvoorbeeld met cluster 4 in een rec dat zich van Enschede via Zwolle tot Apeldoorn uitstrekt. Ik kan niks met besturen in Zwolle en Apeldoorn, ik wil het graag in Twente regelen. Dat is een lastig verhaal. Mijn collega van cluster 2 zit in een nog veel groter rec dan ik. Dat loopt van Limburg via een deel van Brabant en een deel Gelderland tot een stuk van Overijssel. Dat zijn onmogelijke constructies. Ik ben voorstander van het afschaffen van die vormen van rec's. Die belemmeren ons heel erg bij het onderling zaken doen met de reguliere scholen in onze omgeving.

Daarnaast willen wij graag naar een andere vorm van handelingsgerichte diagnostiek en het bepalen welke zorg een leerling nodig heeft, zodat wij de zwaarte van de zorg veel meer kunnen variëren en met name de inzet van de middelen. Nu is het zo dat als een leerling een indicatie heeft, hij een bedrag krijgt en daarvoor eisen zijn ouders en de school vervolgens inzet van een aantal uren speciaal onderwijs. Dat is echter niet altijd gekoppeld aan de zorgvraag van het kind. Het kan best gaan om een kind met een veel lichtere zorgvraag, die met wat minder toe kan, terwijl een ander kind een bijna een-op-een relatie nodig heeft en dan niet bediend kan worden. Door flexibeler te opereren met de middelen, kan daarop veel beter worden ingespeeld en veel meer maatwerk geleverd worden. Dat is met de huidige wetgeving echter een lastige zaak.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Gaat het experiment door? Heeft men al groen licht?

De heer **Nijhuis**: Ik vrees van niet. Op grond van de brief van de staatssecretaris zijn er nu geluiden in Twente dat men wil stoppen met het veldinitiatief per 1 augustus a.s. en daarmee dus ook met het experiment. De gelden gaan naar de samenwerkingsverbanden en daarmee eindigt ons verhaal. In de projectgroep waarvan ik ook deel uitmaak, is afgelopen vrijdag tegenover de stuurgroep in die trant gesproken.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Is dat een officieel geluid vanuit het ministerie?

De heer **Nijhuis**: Nee, het is een geluid uit de regio op grond van de brief van de staatssecretaris.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Laten wij daar nu niet verder op in gaan, hoewel de verleiding daartoe erg groot is. Volgens mij is dat niet de bedoeling.

De heer **Nijhuis**: Maar dat is wel de uitwerking. Als de samenwerkingsverbanden de middelen krijgen, bepalen zij of wij samen doorgaan of niet. Niet elk samenwerkingsverband is even juichend over de regionale initiatieven. Sommige zijn hartstikke enthousiast en sommige zijn zeer sceptisch. Er ontstaat een enorme verdeeldheid, waardoor wij niet meer op deze wijze verder kunnen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Welke lering kan daaruit getrokken worden? Kan de heer Nijhuis iets vertellen over de veldinitiatieven? Wat zijn zijn ervaringen tot nu toe?

De heer **Nijhuis**: Voorzitter. Wij hebben geprobeerd subregionaal initiatieven te stimuleren en budgetten toe te wijzen op grond van aanvragen die vanuit die subregio's zijn binnengekomen. Die lopen op dit moment allemaal. Daar zijn wij vorig jaar mee gestart. Dat moest voor het einde van dat jaar geregeld zijn. Inmiddels zitten wij in de tweede fase. Volgens de planning gaan wij door tot 2012. Dat gaat nu echter allemaal niet door, met als gevolg dat de initiatieven die nu nog bezig zijn, proberen zover mogelijk te komen met de doelstelling. Daarna sluit het.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Kan de heer Nijhuis iets vertellen over of en zo ja hoe, men in zijn veldinitiatief gekomen is tot één loket? Dat punt achten wij allemaal van groot belang.

De heer **Nijhuis**: Voorzitter. Ik hoop van ganser harte dat dit blijft bestaan, al was het alleen maar omdat het ons als speciaal onderwijs in staat stelt veel gemakkelijker te opereren. Wij zijn in Twente ook bezig met de uitrol van integraal indiceren. Samen met de Jeugdzorg en AWBZ-instellingen proberen tot één vorm van indicatiestelling te komen, zodat ouder en kind maar één traject hoeven af te leggen. Wij hebben geprobeerd dat onder te brengen in zogenaamde onderwijszorgcentra, die wij per subregio proberen op te tuigen. Een mooi voorbeeld daarvan is Oldenzaal. De bedoeling is om alle zorg die er nodig is rondom een leerling en een gezin vanuit één loket te organiseren. De mensen bellen in plaats van 112, nummer 113, zeggen wij gekscherend. Dan wordt bekeken op welke plaats de vraag wordt gesteld en welke instantie daar het dichtste bij zit. Daar wordt de vraag neergelegd, want daar zit alle deskundigheid en daar wordt geïntegreerd naar het probleem gekeken en bepaald wat er gedaan moet worden in het onderwijs en alle andere zorgcircuits.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Welke lering kan getrokken worden uit de ervaringen van de veldinitiatieven voor de inrichting en het functioneren van de referentiekaders?

De heer **Nijhuis**: Ik vind dat lastig te duiden, omdat wij tot op heden werken met bestaande indiceringen. Wij hebben nog niet geëxperimenteerd met de handelingsgerichte diagnostiek.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Wat zou daarin moeten zitten en wat juist niet?

De heer **Nijhuis**: Voorzitter. Er wordt gezocht naar alternatieven voor de huidige indicatiestelling in de zin van het maken van een koppeling tussen zorgvraag en budget. Een en ander zal hopelijk veel gedifferentieerder tot stand komen dan nu het geval is. Het moet wel ergens worden geregeld. Bij een kind met een bepaalde zorgvraag willen ouders en ook scholen weten in welke categorie die vraag valt en op welk budget gerekend mag worden. Op basis daarvan kan worden bepaald welke inzet mogelijk is, want uiteindelijk gaat het om uren van de docent of van andere deskundigen. Wij willen graag weten hoe zich dat ontwikkelt. Het wordt volgens ons een enorme bestuurlijke drukte als je dat allemaal onderling moet overleggen. Wij hopen dat er een soort referentiekader komt, waarvan wij gebruik kunnen maken om het nader in te vullen in de verschillende regio's.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Ik heb nog twee punten ten aanzien van uw ervaring met de veldinitiatieven. Heeft men een onderwijscontinuüm kunnen organiseren? Heeft men kunnen regelen dat de medezeggenschap van ouders en leraren gegarandeerd werd? Waar moeten wij in het nieuwe systeem op inzetten?

De heer **Nijhuis**: Voorzitter. Op beide vragen moet ik ontkennend antwoorden. Wij zijn nog maar net bezig en de zaak wordt nu weer afgebouwd. Wij hebben wel de ouders in een platform gehaald en hebben ouders in een stuurgroep zitten. Wij hebben er ook voor gezorgd dat er een ouderplatform in Twente gaat werken, hetgeen iets anders is dan medezeggenschap. Ouders die in een medezeggenschapcommissie zitten, hebben een inbreng in hun directe situatie en hier zoeken wij naar een platform dat overstijgend opereert en in het algemeen collectief de belangen van ouders behartigt. Die mensen zijn volop bezig om dat verder te realiseren. In dat opzicht werkt er al iets, maar het is allemaal nog niet uitontwikkeld. Wij hopen dat de ouders wel bij elkaar blijven. Omdat wij regionaal opereren als speciaal onderwijs, hebben wij er ontzettend veel belang bij dat dit soort initiatieven in stand blijft, net zoals die éénloketfunctie.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Hoe lang is men bezig geweest met die veldinitiatieven?

De heer **Nijhuis**: Voorzitter. In augustus 2010 zijn wij zo'n kleine twee jaar met elkaar bezig geweest.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Zou men in augustus 2010 concretere gegevens hebben, waarmee wij dat proces van onderop invulling zouden kunnen geven in de nieuwe vorm of zou dat nog te vroeg zijn?

De heer **Nijhuis**: Voorzitter. Op een aantal vlakken wel. Wij hebben op dit moment zeer veel aanvragen en 21 initiatieven lopen. Ik kan niet zeggen dat alle 21 tot concrete resultaten zullen leiden. Er is aantal concrete aanvragen. Daarbij zijn de doelstellingen op korte termijn geformuleerd. Er is ook een aantal aanvragen met een langetermijndoelstelling en dat redt men niet in die korte tijd. Die wilde men in 2012 afronden om daarna te kunnen opereren in een nieuwe structuur.

Mevrouw **Dezentjé Hamming-Bluemink** (VVD): Voorzitter. Uit de stem van de heer Nijhuis klinkt de nodige verontwaardiging omdat hij moet stoppen. Kan hij een toelichting geven op de kennis die hiermee eventueel verloren zou gaan?

De heer **Nijhuis**: Voorzitter. Concrete kennis is nog wat lastig, omdat veel zaken nog steeds volop bezig zijn. De winst is dat wij regionaal met afgevaardigden van samenwerkingsverbanden, plus mensen van het po, vo, mbo, so en gemeenten rond de tafel zitten. Het gaat om een breed scala van partijen. Ook in het kader van de ontwikkelingen die de gemeenten gaan doormaken met de CEG's, hun regiefunctie en doorzettingsmacht, is het van groot belang dat een club in een regio een soort kaderstellende functie probeert te vervullen. Die gelegenheid wordt ons nu ontnomen.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Wij gaan naar Arnhem. Mijnheer Habets, u bent coördinator van het voortgezet onderwijs in het veldinitiatief in Arnhem. Kunt u iets vertellen over uw veldinitiatief en wat voor lering daaruit te trekken valt?

De heer **Habets**: Voorzitter. Het veldinitiatief in Arnhem is begonnen met een poging om één loket te creëren. Toen wij daarmee bezig waren kwam Passend Onderwijs voorbij, waarop wij het project uitgebreid hebben. In Arnhem hebben wij weinig last van het feit dat er sprake is van een heroriëntatie, omdat alle betrokken schoolbesturen vastgesteld hebben op de goede route te zitten en door zullen gaan. Dat levert op dit moment weinig problemen op. Men kan zich wel afvragen of er niet alsnog bestuurlijk gedoe ontstaat als er straks echt geld komt. Wij hebben een route gevolgd waarin wij vrij sterk procedurele en procesmatige kaders gesteld hebben. Daarbij hebben wij ons gefocust op dat ene loket, het handelingsgericht werken en het onderwijscontinuüm.

Vervolgens zijn wij het veld in gegaan om te kijken of er aan bestaande initiatieven en projecten een versnelling gegeven kon worden. Dat is gelukt. Er loopt nu een fors aantal projecten. Zo starten alle 118 basisscholen tussen nu en twee jaar met de daadwerkelijke invoering van handelingsgericht werken, inclusief de scholing van alle leerkrachten en alle beoordelingen. Vanuit Passend Onderwijs hebben wij een stimuleringsubsidie toegekend en een kader geformuleerd aan de hand waarvan wij straks beoordelen of de school daaraan voldoet.

De lijn in Arnhem is voortdurend geweest: initiatieven oppikken, formuleren waaraan een en ander moet voldoen om de zaak op die manier in gang te zetten. Het betekent ook dat docenten in een vroeg stadium betrokken worden bij heel veel van die projecten. Met ouders gaat dat anders. Er is een resonansgroep van ouders en leerkrachten die benaderd zijn via de medezeggenschapsraden. Dan gaat het in algemene zin over Passend Onderwijs. Daarnaast werken wij met ouders op basis van de problematiek van doelgroepen. Zo kijken wij nu naar de mogelijkheid om een voorziening te treffen in reguliere scholen voor cluster 4-leerlingen op havo- en vwo-niveau. Daarvoor bestaat op dit moment in de hele regio niet één school. Met een initiatiefgroep van ouders en docenten proberen wij het model van trajectklassen in Arnhem ingevoerd te krijgen. Op die manier gebruiken wij het veldinitiatief.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. De heer Habets spreekt over betrokkenheid van leerkrachten en ouders en zegt dat hij leerkrachten daarin gewoon meeneemt. Kan hij daar iets meer over zeggen?

De heer **Habets**: Voorzitter. Dat komt omdat in de projecten en initiatieven leerkrachten reeds een bepaalde functie hebben. Het betekent wel dat daardoor vaak maar een kleine groep bereikt wordt, namelijk degenen die actief zijn. Het zijn echter wel de ambassadeurs op het moment dat

uitbreiding van het project gezocht wordt. Bovendien willen wij een concrete boodschap hebben met mooie intentionele verhalen. Het is heel goed om mensen te motiveren. De echte motivatie komt echter als zij zien dat er iets gebeurt in de school. Wij investeren behoorlijk in scholing, netwerkvorming en dat soort zaken.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Hoe worden ouders en leraren betrokken in een project waarmee men nu bezig is, zoals die voorziening voor havo- en vwo-kinderen met autisme?

De heer **Habets**: De ouders zijn direct betrokken, want het gaat om hun kinderen. Wanneer de deskundigen op school aangeven wat het programma moet zijn, moeten de ouders bereid zijn hun kind uit de bestaande situatie te halen en naar die trajectklas over te plaatsen. Dat betekent dat wij met een vrij hoge frequentie contact hebben over de vraag hoe het ervoor staat, hoe wij verder gaan en wat de partijen ervan vinden. Er zit natuurlijk een zekere traagheid in, want wat nu gepland wordt, kan op zijn vroegst in augustus volgend jaar van start gaan en als iemand na mei komt, lukt dat al niet meer.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. In het IVA-rapport wordt over het onderwijscontinuüm gesteld dat er nog een beperkt aantal leerlingen thuis zit. Wat is nu de stand van zaken en hoe komt dat?

De heer **Habets**: Voorzitter. Er zitten nog steeds enkele leerlingen thuis. Die kennen wij met naam en toenaam. Wij weten ook waarom ze thuis zitten. Wij hebben geregeld ik de bevoegdheid heb om te bepalen naar welke school een leerling gaat. Het gaat bijna altijd om problemen in het systeem, het gezin of de omgeving van de jongere, waardoor het niet lukt. Het is lastig. U moet daarbij bijvoorbeeld denken een Roma-gezin dat zich aan alles onttrekt. Als die mensen niet persoonlijk in hun nekel gegrepen worden, lukt het niet. Het gebeurt ook heel vaak dat andere instanties, zoals jeugdreclassering en jeugdzorg, routes uitstippelen met een jongere, waarin onderwijs even geen plek heeft. Dat is een moeilijke discussie. Wij zijn daar wel over in gesprek met de ggz, de jeugdgezondheidszorg en de jeugdzorg om dit te doorbreken. Voor de meest schrijnende gevallen hebben wij een doorbraakteam, een overleg van eindverantwoordelijke functionarissen inclusief het openbaar ministerie. Daar kunnen ter plekke beslissingen genomen worden over de hoofden van iedereen heen. Het zijn misschien drie of vier leerlingen per jaar, waarbij dat echt nodig is.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Hoe verhoudt zich dat tot het streven naar één loket?

De heer **Habets**: Voorzitter. Wij hebben één loket. Voor het voortgezet onderwijs is er één loket en dat loket is ook de instantie die samen met Leerplicht en eventuele andere instanties kijkt welke leerlingen thuis zitten waar men dringend iets mee moet.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Dat lost natuurlijk niet automatisch alle problemen op.

De heer **Habets**: Nee, voorzitter, maar van daaruit wordt het initiatief genomen. Het krachtigste instrument dat wij hebben is twee weken na een afspraak bellen naar de betreffende mensen met de vraag of zij het al gedaan hebben. Zo simpel is het ook weer. Geen protocollen en geen dikke convenanten. Gewoon de telefoon pakken.

Mevrouw **Smits** (SP): Is het antwoord dan soms «nee»?

De heer **Habets**: In zo'n geval is ons antwoord: «Dan gaan wij nu met je baas praten».

Mevrouw **Smits** (SP): Tot slot voorzitter. De knelpunten in de regio Arnhem worden volgens het rapport Koplopers veroorzaakt door wet- en regelgeving. De huidige structuur van indicatiestelling en de daaraan gekoppelde financiering wordt als obstakel ervaren. Is men van mening dat de heroverwegingsbrief die obstakels weghaalt?

De heer **Habets**: Voorzitter. De brief geeft de mogelijkheid om de obstakels weg te halen, maar geeft geen garantie dat die daadwerkelijk verdwijnen. Het belangrijkste is dat de slag gemaakt kan worden naar handelingsgericht diagnosticeren en men dus de ruimte krijgt om middelen toe te kennen op basis van de ondersteuningsbehoefte en niet op basis van een slagboom die omhoog gezet is.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Is de kans van slagen afhankelijk van hoe men het in de regio Arnhem regelt, of moeten wij daar iets voor doen?

De heer **Habets**: Voorzitter. In samenwerkingsverbanden waar het geld doorgesluisd wordt naar de scholen, bestaan er minder sturingsmogelijkheden dan in samenwerkingsverbanden waarin het geld centraal besteed wordt en daarover afspraken worden gemaakt. In die omstandigheid zitten wij gelukkig in Arnhem. Het is heel belangrijk ervoor te zorgen dat de organisatie die stuurt, de middelen dicht bij zich houdt.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Mijnheer Van Leeuwen, u bent landelijk projectleider van het Reformatorisch netwerk, een identiteitsgebonden veldinitiatief. Bij de vorming van het regionaal netwerk is uitgegaan van het samenwerkingsverband voor voortgezet onderwijs en doordat het WVC een landelijke spreiding heeft is het regionaal netwerk ook landelijk georganiseerd. Daarnaast blijkt dat het Reformatorisch netwerk in gesprek is met OCW over een breed experiment. Gaat u ook stoppen omdat u denkt dat het niet doorgaat?

De heer **Van Leeuwen**: Voorzitter. Uiteraard niet.

Mevrouw **Ferrier**: Kan de heer Van Leeuwen vertellen wat zijn ervaringen met de veldinitiatieven tot nu toe zijn en wat hebben die opgeleverd? Welke lering kunnen wij daaruit trekken?

De heer **Van Leeuwen**: Voorzitter. In uw inleidende woorden gaf u al aan dat wij even moesten wennen aan het feit dat wij landelijk moesten gaan werken. Ik begrijp dat u wilt weten hoe wij dat doen. Wij hebben zeven samenwerkingsverbanden in ons veldinitiatief, zes voor primair onderwijs en één voor voortgezet onderwijs. Doordat de vo-regio dé regio was, hebben wij die regio aangehouden. Toen hebben wij vier subregio's gevormd, Zeeland, Randstad, Ede en Zwolle. Binnen die subregio's hebben wij regiotafels gemaakt. Elke regio heeft een eigen projectleider die het opgestelde projectplan uitwerkt. Dat bestaat uit een tiental thema's. Ik geef als landelijk projectleider leiding aan die vier regio's. Wij hebben de samenwerking tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs als zeer waardevol ervaren. Die samenwerking is er natuurlijk altijd geweest, maar nu werden wij gedwongen om op inhoudelijke thema's met elkaar niet alleen van gedachten te wisselen, maar die ook met elkaar af te stemmen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om zorgarrangementen. Als die arrangementen in het primair onderwijs ontwikkeld worden, moet die niet stoppen als een kind twaalf jaar is. Het voortgezet onderwijs nam aanvankelijk een afwachtende houding aan. Toch hebben wij in vrij korte tijd het debat op gang gekregen.

Onze conclusie is dat de brief geen aanleiding vormt om onze plannen aan te passen. Wij beseffen wel dat die zeven samenwerkingsverbanden een iets andere rol krijgen, met name omdat zij de financiën krijgen. Er bestaat geen belemmering om het landelijke netwerk te handhaven. Alle partijen zijn er erg positief over

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Het is goed om te horen dat de aansluiting tussen PO en VO goed verloopt, zodat de zorgarrangementen door kunnen lopen. Houdt het ook in dat kinderen soms ver moeten reizen wegens die landelijke dekking? Men gaat gelukkig door, maar vermoedt de heer Van Leeuwen dat het in de nieuwe situatie toch moeilijker wordt of misschien wel het einde van zijn werk?

De heer **Van Leeuwen**: Voorzitter. Vanwege het reizen hebben wij graag een dekkend netwerk. Wij hebben heel bewust gekozen voor die vier regio's. Het reizen moet beperkt blijven tot één regio.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Welke maximale reistijd vindt de heer Van Leeuwen verantwoord voor een kind?

De heer **Van Leeuwen**: Voorzitter. De regio's zijn zo opgesteld dat één uur reistijd voldoende zou moeten zijn. Wij hebben een voorbeeld gehad van een leerling die over de regiogrens heen moest reizen. Die leerling is ook landelijk bekend geworden. Ik heb mij ervoor ingezet omdat binnen het schooljaar te regelen dat die leerling van Werkendam naar Rotterdam gaat in plaats van naar Apeldoorn. Daarover is brede consensus. Eigenlijk is het voor ons een innerlijke drive geworden om snelheid te maken met ons veldinitiatief om binnen elke regio die zorgarrangementen rond te kunnen maken. Ik moet wel eerlijk zeggen dat er zich altijd wel een unieke zorgvraag kan voordoen, die alleen landelijk kan worden beantwoord. Dat geldt elders ook met specifieke zorgvragen. De tweede vraag van mevrouw Ferrier ben ik even kwijt.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): De vraag was of u in het nieuwe systeem toch ziet dat er minder fondsen komen, waardoor men moet stoppen met de veldinitiatieven.

De heer **Van Leeuwen**: Nee, voorzitter, wij hebben geen reden om daarmee te stoppen. Het richt zich namelijk meer op samenwerkingsverbanden, dus die samenwerkingsverbanden moeten erg goed met elkaar overweg kunnen. De plicht is er weliswaar af, maar wij hebben het afgelopen jaar een dermate goede samenwerking opgebouwd dat wij daarover gezamenlijke afspraken willen gaan maken. Wij beraden ons nu over de vraag welke rechtsvorm daarvoor gekozen moet worden. Kan het bijvoorbeeld met een samenwerkingsovereenkomst? Daarnaast is met name de samenwerking in één loket tussen het po en vo van belang. Dat willen wij zo houden en daarom hoop ik dat in het nieuwe regime toch enige afstemming noodzakelijk blijft tussen po en vo. Al zou er maar één telefoonnummer zijn waarnaar gebeld kan worden. Dat waardevolle punt mis ik echt. Ik vrees dat het verloren zou kunnen gaan in de nieuwe systematiek.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Er is een ouderplatform opgericht waarbij contact is gezocht met de landelijke ouderbelangenvereniging. Wat zijn uw ervaringen met de medezeggenschap voor ouders?

De heer **Van Leeuwen**: Voorzitter. Wij zijn bezig in elke subregio een klankbordgroep te starten. Die klankbordgroep wordt gesteund door de oudervereniging Helpende Handen. Die oudervereniging was aanvankelijk georiënteerd op gehandicapte kinderen en moest dus even wennen.

Daarnaast bestaat er een landelijke ouderorganisatie die zich op alle ouders richt. Onze ervaring is dat ouders zeer enthousiast zijn om mee te denken. Wij zitten in de fase van luisteren en informatie geven omdat de systematiek binnen onderwijs door ouders als ingewikkeld wordt ervaren. Een van de dingen die ouders ons vanuit de klankbordgroep met nadruk meegeven, is de noodzaak dat wij alle kinderen met een specifieke zorgvraag blijven bedienen. Als een kind verwezen wordt naar een andere school, is het voor ouders belangrijk dat die school zo dicht mogelijk bij huis gevonden wordt. Dus dat thuisnabije aspect wordt ons op het hart gebonden. Dat sluit goed aan. Op deze manier proberen wij in samenwerking met de ouders na te denken over thuisnabije zorgarrangementen. Het is echt in ontwikkeling. Na een moeizame start zijn wij nu net een jaartje bezig. In februari 2009 wisten wij zeker dat het doorging. Het moet dus even tijd krijgen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Er is geen leerkrachtenplatform opgericht, maar jullie hebben gekozen voor het organiseren van activiteiten voor leraren op subregionaal niveau. Wat zijn de ervaringen met medezeggenschap van docenten in het kader van Passend Onderwijs?

De heer **Van Leeuwen**: Voorzitter. Wij zijn ook met de lerarenorganisaties in gesprek over de vraag hoe wij het in de toekomst moeten inrichten. Omdat wij een erg grote regio hebben, namelijk het hele land, proberen wij de leraar zo dicht mogelijk bij de school en bij de ontwikkelingen te betrekken. Dat spreekt die leraren het meest aan. Dat doen wij aan de regiotafel. Daar wordt de leerkracht gehoord. Wij hebben inmiddels een aantal sessies achter de rug met leraren. Daar kwamen de dilemma's rond de doelstelling van het veldinitiatief duidelijk naar voren. Er bleek ook veel overstemming te bestaan over de wens de leerling zo veel mogelijk binnen de school te houden. Belangrijke uitgangspunten zijn dus Passend Onderwijs, thuisnabij en binnen de school. De ouders geven aan dat graag te willen. Dat signaal leggen wij bij de leerkrachten neer. De leraren geven aan dat wel graag te willen, maar niet morgen, omdat zij een weg nodig hebben om daar te komen. De weerstand die wij hebben ervaren rondom ons veldinitiatief kwam voor uit het feit dat men de indruk had dat de leerkrachten steeds meer zorgleerlingen in de klas zouden krijgen. Zij waren dus bang voor nog meer Rugzakkers in de klas. Wij hebben de leerkrachten voorgehouden de doelstellingen even wat verder van zich af te zetten door ervan uit te gaan dat pas over vijf jaar de leerlingen zoveel mogelijk binnen de school gehouden kunnen worden. Dat uitgangspunt onderschrijven zij wel. Wij zouden dan over één jaar kunnen beginnen trajectklassen te starten. Wij hebben op diverse scholen klassen gestart van acht tot tien leerlingen, met een speciale leraar en een onderwijsassistent die de leerlingen opvangt met als doel dat die leerling straks weer in de reguliere setting kan worden teruggeplaatst. Door het op deze manier in de tijd verder weg te schuiven, worden de leerkrachten wat gerustgesteld. Daarbij spreken wij ook over scholing, ambulante en preventieve begeleiding, want dat willen wij ook in ons experiment stoppen. Wij merken dat, zodra leerkrachten ervaren dat er geluisterd wordt naar hun argumenten, er een brede motivatie ontstaat om de doelstelling van het veldinitiatief te bereiken. Ook dat heeft echter zijn tijd nodig.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Wat hebben de leraren nodig om het doel te kunnen verwezenlijken?

De heer **Van Leeuwen**: Voorzitter. Er is op dit moment sprake van handelingsverlegenheid. De motivatie om leerlingen te helpen, is er wel, maar

men zegt niet te veel van deze kinderen in één klas te kunnen hebben en dat er handelingsgerichte hulp nodig is. Het sterke punt uit de brief is dat het geld moet komen op de plaats waar het nodig is en dat de leraar geholpen moet worden in de klas. Het gaat daarbij om meer handen in de klas en preventieve begeleiding. Ik zeg nogmaals dat de brief geen garantie is dat het gaat gebeuren. Het sterke punt vind ik wel de oproep aan ons allemaal om dat te gaan bereiken.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Ik ga nu naar mijnheer De Wit van het veldinitiatief Leiden. Mijnheer De Wit, in uw regio wordt ten aanzien van Passend Onderwijs samengewerkt door de samenwerkingsverbanden po, vo en de besturen van de rec-scholen, cluster 2, 3 en 4. Kunt u ons iets vertellen over de veldinitiatieven en wat die reeds hebben opgeleverd?

De heer **De Wit**: Voorzitter. De beschikking is nog niet binnen, dus wij zijn nog niet actief begonnen. In Leiden bestaat er wel een grote mate van herkenning met betrekking tot de voorliggende brief wegens het bestuurlijke gedoe voorafgaand aan het tot stand komen van de aanvraag veldinitiatief. Het loslaten van de verplichting om te komen tot bestuurlijke afspraken tussen po, so en vo, biedt volgens ons meer kansen om te komen tot beter Passend Onderwijs.

De aanvraag voor het veldinitiatief wordt in december besproken met de schoolbesturen in het Leidse. Er ligt nu een nieuwe koerswijziging en een aanvraag voor een veldinitiatief. De vraag daarbij is hoe wij daarmee met elkaar verdergaan. Zoals het nu voor ons ligt, biedt het volgens ons meer mogelijkheden en meer kansen.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Kan de heer De Wit dat concreet maken?

De heer **De Wit**: Voorzitter. Voor ons betekent het Passend Onderwijs niet meer of minder dan dat wij met elkaar een dekkend aanbod kunnen organiseren dat aansluit bij de zorgvragen van de leerlingen. Tegelijkertijd moeten wij ervoor zorgen dat de leerlingenzorg verbetert en de ondersteuning in de klas anders vormgegeven wordt. Als wij dat op een termijn van drie of vijf jaar willen creëren, biedt hetgeen er nu ligt meer kansen en mogelijkheden. In die zin zijn wij gematigd optimistisch. In het veldinitiatief gaan wij wel kritisch bekijken in hoeverre een en ander overeenkomt met het nu voorliggende kader.

Mevrouw **Smits** (SP): Waar biedt het nieuwe verhaal meer mogelijkheden voor u? Waar zaten de knelpunten?

De heer **De Wit**: Voorzitter. De knelpunten zaten in de bestuurlijke verplichtingen tussen alle schoolbesturen in het primair onderwijs, het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs in de Leidse regio. Het is een tour de force geweest om op één noemer te komen. Het resultaat doet niet altijd recht aan wat wij willen met elkaar. Dus als wij nu de ruimte in het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs nemen om daaraan op eigen wijze invulling te geven en met elkaar op een zorgvuldige en goede manier de overdracht en overgang van zorgleerlingen tussen po en vo te regelen, is dat een model waarin veel meer kansen en mogelijkheden liggen dan in het oude model.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. De heer De Wit geeft een aantal zaken aan waarmee iedereen het eens is als het gaat om de vraag waar wij over vijf jaar willen staan. Wij constateren dat bij alle grote onderwijsvernieuwingen het draagvlak aanvankelijk heel groot is, maar dat bij de uitvoering allerlei problemen ontstaan die er vaak toe leiden dat mensen spijt krijgen dat zij eraan hebben meegewerkt. Ik ben op zoek naar belangrijke dingen in de uitvoering die wij nu al zouden kunnen voorzien en die

ertoe kunnen leiden dat deze onderwijsvernieuwing over vijf jaar ook echt datgene brengt wat wij willen. Misschien zou de heer De Wit daarop iets specifiekere kunnen ingaan?

De heer **De Wit**: Voorzitter. Ik sluit in mijn antwoord aan op de brief. Allereerst wordt, na alles wat in het veld gedaan is ter voorbereiding van de invoering van de zorgplicht, geconstateerd dat de feitelijke invoering ervan naar achteren is geschoven en dat tegelijkertijd de zorgplicht weer voorop wordt gesteld. Voor ons was de zorgplicht nooit achterop geraakt. Dat herkennen wij niet. Ik denk wel dat uiteindelijk invoering van de bestuurlijke plicht een voorwaarde is voor hetgeen waarmee wij hier met elkaar bezig zijn. Ik constateer nu dat wij dat ook uitstellen. Ten tweede geldt dat als wij met elkaar vinden dat er meer handen in de klas moeten komen, hetgeen wij hier nu hebben liggen meer kansen voor ondersteuning biedt. Daar zijn wij gematigd optimistisch over, maar daarvoor moeten wij met elkaar wel de ruimte nemen. Ik geloof niet in het model waarin wij straks meer handen in de klas zullen hebben. Ik geloof wel in het model waarin wij beter kunnen ondersteunen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Waarom gelooft de heer De Wit niet in dat model? Waarom denkt hij dat er niet meer handen in de klas zullen komen? Dat is toch een voorwaarde?

De heer **De Wit**: Voorzitter. Voor de kwaliteit, de behoefte en de ondersteuning van docenten, liggen er volop mogelijkheden. Maar als wij daadwerkelijk de budgetten zoals wij die nu kennen, gaan vertalen naar uitbreiding van formatie, is het allemaal erg bescheiden.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Een van de thema's in het veldinitiatief richt zich op de vorming van één loket en op harmonisatie van het geïntegreerd indiceren. Op welke manier wordt de samenwerking met jeugdzorg daarin vormgegeven?

De heer **De Wit**: Voorzitter. Ik zal aan de schoolbesturen voorstellen dat wij voor de kinderen in het primair onderwijs en de kinderen van het voortgezet onderwijs een gewoon loket nemen. Er komen dan dus twee centrale loketten. Leerlingen die in aanmerking komen voor aanvullende leerlingenzorg, komen voor een gedeelte ook in aanmerking voor een geïndiceerde vorm van jeugdhulpverlening. De specifieke taken en verantwoordelijkheden van Bureau Jeugdzorg moeten daarom integraal deel uitmaken van zo'n loket. Die mogelijkheden zijn er nu al, maar wij kijken met belangstelling uit naar de uitwerking volgend jaar van de brief uit de Kamer over de zorg in en om de school. De helderheid die het gevolg is van de specifieke verantwoordelijkheden van de lokale overheid om mensen aan te spreken op de vraag wat er wel en niet gedaan kan worden, zal ons ook bij dit thema helpen.

De **voorzitter**: Ten slotte nog een slotvraag aan de heer Keesenberg, die landelijk coördinator is en in die zin overal komt. Volgens mij kent u het veld heel erg goed. Als wij in het algemeen kijken hoe het onderwijs er nu voor staat met betrekking tot het denken over Passend Onderwijs en de eigen rol van de school en die van de docent in de klas. Hebt u het idee dat de heroverweging van de staatssecretaris binnen een x-aantal jaren een aantal relevante stappen zal laten zien, waarmee het veld echt verder is gekomen? Ziet u die kans? Is budgetfinanciering kansrijk? Denkt u dat die financiering ten onder zal gaan aan bestuurlijk gekisbis of is het een kans om het geld beter terecht te laten komen?

De heer **Keesenberg**: Voorzitter. Niks gaat vanzelf en het heeft tijd nodig. De verantwoordelijkheid voor de zorgplicht komt nu dichterbij de school te liggen en via het samenwerkingsverband ook dichterbij het schoolbestuur. Het schoolbestuur zal zich moeten beraden op de vraag wat de eigen scholen kunnen en kennen. Verder moet zo'n bestuur die vraag ook beantwoorden in samenspraak met andere schoolbesturen binnen de regionale setting. In de oude koers lag die verantwoordelijkheid meer bij het regionale netwerk. De schoolbesturen zullen nu echt met hun teams aan de slag moeten, want die teams willen weten of zij er inderdaad zorgleerlingen bij krijgen. Dus de idee van leraren dat Passend Onderwijs iets was van de besturen, is aan het kantelen. Er zijn veel meer samenwerkingsverbanden die dit oppakken, ook in het voortgezet onderwijs, omdat men echt het idee heeft dat het dichterbij komt.

Het woord «zorgprofiel» slaat enorm aan bij leraren, omdat dit het rare idee ontzenuwd dat er straks een bus komt voorrijden met kinderen met beperkingen die allemaal in hun klas moeten. Het begrip zorgprofiel geeft dus veiligheid. Tegelijkertijd ervaart de leerkracht dat hij mag formuleren wat hij nog niet kan, maar wel zou willen kunnen. Daardoor wordt «moeten» meer een «willen».

Het budget wordt heel spannend. Straks ligt er inderdaad een zak geld in het midden van het samenwerkingsverband. De vraag is of men zich als aasgieren daarop stort met de eis dat het geld pondspondsgewijs verdeeld moet worden om alle ruzie te voorkomen, of dat het zo wordt als de brief beoogt, namelijk dat het geld de leerling volgt. Als het laatste het geval is en het gaat om een vmb-school met heel veel zorgleerlingen, kan het niet zo zijn dat het categoriaal gymnasium er «met de poet vandoor gaat».

Dat zorgprofiel helpt de schoolbesturen ook de discussie te richten op de systematiek van «geld volgt leerling». Daarbij komt dat zij ook weten dat het een vastgesteld budget is. De bomen groeien niet langer tot in de hemel, men zal het moeten doen met de bomen die er staan. Dat betekent ook dat de besturen zich sterker gaan richten op het feit dat zij met hun docenten aan de slag moeten, omdat de docenten hun zorgleerlingen niet meer kunnen verwijzen. Wij zullen ons nu moeten richten op de scholing, de professionalisering en de ondersteuning van leraren. Het moet veel meer gericht zijn op het gebeuren in de klas. Dat betekent een cultuuromslag omdat er wel veel om de school heen gebouwd is maar niet zo verschrikkelijk veel in de school. Dat kost tijd en energie. Het gaat niet vanzelf. Wat dat betreft, zou ik jullie graag willen meegeven een paar elementen uit zo'n referentiekader stevig neer te laten zetten. Het zou handig zijn als het veld weet wat volgens de Kamer de koers is, wat de dingen zijn die zij moeten gaan oppakken en die ook in de ontwikkeling van docenten passen.

Mevrouw **Smits** (SP): Voorzitter. Wij hebben aan bijna iedereen gevraagd of door de heroverweging het initiatief in het veld in het gedrang komt, maar nog niet aan de heer De Wit. Voorziet hij problemen of denkt hij juist veel meer te kunnen?

De heer **De Wit**: Voorzitter. Ik verwacht een beetje bestuurlijke problemen, maar ook allerlei mogelijkheden en kansen.

De **voorzitter**: Ik dank u allen heel hartelijk voor uw komst en voor de tijd die u voor ons hebt vrijgemaakt. Ik dank u ook heel hartelijk voor de input. Daarmee kunnen wij ons voordeel doen. Wij wensen u heel veel succes met de uitwerking van de verdere plannen en misschien ook wel de omvorming van plannen. Wij hopen dat u uw koploperspositie in ieder geval kunt bestendigen en voorop zult blijven lopen. Daar kunnen wij allemaal van leren. Nogmaals hartelijk dank en goede reis terug naar huis. Dat geldt natuurlijk ook voor iedereen op de publieke tribune. Wij gaan

vrijdag verder met de derde en laatste hoorzitting. Dan komt de werkvloer aan het woord.

De heer **Keesenberg**: Voorzitter. Ik wil nog wel even zeggen dat iedereen in het land het ontzettend waardeert dat u dit doet. Men vreesde dat de Kamerleden op 3 februari 2010 een verhaal zouden gaan houden, zonder het veld goed gehoord te hebben. Ik hoor overal lof dat u driemaal deze sessies doet en inderdaad het veld hoort. Dus een compliment vanuit de burgers! Sluiting 16.07 uur.

VERSLAG VAN EEN HOORZITTING

Vastgesteld 14 januari 2010

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ heeft op vrijdag 27 november 2009 gesprekken gevoerd over:

- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 2 november 2009 over de heroverweging passend onderwijs (31 497, nr. 17).**

Van deze gesprekken brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

Aanvang 10.00 uur

Voorzitter: Dezentjé Hamming-Bluemink
Griffier: De Kler

Aanwezige leden: Bosma, Ferrier, Dezentjé Hamming-Bluemink, Dibi, Kraneveldt-van der Veen en Smits

Delegatie Ambulante begeleiders

Gesprek met mevrouw Burgers, mevrouw Oostijen, de heer Kamps, de heer Corten en mevrouw Bos

De **voorzitter**: Het is tien uur en dat betekent dat wij gaan beginnen met de derde dag van de hoorzittingen over Passend Onderwijs. Wij hebben al twee interessante dagen met een hele hoop interessante gesprekken achter de rug en wij twijfelen er dan ook niet aan of vandaag wordt weer een dergelijke dag. Hartelijk welkom en fijn dat u gekomen bent. Ik zie dat mevrouw Bos ook binnen is. Hartelijk welkom. Misschien nog wat huishoudelijk tips: voor u staat een microfoon met daarop een knopje dat u indrukt al u wilt spreken en uitdrukken als u klaar bent met spreken. Dat is namelijk beter voor het geluid. Ik wil u verzoeken om, voor degenen die meeluisteren, zo min mogelijk afkortingen te gebruiken. We hebben gemerkt dat het voor een aantal mensen anders niet te volgen is. De heer Jansen dat is de heer Kamps geworden. U heeft dezelfde functie?

De heer **Kamps**: Ik ben directeur ambulante begeleiding cluster 4 in dezelfde regio. Wij gaan heel nauw samenwerken en misschien in de toekomst wel één dienst maken, vandaar deze wisseling.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Burgers, manager Dienstencentrum REC Rivierenland. Mevrouw Oostijen, REC-West Zuid, verbonden aan de dienst ambulante begeleiding daar. De heer Corten, afdelingsleider Dienst Ambulante Begeleiding Onderwijscentrum De Berkenschutse en mevrouw Bos, onderzoeker en teamleider ambulante begeleiding.

Ambulante begeleiding is een vorm van ondersteuning van leraren en/of leerlingen bij plaatsing van leerlingen met een Rugzak of terugplaatsing in het reguliere onderwijs. In de heroverwegingsplannen van de staatssecretaris wordt het geld voor cluster 3 en 4 herverdeeld en valt ten goede aan het samenwerkingsverband. U heeft daar dus in cluster 3 en 4 allemaal mee te maken. De plannen van de staatssecretaris hebben vermoedelijk ingrijpende gevolgen voor uw beroepsgroep. Graag leggen wij u dan ook enkele vragen voor over de plannen van de staatssecretaris. Voor de vraagstelling is allereerst het woord aan mevrouw Ferrier.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Dank u wel, voorzitter. In de Wet op de expertisecentra worden in het bijzonder in artikel 8a, lid 2 drie soorten ambulante begeleiding geïntroduceerd: de Rugzak ambulante begeleiding, preven-

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Depla (PvdA), Remkes (VVD), Van Bochove (CDA), voorzitter, Joldersma (CDA), Jan de Vries (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Leerdam (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Roefs (PvdA), ondervoorzitter, Verdonk (Verdonk), Van Leeuwen (SP), Biskop (CDA), Bosma (PVV), Pechtold (D66), Zijlstra (VVD), Langkamp (SP), Jasper van Dijk (SP), Besse-link (PvdA), Ouwehand (PvdD), Dibi (GroenLinks), Anker (ChristenUnie) en Smits (SP).
Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Gill'ard (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Atsma (CDA), Ferrier (CDA), Uitslag (CDA), Vietsch (CDA), Schinkelshoek (CDA), Jacobi (PvdA), Elias (VVD), Timmer (PvdA), Van Dam (PvdA), Van der Burg (VVD), Gesthuizen (SP), Jonker (CDA), Fritsma (PVV), Van der Ham (D66), Ten Broeke (VVD), Van Bommel (SP), Leijten (SP), Bouchibti (PvdA), Thieme (PvdD), Peters (GroenLinks), Ortega-Martijn (ChristenUnie) en Gerkens (SP).

tieve ambulante begeleiding en de terugplaatsings ambulante begeleiding. Ik wil aan ieder van u vragen of u kort iets kunt vertellen over uw werk als ambulante begeleider. En over welke expertise en deskundigheid nou specifiek juist in uw beroepsgroep aanwezig is. Voorzitter, ik stel voor dat we het hele rijtje af gaan.

De heer **Kamps**: Het begrip «ambulante begeleiding» en waar die allemaal voor ingezet wordt, zijn bekend? Binnen cluster 4 speelt gedragsproblematiek natuurlijk een hele sterke rol. Ik denk dat ambulante begeleiders enorm veel kennis hebben over stoornissen en wat dat betekent voor de onderwijssituatie. En aangezien het bij cluster 4 altijd gaat om de interactie tussen leerkracht en leerling zit daar ook een heel stuk expertise. Hoe ga je met je klassenmanagement om. Hoe doe je instructie. Hoe pas je dat aan. Die expertise wordt op verschillende manieren ingezet. Dat kan in coachingstrajecten zijn, het kan in de vorm van voorlichting zijn en het kan werken met de leerling zijn. Dus heel breed.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): En dat is expertise die niemand anders heeft? Het zijn geen dingen die docenten of een school zelf kan organiseren?

De heer **Kamps**: Nee, dat denk ik niet.

Mevrouw **Burgers**: Ik vertegenwoordig cluster 3. Cluster 3 heeft als doelgroep zeer moeilijk lerende kinderen, langdurig zieke kinderen en lichamelijk gehandicapte kinderen. Wat wij eigenlijk doen is de gevolgen van een van die beperkingen voor het onderwijs voor het voetlicht brengen. Bij ons is er namelijk heel vaak sprake van gevolgen die voor een «leek» niet te zien zijn. Dat is dan ook waar ik me zorgen over maak: de onbewuste onbekwaamheid van de mensen die het dan moeten gaan doen, ondanks alle inspanningen. En ik zeg echt «onbewust» omdat het helemaal niet met opzet onbekwaamheid is die een rol gaat spelen. Wij zijn nu goed toegerust om daarin niet onbekwaam te zijn, maar om juist uit ervaring heel veel expertise te hebben. Als wij een ziektebeeld zien, dan weten wij wat voor gevolgen dat heeft voor het leren, voor het rekenen, voor taal, maar ook voor werkhouding, concentratie enzovoort. En wat het betekent het voor het klassenmanagement. Dat soort zaken. Ik denk dat daar vanuit de cluster 3 scholen en het so unieke expertise zit.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Nog een specifieke vraag aan mevrouw Burgers. Wij hebben in de eerdere hoorzittingen vaak gehoord dat het belangrijk is dat de docent beter toegerust wordt. Dat heeft dus ook te maken met het curriculum op de pabo's. In hoeverre kunnen de zaken die u noemt op een pabo in het curriculum volgens u worden meegenomen?

Mevrouw **Burgers**: Ik heb zelf als docente aan een pabo een aantal van die curricula verzorgd. Je kunt niet verwachten dat de pabo-studenten van ieder ziektebeeld van alles weten. Dat slaat ook nergens op. Maar waar ik blij mee ben is dat onbewuste onbekwaamheid omgezet wordt in bewust onbekwaam. Dan zijn we een eind, vind ik. We hebben namelijk wel een zodanige relatie met het regulier onderwijs dat ze weten dat ze voor die bekwaamheid dan iemand anders nodig hebben. En dat het met die leerling dus goed komt.

Mevrouw **Oostijen**: Even terug naar uw vraag over de expertise van de ambulante begeleider. Ik ben zelf actief werkzaam als ambulante begeleider, hier in Den Haag en omstreken. Ik heb 20 leerlingen met een Rugzak in de begeleiding en ook regelmatig kinderen die preventieve ambulante begeleiding krijgen. Bij preventieve ambulante begeleiding moet je denken aan kortdurende, zeer effectieve trajecten met een enorme praktische vertaalslag. Waarmee je de leerkracht handvatten biedt waar-

door die zich weer even wat competent voelt om met de zorgleerling aan de slag te gaan. Het is zo dat ik zelf 28 jaar als leerkracht speciaal onderwijs gewerkt heb, waarvan de laatste acht jaar op een buitenlocatie van de PI-school hier in Den Haag. Dat is een observatie- en behandelinstituut waar het topje van de ijsberg binnenkomt, zoals wij dat zeggen. Daar komen kinderen binnen met een enorme gedragsproblematiek, maar waar ook internaliserende problematiek een enorm grote rol speelt. En dat is waar ik me vooral zorgen over maak en dat is ook de zorg van onze ambulante dienst cluster 4: Internaliserende problematiek is namelijk een problematiek die je moet zien. Daarvoor moet je echt met gespecialiseerde ogen naar kunnen kijken. Het gevaar bestaat namelijk dat het in de klas de vergeten kinderen zijn. Als een kind depressief is, dan is er sprake van een forse internaliserende problematiek. Dan kan er wel een diagnose zijn gesteld op het gebied van autisme, maar daarbij kan die depressiviteit dat kind enorm parten gaan spelen voor nu en voor in de toekomst. We maken ons zorgen over wat wel gezegd wordt: wat je niet ziet is er ook niet. En wij zijn juist de mensen die daar met gespecialiseerde ogen en kennis naar kunnen kijken.

Wat ik daarnaast ook een heel belangrijk aspect vind van het werk van ambulante begeleider is dat wij in staat zijn om een praktische vertaalslag te maken. Ik merk in mijn praktijksituaties dat leerkrachten die echt met de handen in het haar zitten of om hulp roepen, zeggen dat ze zo blij zijn met juiste die praktische vertaalslag van ons. Wij gaan op zoek naar een oplossing, wij gaan ermee aan de slag en werkt het niet dan gaan we gewoon op zoek naar iets anders. Ik weet namelijk uit ervaring wat het is – ik gebruik wel gewoon even deze term – om met de poten in de modder te staan. Dat is ook een term die wij regelmatig gebruiken. Wij weten vanuit de praktijk wat het is om stof te moeten happen. Wij weten ook wat het is om dan weer te durven opstaan en weer verder te kunnen gaan. Het heeft alles te maken met expertise, met competenties en met vaardigheden. Zaken waarvan wij, naar aanleiding van de notities van de staatssecretaris, uit het veld merken dat leerkrachten zeggen dat ze er niet aan moeten denken om over een aantal jaren met 28 leerlingen in de klas een aantal zorgleerlingen erbij te hebben. Zij vragen of het geld wel op de plek komt waar het hoort? Het is weliswaar geormerkt geld, maar komt het ook bij die leerkracht in de klas. Krijgt hij die extra handen in de klas. Krijgt hij de hulp die hij nodig heeft. Het heeft ook alles met competentie van leerkrachten te maken.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Volgens mij is heeft de staatssecretaris niet de bedoeling te zeggen dat de ambulante begeleiders moeten verdwijnen en scholen het maar zelf moeten gaan uitzoeken, het zelf moeten gaan doen en dan maar wat gaan freewheelen. Het is natuurlijk wel de bedoeling dat zij uw expertise gaan gebruiken. Alleen bent u dan misschien niet meer een ambulante begeleider, maar bent u dan bijvoorbeeld een ambulante begeleider in dienst van een school of van scholen. Dat u er wat dichterbij zit dan nu. Nu moeten de scholen inkopen. Ik ga het nu heel zwart/wit zeggen en dat is niet hoe ik per definitie hoe ik het zelf zie, maar de geluiden die ik weleens hoor is dat het reguliere onderwijs zegt dat er niet geleverd wordt wat zij nodig hebben. En daar bedoelen ze de ambulante begeleiders mee. Aan de andere kant hoor ik ook weleens dat de scholen niet weten waar ze aan beginnen als ze het zelf gaan doen omdat ze het niet kunnen. Dit is heel erg zwart/wit gesteld, maar zou u daar eens op in willen gaan? Want volgens mij kunt u veel meer naar elkaar toe groeien en veel meer voor elkaar betekenen dan uit die geluiden blijkt. Ik denk dat er ook heel veel kansen liggen om veel dichterbij dan nu bij de klas uw werk te doen. Want nu moet u ambulante de hele regio door. Zou u daarop willen reageren.

Mevrouw **Oostijen**: Ik wil daar heel graag op reageren. Onze intentie als ambulante begeleider is ook juist om naar elkaar toe te gaan groeien. En nog naar aanleiding van de opmerking van mevrouw Burgers over van onbewust onbekwaam naar bewust onbekwaam: dat is natuurlijk een dergelijk proces. Er is het proces van steigers bouwen, zoals we dat zeggen, en dan langzamerhand als ambulante begeleider meer afstand gaan nemen zodat die bekwaamheid bij de leerkracht komt. Het is dus wel altijd de intentie om naar elkaar toe te groeien. Ik ben het ook helemaal met u eens dat de toekomst heel mooi zou zijn als wij inderdaad als – wat voor naam wij dan ook gaan krijgen – ambulante begeleider meer in die praktijk gaan werken. Maar wij doen dat nu ook al. U moet dan denken aan een programma psycho-educatie, waarbij je aan het werk gaat om de vertaalslag te kunnen maken naar de leerkracht van in de zin van het samen met het kind aan de gang gaan. En met het insteek dat het langzamerhand overgedragen gaat worden aan de leerkracht zodat die de kennis ook in huis gaat krijgen. Denk aan een training sociale vaardigheden. Wij geven de aanzet en gaan het langzamerhand overdragen. Dat is dus ook weer die praktische vertaalslag en invulling. En juist bij ons is het zo dat wij niet mensen zijn met een instelling van «we zitten daar op de flex-plekken op de PI-school, hier in Kijkduin en we wachten maar telefoontjes en mailtjes af en dan komen wij een keertje om de hoek kijken.» Absoluut niet.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik stel die vraag een beetje als advocaat van de duivel, omdat ik ook graag van u wil horen welke mogelijkheden u ziet om in de samenwerking met scholen – die natuurlijk ook nog moet groeien – te kijken of je op een goede manier bezig bent. Dus met behoud van uw expertise die de expertise van de docenten in de reguliere klassen kan versterken zodat iedereen en in het bijzonder de zorgleerling daar beter van wordt. Ik zoek ook een beetje naar mogelijkheden en onmogelijkheden die u voor de toekomst ziet.

De **voorzitter**: Mevrouw Oostijen, was u aan het eind van uw betoog?

Mevrouw **Oostijen**: Ja.

De **voorzitter**: Dan ga ik door naar de heer Corten.

De heer **Corten**: Ik ben afdelingsleider van de Berkenschutse. Dat is een van de twee scholen in Nederland voor kinderen met epilepsie. Ik wil eerst even ingaan op de eerste opmerking die mevrouw Ferrier maakte. Name-lijk over de opmerking rugzak ambulante begeleiding (RAB), terugplaat-sende ambulante begeleiding (TAB) en preventieve ambulante begelei-ding (PAB). In mijn optiek is dat een gigantisch kunstmatig onderscheid dat in 2003 in het leven is geroepen met invoering van de leerlingge-bonden financiering. Er is gewoon sprake van «ambulante begeleiding» omdat er een acute dan wel sluimerende hulpvraag van een school ligt. Het RAB/PAB/TAB-verhaal is in het leven geroepen, maar dat had nooit gehoeven en het heeft meer problemen opgeleverd dan dat het opgelost heeft. Met problemen bedoel ik dan vooral de lengte van begeleiding. Die is voor de rugzak ambulante begeleiding verplicht op drie jaar gesteld. Wij zoeken met zijn allen naar een meer flexibele inzet, want niet iedere leer-ling hoeft drie jaar begeleid te worden om weer op de rails te staan. Vervolgens was uw vraag: wat is nou de expertise die u heeft? Wat betreft epilepsie kan ik u vertellen dat het een heel kleinschalige groep is, maar ook een met een complexe problematiek. En met complexe problematiek bedoel ik dat er sprake is van epilepsie en dat is niet eens een ziekte, maar een ziektebeeld. Het is een ziekteverschijnsel dat voortkomt uit een neuro-logisch lijden dat we al dan niet kunnen aantonen. Vervolgens speelt er dat de medicatie bijwerkingen heeft. En vaak is er sprake van een

bepaalde haard in de hersenen die zorgt voor leerproblemen dan wel gedragsproblemen en dus cognitieve gebreken. En dan moeten de sociaal emotionele problemen niet vergeten worden. Dat vereist een multidisciplinaire aanpak en niet in de laatste plaats een gigantische samenwerking met de neurologen dan wel neuropsychologen. Er zijn in Nederland ongeveer 50 000 kinderen en jongeren met epilepsie. Daarvan heeft ongeveer 4% acute leer- en gedragsproblemen en daar zijn wij dan verantwoordelijk voor. Daar zit dus onze expertise en dan vooral in de samenwerking met de twee instituten die kinderen met epilepsie specifiek behandelen, de medische expertisecentra SEIN en Kempenhaeghe. U vroeg mij hoe het met de deskundigheid van de leerkracht zit en hoe het zit met het curriculum op de pabo. Dat is allemaal leuk en aardig, maar in vier jaar tijd moeten de studenten op een pabo onder de knie krijgen hoe de ontwikkeling van kinderen van vier tot en met twaalf jaar regulier verloopt en vervolgens nog eens de didactische dan wel pedagogische interferenties die ze daarop kunnen plegen. Voor kinderen van vier tot en met twaalf jaar! In vier jaar tijd! En vervolgens willen wij er dan ook nog eens voor gaan zorgen dat die leerkracht capabel wordt om alle ziektebeelden te herkennen en daar vervolgens nog mee om te kunnen gaan in de klas. Dat lijkt mij een bijna onmogelijke taak voor de pabo's. Er zal dus na die pabo nog iets moeten gebeuren. Dat is al in het leven geroepen als de opleiding speciaal onderwijs, Master SEN (Special Educational Needs). Die opleidingen worden nu flink bezocht, maar als je daarna niet oefent met die problematiek, als je het niet aan de hand hebt en als je niet ook nog ondersteuning krijgt van buitenaf dan wordt het weer vergeten. Het gebeurt bij ons maar al te vaak dat de leerkracht zegt dat hij blij is dat wij weer een keer langskomen, omdat hij dan weer meer gefocust is op de leerling. Want net als mevrouw Oostijen zei, zit de grootste problematiek bij de kinderen met internaliserende problematiek en niet zozeer bij de externiserende gedragsproblemen. Daar zijn wel problemen, maar die vallen niet op. Maar het gaat dan om de kinderen die iets meer teruggetrokken zijn, die wat rustiger zijn, iets wat in het bijzonder het geval is bij kinderen met epilepsie of bij langdurig zieke kinderen. Die zijn niet lastig voor de leerkracht, die zitten achterin en die zeggen niets, maar die moet je dus wel kunnen signaleren en daar moet wel op ingestoken worden. Vervolgens, mevrouw Kraneveldt, had u het over de bedoeling van de staatssecretaris in de brief. Die bedoeling heb ik niet gelezen. Dat kan ze misschien wel verteld hebben, maar ik lees nergens dat de zorggelden die teruggaan geormerkt worden. En u heeft het over een bedoeling van de staatssecretaris om de ambulante begeleiders weer terug in de klas te krijgen. Dat staat er ook niet. Er staat in de brief dat er een herverdeling van gelden plaats gaat vinden. Er staat nergens dat er een herverdeling van mensen plaats gaat vinden. Ik denk dan ook dat de discussie daarover zou moeten gaan. Er wordt namelijk gezegd dat er uiterst zorgvuldig met het proces wordt omgegaan. Er geldt trouwens vanaf 2003 nog een werkgelegenheids- en salarisgarantie voor ambulante begeleiders. Dus als je het hebt over Passend Onderwijs en het doorgaat zoals het er nu staat zou je het niet over een herverdeling van geld moeten hebben, maar over een herverdeling van menskracht. Want het geld is al omgezet in mensen. Dan zou je er vervolgens nog voor moeten zorgen dat als je die mensen gaat herverdelen ze deskundig zijn en deskundig blijven. Want haal je ze volledig uit het speciaal onderwijs weg dan gaat dat de eerste twee jaar goed, dan zijn de mensen nog op de hoogte. Maar vervolgens krijg je een versnippering en een verschraling van kennis. Dat zou je niet moeten willen.

Mevrouw **Bos**: Jullie eerste vraag was wat die ambulante begeleiding nu eigenlijk doet. Dat was ook onze eerste onderzoeksvraag. Wij dachten meteen te kunnen beginnen met een effectmeting, maar het bleek dat het «wat doen we nu eigenlijk» heel erg onduidelijk was. We zijn er twee jaar

mee bezig geweest om dat met allerlei onderzoeksmethodieken in kaart te brengen. Dat is uitgemond in wat wij een «vragenlijst verrichtingen ambulante begeleiding» noemen. Dat is een lijst die ingedeeld is aan de hand van de beroepsrollen van de ambulante begeleiding en dan heb ik het over inter-persoonlijk handelen, processen begeleiden en expertise overdragen. Jullie vraag was vooral gericht op de expertise. De expertise is opgedeeld in een aantal verrichtingen, dat de ambulante begeleider zou moeten doen. Die verrichtingen zijn in cluster 4 gericht op psychopathologie. Ik ben het helemaal met mijn voorganger eens dat als je ziet wat voor problematieken in alle clusters spelen en pabo mensen dat allemaal zouden moeten weten dat dat heel moeilijk zou zijn. Psychopathologie doet ook nog iets met de leerkracht. Een kind met gedragsproblemen tast de competenties van de leerkracht aan. Door uitleg te geven, door modellering en door vaardigheden aan te leren op gebied van psychopathologie proberen we die leerkracht verder te helpen. Dat is dan heel erg gericht op de klassensituatie. Iedere leerkracht heeft weer andere hulpvragen en die worden naar voren gehaald. Als jullie vragen wat wij precies doen, dan staat hier in deze lijst eigenlijk alles wat een ambulante begeleider zou moeten doen. Dan over uw vraag over de gelden. Dat de samenwerkingsverbanden veel meer zeggenschap krijgen vinden wij heel goed. Dat zou ook moeten, want als je niet aansluit bij de hulpvraag dan werkt begeleiden überhaupt niet. Op dit moment is een beetje een probleem dat wij door onderzoek ook bezig zijn met het professionaliseren van de ambulante begeleiders. Iedere keer als er weer onderzoeksgegevens naar voren komen dan zien we weer een aspect waar we iets mee moeten doen. Dat heeft dan bijvoorbeeld te maken met de expertiserol. Ik kan straks onderzoekresultaten melden waaruit blijkt dat die expertiserol heel erg belangrijk is en dat die ook effect heeft. Die expertiserol moeten we dus verder gaan uitbouwen. Vanaf 2003 hebben wij daarvoor vanuit cluster 4 gelden gekregen. We zijn hard gegroeid en we zijn daar heel hard mee bezig. Als dat helemaal gaat veranderen moeten wij ons ook gaan richten op marktwerking. Maar de ondernemersrol die eigenlijk ook bij de ambulante begeleider hoort is in ons onderzoek niet uitgewerkt omdat die vraag helemaal niet speelde. Nu moeten wij ook daar aandacht aan gaan besteden en dat is eigenlijk heel erg jammer, want dat is zonde van alle energie die wij verder aan de scholen zouden kunnen besteden. Verder ben ik het eens met mijn voorgangers.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik heb nu nog één vraag, maar het worden er straks nog meer. Waar ik heel benieuwd naar ben – en dan moet u zelf maar even kijken wie die vraag beantwoordt – is of u als ambulante begeleiders een belangenbehartiger heeft in uw werkveld of in uw beroepsgroep en in hoeverre u via die belangenbehartiger om de tafel heeft gezeten met de staatssecretaris bij het opstellen van die heroverweging.

Mevrouw **Burgers**: Volgens het organisatiemodel horen wij thuis bij het speciaal onderwijs. Het speciaal onderwijs is georganiseerd in een landelijke clustervereniging, cluster 3 en cluster 4 zoals we hier nu zitten. En die landelijke clusterverenigingen hebben hun woordje gedaan in de regiegroep via de WEC-Raad. Zo zit het in elkaar. Dus binnen het speciaal onderwijs zijn wij vertegenwoordigd geweest in de regiegroep door de WEC-Raad.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): En dat herkent u in de voorstellen zoals die daar liggen?

Mevrouw **Burgers**: Dat herkennen we gedeeltelijk.

De heer **Corten**: Er is nog een andere poot. Dat is de LBAB/IB, de Landelijke Beroepsgroep Ambulante Begeleiding/Intern Begeleiding, maar die is

nog in oprichting en daar is nog lang niet iedere AB'er lid van. Dus ik sluit me aan bij mevrouw Burgers: de WEC-Raad heeft onze belangen behartigd. Maar ik wil daarbij zeggen «gedeeltelijk heeft behartigd» want de VO-raad en de PO-raad bleken toch zo sterk en groot te zijn dat het lastig was om daar je punt te maken.

Mevrouw **Bos**: Dat wil ik even aanvullen. De WEC-Raad is het niet eens met alle ideeën die nu geopperd zijn.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik heb tot slot nog een vraag over de ondernemersrol waar u het over had. Kunt u iets meer vertellen over hoe u die ziet?

Mevrouw **Bos**: De samenwerkingsverbanden krijgen straks keuzemogelijkheden. Het geld is niet geoormerkt. Voorheen hadden wij onze ondernemersrol ingevuld als: wij moeten heel veel kwaliteit gaan bieden. En met die kwaliteit zullen mensen het prettig vinden dat wij komen en zullen wij ook gevraagd worden. Nu is dat niet meer zo. Nu moeten wij ook aan marktwerking gaan doen. We moeten ons gaan profileren, we moeten op een of andere manier laten merken dat we iets te bieden hebben. Daar moet je energie in stoppen. Dat zijn wij in het onderwijs niet gewend en daar hebben we ook geen ervaring mee.

De **voorzitter**: Mevrouw Oostijen, u wilde daar nog iets aan toevoegen.

Mevrouw **Oostijen**: Ik wil daar heel graag iets aan toevoegen, aansluitend op wat u net heeft verteld. De energie die dan in dat ondernemerschap gaat zitten, gaat ten koste van het welzijn en het welbevinden van de zorgleerling als we ons de komende jaren ook nog bezig moeten gaan houden om vooral de kop boven het maaiveld uit te kunnen gaan steken.

Mevrouw **Smits** (SP): We hebben het gehad over het straks herverdelen van het geld. Over de gevolgen die dat mogelijk zou hebben wil ik nog wat vragen. De bestuurlijke complexiteit komt in de brief van de staatssecretaris aan de orde. Denkt u dat die complexiteit met de nieuwe voorstellen verminderd wordt? Het is een hele kleine vraag, die waarschijnlijk een groot antwoord geeft.

De heer **Corten**: Ik denk dat de staatssecretaris de plank misslaat. Met de WEC en de LJF hebben we Nederland verdeeld in een aantal REC-regio's. Voor cluster 3 zijn dat er 16. Voor cluster 4 ben ik het even kwijt maar dat weten mijn collega's vast wel. Waar we nu naartoe gaan is naar samenwerkingsverbanden die de regie moeten krijgen in het kader van Passend Onderwijs. Er schijnen, maar niemand weet dat precies, ongeveer 250 samenwerkingsverbanden primair onderwijs te zijn. Ik kan er niet achter komen welke het zijn want die informatie ligt ook nog nergens op tafel. Daarnaast zijn er ongeveer 80 samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. Dus als je het mij vraagt is een vermindering van de bestuurlijke constellatie onzin: het wordt alleen maar meer, alleen op een ander niveau.

Mevrouw **Bos**: Plus dat in die samenwerkingsverbanden helemaal niet duidelijk is wie hier nou over moet gaan nadenken. Wij hebben geteld dat we in REC Vierland te maken hebben met 20 samenwerkingspartners als je het mbo ook meerekent. We voeren daar al gesprekken mee en die samenwerkingspartners moeten allemaal gaan nadenken over hoe we dat moeten gaan doen en of er weer nieuwe mensen, nieuwe commissies samengesteld moeten worden? Dus dat zal wel heel complex worden.

Mevrouw **Oostijen**: Dan wil ik als praktisch mens hier nog op reageren. Met de notitie van de staatssecretaris is het de bedoeling om nu dus van een hele hoop bureaucratische handelingen af te komen. Ik heb net weer twee herindicaties mogen begeleiden en daar wordt je dus echt niet vrolijk van. Dat is namelijk een enorme bureaucratie van regeltjes en zaken die voor elkaar moeten komen en een enorme dossiervorming. En nu dreigt het een andere kant op te gaan, namelijk hoe we dit naar aanleiding van de notitie van de staatssecretaris dan gaan vormgeven. Ik vrees dat we van de ene bureaucratische toestand in de andere terecht komen.

De **voorzitter**: Kunt u nog even uitleggen waarom dat zo is?

Mevrouw **Oostijen**: Omdat je dan te maken gaat krijgen met de samenwerkingsverbanden waar het geld naar toe gaat. En bijvoorbeeld met hoe dat toegekend gaat worden aan de verschillende scholen en zo. Met zorgprofielen die opgesteld moeten gaan worden. Daar kunnen wij dan wellicht ondersteuning in gaan bieden, maar dat zal wel moeten gaan gebeuren. Er zullen op de een of andere manier ook weer criteria opgesteld moeten gaan worden. En er moeten handelingsplannen gemaakt moeten gaan worden, want er zal toch echt wel aangetoond moeten gaan worden waar het geld in gaat zitten en wat we ermee gaan doen. Ik verwacht dat we van de ene bureaucratie naar de andere bureaucratie gaan.

De **voorzitter**: Dank u wel. U hoeft niet allemaal te antwoorden, alleen als u iets toe te voegen heeft.

Mevrouw **Burgers**: Ik wil nog iets toevoegen. Als ik nu met Passend Onderwijs aan tafel zit dan krijg ik de vraag of ik nog een keer duidelijk die indicatiecriteria van ons kan uitleggen, want dan kunnen zij die gewoon gebruiken aan de zorgtafel. En dan denk ik «waar zijn we mee bezig»

De heer **Kamps**: Ja, mee eens.

Mevrouw **Smits** (SP): Dan beginnen we meteen bij de heer Kamps want als we steeds dezelfde kant om gaan blijft er zo weinig nieuws over voor u om te zeggen. We hebben het er net al even over gehad: de staatssecretaris stelt in haar brief dat er een zorgvuldig overgangstraject komt om de financiële en rechtspositionele gevolgen van de herverdeling op te vangen en deskundigheid te behouden. We hebben het net al even over de deskundigheid gehad, maar wat verwacht u nu van deze overgangsovereenkomst.

De heer **Kamps**: Ten eerste zie ik ook kansen, zoals ook net bij de vraag van mevrouw Kraneveldt bleek. Ik denk dat het op zich goed is dat we flexibeler worden en dat we meer onderdeel worden van de zorgstructuur van het reguliere onderwijs. Daar zitten zeker positieve elementen in. Het gevaar zit hem er wel in dat de expertiseoverdracht niet geborgd is. Wij weten namelijk niet of de samenwerkingsverbanden dat gaan inzetten. Dat vind ik dus een heel lastig onderdeel. De flexibilisering op zich is denk ik een hele positieve kans voor ons – en met ons bedoel ik dan het hele onderwijs– om de zorg geïntegreerd te laten verlopen.

Mevrouw **Smits** (SP): En hoe ziet u uw positie straks? Wat denkt u dat de beste manier is om die expertise wel te waarborgen. Zou dat weer net als nu met een rec moeten zijn of is dat in dienst van het samenwerkingsverband of liever bij de scholen. Heeft u daar ideeën over?

De heer **Kamps**: Ik denk dat het een beetje maatwerk zou moeten zijn in de regio. Ik denk dat er allerlei vormen te bedenken zijn, via detachering of

via overdracht, maar dat lijntje naar de expertise zal wel heel belangrijk zijn. Het werd net ook al gezegd: anders bestaat er een hele grote kans dat die expertise in no time vervlogen is en niet meer de kwaliteit heeft die we nu hebben. Dus dat zal de grote uitdaging zijn.

De **voorzitter**: Was u aan het einde van uw betoog? Mevrouw Smits.

Mevrouw **Smits** (SP): Ja, mevrouw Burgers wil ik graag nog even horen.

Mevrouw **Burgers**: Wij doen eigenlijk al een tijd aan die flexibiliteit die mevrouw Kraneveldt beoogt. En dat bevalt uitstekend en ik weet dat collega's uit cluster 4 daar ook mee werken. Hoe moet u zich dat voorstellen? Wij zijn min of meer ingedaald in de zorgstructuur van het regulier onderwijs. Onze ambulante begeleiders werken fysiek op de scholen en zitten aan tafel bij de zorgstructuur van het regulier onderwijs. En wij hebben aardig wat good practice om te kunnen zeggen dat dat mooie modellen zijn. De mensen zijn al een aantal jaren bezig, zien ook de valkuilen en zien ook dat je wel op de een of andere manier voldoende feeling moet houden met dat speciaal onderwijs anders wordt je bij wijze van spreken net zo blind voor de problematiek als in het regulier onderwijs. Ik zou u ook zeker willen adviseren om die good practice te gebruiken om de ideeën daar omheen goed voor het voetlicht te krijgen.

Mevrouw **Bos**: Mag ik nog iets aanvullen? Nu is het zo dat de scholen de handelingsgelden krijgen. Wij krijgen de begeleidingsgelden. Dat zit heel vast aan dat ene kind. Als je die gelden wat flexibeler zou maken dan zou je samen kunnen gaan kijken naar wat we samen met die gelden gaan doen. Dus de vraag aan het samenwerkingsverband: hoe willen jullie dat we het in gaan zetten. Het hele probleem is eigenlijk opgelost als je niet meer zegt dat het per se zuss of zo moet, want het is nu vanuit de wet geregeld dat wij het zo moeten doen.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Maar, dat is toch ook de bedoeling?

Mevrouw **Bos**: Dan krijgen wij niets meer. Wij krijgen dan geen gelden meer want die gaan ook naar de samenwerkingsverbanden.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ja, maar daarover zou men dus goede afspraken moeten maken. En dan verwacht ik van een goed samenwerkingsverband dat het zegt: «we hebben heel veel expertise in huis, zowel in scholen, ook bij de mensen in de speciale scholen, maar ook heel veel ambulante en dat gaan we gericht inzetten.» Dus niet de ambulante begeleiding weg, maar de expertise die er nu is en die u heeft op een andere flexibele manier inzetten. Ik denk dat dat ook een doel is van de heroverweging.

Mevrouw **Bos**: Ik snap wat u zegt en het zou ook heel mooi zijn als het zo gaat werken, maar dan kom ik toch weer terug met mijn eerste punt. Namelijk de ondernemersrol die dan toch een rol gaat spelen. Wij kunnen dan geen beleid maken want het is de vraag of de samenwerkingsverbanden het met de ambulante begeleiding gaan doen.

Mevrouw **Smits** (SP): Wat zou dan een andere optie zijn?

Mevrouw **Bos**: Ze zouden een particulier bureautje kunnen gaan inhuren. Ik ben voor een studie in Londen geweest. Daar hebben ze ook ambulante diensten. Daar hebben ze ook de markt open gelegd, dus kregen die diensten geen gelden meer. Het is heel erg teruggelopen. In de eerste jaren zag je dat er hele goedkope krachten op scholen werden ingehuurd

en zat er een buurvrouw bij een autistisch kind zodat het kind goed naar de leerkracht zou luisteren. Dat soort middelen werden ingezet. Dat heeft een paar jaar geduurd en toen zag je dat het helemaal niet werkte en dat scholen toch weer die ambulante dienst gingen inhuren. Maar toen was die dienst al helemaal afgekald. Dat is dus ook mijn angst.

Mevrouw **Kraneveldt** (PvdA): Die ondernemersrol, u komt er nu zelf op terug daarover wilden de heer Dibi en ik straks wat over kunnen vragen, maar dat mag misschien nu. Concurreren is natuurlijk nog een beetje een vies woord in het onderwijs. Ik vind het niet altijd slecht maar het is natuurlijk geen doel op zich. Je kunt concurreren op prijs en dan ben ik het volledig met u eens, maar concurreren op kwaliteit hoeft niet altijd slecht te zijn. Waar het natuurlijk om gaat is het behouden van de expertise en het goed inzetten daarvan. Als wij Passend Onderwijs straks ook wettelijk op een goede manier in wetgeving gaan regelen – en dat moeten we ook echt doen want dit zijn alleen maar plannen – is er dan een mogelijkheid dat wij het op een zodanige manier doen dat die expertise gewaarborgd blijft. Denkt u dat dat mogelijk is?

Mevrouw **Bos**: Dan blijf ik bij mijn voorstel. Ik denk dat dat heel goed mogelijk is als wij in elk geval een behoorlijk deel van de gelden blijven houden, zodat we aan expertiseontwikkeling kunnen doen. Dat het minder moet worden kan ik me voorstellen. Dus in budgettering kan ik me ook vinden. En als die gelden flexibel ingezet zouden worden is dat ook prima. Ik ben het ook met u eens dat concurreren soms ook goed is en dat scholen inderdaad wel kwaliteit moeten kunnen inkopen. Als ik een telefoontje krijg van een school met de mededeling dat ze aan een bepaalde ambulante begeleider niets hebben dan doe ik er ook iets mee, want ik kan me voorstellen dat dat zonde is van de gelden. In het plan staat nu ook dat een deel van de expertisegelden naar de rec's gaan, maar «het rec» s weer zo breed. Gaat het naar de besturen? Waar gaat het geld naartoe? Dan zou ik ervoor pleiten om de gelden ook echt te oormerken voor de dienst ambulante begeleiding en ook echt voor expertiseontwikkeling, zodat je weet dat het daar terecht komt. En dat geldt hetzelfde voor de scholen. Dat hebben mijn voorgangers ook al gezegd. Zorg dat het geld meer geoormerkt is en dat er geen andere dingen van gedaan worden. Dat er niet weer extra commissies in het leven geroepen worden waar weer een hoop geld naartoe gaat, want dat is zo zonde.

De heer **Kamps**: Wat ook nog zou kunnen is dat je als speciaal onderwijs in de besturen van de samenwerkingsverbanden een plek krijgt. Daarmee borg je misschien ook een stukje van de expertise die wij hebben en die anders te vrijblijvend zou kunnen vervloeien. Want anders geldt alleen maar het ondernemerschap en daar zitten te grote risico's aan denk ik.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn daarmee alle vragen gesteld? De heer Dibi, nog een vraag?

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik denk dat we het er allemaal wel over eens zijn dat de ambulante begeleiders cruciaal zijn voor het slagen van Passend Onderwijs. Een vraag over die beroepsgroep. Die is in oprichting en niet alle ambulante begeleiders nemen daar nog aan deel. Is dat echt een verantwoordelijkheid van jullie of kan de politiek daar iets aan bijdragen. En op welke wijze zitten jullie nu verankerd in die samenwerkingsverbanden. En hoe zouden wij de positie van de ambulante begeleiders ook op dat niveau kunnen verankeren. Gaat het dan echt alleen het speciaal onderwijs of is dat de beroepsgroep? Kunt u daarop ingaan.

Mevrouw **Oostijen**: Ambulant begeleiden, maar ook intern begeleiden is nog steeds een taak en geen functie. Als ambulante begeleider heb ik dus

de functie groepsleerkracht. Dat hebben al mijn collega's dus ook en bij de interne begeleiders is dat net zo. Zolang het nog geen functie is kan de beroepsvereniging, denk ik, jammer genoeg minder dan als het een functie is. Dat speelt natuurlijk mee. En dan over de verankering in samenwerkingsverbanden. Er zijn natuurlijk gewoon overleggen met samenwerkingsverbanden, maar ook hierin verschilt de praktijk. Het veld vertelt mij dat samenwerkingsverbanden in een bepaalde regio – hier in Den Haag en omstreken – elkaar zelfs al vaak niet weten te vinden. Daar moet dus eerst nog een slag geslagen gaan worden, zodat die samenwerkingsverbanden elkaar gewoon eens gaan opzoeken en niet elkaar als concurrenten gaan bekijken. Dus ook echt gaan voor de samenwerking onderling. En dat wij daar als ambulante dienst een belangrijke rol in kunnen gaan spelen is zeker zo. Ik denk echter dat er eerst nog wat anders moet gaan gebeuren.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Toch nog een vraag. Ook aan de rest. Als ik u goed begrijp zegt u dat ambulante begeleider geen taak zou moeten zijn, maar een functie. Hoe kijken de anderen daar tegenaan?

De heer **Corten**: In het kader van het Actieplan Leerkrachten is het niet zo heel verstandig om er een functie van te maken want dan snijd je de carrièreperspectieven van de ambulante begeleider bijna af. Een leerkracht in het Actieplan Leerkrachten kan namelijk met 50% lesgevende taken nog naar schaal 11 doorgroeien, terwijl ambulante begeleiders vooralsnog in een schaal 10 gehonoreerd worden. Dus daar ben ik geen voorstander van.

De **voorzitter**: Dank u wel. Is er nog iemand die iets heeft toe te voegen. Ik kijk namelijk ook even naar de klok.

De heer **Corten**: Mag ik nog één ding toevoegen? Ik hoor een aantal mensen zeggen: de macht naar de samenwerkingsverbanden. Ik heb daar twee opmerkingen over. Voor 2003 hadden we te maken met het aanvullend formatiebeleid en toen waren de klachten van de politiek en ook van ouders dat het een gunstregeling zou zijn ten behoeve van leerlingen met een speciaal onderwijs behoefte. Dat hebben we veranderd in een rechtregeling. Dat waren nog de woorden van staatsecretaris Adelmund. Vervolgens zijn we nu een aantal jaren verder en gaan we weer terug naar een gunstregeling. Er is namelijk geen sprake meer van eenduidige, objectieve transparante indicatiecriteria. De vraag kan ook zijn of ze ooit eenduidig geweest zijn en in die vraag kan ik me ook vinden. Het feit is dat er een zorgplicht komt van schoolbesturen en dat scholen moeten gaan zorgen voor kinderen en dat je ouders daarmee praktisch buitenspel zet. Dat is wat mij betreft een foute keuze. Een andere vraag was: hoe bent u ingebed in de samenwerkingsverbanden? Ik zal u vertellen dat de epilepsiescholen met zijn tweeën samen 16 rec's moeten bedienen. De Waterlelie heeft 25 ambulante begeleiders en ik heb er ook ongeveer 25 om heel Nederland te bedekken. Ik ben niet ingebed in de samenwerkingsverbanden. Ik heb contact gezocht met de rec's en dat is gelukt. We kregen van mevrouw Adelmund ook een landelijke taakstelling: ga je expertise nu eens verspreiden over Nederland. En dat hebben wij netjes gedaan. Nu moet ik dadelijk gaan onderhandelen – als we het dan over ondernemerschap hebben – met 250 samenwerkingsverbanden primair onderwijs en 80 samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. Dat zijn er samen 330, gedeeld door twee is 165 samenwerkingsverbanden per epilepsieschool. Dan moet ik al mijn mensen gaan laten onderhandelen. En waar kan ik dan nog een leerling helpen? En dat geldt ook in mindere mate ook voor de LZK-scholen, daarvan zijn er maar tien in Nederland. Dus als je de expertise wilt borgen, dan zul je dat toch echt op een andere manier moeten doen dan via vrije marktwerking, denk ik.

Mevrouw **Smits** (SP): Eigenlijk is het de volgende vraag en die sluit hier heel mooi op aan. Ik stel hem aan de heer Corten. Er wordt natuurlijk een uitzondering gemaakt voor de blinde en de dove kinderen. En u spreekt over epilepsie wat een kleine groep is en dat u overal moet gaan onderhandelen. Vindt u eigenlijk dat er een uitzondering zou moeten worden gemaakt voor die groep?

De heer **Corten**: Ik denk dat ik het antwoord al gegeven heb. Ik denk dat die uitzondering zeker gemaakt zou moeten worden. Wij hebben als landelijk werkverband Onderwijs in de Epilepsie een pamflet opgesteld waarin we heel kort uitleggen wat er aan de hand is en wat er zou moeten gebeuren. Misschien mag ik het dadelijk aan u overhandigen?

De **voorzitter**: Dat kan zeker.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik heb eigenlijk een hele specifieke vraag aan mevrouw Bos. Als je kijkt naar de kwaliteit van de ambulante begeleiding dan zijn daar eigenlijk nog geen harde uitspraken over te doen. De huidige kennis over wat ambulante begeleiding precies zou moeten inhouden en wat de effectiviteit van de methodiek is zou je in het beste geval fragmentarisch kunnen noemen. Er is geen plaatje van te maken. Ik heb begrepen dat binnen REC Vierland in 2006 een onderzoek van start is gegaan dat, als ik het goed heb, nog tot 2010 doorloopt en dat gaat over de kwaliteit van de ambulante begeleiding. Het is bedoeld om daar wat meer zicht op te krijgen. Kunt u iets vertellen over de opzet van dat onderzoek? En hoewel het nog geen 2010 is en het onderzoek dus nog loopt ben ik benieuwd of u ons iets over de resultaten kunt vertellen.

Mevrouw **Bos**: Wat u schetst dat klopt. Dat was de beginsituatie toen wij startten met het onderzoek. Ik heb net al verteld dat we de eerste twee jaar bezig zijn geweest met het in kaart brengen van wat nu eigenlijk de ambulante begeleiding is en wat AB nu precies doet. Dat heeft uitgemond in een verrichtingenlijst. Met die verrichtingenlijst hebben we een onderzoek gedaan, een effectmeting. De ambulante begeleiders hebben de verrichtingenlijst ingevuld en een doelrealisatie formulier. Scholen en ouders hebben allerlei vragenlijsten ingevuld, gericht op gedrag, op didactiek en op sociaal emotionele ontwikkeling. En nu hebben we de eerste resultaten van de effectmeting binnen. Er zijn 251 gesprekken geanalyseerd en er zijn 77 casussen gevolgd wat betekent dat 77 leerlingen hebben meegedaan. Dat is dus best een grote groep. Het blijkt dat 92% van de doelen die gesteld zijn gedeeltelijk of helemaal gehaald is. Dat is dus een heel hoog percentage. Die doelen zijn geëvalueerd met alle betrokkenen. Het zijn dus niet alleen de ambulante begeleiders die dat zeggen, ouders en scholen zitten daar ook bij. Leerkrachten hebben aangegeven wat de ervaren effectiviteit is: 84% van de leerkrachten vindt dat het gedrag van de leerling is veranderd door de ambulante begeleiding. Daarbij moet bedacht worden dat we zijn begonnen in december en in juni de eindmeting hebben gedaan. Als je het dus over een langere periode zou meten zouden de effecten nog groter zijn, denk ik. 62% van de leerkrachten geeft aan dat het functioneren van de leerling is verbeterd. 89% van de leerkrachten geeft aan dat de wijze van begeleiden van de leerling is veranderd en 91% zegt dat het zicht op de leerling is verbeterd. Ik ben ervan overtuigd dat als we het onderzoek breder zouden doen dat dit niet alleen voor de zorgleerlingen zou gelden, maar voor veel meer leerlingen in de klas. Wij werken namelijk altijd vanuit de insteek dat wat goed is voor die ene leerling ook goed moet zijn voor de hele klas. Anders werkt het niet. Verder bleek dat de expertiserol, zoals ik net al zei, goed ingezet wordt en dat als de ambulante begeleider regelmatig echt op school komt er sprake is van gedragsverandering bij de leerling. Dus die expertiserol die is echt heel belangrijk.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik denk dat wat u over de resultaten zegt goed nieuws is. Daar ben ik ook zeker blij mee, maar toch zien we dat de stijging van de verwijzing naar speciaal onderwijs blijft doorgaan. Toch zien we dat kinderen ondanks al die positieve geluiden op een gegeven moment vastlopen en alsnog naar het speciaal onderwijs gaan. Dus het idee dat we met Weer Samen naar School met wat meer begeleiding meer kinderen in de reguliere setting kunnen houden, is toch niet bewaarheid. Hoe komt dat volgens u? Hebben we nu gewoon meer kinderen met problemen en loopt het zo over dat veel meer kinderen naar het speciaal onderwijs gaan? Wat u zegt klinkt namelijk heel positief en dus zou je zeggen dat er meer kinderen in het reguliere onderwijs binnenboord gehouden worden, maar toch laten de statistieken anders zien. Hoe komt dat nou?

Mevrouw **Bos**: Volgens komt dat omdat het onderwijs tegenwoordig anders ingericht is dan vroeger. Op de basisschool beginnen ze al met weektaken, met heel veel samenwerken en met heel veel groepsopdrachten. Vooral voor cluster 4-problematiek is dat heel complex. Dan komen de leerlingen in het voortgezet onderwijs en hebben daar het studiehuis. Komen ze in het mbo dan hebben ze het competentiegericht leren. Ambulante begeleiders kunnen er iets aan doen door aan scholen uit te leggen hoe deze kinderen dan toch opgevangen kunnen gaan worden binnen de klas. Maar juist die complexe onderwijsvormen, en dan noem ik het vooral complex voor kinderen van onze problematiek, zorgen ervoor dat heel veel kinderen dan buiten de boot vallen. Want kinderen met een autistische stoornis kunnen niet samenwerken en vinden dat ook heel vervelend. Kinderen met ADHD en autisme kunnen niet plannen. Dat is juist hun problematiek en bijna vanaf de onderbouw van de basisschool moeten ze al gaan plannen. En het zal altijd moeilijk blijven, want die stoornis is er niet voor niets. Dus ons onderwijs is heel anders ingericht dan vroeger waardoor er heel veel zou moeten gebeuren. Bij onze dienst zijn we nu heel erg in het topje van de piramide bezig, echt met de zorgleerlingen. En wij denken dat wij als ambulante dienst veel breder zouden moeten gaan werken. Ook aan de onderkant. Met de nieuwe plannen zijn er weer kansen voor de toekomst als alles niet meer zo aan dat ene kind vastzit. Wat zou je dan in een school kunnen doen aan gedragsverbetering? Hoe zou je dat middel nou zo in kunnen zetten dat het effectiever is?

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Zeg maar rust, reinheid, regelmaat. Structuur, helder.

Mevrouw **Bos**: Ja, inderdaad.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): We beginnen eigenlijk te vroeg met kinderen zelfstandig dingen te laten doen, terwijl het er helemaal niet aan toe is of misschien wel helemaal nooit aan toe komt.

Mevrouw **Bos**: En daardoor vallen ze uit de boot. Dat is mijn mening, maar ik heb er geen onderzoek naar gedaan.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Al die goede cijfers zijn inderdaad goed nieuws. Ik ben eigenlijk ook nog wel benieuwd in hoeverre u ook heeft kunnen aantonen wat we op gebied van preventie hebben kunnen bereiken. En of er echt veel op het gebied van preventie bereikt is. Misschien heel kort nog even een reactie.

Mevrouw **Bos**: Daar hebben we geen onderzoek naar gedaan. We hebben ons gericht op de geïndiceerde ambulante begeleiding. Maar wat ik net zei over dat idee, dat komt uit Amerika. Schoolwide Positive Behavioursup-

port heet het daar en er is daar heel veel data gericht op brede aanpak van gedrag. Dat willen we nu ook in Nederland in gaan voeren.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Dan ga ik door naar de volgende vraag. De inspectie heeft ongeveer een derde van alle rec's onder verscherpt toezicht geplaatst. Deze rec's voeren hun wettelijke taak niet adequaat uit, blijkt uit het onderwijsverslag van dit jaar. Het gaat daarbij om het ondersteunen van ouders bij de aanmelding voor indicatiestelling, het bewaken van de kwaliteit – de kwaliteit weer – van de ambulante begeleiding en het nemen van maatregelen om die kwaliteit te behouden. Ook slagen rec's er volgens dat rapport onvoldoende in te waarborgen dat indicatiestelling niet wordt beïnvloed door belangen van betrokken partijen. Bij veel rec's zijn er problemen op het gebied van management en organisatie. Deelt u deze zorg van de inspectie en sluit dit ook aan op uw onderzoekresultaten, mevrouw Bos? In hoeverre zijn in uw ogen kwaliteit en organisatiestructuur van invloed op elkaar?

De **voorzitter**: Zullen we die vraag als eerste laten beantwoorden door mevrouw Burgers?

Mevrouw **Burgers**: Ik ben manager van een rec dat niet onder toezicht is gesteld. Wij hebben een compliment gehad voor de manier waarop wij ouders ondersteunen. De inspectie gaat daar ook heel goed mee om, in die zin dat zij andere rec's naar onze good practice verwijzen. Wij staan dat dan met liefde af. Ik vind namelijk dat je gewoon een wettelijke taak hebt. En dan kun je wel weer willen dat het anders moet, maar die taak moet volgens mij toch uitgevoerd worden. En dat kan ook. Ons rec bewijst dat. Dus denk ik dat er niet te snel op wijzigingen ingezet moet worden. Het kan, maar het moet wel goed georganiseerd worden en dat is wel weer afhankelijk van een goede managementstructuur. Maar het is te doen. Daar wil ik dus echt voor pleiten: niet meteen weer iets nieuws want het is heel goed uit te voeren die wettelijke taak. Er is weinig bekostiging voor, dat is zo, maar met wat creatief denken kun je het goed doen.

De heer **Corten**: Een opmerking tussendoor over de inspectie die meer dan de helft van de rec's als «zwak» bestempelt. De inspectie haast zich ook daarbij te zeggen – tenminste bij de gesprekken met ons rec – dat de beoordeling van het rec niets zegt over de beoordeling van de individuele so-scholen dan wel de individuele ambulante diensten. Dus de kwaliteit van die scholen en diensten kan best hoog zijn, alleen heeft het rec het misschien iets te mager georganiseerd. De inspectie is ook vooral op zoek geweest naar documenten en niet zozeer naar good practice.

Mevrouw **Bos**: Het klopt wat de heer Corten zegt. Ons rec staat helaas wel onder toezicht en dat is niet omdat de kwaliteit van de ambulante begeleiding niet goed was, maar omdat de aansturing niet goed was. En dat klopte ook. Dat heeft verder geen invloed op de kwaliteitsontwikkeling, want daar hebben gewoon ons eigen beleid voor en dat blijven wij ook gewoon doen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn we aan het eind van deze vragenronde. Mevrouw Kraneveldt een nieuwe vraag.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Die had ik eigenlijk al gesteld toen het ging over het ondernemerschap. Dat vind ik een interessant onderwerp, maar daar heeft u eigenlijk al antwoord op gegeven.

De **voorzitter**: Mevrouw Ferrier heeft nog een vraag. We hebben nog zeven minuten en ik wil u in ieder geval straks nog in de gelegenheid stellen om nog even een hartenkreet bij ons achter te laten. Het kan name-

lijk niet de bedoeling zijn dat u straks buiten staat en denkt «dat had ik nog even willen zeggen, want dat moeten jullie weten».

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Waar ik eigenlijk heel benieuwd naar ben en waar we het nog niet over gehad hebben is het referentiekader. Naar mijn idee wordt het referentiekader dat opgesteld wordt in de samenwerkingsverbanden ontzettend belangrijk omdat daar de hele indicatie uit voort moet komen. Daar moeten dus alle belangengroepen in vertegenwoordigd zijn. Misschien dat een van u zou kunnen zeggen wat nou minimaal nodig is om dat referentiekader tot een succes te maken en wat er zeker niet zou moeten gebeuren met dat referentiekader. En wat bedreigingen zijn voor het functioneren daarvan.

Mevrouw **Oostijen**: ik wil hier heel graag op reageren. Het heeft ook weer te maken met wat er in de toekomst allemaal moet gebeuren. De huidige situatie is dat er voor cluster 4 hele heldere criteria zijn. In de toekomst zullen die er inderdaad ook moeten zijn vanwege de zorgprofielen. Wat er dan volgens mij nodig is: gespecialiseerde mensen zijn nodig. Mensen die over voldoende expertise en opleidingsniveau beschikken. Als ik even naar mezelf kijk. Afgelopen september heb ik zelf de Master SEN opleiding ambulante begeleiding afgerond, met als specialisatie leidinggeven en ondersteunen. En met mij zes andere collega's. Master SEN is een nieuwe en gespecialiseerde opleiding, net zoals Master SEN gedragsdeskundige. Dat specialisme hebben we ook in huis. En dan is er weer een nieuwe opleiding: SEN bij de Hogeschool Utrecht, orthopedagogiek. Ik wil er gewoon mee aangeven dat wat er nodig is in de toekomst voldoende opleidingsniveau is, waarbij mensen dat dus ook bijhouden vanwege de verdere expertiseontwikkeling, maar ook vanwege de ontwikkeling van de productenbank. Wij zijn een relatief jonge dienst in cluster 4-AB en draaien nu vijf jaar. Onze productenbank is volop in ontwikkeling en wij zijn er ook heel hard mee bezig om daar verder mee te gaan. Ik vind ook dat het in de toekomst nodig is dat er op dat gebied ook nog voldoende in huis is, want ik denk dat we op deze manier de kapitaalvernietiging tegemoet gaan.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan tot slot uw laatste hartenkreet.

De heer **Corten**: Ik wil nog iets over het referentiekader zeggen. U zegt dat het referentiekader wordt opgesteld door de samenwerkingsverbanden, maar volgens de notitie gaat het referentiekader opgesteld worden door de vakdan wel sectororganisaties. Dus op landelijk niveau. De vraag is of het dan slim is om het als overheid aan het veld over te laten. Maar dat is misschien meer een politieke discussie. Er blijkt namelijk uit internationaal onderzoek van de European Agency for Development in Special Needs dat geen enkele onderwijsvernieuwing kan lukken zonder een sterk sturende overheid. Nu heeft u de uitkomst van de commissie-Dijsselbloem waarin het net andersom staat, maar dat zet u bijna in een onmogelijke spagaat. Laat je ieder samenwerkingsverband vervolgens zijn eigen koers varen dan denk ik dat de commissie Gelijke Behandeling het druk gaat krijgen, want die wet is afgelopen januari ingetreden bij po en vo.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Corten. En tot slot. Passend Onderwijs. Is deze beleidswijziging volgens u nu een verbetering of een verslechtering. Ja of nee. En heeft u nog een hartenkreet. Misschien mag ik bij u beginnen, mijnheer Kamps, dan gaan we het rijtje af. Alstublieft kort want we hebben nog maar een paar minuten. Een minuut per persoon, alstublieft.

De heer **Kamps**: Hartenkreet. Ik denk dat er heel veel kansen in zitten. Juist om het samen te gaan doen. Maar omdat het geld niet meer automatisch bij het kind terecht komt en de goede begeleiding daarbij komt baart me het belang van het kind vreselijk zorgen. Ik denk dat in de nieuwe wetgeving die moet komen heel goed moet staan dat die expertise inderdaad op de goede plekken komt en geborgd is. Want daar zit ook een grote zorg.

Mevrouw **Burgers**: Ik ben zeker iemand die veel kansen ziet in het plan zoals het er nu ligt. Ik ben begonnen bij «onbewust onbekwaam»: ik heb twintig jaar in het regulier onderwijs gezeten en tien jaar in het speciaal onderwijs – ik wil de hardwerkende mensen in het regulier onderwijs niets tekort doen – maar onbewust onbekwaam is echt een levensgevaarlijke valkuil. Daar beschadig je namelijk kinderen en jongeren mee.

Mevrouw **Oostijen**: Wat een hele grote zorg is, is dat ouders van kinderen die nu een enorm grote medezeggenschap hebben in het traject van ambulante begeleiding gaan inleveren op die medezeggenschap. Nu doen we het met altijd met zijn drieën: ouders, school en ambulante begeleider rondom het kind. Mijn zorg is dat ouders in de toekomst minder betrokken zullen gaan worden bij het begeleidingstraject van hun kind en dat ouders overgeleverd worden aan willekeur van scholen. Dat is wat ik ook al heb gehoord van een ouder van de oudervereniging van kinderen met een Rugzak, namelijk dat het hun grote angst is dat er weer willekeur op scholen ontstaat. En dan zeg ik even wat ik heb gehoord. En het is ook onze zorg dat kind en ouders tussen wal en schip zullen vallen. Dat we misschien weer gaan krijgen dat ouders moeten gaan shoppen met hun kind, of eigenlijk moeten gaan hoppen van school naar school met de vraag of hun kind daaraan voldoet. Het is dus bij ons een grote zorg dat ouders erg moeten gaan inleveren op medezeggenschap.

De heer **Corten**: Passend Onderwijs zal mijns inziens in ieder geval leiden tot een sluitende begroting of, om in de terminologie te blijven, een «passende» begroting. Het zou tevens kunnen leiden tot een weglek-effect naar het sbo, of het leerwegondersteunend onderwijs/praktijkonderwijs aangezien met name op het laatste geen rem wordt gezet. Die gelden blijven open staan. In het kader van Passend Onderwijs zou ik verder niet zozeer willen pleiten voor meer handen in de klas want alleen meer handen in de klas levert niets op. Zoals Janneke Bos in Londen al zei, zat de dyslectische buurvrouw leesles te geven aan haar buurkindje. Dat lost niets op. Je moet zorgen voor meer deskundige handen in de klas. En vervolgens zou ik er toch een pleidooi voor willen houden dat erop gelet moet worden dat de expertise overal voorhanden blijft. En dan doel ik in ieder geval op de LZK-scholen waarvan er tien in Nederland zijn en de epilepsie scholen, waarvan er maar twee in Nederland zijn. Als je het dan alleen maar aan samenwerkingsverbanden overlaat dan komt de expertise niet meer op de plaats waar hij zijn moet.

Mevrouw **Bos**: Gooi niet weer het hele systeem om, maar behoudt wat er nu goed gaat en pas alleen datgene aan wat nu niet loopt.

De **voorzitter**: Dat was een korte en krachtige uitsmijter. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van deze hoorzitting en wil ik u namens ons allen heel erg hartelijk bedanken voor uw komst hiernaartoe en dat u uw gedachten met ons heeft willen delen. We hebben het allemaal goed gehoord en we zullen het meenemen in onze beraadslagingen. Nogmaals hartelijk dank.

Gesprek met intern begeleiders, onderwijsconsulenten en CED, mevrouw Groenendijk, mevrouw Terhoeve en mevrouw Bakker en de heren Gadella en Lubbers

De **voorzitter**: Ik wil u allemaal hartelijk welkom heten op de, voor ons, derde dag van de hoorzittingen over Passend Onderwijs. We hebben heel veel interessante gesprekken gevoerd en daar zullen we ook zeker ons voordeel mee kunnen doen. Vandaag hebben we de mensen uit het veld, van de werkvloer en daar kijken we ook zeer naar uit. Fijn dat u hier naartoe heeft willen komen. De geluiden uit de praktijk zijn zeer belangrijk voor onze onderwijsbegeleiding, de interne begeleiders en de onderwijsconsulenten. Ik stel u even voor. Vooral voor degenen die meeluisteren. Mevrouw Bakker, u bent werkzaam bij het Centrum Educatieve Dienstverlening (CED) Rotterdam en een van de voortrekkers van het succesvolle model voor een Onderwijscontinuüm. Mevrouw Groenendijk, ik mag u introduceren als locatieleider van een basisschool waar de CED actief bezig is met de implementatie van het Onderwijscontinuüm. Ik heb u zelfs al op video gezien. Mevrouw Terhoeve, u bent intern begeleider op basisschool De Waaier in Amsterdam en u heeft de Kamer uw afstudeeronderzoek gestuurd getiteld «Zorg voor leerkrachten, een opdracht voor directies». Mijnheer Gadella, u bent directeur van het landelijk bureau Onderwijsconsulenten en u heeft een ervaren onderwijsconsulent meegebracht. En dat is de heer Lubbers, die nu nog in de trein zit en iets later zal zijn. We zijn blij met de interessante gesprekspartners.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik heb een paar vragen aan mevrouw Bakker en mevrouw Groenendijk van het CED in Rotterdam. U adviseert, u begeleidt, u ondersteunt, u traint en coacht professionals die werkzaam zijn in de kinderopvang of in het onderwijs. Mevrouw Groenendijk, u bent dus intern begeleider van CBS Het Anker en u heeft volgens mij inmiddels al veel ervaring met het Onderwijscontinuüm in de praktijk. Daarover wil ik u graag een paar vragen voorleggen. U stelt dat een maatwerk aanpak per leerling niet de oplossing is, maar het aanbieden van zorgvuldig samengestelde arrangementen wel. Ofwel werken volgens het Onderwijscontinuüm. Misschien zou mevrouw Bakker kunnen zeggen wat nou precies dat Onderwijscontinuüm is, hoe het werkt en op hoeveel scholen het wordt toegepast. En of het zowel bruikbaar is in het regulier als in het speciaal onderwijs. Terwijl u daar misschien even over nadenkt, stel ik alvast een vraag aan mevrouw Groenendijk. Kunt u bevestigen dat dit model u ook in de dagelijkse onderwijspraktijk houvast biedt? Wat leert u ervan, hoe bent u ermee gestart, kortom: kunt u uw eerste ervaringen daarmee met ons delen?

Mevrouw **Bakker**: Het Onderwijscontinuüm is een praktische invulling van Passend Onderwijs en een kerndoel daarbij is voor ons: hoe kunnen we ervoor zorgen dat we individuele leerlingen met al hun verschillen recht doen en het tegelijkertijd haalbaar houden voor leerkrachten. Ik kan dat het beste toelichten aan de hand van een aantal ijkpunten. Een van die ijkpunten – en naar ons gevoel een van de belangrijkste – is dat de zorg voor individuele verschillen dus het recht doen aan individuele verschillen. Maar dan moet ik eigenlijk ook even dat andere concept dat u noemde, het onderwijsarrangement, even toelichten. Een onderwijsarrangement is een beschrijving van aanbod aan leerlingen. En dan niet zozeer een beschrijving van welke methode gebruikt wordt, maar een veel bredere beschrijving waarin ook aspecten voorkomen als: hoeveel leertijd gebruik ik daar nu voor, welke pedagogische en welke didactische handwijzen zijn nodig, hoe geef ik de referentieniveaus een plek en waar staan we. Het is dus een beschrijving van een vorm van onderwijsaanbod aan een leerling. Van dat onderwijsarrangement hebben we er meerdere soorten. We hebben het basisarrangement wat geldig is voor 75% van de

leerlingen. Daarin wordt dus het aanbod beschreven waar de leerkracht voor 75% van de leerlingen mee uit de voeten moet kunnen. Natuurlijk zitten er leerlingen aan de top en die hebben aan minder instructie voldoende en krijgen dan weer verdieping. Die krijgen andere type opdrachten. Maar we zitten hier nu met name voor de zorgleerlingen. Die krijgen ook dat basisarrangement aangeboden, maar bij deze leerlingen is het nodig om te intensiveren. En dus om extra begeleiding te geven in tijd, in instructie of in begeleiding op gebied van gedrag. Maar in ieder geval is er sprake van intensivering. Er komt dus iets bovenop het basisarrangement en wat daar bovenop komt wordt beschreven in wat wij het intensieve arrangement noemen. En dan hebben we nog een laag daaronder zitten. De E-leerlingen zoals wij die noemen die nog meer zorg nodig hebben. Het is ook mogelijk dat de zorg die in de klas kan worden geboden onvoldoende is en dat daar vanuit de gezondheidszorg nog een extra toevoeging moet worden aangeleverd. Kort en goed, als we het hebben over arrangementen dan betekent het dus dat we een aanbod hebben dat voor de basisleerling geldt en daarmee voor 75% van de leerlingen van toepassing is. Dat aanbod kunnen we intensiveren en dat kunnen we ook verdiepen. Daarmee hebben we dus een communicatiekader voor de leerkrachten en wordt het overzichtelijk gemaakt. Het tweede belangrijke punt is dat we uitgaan van de leerkracht en wat voor de leerkracht haalbaar is. Van nature is het voor leerkrachten haalbaar om drie grote groepen in de gaten te houden. En van drie groepen gaat het Onderwijscontinuüm dan ook van uit. We hebben die grootste groep van 75% die het standaard arrangement krijgt en we hebben uitzonderingsgroepen. Dat zijn er maar twee en die kunnen we kaderen en ook daar is een arrangement voor. En het handige is dat ook die arrangementen in de volle breedte zijn beschreven. Het Onderwijscontinuüm doet dus recht aan de verschillen tussen leerlingen, is haalbaar voor leerkrachten en is gebaseerd op data en dat is ook een belangrijk aspect denk ik. De gegevens die via de toetsen binnenkomen worden gebruikt om leerlingen in te delen in een van de arrangementen. Het Onderwijscontinuüm is ook opbrengstgericht. De leerlijn staat in het arrangement beschreven, dus weet je precies wat je moet doen om een bepaalde eindopbrengst te behalen. Om het even concreet te maken: de school wil dat een leerling functioneel geletterd van school gaat. Je kunt dan in je arrangement beschrijven wat je dan in een bepaalde groep of op een bepaald niveau moet doen. Nog een punt is dat het eigenlijk de directie weer in contact brengt met het primaire proces. Het is namelijk zo dat die data, die resultaten terechtkomen bij de leerkracht die primair het proces daarmee kan aansturen. Het is de ib'er die daar concreet handen en voeten aan geeft. Maar de directie die min of meer losgeweekt is van dat primaire proces en tegelijkertijd wel het kwaliteitsbeleid in zijn portefeuille heeft kan op deze manier met het Onderwijscontinuüm iets in handen hebben dat controleerbaar is en waardoor hij ook zijn medewerkers kan aansturen.

Mevrouw **Groenendijk**: De diversiteit waar Machteld het over heeft is iets waar we drie jaar geleden ontzettend tegenaan liepen. «Wat moet je nu allemaal met deze kinderen met allemaal individuele handelingsplannen»? Leerkrachten kwamen werkelijk om in de zorg voor de zorgleerlingen en wisten niet hoe ze dat gestalte moesten geven. En zelf ben je dan eigenlijk alleen maar aan het plakken en wordt het ook helemaal niets. We zijn toen inderdaad begonnen met het Onderwijscontinuüm en hebben de groep zo in drieën kunnen delen. Dat geeft veel meer inzicht. Het leuke is dat je na drie jaar kunt constateren dat je met je leerkrachten veel meer bezig bent om het onderwijs op niveau te houden. En je weet ook wanneer het op niveau is. Als het kind in het basisarrangement zit ben je al een heel eind. Welke kinderen moeten dan nog het intensieve hebben? Het is makkelijk om dat dan in kaart te brengen en te bepalen hoe je met je groep om moet gaan. Voor de locatieleiders is het ook een

goed handvat om met elkaar te communiceren over wat er nodig is. De invalshoeken waar Machteld net op wees namelijk dat je kunt kijken naar de leertijd en naar de methode en of dat wel echt is wat nodig is. Dat zijn echt handvatten waarmee je als ib'er en zeker ook naar je leerkrachten duidelijk kunt maken dat we daar eens naar moeten kijken. Een voorbeeld van een van onze scholen is dat het woordlezen wat achterbleef. En dan zie je de leuke constatering dat een leerkracht al zelf aangeeft dat het basisarrangement dat hij de afgelopen tijd neer heeft neergezet in zijn groep niet heeft opgeleverd wat hij graag wilde omdat er toch een te groot deel van de leerlingen in die D en E zitten. En dat hij waarschijnlijk in dat basisarrangement dus al een stukje van dat intensieve arrangement moet neerleggen om toch de resultaten te kunnen krijgen die de school behoort af te leveren. Dat is heel leuk om met elkaar mee bezig te zijn.

De heer **Dibi** (GroenLinks): De volgende vraag is aan mevrouw Terhoeve. U werkt als intern begeleider op een reguliere basisschool in Amsterdam-Oost. In het kader van uw afstuderen aan de Hogere Kaderopleiding Pedagogiek de Hogeschool van Amsterdam heeft u in 2008 een kleinschalig praktijkonderzoek gedaan: «Zorg voor leerkrachten, een opdracht voor de directies». U heeft een brief geschreven aan de Kamer waarin u aangaf dat u graag uw bevindingen met ons wilde delen. Daar zijn wij u heel erg dankbaar voor en ik zou zeggen brand los, want we zijn benieuwd naar uw onderzoek. En in uw brief schrijft u ook dat uw school wordt getypeerd als een zwarte en zwakke school. In dat kader hebben we al eerder tijdens deze hoorzitting gesproken over de vraag of zwakke scholen de invoering van Passend Onderwijs überhaupt wel aankunnen.

Mevrouw **Terhoeve**: Dit onderzoek heb ik opgezet toen bleek dat een groot aantal leerlingen op De Waaier zorgleerling is. Dat wil zeggen dat ze of achterstand op leergebied hebben en/of dat er dermate grote problemen in de opvoedingssituatie zijn dat we de leerlingen typeren als zorgleerlingen. Het deel zorgleerlingen is inmiddels 40%. En luisterend naar mevrouw Bakker en naar mevrouw Groenendijk kan ik me voorstellen dat het Onderwijscontinuüm werkt. Alleen zit je wel met de besturen die eigenlijk zouden moeten samenwerken in het kader van Passend Onderwijs. En ook dat de directies veel moeten weten op het gebied van de Wet BIO, die al een aantal jaren geleden is ingevoerd. Er blijkt in de praktijk dat er niet altijd evenveel mee gedaan wordt. Dat heeft er ook mee te maken dat er eigenlijk een bekwaamheidsdossier opgebouwd moet worden. Leerkrachten moeten daarvoor functioneringsgesprekken en beoordelingsgesprekken krijgen. En in de praktijk is dat niet altijd het geval. Als ik dan kijk naar wat ik kan aanbevelen – en misschien heeft u het ook wel gelezen in mijn onderzoek-is dat er een goed personeelsbeleid moet zijn. En dat er gekeken wordt of de leerkrachten inderdaad de zeven competenties die in de wet BIO staan beschreven, hebben. En dat er niet alleen naar gekeken wordt, maar ook naar wordt gehandeld. Dat inderdaad een cyclus van functioneringsgesprekken en beoordelingsgesprekken wordt opgezet. Verder heb ik aanbevolen om intervisie te doen. En dan niet alleen voor leerkrachten, maar ook voor directies. Want hoe ga je ermee om als je te maken hebt met een school met een hoog percentage zorgleerlingen? Hoe doe je dat met je buurtscholen? Ik merk dat het nog heel erg lastig is voor besturen om samen te werken. Iedereen zit toch op zijn eigen plek en houdt de boot een beetje af. Of er is misschien wel een angst om daadwerkelijk samen te werken. Daarnaast heb ik ook geschreven dat de Rugzakgeldten goed ingezet zouden moeten worden. Maar als je niet de mensen kunt krijgen om die gelden goed in te kunnen zetten wordt dat lastig.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Mag ik ook iets vragen. Ik ben eigenlijk wel heel benieuwd hoe u de ouders van – om het dan maar even kort door de

bocht te zeggen – zwarte leerlingen betreft. Kunt u iets over uw ervaring op dat gebied vertellen.

Mevrouw **Terhoeve**: Dat is lastig, in die zin dat er een aantal ouders analabeet is en de Nederlandse taal niet spreken. Dus als je in gesprek gaat met die ouders dan is het nodig dat er een tolk aanwezig is. Dat kost natuurlijk allemaal geld en het blijkt lastig een potje te vinden waar je dat geld vandaan kunt krijgen. Er is ook nog de culturele achtergrond. Bijvoorbeeld, als uit onderzoeken blijkt dat het kind hetzij een verwijzing krijgt naar het speciaal onderwijs hetzij dat het kind zou kunnen blijven op de school. Waar de meeste ouders voor kiezen is blijven, want zij willen niet dat hun kind naar speciaal onderwijs gaat. Daar speelt eigenlijk schaamte een rol in mee. Dan blijven die kinderen dus op de school zitten.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Heeft u ook niet de ervaring dat juist allochtone leerlingen – om dat woord dan toch maar te gebruiken – soms te gemakkelijk worden doorverwezen naar het speciaal onderwijs? Ik ken namelijk ook juist situaties van allochtone ouders die enorm gezagsgetrouw zijn en die zeggen dat als de school dat zegt, dat het dan ook moet gebeuren. Achteraf denk je dan misschien dat met een beetje meer aandacht voor de taal het kind perfect gefunctioneerd had op een reguliere school. Heeft u die ervaring ook?

Mevrouw **Terhoeve**: Er is iets dat nog daarvoor speelt, namelijk de voorschool. Er is nu natuurlijk wel een onderzoek gaande naar het taalniveau van de peuterspeelzaalleidsters wat betreft de voorschool. Dat vind ik wel een punt van aandacht. Het voorbeeld dat u geeft ken ik in de buurt waar ik werk niet. De sociaal economische status is namelijk vrij laag in de Indische buurt. En dan kom ik toch weer terug op dat punt van heel veel schaamte. Men wil het heel graag. Er is natuurlijk wel een duidelijk onderscheid tussen een taalstoornis en een taalprobleem. Een taalprobleem is wat minder ernstig dan een taalstoornis.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik probeer nog even te achterhalen wat de belangrijkste conclusie van uw praktijkonderzoek is. Zegt u eigenlijk dat er een direct verband is tussen een zwakke school of dat een school misschien niet goed kan omgaan met zorgleerlingen en de professionaliteit van de docenten en de directie? Is dat waar je in het kader van Passend Onderwijs op moet inzetten: de functioneringsgesprekken, de bijscholing en de intervisie die u net noemde? En dan is er nog de vraag die ik net had gesteld. Denkt u dat een zwakke of zeer zwakke school überhaupt mee moet gaan in het traject voor Passend Onderwijs?

Mevrouw **Terhoeve**: In antwoord op uw laatste vraag geloof ik dat er niet aan Passend Onderwijs ontkomen kan worden. Dus het zal sowieso wel moeten ook vanwege de zorgplicht. Ik merk dat er nu heel veel kinderen naar ons toekomen en dat het nu qua organisatiestructuur een stuk beter gaat dan op het moment dat ik het rapport schreef. Uw eerste vraag was wat je als school moet doen. Daar spelen inderdaad vele factoren. Bijvoorbeeld dat een schoolbestuur weet wat er op de scholen gebeurt, dat directies ook afweten van wat voor type leerlingen er zijn. Gelukkig zie ik daar ook een verbetering in. Dat de directies meer betrokken zijn bij het type kind en dus ook meer daarop gaan aansturen. Het is dus belangrijk dat directies weten wat voor type kind er eigenlijk op hun school zit en wat zij daaraan kunnen doen. De leerkrachten moeten ook meer kunde en kennis hebben. Daarom ben ik ook voorstander van een beroepsvereniging. Ik had dat ook geschreven in mijn rapport.

De **voorzitter**: Dus u zegt eigenlijk: het moet en het kan ook mits aan die voorwaarden is voldaan. Begrijp ik dat zo goed? Om het nog even aan te

scherpen: de vraag was of Passend Onderwijs op een zwarte zwakke school, zoals die van u, kan worden ingevoerd. En dan zegt u dat het nu eenmaal zal moeten, maar dat het ook kan mits aan die voorwaarden is voldaan. Dus dat de directie dat goed organiseert en de leerkrachten kunnen handelen.

Mevrouw **Terhoeve**: Dat niet alleen, want als ik kijk naar de brief van mevrouw Dijkma dan denk ik dat er nog veel meer componenten zijn, waaronder ook de zorgplicht. Je mag je grenzen stellen, maar wat als dat niet gebeurt? Hoe gaan de geldstromen? Er zijn nog veel meer componenten die een rol spelen.

De **voorzitter**: Daar komen inderdaad ook nog wat vragen over. Maar het ging hier even specifiek over uw school.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik wilde even naar de heren Gadella en Lubbers als onderwijsconsulenten.

De **voorzitter**: Ik moet u nog even welkom heten, mijnheer Lubbers. U was iets later, maar van harte welkom.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Maar het is ruim op tijd, blijkt nu, want we zijn nu net bij u aangekomen. U bemiddelt als onderwijsconsulent bij plaatsingsproblemen van geïndiceerde leerlingen of leerlingen die tenminste vier schoolweken thuis zitten en niet ergens anders naar school kunnen gaan. Of voor leerlingen die in een ander traject, bijvoorbeeld Herstart, kunnen komen. Nu is het beroep op u in de afgelopen jaren flink gestegen. We begrijpen dat het ruim 600 casussen op jaarbasis zijn. We hebben daar een aantal vragen over. U moet misschien zelf maar even kijken wie het beste welke vraag kan beantwoorden. Kunt u allereerst een beschrijving geven van uw werk. Wat komt u zoal tegen. En kunt u ook echt succesvol zijn in de bemiddeling. Hoe ziet u de afhandeling van die casussen. Heeft u het gevoel dat u wat dat betreft een goede rol heeft. Kunt u een verklaring geven voor de toename van het aantal casussen. En denkt u dat de heroverwegingsbrief een verbetering is. Met andere woorden, denkt u dat in de toekomst zich minder plaatsingsproblemen zullen voordoen als Passend Onderwijs – dat natuurlijk tijd nodig heeft – uiteindelijk goed in het jasje zit? Kortom, drie vragen.

De heer **Gadella**: Wij komen in beeld op het moment dat een geïndiceerde leerling geen plek weet te vinden doordat een school weigert of doordat ouders en school niet uit een handelings situatie komen. Ook komen wij in beeld als school wil verwijderen of wanneer een kind eventueel zonder indicatie langer dan een maand thuis zit. Dat zijn heel vervelende situaties die behoorlijk wat spanningen in gezinnen, maar ook op school kunnen bewerkstelligen. Wij worden door verschillende instanties ingeschakeld. Dat kunnen de ouders zijn, dat kan de school zijn, dat kan leerplicht zijn of andere instanties die zich om het probleem schakelen. Het eerste dat wij doen is via een korte intake bekijken of het probleem een probleem is waar wij voor in de benen moeten komen. Op het bureau wordt bekeken wat er precies aan de hand is en vervolgens wordt een consulent ingeschakeld die op huisbezoek gaat bij de ouders. Eventueel ook met het kind er zelf bij dat 14 of 15 is en zelf ook wat van zijn toekomst zou moeten vinden. Er worden gesprekken gevoerd en vervolgens wordt met de ouders en eventueel de school gekeken wat de mogelijke alternatieven zijn. En er wordt bemiddeling ingezet. Wanneer de bemiddeling gelukt is, ronden we dat af met een advies en daarin worden alle afspraken die tussen partijen gemaakt zijn vastgelegd zodat er ook op teruggevallen kan worden. Na een halfjaar bekijken we of het een besten-

dige oplossing is geweest door de verschillende partijen te benaderen met de vraag hoe de oplossing die gevonden is, ervaren wordt. Die vergelijken we ook onderling met elkaar om te zien of er een verschil van beleving zit tussen wat ouders vinden en wat de school vindt die het kind nog steeds in huis heeft.

Een verklaring voor de toename van het aantal casussen hebben wij wel. Wij zien natuurlijk het topje van de ijsberg. Er zijn 36 000 kinderen die gebruik maken van de LGF en daarvan zagen wij er vorig jaar, u zegt op basis van onze vorige rapportage, dat het er 600 waren. In het huidige rapportagejaar komen we op ongeveer 840 uit. Dus daar zit een toch wel redelijk substantiële stijging in. Ik heb daar een aantal verklaringen voor. Wij zien in den lande dat de leerplicht her en der meer aandacht krijgt en dat gemeenten daar wat steviger op inzetten. Wij zien dan ook via de leerplicht een toelevering van probleemzaken naar ons toe. Verder zijn de indicatiecriteria in de afgelopen tijd aangescherpt. En wordt er ook wat steviger op gecontroleerd dat twijfelgevallen niet automatisch doorschuiven. Met herindicatie kan het zo zijn, dat een kind waar het kwartje eerst de ene kant op viel, het nu de andere kant op valt toch ergens ondergebracht moet worden. Dat zijn zaken die bij ons terecht komen omdat de groep die er eigenlijk achter komt te zitten niet altijd automatisch meteen in de benen komt. Het samenwerkingsverband zou namelijk een afgevoerd herindicant op moeten pakken, maar dat gebeurt niet altijd. In een aantal gevallen zijn er ook problemen met wachtlijsten in het speciaal onderwijs. Die kinderen komen thuis te zitten of zitten feitelijk thuis maar is dat formeel misschien niet zo benoemd. Maar het is wel een onwenselijke situatie waar wij ook voor bemiddelen. Ik denk dat in de jaren dat wij nu bezig zijn scholen op een gegeven moment ook de weg naar ons hebben leren vinden. We hebben in de afgelopen jaren zo'n 3500 interventies gepleegd en daarmee zijn we eigenlijk alle scholen voor voortgezet onderwijs en de helft van alle reguliere basisscholen wel een keer binnengewees. Dat betekent dat wanneer er problemen zijn men je makkelijker weet te vinden. Ik denk dat dat een verklaring is voor de toegenomen casuïstiek.

De voorzitter: Mag ik een aanvullende stellen? Ik vind dat thuiszitten namelijk wel een vrij ernstige problematiek. Ook omdat de thuiszitters vaak in een situatie verkeren dat de ouders toch vaak – ik zal het maar even onparlementair zeggen – met een kind bij scholen moeten leuren. Die scholen zeggen dat ze vol zitten en dat kind zit dus thuis. Een maand, maar de praktijk is dat het veel langer is. Ik vraag dus hoe het zo kan zijn dat zo'n situatie in de praktijk bestaat. En ook dat scholen als een kind zich bijvoorbeeld aan het einde van het jaar aandient de deuren gesloten houdt en zo'n kind echt een jaar verliest. Kunt u daarop reageren?

De heer Lubbers: Het spitst zich heel erg toe op de cluster 4-problematiek. Je hebt regio's waar nu al wachtlijsten bestaan voor het nieuwe schooljaar. Dat komt natuurlijk ook doordat de huidige reguliere scholen vast zijn gelopen, met name met die gedragsproblematiek en eigenlijk aan het einde van hun Latijn zijn. Dat neemt niet weg dat op het moment dat wij er als onderwijsconsulenten mee te maken krijgen wij ermee aan het werk gaan. Ik zeg altijd tegen ouders dat wij net zolang doorgaan totdat we het kind hebben geplaatst. Dus dat ze niet bang hoeven zijn dat we ze loslaten. En dat geeft de ouders in ieder geval heel veel vertrouwen. Maar daarnaast behoren wij een onafhankelijke rol te spelen en zeggen wij dus ook tegen ouders dat wij niet hun advocaat zijn. Wij zijn de advocaat van het kind. Er is maar één belang dat vooropstaat en dat is dat het kind zo snel mogelijk weer op een plek op school zit. Op het moment dat wij te maken krijgen met wachtlijstproblematiek, zoals een school die nu al aangeeft dat er 80 leerlingen voor de cluster 4-school voor Nijmegen op de wachtlijst staan voor het volgend schooljaar, dan

ben je soms wel arbitrair bezig. Op het moment dat het jou als onderwijsconsulent wel lukt om zo'n kind te plaatsen dan weet je dat het ten koste gaat van de wachttijd van 79 andere kinderen. Dus is het ook de vraag of je daar wel goed aan doet. Je bent dan toch gedwongen om in samenspraak met de school van herkomst naar oplossingen te zoeken.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): In de heroverwegingsbrief wordt ook gesteld dat de onderwijsconsulenten een plaats krijgen binnen de individuele ondersteuning van ouders. U ondersteunt eigenlijk iedereen die een beroep op u mag doen en dat kunnen dus ook scholen zijn, maar als ik het goed begrijp bent u een neutrale bemiddelaar die probeert om voor alle partijen een goede oplossing te zoeken. U bent dus niet de belangenbehartiger van een van de partijen. Dat is volgens mij goed om vast te stellen, want je hebt ook de trajectbegeleider en dat is toch weer iets anders dan een onderwijsconsulent. Ik weet niet of u daar straks nog iets over wilt zeggen?

U ziet dus al die ouders en u ziet wat de ervaringen van die ouders zijn met de manier waarop de school met ze omgaat en hoe ze bij de schoolcarrière van hun kind betrokken worden. Bent u van mening dat in de brief van de staatssecretaris die individuele ondersteuning van ouders voldoende is geborgd? En kunt u misschien ook iets meer vertellen over de rol die u gaat vervullen, zou willen vervullen of zou kunnen vervullen in de nieuwe systematiek die de staatssecretaris voorstelt. Heeft u daar ideeën over?

De heer **Gadella**: Die ideeën hebben wij wel. Het is natuurlijk nog een vrij globale beschrijving waarin wij worden genoemd en het aandachtspunt individuele ouderbelangen wordt genoemd. Overigens vind ik de collectieve ouderbelangen ook een issue dat nog eens goed bekeken zou moeten worden. Wat er feitelijk gebeurt, is dat de samenwerkingsverbanden en de Rugzakken min of meer ineen geschoven gaan worden en er een wat groter geheel komt. Daarin – binnen zo'n samenwerkingsverband – moet vervolgens een interne verdeling gemaakt worden waar de zorg heen gaat. Dus in welke modaliteiten het waar terecht komt. Op dit moment is het punt dat de Rugzak een individuele beschikking is waar een aantal rechten aan verbonden zijn. En waarbij ouders ook betrokken dienen te worden in een aantal zaken. In de nieuwe situatie is dat iets diffuser want daar gaat die groep deel uitmaken van een veel groter geheel. Onze groep leerlingen, die kleine groep die tussen wal en schip dreigt te vallen, is een groep die heel veel baat heeft bij een duidelijk pakket waar een beroep op gedaan kan worden. Wij merken heel vaak dat ouders vragen hebben over waar zij nou eigenlijk recht op hebben. Op hoeveel uur of hoeveel geld voor een leermiddel dat ingezet moet worden, zij recht hebben. Dat soort discussies zullen in onze ogen in die kleine groep ingewikkelde gevallen blijven bestaan. Ik denk niet dat als de voordeur van het systeem verzet wordt, het huis ineens in een hele andere categorie terechtkomt. Verder denken wij dat de categorie die nu niet binnen ons bereik ligt, namelijk de huidige kinderen tussen wal en schip, ook problemen in de samenwerkingsverbanden zullen spelen die op dezelfde hoop terecht gaan komen. Ik hoop natuurlijk dat het alles bij elkaar minder problemen zullen worden, maar voor een tweedelijns intermediaire bemiddelingsinstelling zoals de onze zou het weleens een extra vraag kunnen opleveren. Ik dank namelijk dat ouders er belang bij hebben dat wanneer men tussen wal en schip terecht komt er toch een helpende hand geboden wordt. De vraag is: leidt dit systeem tot minder plaatsingsproblemen? Ik hoop het wel. Ik denk dat een grote groep er wel baat bij zal hebben omdat het een stuk bureaucratie weghaalt. En wanneer samenwerkingsverbanden goed samenwerken er ook heel veel zaken veel makkelijker geregeld kunnen worden. Voor de kleine groep waar wij mee te maken hebben en die misschien wat groter wordt omdat ook de kleine

groepen van de andere modaliteiten daarbij kunnen komen denk ik dat het zaak is dat er goed over nagedacht wordt hoe je die groepen zo verstandig mogelijk ondersteunt. Onze organisatie is bereid om daarin mee te denken. Wij denken dat we voldoende kennis in huis hebben of in huis kunnen krijgen om ook die andere problemen aan te pakken die we via het langdurig thuiszitten ook nogal eens tegenkomen. Hoe denken we dat te doen? Door onze consultants in de regio onze oren en ogen te laten zijn, En onze consultants zo dicht mogelijk op die samenwerkingsverbanden te organiseren waardoor ze goede contacten hebben met die samenwerkingsverbanden, met leerplicht en met allerlei ondersteunende organisaties in de regio. Zodat je ook weet wat er speelt en de deur open krijgt als die opengemaakt moet worden.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Versta ik u goed als ik constateer dat u met alles wat u gezegd heeft ook zegt dat die kinderen alsnog bij uw instelling komen en dat u dan toch intermediair moet zijn. Maar is het in het nieuwe systeem niet zo dat ze nog niet thuis zitten omdat de school vanwege de zorgplicht het kind niet ergens tussen wal en schip mag laten vallen. Het zit in ieder geval nog op school, alleen het conflict is er nog steeds. Het gaat ons natuurlijk ook om het thuiszitten. Want er zijn kinderen die maandenlang gedemotiveerd thuiszitten en vanuit een nikspositie is het heel moeilijk om weer op een school te komen. In dat nieuwe systeem zit dat kind dan in ieder geval nog op die school, al blijft het conflict. Begrijp ik dat ook een beetje uit uw woorden?

De heer **Gadella**: Dat zijn dan de eventuele «raamkinderen». Is dat dan wenselijk? Voor dat kind voegt het net zoveel toe als een andere situatie.

De heer **Lubbers**: Misschien is het ook wel indicatief dat wij het laatste jaar steeds vaker betrokken worden bij verwijderingsprocedures voor kinderen die binnen het speciaal onderwijs zitten. Kinderen die op een cluster 4-school zitten en ook daar vastlopen en ook daar verwijderd dreigen te worden. Het is al een teken aan de wand dat je de verdichtingsproblematiek waar over gesproken wordt inderdaad kunt verwachten.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Waar zouden die kinderen dan naartoe moeten als ze zelfs in het speciaal onderwijs verwijderd worden omdat ze daar blijkbaar onhandelbaar zijn of men daar er niets mee kan. Is er dan een voorziening voor deze kinderen?

De heer **Lubbers**: Die wettelijke basis vervalt straks. Op het moment dat nu een kind een indicatie heeft, heeft dat kind ook recht op een plek binnen het speciaal onderwijs. Dus als die indicatiestelling straks niet meer een indicatiestelling van CFI van cluster 3 of 4 is, dan ben ik benieuwd hoe dat gaat. En hoe men dan in zo'n samenwerkingsverband dat probleem tracht op te gaan lossen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Zoals ik het in de brief van de staatssecretaris gelezen heb is het dus zo dat de school waar het kind aangemeld wordt een zorgplicht heeft. Als die het kind om wat voor reden dan ook niet kan plaatsen dan moet die school dus zorgen voor een andere plek. Bovendien hebben we straks in het samenwerkingsverband een referentiekader waar in overleg bepaald wordt waar het kind terecht komt. Dan heb je weliswaar niet een wettelijke verplichting op basis van een indicatie, maar op een andere manier is er dan wel een verplichting om een plek voor het kind te zoeken. Hoe ziet u dat dan?

De heer **Lubbers**: Dat klopt. Daar heeft u natuurlijk gelijk in, maar ik vraag mij af of de problematiek wezenlijk verandert op het moment dat een cluster 4 school net als nu vastloopt met een leerling, In de nieuwe

plannen zal de problematiek even groot blijven. En dan kan er wel een zorgplicht zijn en kan het zijn dat het binnen het samenwerkingsverband opgelost moet worden, maar ik ben heel erg benieuwd hoe dat dan gaat uitpakken.

Mevrouw **Smits** (SP): Mevrouw Kraneveldt stelde net dat door de zorgplicht kinderen niet meer zomaar thuis komen te zitten omdat de school immers voor de kinderen moet blijven zorgen. Dat is het formele verhaal en dan is er het praktische verhaal. Als het misloopt met een kind op school dan komt dat kind natuurlijk toch thuis te zitten, ondanks dat die school de zorgplicht heeft. Dan wordt het misschien niet officieel, maar zal dat kind als het niet in de klas te handhaven is misschien op de gang gezet worden. In ieder geval krijgt het kind niet het onderwijs dat het verdient. Ziet u daar dan een verbetering in komen door de zorgplicht? Want dat is wat er nu natuurlijk ook al gebeurt.

De heer **Gadella**: Op dit moment is het verhaal met een heleboel schotten ingedeeld. Daardoor kan een school op een gegeven moment zeggen dat het klaar is en dat het maar door een ander opgepakt moet worden. Dan moeten ouders dat bruggetje slaan. Het idee in het nieuwe systeem is dat dat bruggetje geslagen wordt door de school waar het kind aangemeld is. Maar de voorziening moet er natuurlijk wel zijn. Een samenwerkingsverband moet wel zodanig samenwerken dat het in staat is om met elkaar zoiets te organiseren. En dat zijn wel randvoorwaarden om het rond te krijgen. Als ik zie hoe sommige samenwerkingsverbanden nu samenwerken, dan is de vraag of men dat altijd voor elkaar krijgt.

De **voorzitter**: Voordat ik de heer Dibi het woord geef wil ik u er nog even op attenderen dat u aan het slot van dit gesprek allemaal nog even de kans krijgt om in een minuut nog even een hartenkreet aan ons te slaken of ons iets mee te geven. Om te voorkomen dat u straks buiten staat met het gevoel dat u dat nog even had willen zeggen omdat u vindt dat wij dat echt moeten weten. Maar eerst nog de heer Dibi.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Eerst nog even voortbordurend op de vorige vraag. Mijnheer Gadella, u zei net dat er door de zorgplicht niet per se iets hoeft te veranderen voor de kinderen die moeilijk of niet geplaatst worden. U schrijft in de jaarlijkse rapportage ook dat de keuzevrijheid van ouders geen keuzerecht is. Hoe zouden wij ervoor kunnen zorgen dat er op een gegeven moment iemand is met doorzettingsmacht die kan zeggen «en nu gaat het kind hier zitten en gaan we ervoor zorgen, misschien met extra inzet, dat het kind een plek krijgt».

De heer **Gadella**: Ik denk dat het zaak is dat daar in de samenwerkingsverbanden naar gekeken wordt, als er enige keuzemogelijkheden in het systeem zijn. Dat het niet een kolom is maar dat er meerdere mogelijkheden zijn. Dat het niet te strak naar bepaalde voorzieningen toe geregistreerd is. Verder denk ik dat het van belang is dat er een onafhankelijke geschillenregeling komt waarbij partijen terecht kunnen om tot een vorm van jurisprudentie of lijnen te komen over hoe die keuzevrijheid enigszins geborgd zou kunnen worden.

De heer **Dibi** (GroenLinks): De onderwijsconsulenten hebben volgens mij een belangrijke taak als het gaat om de plaatsingsproblemen. Het zou mij niet heel erg verbazen als het aantal plaatsingsproblemen zal groeien door de invoering van Passend Onderwijs omdat er dan meer zorgleerlingen naar het regulier onderwijs gaan. Volgens mij las ik in uw jaarlijkse rapportage ook dat de Adviescommissie Toelating en Begeleiding van onderwijsconsulenten in augustus van dit jaar is opgeheven. En dat de taken overgeheveld worden naar de commissie Gelijke Behandeling

omdat die wet nu ook uitgebreid is met chronische ziekten en handicaps. Het ministerie is nog aan het nadenken over hoe ze jullie in positie gaan brengen bij de invoering van Passend Onderwijs. Hoe kijken jullie daar tegenaan? Hoe zouden onderwijsconsulenten bij die invoering straks verankerd kunnen worden.

De heer **Lubbers**: Zoals ik al eerder heb genoemd, is het heel belangrijk om de onafhankelijke positie te waarborgen. Dat scholen en ouders weten dat je geen partij bent, maar dat je een onafhankelijke rol speelt in het belang van het kind. Ik denk dat dat van wezenlijk belang is om het werk goed te kunnen doen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dat is duidelijk. Dan blijkt verder uit de rapportage dat er een opvallende groei is van het aantal ouders dat bij plaatsingsproblemen een voorkeur heeft uitgesproken voor het speciaal onderwijs. Ook staat daar «ouders kunnen en willen blijkbaar meer dan voorheen, zelf hun voorkeur uitspreken. De categorie geen voorkeur is aanzienlijk gekrompen. Van 25% vorig jaar naar 9% dit jaar». Mijn eerste vraag is of ouders met een voorkeur voor het speciaal onderwijs hun kinderen daar straks nog wel geplaatst kunnen krijgen.

De heer **Gadella**: Dat is ook een vraag in de discussie die wij over de brief binnen de organisatie gehad hebben. Namelijk hoe die keuzevrijheid wordt geborgd. In het huidige systeem kan een kind dat geïndiceerd is twee sporen kiezen. In het nieuwe systeem tendert het er wat meer naar dat kinderen in principe regulier opgevangen worden, tenzij. Dat gebeurt nu in de praktijk voor een deel natuurlijk ook wel en is er, waar het regulier onderwijs soms met kinderen niet meer uit de voeten kan, het speciaal onderwijs een laatste mogelijkheid. Dus dat is nu al aan de orde. Maar die keuzevrijheid naast elkaar zal er wellicht wat anders uit komen te zien. Ik denk dat het goed is om je te realiseren dat dit systeem toch wat meer kiest voor het speciaal onderwijs als laatste opvangmiddel en niet als keus naast het reguliere onderwijs.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dank u wel. Misschien nog een vraag over het voortgezet onderwijs aan de dames. Uit de rapportage blijkt namelijk ook dat het voortgezet onderwijs nog onvoldoende ingesteld is op het opvangen van de wat meer complexe zorgleerlingen. Er worden daar ook procentueel minder leerlingen opgevangen dan in het primair onderwijs. Biedt de heroverweging van de staatssecretaris voldoende ruimte om over die koudwatervrees in het voortgezet onderwijs heen te komen?

Mevrouw **Bakker**: Ja. We hebben namelijk al steeds aangegeven dat het hier gaat over een aanbod dat je beschrijft en waarin aangegeven wordt wat je als school wilt bereiken. Dus met andere woorden: het Onderwijscontinuüm wordt al toegepast in alle clusters en in het primair onderwijs en er zijn al verkenningen in het voortgezet onderwijs. Dan zie je dus weer dat het erom gaat dat je beschrijft wat je wilt. En dat communicatiekader geeft houvast aan de mensen die daarmee moeten werken: de leerkrachten. Ik ga ervan uit dat dat helpt om over die koudwatervrees, zoals u dat noemt, heen te komen. Als je weet wat je moet doen, zowel qua methode, qua pedagogisch handelen, als qua didactisch handelen en als je dat maar met elkaar kunt beschrijven en het onafhankelijk maakt van, zeg maar, de individuele expertise van een leerkracht uit het voortgezet onderwijs dan zijn daar wel degelijk mogelijkheden. Is dat een antwoord op uw vraag?

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dat is zeker een antwoord op mijn vraag.

De **voorzitter**. Wie heeft hierop nog iets aan te vullen? Mevrouw Groenendijk? Mevrouw Terhoeve. Nee? Dan heeft mevrouw Kraneveldt nog een vraag.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik heb nog een vraag aan mevrouw Terhoeve en nog een vraag aan mevrouw Groenendijk. Mevrouw Groenendijk, u bent op uw school dus bezig met dat Onderwijscontinuüm, maar ik heb even niet goed op mijn netvlies hoelang u daar al mee bezig bent. Kunt u ook iets concreets zeggen over de resultaten die u tot nu toe heeft bereikt met uw docenten en met uw leerlingen. Verwijst u minder? Houdt u meer leerlingen langer binnenboord? Kortom, op welke punten ziet u echt een verbetering binnen uw school? En aan mevrouw Terhoeve zou ik iets heel anders willen vragen. U werkt op een basisschool in Amsterdam. Nou ben ik vaak in Amsterdam geweest om te kijken hoe ze daar Passend Onderwijs op gemeenteniveau met al die besturen aanpakken en daar hoor ik weleens de geluiden dat het nog teveel bestuurlijke drukte is en dat het nog helemaal niet op de werkvloer landt. En ook dat er heel veel geld opgaat aan al die bestuurders die met elkaar zitten te praten, maar dat er op de werkvloer niets van terecht komt. Is dat iets dat u ook merkt vanuit uw positie op een van de basisscholen in Amsterdam? En denkt u dat het met de nieuwe systematiek van de staatssecretaris goed gaat komen met die bestuurders daar in Amsterdam?

Mevrouw **Groenendijk**: Wij zijn ongeveer drie jaar geleden begonnen met het Onderwijscontinuüm met het in kaart brengen hoe onze school staat. Wij hebben nu op bepaalde vakgebieden duidelijk betere scores dan drie jaar terug. Dat komt omdat we inzicht hebben in wanneer we niet goed scoren en wanneer wat ingezet moet worden. Ik merk aan de leerkrachten dat ze veel meer inhoudelijk met het onderwijs bezig zijn en ook weten wat de doelstellingen zijn, maar ook hoe je ze kunt bereiken omdat je een duidelijke indeling in je groep kunt maken. Daarnaast wordt aan de kant van de directie er veel meer onderwijsinhoudelijk met elkaar gepraat over wat onze school nu nodig heeft om te beantwoorden aan wat van ons verwacht wordt. Op welke vakgebied is dat en aan welke richtingen denken wij dan. Denken we aan de aanschaf van een duidelijkere, betere methode, waardoor ons pedagogisch en didactisch handelen makkelijker wordt of hebben we juist een professionalisering van de leerkrachten nodig? Dat is namelijk ook een hele belangrijke, denk ik. Of gaan we meer kijken naar de leertijdverschuiving. Wij hebben tot nu heel veel gekeken naar leertijdverschuiving en het inzetten van meer tijd op het lezen. Bij ons was het lezen wat minder en je ziet nu, na drie jaar, dat onze scores op leesgebied inderdaad een stuk verbeterd zijn door aan de ene kant te schuiven in de leertijd en de andere kant te kijken naar een methode die eerder differentieert en ook te kijken naar de professionalisering van de leerkrachten. Want als leerkrachten weten waar ze naar moeten kijken en wat ze kunnen doen als ze iets constateren bij een kind dan kun je in de klas al gaan handelen. En juist dat concrete, dicht bij het kind geeft aan je leerkrachten handvatten om verder te gaan. En omdat ze in het basisarrangement al veel meer kunnen, komt een kind veel minder snel in het intensieve arrangement. De kennis is dus heel belangrijk. En dus de professionalisering.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Verwijst u nu meer of minder door? Kunt u er al iets over zeggen of u de kinderen langer binnenboord kunt houden of meer kinderen binnenboord kunt houden?

Mevrouw **Groenendijk**: Wij hebben twee scholen in Brielle die met het Onderwijscontinuüm werken. Eén school verwijst duidelijk minder door, de andere school gaat wel wat minder verwijzen, maar dat gaat iets langzamer.

Mevrouw **Terhoeve**: Terugkomend op uw vraag of het gaat lukken in Amsterdam koppel ik dat dan maar gelijk aan het minuutje dat ik zou mogen hebben. Ja, het gaat lukken, mits _ En dan verwijs ik toch even naar de brief van de staatssecretaris. Om de zorgplicht maak ik me erg veel zorgen omdat het veel samenwerking vereist. De mooie uitspraak «van het medische denkmodel, naar het onderwijskundige model» kan volgens mij misschien tot gevolg hebben dat er straks minder kinderen gediagnosticeerd zouden kunnen worden. In mijn situatie merk ik ook dat er zoveel zorgvoorzieningen zijn en dan heb ik het over Bureau Jeugdzorg, Spirit, Altra. En als ik soms zie dat er binnen een gezin zes of zeven voorzieningen zijn die allemaal met elkaar moeten samenwerken dan gaat dat moeilijk. Je mag ook maar een aantal ZAT's per jaar doen want dat heeft ook weer te maken met de gelden. Terwijl er op de school waar ik werk veel meer ZAT's zouden moeten kunnen komen. Een expertisecentrum wil ik niet buiten, maar het liefst binnen de school hebben. Samen met mijn logopediste, met de orthopedagoog en met psychologen zodat ook dat zo dicht mogelijk bij huis is. En voor de leerkrachten wil ik gewoon veel meer mensen in de klas. Ik heb mijn twijfels over de zorgplicht omdat ik nu zie dat scholen die al veel zorgleerlingen hebben echt niet staan te springen om nog meer zorgleerlingen.

De **voorzitter**: Ik heb zelf een slotvraag voordat we aan de uitsmijters, althans in woorden, beginnen. Ik sprak laatst iemand van een roc en die zei dat van de groep met gedragsproblemen, die ook vaak een hele hoop verpest in de klas, 60% een strafblad heeft en 40% niet komt. Dus van degenen die al gedragsproblemen hebben. Tegelijkertijd heb je binnen roc's ook de situatie dat – onder andere door die leer/werkplicht – tienermoeders van 21 jaar met schulden, drugsproblematiek, uit de ouderlijke macht ontzet, etc. in één klas zitten met leerlingen van 16 jaar. Heeft u daar een rol in als onderwijsconsulent en hoe kijkt u tegen deze maatschappelijke ontwikkeling aan.

De heer **Gadella**: Formeel voorziet onze subsidieregeling daar niet in. Wij werken in het funderend onderwijs, het po en het vo, maar wij krijgen natuurlijk wel allerlei vragen binnen. Want wanneer een kind het po verlaat dan is het roc vaak de vervolgstap. De geluiden die wij horen, zijn dat er behoorlijke uitval is, zeker in de lagere niveaus. Vaak tot aan de kerstvakantie, zeker in de grote steden, stromen daar heel veel kinderen uit. Wij maken ons dus wel zorgen over onze groep kinderen – waar we soms jaren in verschillende onderwijsfasen met het handje bij geweest zijn – en dat die in zo'n grote diffuse groep terecht komen en daar wellicht met het badwater meevloeien. Waardoor de investering, die al die jaren zorgvuldig gedaan is in een keer dreigt te verdwijnen. Wij merken ook regelmatig dat ouders met vragen komen zoals waar ze met de speciale onderwijsvraag van hun kind heen moeten. Binnen een roc moet een steunpunt zijn, maar vaak weet de werkvloer daar niet direct de adressen van zodat ouders op zoek zijn. Wij hebben daar nogal wat doorverwijzingswerk in. Mijn visie is dat het verstandig zou zijn in zo'n doorlopende leerlijn ook een doorlopende ondersteuningslijn te ontwikkelen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zou er graag nog over door willen vragen, maar dat kan niet gelet op de tijd. Dus dan nu de één minuut uitsmijter. Mag ik bij u beginnen, mijnheer Lubbers?

De heer **Lubbers**: Wij worden als onderwijsconsulenten ook betrokken bij projecten rondom groepen leerlingen die extra zorg met zich meebrengen. Ik wil uw aandacht vragen voor leerlingen die op de grens zitten van onderwijs en zorg. Daar waar ouders toch kiezen voor onderwijs blijkt dat die kinderen een zeer intensieve begeleiding nodig hebben die verder gaat dan een klassendeler van 1 op 7. In de praktijk zit daar nu

geen ruimte in. Als het kind wordt aangemeld voor onderwijs, heeft onderwijs die kinderen op te vangen, of het nu binnen een instelling is of op een zml-school. Als we nu dan praten over zorgplicht zou er ook voor die categorie leerlingen die dus wel worden aangemeld bij onderwijs, maar waar een zeer intensieve begeleiding voor nodig is aandacht moeten zijn. Ben ik binnen de minuut gebleven? Ja, toch?

De **voorzitter**: Volgens mij heel scherp. De heer Gadella.

De heer **Gadella**: Ik wil aandacht vragen voor zaken die geografisch of anderszins de grenzen van de samenwerkingsverbanden te boven gaan. We hebben nogal wat leerlingen die in de situatie van ingewikkelde gezinnen zitten: soms zonder de vader, vaak echtscheidingen. Daar vinden nogal eens verhuizingen plaats en komen die kinderen dus van het ene in het andere samenwerkingsverband terecht. Daar kunnen de regimes zodanig verschillen dat een plaatsingsprobleem zou kunnen ontstaan. Als het kind van Sliedrecht naar Groningen gaat, zijn de regimes misschien volledig anders. Het is dan toch zaak dat er een soort basisformat komt waardoor een crossplaatsing mogelijk is. Een ander punt waar ik aandacht voor vraag is de verhouding speciaal onderwijs en regulier samenwerkingsverband in de toekomst. Met budgettaire krapte zou je een verwijzingsgedrag kunnen zien waarbij ingewikkelde gevallen sneller verwezen worden en wat minder zware gevallen niet binnenkomen. Wanneer die budgettaire krapte dan ook nog verder in de keten zit zouden bij het speciaal onderwijs wachtlijsten kunnen ontstaan. In feite heb je dan dezelfde problematiek die we nu ook hebben.

De **voorzitter**: Ik hoor u overigens zeggen «aandacht vragen voor». Wij zijn in de politiek het meest gebaat bij wat u ons kunt meegeven, wat niet deugt en wat de oplossing zou moeten zijn. Dus geeft u die vooral ook aan ons mee. Mevrouw Terhoeve had haar uitsmijterminuut gehad, maar wil misschien nog een seconde?.

Mevrouw **Terhoeve**: Waar ik aandacht voor vraag is de samenwerking tussen onderwijs en zorginstellingen. Want als ik zie dat een leerkracht nu te maken heeft met gezinsvoogden, een pleegzorgbegeleider, een logopedist, een fysiotherapeut enzovoort; zo veel mensen rond een leerling is voor leerkrachten ontzettend veel. Onderwijs en zorg hebben natuurlijk ook verschillende belangen. Ze hebben verschillende taken en daar zou een meer eenduidige lijn in moeten komen. Ook zouden er niet teveel voorzieningen moeten worden gecreëerd.

Mevrouw **Groenendijk**: Ik zou mee willen geven dat eenduidigheid en duidelijkheid een item is voor het onderwijs. Als ik kijk waar wij bij het Onderwijscontinuüm mee bezig zijn geweest dan is dat duidelijk en helder, zowel naar directie, als naar leerkrachten toe en zeer zeker naar ouders toe.

Mevrouw **Bakker**: Ik wil graag een aspect aan de orde stellen dat naar mijn gevoel nog niet voldoende aan de orde is geweest. Namelijk het voorkomen van gedragsproblematiek. Gedragsproblematiek ontstaat vaak ook op het moment dat er geen adequaat onderwijsaanbod is. En dat is nou net waar dat Onderwijscontinuüm over gaat; over adequaat onderwijsaanbod. Ik voorzie dus een gunstige tendens wanneer we met elkaar in staat zijn om op de plek waar het kind in eerste instantie zit met het juiste onderwijsaanbod, juist pedagogisch handelen en juist didactisch handelen te voorkomen dat kinderen moeten worden verwezen. Dat is eigenlijk waar het hele Onderwijscontinuüm over gaat: in staat kunnen zijn om aan die kinderen recht te doen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dat was ook mooi binnen de minuut. En dat betekent dat wij, tenzij er nog een brandende vraag is, aan het einde zijn gekomen van deze ronde. Ik wil u heel erg hartelijk bedanken dat u hier naartoe bent gekomen en ons uw opvattingen heeft laten weten. Daar zullen wij ons voordeel mee doen bij de belangrijke beraadslagingen over deze belangrijke wetgeving. En nogmaals, heel hartelijk bedankt.

Gesprek met leraren basisonderwijs, mevrouw Hermans, mevrouw Schram, mevrouw Van Santen, mevrouw Van den Helder, mevrouw Hartemink, de heer Van der Wal en de heer Van der Brink

De **voorzitter**: Goedemiddag. Hartelijk welkom op deze hoorzitting. Voor ons alweer de derde dag van hoorzittingen en vandaag zijn de mensen uit het veld, van de werkvloer aan de beurt. Wij zijn heel benieuwd naar wat u ons allemaal heeft te vertellen. Tot nu toe was het allemaal zeer interessant en hebben we heel erg veel gehoord en dat hopen we ook van u te horen. Ik wil welkom heten mevrouw Hermans, leerkracht op de Sint Clemensschool voor basisonderwijs, mevrouw Schram, leerkracht op de Montessorischool voor basisonderwijs te Amsterdam, mevrouw Van Santen, leerkracht speciaal onderwijs op de Merlijn, school voor speciaal basisonderwijs, mevrouw Van den Helder, leerkracht aan de Leo Kannerschool, speciaal onderwijs cluster 4, mevrouw Hartemink van dezelfde school, de heer Van der Wal docent van het Corderius College voortgezet onderwijs en de heer Van der Brink ook docent van het Corderius College. Voor ons ligt de heroverwegingsbrief van de staatssecretaris met daarin haar voorstellen voor Passend Onderwijs. Uiteindelijk zal Passend Onderwijs zijn «ware» gezicht in de klas of groep krijgen. Uw rol als leraar of docent is daarbij essentieel en wij stellen u dan ook graag een aantal vragen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Een vraag aan mevrouw Hermans. U schreef het boek «Lieve inspecteur, observaties in het basisonderwijs». U stelt dat Passend Onderwijs eigenlijk niet kan. Kunt u deze uitspraak toelichten.

Mevrouw **Hermans**: Als u het goed vindt begin ik dan met een klein stukje tekst uit mijn boekje over wat voor mij de kern is. Het gaat over rekenlessen. U bent vast allemaal gewend dat een rekenles klassikaal gaat want u bent al enige tijd van school, maar bij mij in de klas gaat het als volgt. De kinderen gaan aan de slag na een korte klassikale instructie. Dan is er een groep die gaat leerkracht gebonden aan de gang uit het gele lesboek, de andere groep moet zelfstandig aan de slag. Met de ene groep ga ik interactief aan de gang, de andere groep gaat zelfstandig aan het werk met het groene werkboek. Voor de vlotte rekenaars is er ook nog het blauwe opdrachtenboek. Maar Piet en Aaron zijn ziek geweest, dus die moeten nog even de oranje toets inhalen. Dan zijn er nog twee kinderen die hebben toevallig nog een setje kopieerbladen liggen uit het kopieersysteem. Een paar meiden willen graag de breuken oefenen op de computer. Dat mag wel, maar dan moeten ze eerst even met mijn instructie meedoen, want anders lopen ze morgen vast in de les zelfstandig werken. Ik heb in mijn groep ook drie hele slimme rekenaars. Die moeten via een eigen routeboekje versneld door de stof, want anders is het te gemakkelijk. Ze krijgen hun eigen map en maken daarin hun eigen uitdagende sommen. Samen, ze moeten even op elkaar wachten. Dan heb ik Jeanette. Die heeft een afwijking naar beneden. Die krijgt de map Tweede Leerweg die klaarligt. Voor haar is de gewone basisstof te moeilijk. Natuurlijk probeer ik haar ook elke dag even wat extra instructie te geven. Harold en Jeanette bevalt het heel goed om aan Plustaak te werken. De vraag «mag ik op de gang» kunnen ze allemaal aan. Dit moet allemaal in een les van drie kwartier tot een uur georganiseerd, uitgedacht, klaargelegd en dan moet ik het ook nog aan het eind van de dag voor al die kinderen individueel nakijken. Dit is voor mij de kern uit mijn boekje. Staat u mij toe om daar nog even op door te gaan?

De heer **Dibi** (GroenLinks): U mag daar zeker op doorgaan. Het is wel grappig want u beschrijft eigenlijk een van mijn schooldagen op de basisschool. Ik was iets verder dan de andere leerlingen en ik werd ook vaak

ingezet om iemand anders te helpen bij bijvoorbeeld rekenopdrachten. Er was inderdaad sprake van verschillende groepjes die allemaal op een bepaalde manier aandacht moesten krijgen. En dat was zwaar voor de docent, maar dat deden ze wel altijd met alle liefde. Dat gevoel had ik. Mijn vraag is of het niet altijd al een beetje zo geweest is in het onderwijs. Of ziet u daarin echt een ontwikkeling?

Mevrouw **Hermans**: Wat u hieraan kunt zien is dat inderdaad alle kinderen hun zorg vereisen. En die zorg wordt ook gegeven. Dat is voor een leerkracht liefdevol, bevredigend, maar ook heel zwaar werk. Het gemiddelde kind vraagt namelijk heel veel meer zorg dan toen ik twintig jaar geleden begon. Nu ligt hier het nieuwe plan van de staatssecretaris en dat houdt in dat er nog meer kinderen met zwaardere zorgbehoeften dan het gemiddelde kind bij komen. Ik heb al IQ's van 70 tot 130 in één klas en dan krijg ik er ook nog zwaardere zorgbehoeften bij? Hoe ver kan ik gaan? Hoe kan ik dit behappen? En dan vraagt de staatssecretaris: «hoe kan ik de groepsleerkracht ondersteunen?» Daar heb ik over nagedacht. Wat ik niet nodig heb zijn nog meer handelingsplannen. Ik hoef geen deskundige van buitenaf. Ik hoef geen bureaucratische overlegstructuur met nog meer adviesbureaus. Ik wil geen papierwinkel waaraan ik al mijn tijd moet besteden. Ik wil geen individuele gesprekken met individuele ouders. Ik weet heus hoe ik een licht autistisch kind kan begeleiden. Ik weet hoe ik een kind moet leren lezen. Die ongevraagde hulp van buitenaf gaat allemaal ten koste van de tijd die ik aan de groep kan besteden. Als u mij dan vraagt wat ik wel nodig heb dan is dat heel concreet: hulp in mijn groep. Die wil ik graag beter laten draaien. Ik ben groepsleerkracht; daar ben ik voor opgeleid. Dertig kinderen. Soms kan ik niet eens van de ene kant van het lokaal naar de andere kant komen, zo vol zit het. Dus ik heb letterlijk meer ruimte nodig. Graag meer computers. Ik heb er nu drie voor dertig kinderen. Graag minder kinderen in de klas. Ik zou graag het Rugzakjesgeld krijgen dat steeds aan de kinderen wordt besteed, want dan kan ik het als leerkracht zelf besteden. Dus een Rugzakje passend voor de leerkracht in plaats van Passend Onderwijs voor het kind. Graag meer handen in de klas. Graag. Goed idee dus van de staatssecretaris.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Mag ik daar meteen op inspringen? Wat bedoelt u precies met «geef dat geld van die Rugzak maar aan mij, dan kan ik het zelf besteden». Bedoelt u dat u zelf beter weet hoe u dat aan het kind kunt besteden? Of bedoelt u daar iets anders mee? En mijn tweede vraag is welke conclusie u nu eigenlijk trekt. Zegt u «Passend Onderwijs, daar moeten we helemaal niet aan gaan beginnen, daar moeten we onmiddellijk mee stoppen»?

Mevrouw **Hermans**: Wij zijn allang met Passend Onderwijs bezig. Alleen is de vraag hoe ver we, gradueel, kunnen gaan. Ik heb geen flauw idee hoeveel geld er concreet aan een Rugzakleerling hangt. Ik weet wel dat ik eens een klas met twee Rugzakken heb gehad, maar dat ik altijd tien etiketjes had. Wat ik graag zou willen – en dat is mijn conclusie – is dat ik het geld krijg en ik het mag besteden. En niet het kind of zijn ouders. Ik mag dan computers aanschaffen zodat de groep er beter van wordt. Niet het individuele kind, maar de groep moet er beter van worden.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Een kleine vraag tussendoor. Heeft u het idee dat u in uw opleiding op de pabo voldoende bent toegerust op de situatie die u nu beschrijft of zou daar ook iets moeten gebeuren?

Mevrouw **Hermans**: Ik heb het gevoel dat ik een hele goede opleiding heb gehad. Een beginnende leerkracht zal even moeten wennen, maar iemand die een beetje met liefde voor de klas staat gaat naar de bibliotheek en leest een boek over PDD-NOS, dyscalculie of dyslexie.

De **voorzitter**: Ik heb een vraag aan mevrouw Schram. Er blijken in de beeldvorming over Passend Onderwijs heel veel misverstanden te bestaan. Een van de misverstanden is dat het gelijk staat aan het moeten opvangen van alle leerlingen ongeacht de beperking van de leerling, inclusief onderwijs. Een ander misverstand is de gedachte dat Passend Onderwijs niets betekent voor het primaire proces, maar alleen iets is van de besturen. Wordt er bij u op school in de lerarenkamer over Passend Onderwijs gesproken? Wat is uw beeld van Passend Onderwijs en heeft uw school al een visie ontwikkeld over Passend Onderwijs zoals zorgplannen en dat soort zaken?

Mevrouw **Schram**: Ik wil beginnen met u te bedanken dat wij hier mogen zijn. Tegelijkertijd heb ik geteld dat er de afgelopen drie dagen 57 mensen zijn uitgenodigd en dat daarvan 5 daadwerkelijk voor de klas staan. Dat vind ik jammer: 5 mensen van de 57 mensen die het echt uitvoeren. Wij voeren het namelijk niet allemaal uit. Een ib'er, bijvoorbeeld, is iemand die in het middenkader is gekomen en vaak vergeten is wat het betekent om met een volle klas met kinderen te werken. Ik zeg: vâák vergeten is. Dat is even de knuppel in het hoenderhok gooien. Ik ga nog even door. Wij spreken op onze school over Passend Onderwijs. Dat komt omdat wij op een Montessorischool werken en wij dus al jaar en dag Passend Onderwijs bieden. Juist daarom zeggen we «passend, daar heb je tijd voor nodig». Tijd die nodig is om ieder kind een passende ondersteuning te bieden, maar de tijd die je met kinderen doorbrengt is niet flexibel. De tijd die je hebt is van half negen tot drie en als je daarbinnen met dertig kinderen aan de slag moet en gedifferentieerd gaat werken dan betekent het dat je een minuut per half uur per kind tijd hebt. Dus eigenlijk elf minuten op een dag. Meer rek zit daar niet in. Waar ik me bij Passend Onderwijs dan ook erg veel zorgen over maak is het idee dat er met de nieuwe koers wel extra geld vanuit het Rugzakje, het ambulante begeleidingsdeel, naar de scholen zou gaan. Dat is echter een misverstand: het gaat niet naar de scholen, maar naar de samenwerkingsverbanden. En de samenwerkingsverbanden zijn wat anders dan de scholen. Dat wil ik hier even heel duidelijk gemaakt hebben. Het bestuur is ook wat anders dan scholen. Het samenwerkingsverband is in het leven geroepen door het Weer samen naar school traject om de kinderen uit het sbo binnen het reguliere onderwijs te houden. Dat zijn de kinderen waar mevrouw Hermans het over had die je al in je klas hebt zonder Rugzakje. Er wordt per jaar € 150 per kind aan het samenwerkingsverband overgemaakt. Slechts € 30 daarvan komt bij de scholen terecht. Straks komt van het Rugzakje het ambulante begeleidingsgedeelte en het schooldeel bij die samenwerkingsverbanden terecht. Dan is het maar de vraag hoeveel geld er daadwerkelijk bij de scholen terecht gaat komen. Sharon Dijkema wil graag dat het wat minder bureaucratisch gaat worden, maar precies wat mevrouw Hermans al zei, komt het waarschijnlijk neer op het opstellen van handelingsplannen, het praten met ouders etc. Het gaat namelijk ook over transparantie en betere verantwoording en dat brengt een heleboel bureaucratie met zich mee. Ook heb ik – en dat is mijn laatste puntje – uitgerekend over hoeveel geld we het nu daadwerkelijk hebben. In de media hoor je berichten over 2 mld. zorggeld, maar het gaat uiteindelijk over het ambulante gedeelte van het Rugzakje. Op het moment dat je alle zorggelden van het Weer samen naar school en het Rugzakje eerlijk zou verdelen over de scholen zonder dat er iets blijft hangen bij samenwerkingsverbanden dan zou iedere klas een halve dag per week ondersteuning van een extra leerkracht kunnen krijgen. Dat zijn dus extra handen in de klassen terwijl er niet meer geld bij komt. Dat is mijn visie op Passend Onderwijs. Passend Onderwijs kan niet als de klassen niet kleiner worden of als er niet meer geld direct naar het primaire proces gaat.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dat was heel duidelijk. Mevrouw Van Santen, ik heb ook een vraag aan u. De staatssecretaris stelt in haar brief dat voor het slagen van Passend Onderwijs de samenwerking van onderwijs met organisaties voor zorg en hulpverlening noodzakelijk is. Dat lijkt mij niet meer dan logisch. Kunt u toelichten op welke wijze de samenwerking tussen zorg, hulpverlening en uw school verloopt? Hoe functioneert bijvoorbeeld een Zorg- en adviesteam? En op welke wijze wordt u als leraar daarbij betrokken. Heeft u als leraar zicht op hoe die samenwerking precies verloopt en wat het betekent voor het kind en voor u in de klas.

Mevrouw **Van Santen**: Ik ben naast leerkracht ook preventief ambulante begeleider dus kan ook vanuit die invalshoek een stukje ervaring meegeven. Voor de leerlingen die bij ons in het sbo zitten hebben we intern natuurlijk een zorgstructuur. En daarvoor is er, in een interne zorgcommissie, ook contact met hulpverleningsinstanties. Maar ik weet niet of u daar precies op doelt want dat gaat over leerlingen in onze school zelf. De externe zorgcommissie is geformeerd met mensen als een psycholoog, een school maatschappelijk werker, een schoolarts etc. Het zijn mensen die vanuit hun expertise praten over een leerling die in het reguliere onderwijs zit om te kijken wat de zorgbehoefte van dat kind is en of het voor het kind beter is om op een andere school geplaatst te worden of niet. Die mensen praten dus vanuit hun eigen expertise mee bij het kijken naar het dossier van een specifiek kind. Op basis daarvan wordt gekeken naar wat het kind nodig heeft en wat de volgende stappen zijn. Dat gaat allemaal in overleg met de school, met de leerkracht en vaak de ib'er van de school. En pas daarna wordt een leerling bij ons in de school geplaatst. Ik weet niet of dat precies een antwoord geeft op uw vraag?

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ja, gedeeltelijk. Dank u wel. Wij hebben natuurlijk meerdere leraren gesproken, want dat doen we niet alleen nu, en we horen vaak dat docenten zeggen dat er iets buiten de klassen om gebeurt met zorgverleners, hulpverleners en allerlei organisaties waar zij weinig zicht op hebben. Maar als ik u nu beluister – en u bent zelf ook ambulante begeleider, zei u – dan heeft u op zich wel zicht op hoe dat proces zich voltrekt.

Mevrouw **Van Santen**: Het is altijd zo dat de leerkracht verantwoordelijk is voor wat er speelt met een leerling en voor de vorderingen van een leerling. Ik heb zelf zicht op wat er gebeurt op het gebied van zorg bij al mijn leerlingen, want het is mijn taak om dat allemaal in het oog te houden.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dan gaat de volgende vraag over het zicht op het geld dat voor zorgleerlingen beschikbaar wordt gesteld. Heeft u zelf zicht op de financiering van de Rugzakleerlingen in het speciaal basisonderwijs? Hoe dat voorheen was en hoe dat gaat werken in de toekomst met een indicatie voor speciaal onderwijs?

Mevrouw **Van Santen**: Als leerkracht heb je eigenlijk geen zicht op die middelen. Het enige dat mijns inziens gaat veranderen is dat er meer wordt gekeken naar wat het kind nodig heeft en waar de middelen dan naartoe moeten gaan. Ik denk dat je als leerkracht weinig merkt van wat er gebeurt met die middelen. Het is meer dat er van tevoren wordt besloten wat een leerling nodig heeft. De vraag is dus of je daar als leerkracht iets van terugziet of dat het in andere randvoorwaardelijke dingen gaat zitten.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Maar ziet u iets terug van dat geld? Wij hebben geconstateerd dat ontzettend veel geld voor zorgleerlingen beschikbaar wordt gesteld waarvan ook wij, de politiek, niet precies weten waar het heen gaat. Op welke wijze zou u zicht willen hebben op dat geld?

Moet er bijvoorbeeld een zorgplan voor een leerling gemaakt worden om vervolgens te zien hoe dat landt of wilt u daar zelf ook zeggenschap over hebben. En hoe zou dat er dan uit moeten zien?

Mevrouw **Van Santen**: Op het moment dat je formuleert wat een leerling nodig heeft kun je daaraan natuurlijk ook direct de middelen koppelen. Ik denk dus dat je als leerkracht ook best wel kunt inschatten wat een leerling nodig heeft en dus ook inspraak kunt hebben in hoe die middelen worden ingezet. Volgens mij is het uitgangspunt: wat heeft die leerling nodig. Daarna worden de middelen eraan gekoppeld. Ik zou dus zeggen dat de leerkracht er inzicht in moet hebben en ik wil daar nog wel een stukje op aanvullen. Bij de middelen voor ambulante begeleiding is het nu zo dat ik als ambulante begeleider bijvoorbeeld een halve dag per week voor een school beschikbaar heb om begeleiding te geven. Daarin zit ook een heel stuk administratief werk zoals de voorbereiding voor de vergaderingen van de externe zorgcommissie en een deel advisering en observatie. Dat is dus waar die middelen ook heen gaan en dus niet direct naar de handen in de klas.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Zou u dat misschien procentueel kunnen aangeven? Hoeveel tijd van die halve dag gaat op aan geen contact met de leerling?

Mevrouw **Van Santen**: Ik denk dat dat fiftyfifty is. En als ik zeg «wel contact met de leerling», dan is dat een observatie en een gesprek over de observatie en een didactisch onderzoek. Dat is dus niet het werken met de leerling. Dat moet het volgens mij ook niet zijn, want volgens mij moet het altijd gaan om het versterken van de mogelijkheden van de leerkracht in de klas. Dus dat is het werken met de leerling.

Mevrouw **Smits** (SP): Misschien is de vraag al gesteld en dan spijt mij dat vreselijk. Voorheen hadden we natuurlijk de Rugzak die ook in het speciaal basisonderwijs werd ingezet. Dat verandert nu voor een deel. Hoe ziet u dat, mevrouw Van Santen?

Mevrouw **Van Santen**: Ik denk dat het goed is dat het niet meer echt apart wordt gezet. Je gaat daardoor kijken naar wat de leerling nodig heeft en dat is volgens mij integraal. En daarbij hoef je dan ook niet te kijken of het de middelen uit een samenwerkingsverband zijn, of uit een Rugzak of reguliere gelden. Wat dat betreft is het volgens mij een goede zaak. En zoals ik net zei moet de leerkracht inspraak hebben in wat de leerling nodig heeft en hoe dat wordt ingezet.

Mevrouw **Smits** (SP): Maar het punt is nu vooral dat leerlingen met een Rugzak in het speciaal basisonderwijs de duurste kinderen zijn die we hebben. Het klinkt een beetje onaardig als ik dat zo zeg, maar als je naar de begroting kijkt is dat zo. Dat wordt dus minder. Het wordt niet alleen anders, maar het wordt ook minder. Eigenlijk worden ze nu namelijk een beetje dubbel gefinancierd. Ziet u daar problemen in?

Mevrouw **Van Santen**: Nee, want volgens mij heeft de ene leerling meer nodig dan de ander en levelt zich dat uit. Dus het hoeft geen verschil te maken.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik zou graag van u willen horen hoe u aankijkt tegen meer transparantie in die financiële stromen. Wij hebben aan de staatssecretaris gevraagd ons inzicht te geven in waar die meer dan 2 mld. die beschikbaar is voor Passend Onderwijs precies terecht komt, omdat wij voordurend horen dat die niet bij het kind terecht komt. Hoe

zou dat volgens u in het nieuwe systeem geregeld moeten worden zodat we er wel zicht op hebben?

Mevrouw **Van Santen**: Dat vind ik een moeilijke vraag omdat een financiële verantwoording eigenlijk samenhangt met de aanpak bij een leerling. De moeilijkheid in waar wij nu heengaan is eigenlijk die handelingsgerichte diagnostiek. Het kijken naar wat een leerling nodig heeft ligt bij een bepaalde groep mensen. Er komt een commissie samen die kijkt wat er gaat gebeuren en dat is ook de commissie die bepaalt waar middelen heen zouden moeten gaan. Volgens mij leg je dus heel veel neer bij een bepaalde groep mensen en dat is volgens mij nog wel een probleem. Daar zou dan die duidelijkheid uit voort moeten komen en daar zou dus ook een soort vergelijkbaarheid in moeten zitten. Je houdt dan echter nog steeds dat er behoefte is aan duidelijkheid op basis waarvan je beslissingen neemt voor de toekenning van middelen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan heb ik nog een vraag aan mevrouw Van den Helder of mevrouw Hartemink. Misschien kunt u samen uitmaken wie de vraag beantwoordt. U werkt op een school voor cluster 4-onderwijs. Mijn vraag is wat voor soort leerlingen er in uw klas zitten. En heeft u de afgelopen jaren een groei van leerlingen of verandering in problematiek aan den lijve ondervonden? Wat gaat de heroverweging Passend Onderwijs concreet voor uw school betekenen? Vooral ook in het licht van wat wij in de vorige ronde hoorden, namelijk dat veel cluster 4-scholen op dit moment vastlopen door grote problemen.

Mevrouw **Van den Helder**: De eerste vraag. Op dit moment hebben wij op de locatie waar wij werken allemaal kinderen met een autistische stoornis zitten. Daarnaast bestaat onze school ook uit locaties waar kinderen met ernstige gedragsproblemen zitten. Die zitten bij ons meestal op een andere locatie, omdat wij dat zoveel mogelijk gescheiden hebben. Dat hebben we gedaan omdat de aanpak van kinderen met een autistische stoornis heel specifiek is en dat het bijna niet te combineren is. Helaas gebeurt dat toch al te vaak. Groei zien wij inderdaad. Wij zien een enorme groei. Onze directeur heeft gekstereerd in zijn strijd om een nieuw gebouw geroepen «wij lijken de Albert Heijn wel». En bij een Albert Heijn is het heel prettig als die heel erg groeit, maar voor een school geldt dat wat minder. Het is natuurlijk prettig als je groeit, maar je moet niet zo snel en zo groot groeien als wij nu doen. Want dat gaat wellicht ten koste van de kwaliteit. Ik bedoel daarmee dat je bij continue uitbreiden ook moet zorgen dat je goede mensen hebt en dat je die mensen goed kunt inwerken. Dat is ons tot nu toe altijd heel erg goed gelukt, maar vooral in de infrastructuur merken wij nu problemen door de groei. Wij merken vooral ook dat kinderen steeds later instromen. Op dit moment stromen kinderen vaak in na het aanvankelijke leerproces in het so waar wij werken. Dan zijn ze dus volledig vastgelopen in het regulier onderwijs. En dan praat je over groep 5. We hebben nu dan ook noodgedwongen een dubbele groep 5 opgericht. Vaak stromen ze ook in aan het einde van het basisonderwijs omdat er geen vervolgonderwijs is voor deze kinderen. Of omdat het niet gemakkelijk te vinden is. Dus in groep 7/8 is de piek ook heel groot. Wat je vooral in de groei ziet, is dat de problematiek bij de kinderen steeds complexer wordt. Wij zeggen weleens dat we momenteel vijfsterren-leerlingen hebben zitten. Het is bij ons op school niet zo dat een kind met alleen een autistische stoornis bij ons in de klas zit. Wij hebben momenteel een groep vijf met kinderen met een autistische handicap en een leerachterstand van gemiddeld één tot anderhalf jaar. Leerlingen met ADHD en Gilles de la Tourette hebben we ook heel veel. Dus er is vaak sprake van een combinatie van stoornissen bij de kinderen. Het allerbelangrijkste daarbij is nog het grote probleem met het welbevinden van deze kinderen. Als ik tien ouders bij het eerste oudergesprek

vraag hoe het met hun kind gaat dan zeggen negen van die ouders: «Wat fijn dat mijn kind bij u op school zit, want het mag eindelijk zichzelf zijn». Kinderen zeggen: «Oh wat fijn, hier is iedereen zoals ik ben en het is goed zoals ik ben». Het is heel erg als een kind dat pas kan zeggen als het negen of twaalf jaar oud is. Dat is wat wij aan problematiek merken. Voor de heroverweging geef ik het woord aan mijn collega.

De **voorzitter**: Maar misschien, mevrouw Van den Helder, nog één ding. Heeft u een verklaring voor die groei? Is dat de verbeterde diagnostiek of is de jeugd problematischer aan het worden.

Mevrouw **Van den Helder**: Volgens mij – en dat is puur mijn persoonlijke inzicht – heeft het met name te maken met de verandering van maatschappij en cultuur. De cultuur in Nederland is momenteel zo dat je heel snel met de tijd en met alle ontwikkelingen mee moet kunnen gaan en een bepaalde intelligentie moet hebben anders kom je niet meer mee. Wij zeggen weleens gekscherend tegen elkaar dat je zwart en wit hebt en dat het grijze gebied tussen wel of niet mee kunnen komen er niet meer is. Vroeger had je in de bouw een stenensjouwer en die had een baan. Dat is nu niet meer. Dat is wat wij terugzien.

De **voorzitter**: Heeft dat ook te maken met de allochtonenpopulatie?

Mevrouw **Van den Helder**: Nee, want die hebben wij, jammer genoeg, bijna niet.

De **voorzitter**: Mevrouw Hartemink had nog een toevoeging...

Mevrouw **Hartemink**: Mag ik de vraag nog een keer horen?

De **voorzitter**: De vraag was «wat gaat de heroverwegingsbrief Passend Onderwijs concreet voor uw school betekenen»?.

Mevrouw **Hartemink**: Daar hebben we het inderdaad over gehad. Wat er gaat gebeuren is dat er een verdunning van de zorg gaat komen. En juist onze leerlingen hebben een heel systeem nodig van welbevinden en van continuïteit met gerichte zorg om te kunnen functioneren. Als er dan een verdunning gaat plaatsvinden is er in ieder geval voor de doelgroep waar wij mee werken een probleem. Die kunnen niet even daar naartoe voor iets en daar naartoe voor iets anders. Die hebben een heel systeem om zich heen nodig om tot functioneren te komen. Dus het betekent dat wij minder in staat zijn om die kinderen dat te bieden wat ze eigenlijk nodig hebben.

Mevrouw **Smits** (SP): Die verdunning van zorg. Heeft u het er dan over dat de zorg vanuit het speciaal onderwijs meer verspreid raakt in het regulier onderwijs? Kunt u die verdunning even toelichten, want die snap ik niet helemaal?

Mevrouw **Hartemink**: Zoals ik het gelezen heb moet je gaan lobbyen voor gelden om te zorgen dat de kinderen bepaalde zorg kunnen krijgen, terwijl wij nu eigenlijk al standaard een bepaalde zorg binnen die school hebben. En als wij daarvoor moeten gaan lobbyen dan gaan ze zeggen dat het bij zoveel leerlingen zo moet gebeuren en dan is het hele systeem weg zoals dat voor onze kinderen nodig is. Je kunt het dan dus niet meer over de hele school heen uitspreiden.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Een indrukwekkend verhaal. Nu over naar iets positievers. Mijnheer Van der Wal en mijnheer Van der Brink, uw school het Corderius College was finalist voor Passend Onderwijs in de Balans

Award in 2008. De jury zag in de school «een mooi voorbeeld waarin de samenwerking tussen ouders en een school in het voorgezet onderwijs al begint voordat het kind op school komt en dat de samenwerking blijvend onderhouden wordt met eenvoudig te kopiëren hulpmiddelen». Kunt u toelichten op welke wijze de samenwerking met ouders op uw school gestalte wordt gegeven.

De heer **Van der Wal**: Ik zal beginnen en waar nodig kan mijn collega het aanvullen. Ik wil graag beginnen met te vermelden ik op het Corderius College werk als docent biologie. Dat ik daar heel veel dingen met biologie doe, maar ook zorgcoördinator ben en zelf ook leerlingen met een Rugzakje begeleid. De leerling waarvan de ouders hebben gezegd dat het goed zou zijn het Corderius College te nomineren waren denk ik heel erg tevreden over de manier waarop de zorg die al verleend werd vanuit het basisonderwijs in een warme overdracht redelijk doorgegeven is naar onze school. Wat ik me nog herinner is dat de ouders op school geweest zijn om te komen kennismaken, sfeer te komen proeven en door de school rond te wandelen om na te gaan of het iets voor hun kind zou kunnen betekenen. En toen is er al heel snel in verschillende intake gesprekken gesproken over wat er nodig was, wat er op dat moment op het basisonderwijs werd aangeboden en of wij dat als school ook konden bieden. Daarnaast, toen de leerling eenmaal binnen was, hebben wij zoals we dat doen met al onze Rugzakleerlingen gezorgd dat ook deze leerling een coach kreeg. Dat is een vanuit de LGF bekostigde formatie. Die coach kan ruim een uur of anderhalf in de week met deze leerling één op één overleggen over wat er goed gaat, maar ook over waar misschien dingen niet goed gaan. En om te kijken of je daar iets in kunt betekenen en wat er nodig is voor deze leerling om dat wel weer rond te kunnen zetten. Die coach werkt nooit helemaal zelfstandig want die heeft natuurlijk altijd weer contact met de docenten die lesgeven aan deze leerling, maar ook met ouders. Er zijn een aantal reguliere overleggen en die zijn gewoon vastgelegd in onze protocollen. Eens in de zes weken zitten zij aan tafel om te praten over wat goed gaat en wat nog niet goed gaat. Maar tussentijds is er natuurlijk ook overleg op het moment dat dat nodig is. Die hele vorm van begeleiding is volgens mij heel positief ontvangen door deze ouders. Ik denk zelf dat het een nominatie is geweest in bredere zin, omdat ik denk dat heel veel ouders kiezen voor het Corderius College omdat wij dat op deze manier vormgeven.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dan nog een korte vraag voordat de heer Van den Brink verder gaat. Toen mevrouw Hermans net haar verhaal hield over al die verschillende kinderen in de klas en wat dat met zich brengt voor de docent, werd er ook hevig geknikt door een aantal andere aanwezigen. Ik zag u niet helemaal meeknikken. Herkent u dat verhaal? Ziet u dat ook in uw klas of heeft dat ermee te maken dat bij u de concentratie zorgleerlingen kleiner is dan bijvoorbeeld bij mevrouw Hermans in de klas?

De heer **Van der Wal**: Misschien om het even te schetsen. Het Corderius College is een school met 1550 leerlingen. Daarvan zijn ruim 60, uit mijn hoofd gezegd, 63 Rugzak leerlingen. Maar er is ook een heel groot grijs gebied met leerlingen die geen diagnose hebben of misschien juist wel een diagnose hebben maar geen indicatie hebben. We hebben dus heel veel leerlingen die wat extra zorg nodig hebben. Natuurlijk herkennen wij de hectiek en de dynamiek die geschetst werd. Wat wij wel proberen te doen is de leerling te ondersteunen. Ik noemde net een voorbeeld van hoe we dat doen, maar een leerling mag bijvoorbeeld ook gebruik maken van een faciliteitenpas en op het moment dat dingen niet goed lopen kan die leerling dan even vragen om de hulp die hij nodig heeft. Dat is leerlinggebonden maatwerk. Dan kan het bijvoorbeeld ook gaan om leerlingen die flippen en even de klas moeten verlaten en naar een vast afgesproken

time-out plek gaan, waar wij mensen hebben zitten die dat op een goede manier kunnen opvangen, zoals een orthopedagoog een psycholoog of RT-docenten. Het kan ook gaan om leerlingen die wat verhelderende vragen mogen stellen bij een toets. Dat kan het verschil maken tussen totaal blokkeren en wel komen tot een succes. Dus ik herken wat er gezegd wordt, maar ik denk dat we het wel wat moeten nuanceren omdat er naar mijn idee wel ruimte is om leerlingen goed te helpen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): U komt zo nog aan het woord, want ik begrijp dat u wilt reageren. Misschien wil de heer Van den Brink nog wat zeggen?

De heer **Van der Brink**: Vooraf is het misschien goed om te zeggen dat ik, hoewel ik me docent voel in hart en nieren, moet bekennen dat ik ook lid ben van de directie. Dat kleurt uiteraard al mijn woorden. De hectiek die gemeld wordt herkennen wij. Ook bij ons kwam het voor dat er een docent was die zei: «ik heb nu twee PDD-NOS'ers, maar ik heb ook een blinde en drie ADHD'ers en vijf dyslecten, want moet ik nu?» Dus die stapeling is wel degelijk een zorg. Wat wij nu ook in overleg met de docenten hebben afgesproken is dat we daar een gewicht aan toekennen om klassen te kunnen verkleinen. Naarmate er meer leerlingen met extra zorg in een klas zitten wordt de klassensplitser, zal ik maar zeggen, kleiner. Dat zijn dingen die ook echt moeten gebeuren en nog meer moeten gebeuren dan nu als het volume van deze leerlingen toeneemt.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik hoor u verschillende maatregelen noemen om een goede begeleiding te bieden aan de kinderen. Op de time-out plekken aanwezige orthopedagogen, klassen verkleinen. Begrijp ik dat er voortdurend een orthopedagoog op school aanwezig is? En hoe financiert u dat en ook die kleinere klassen dan?

De heer **Van der Brink**: Wij hebben alle gelden van de Rugzakleerlingen omgezet in het aanstellen van coaches die leerlingen begeleiden, bemiddelen en moeilijke situaties oplossen. In het begin waren dat allemaal verschillende docenten die bijvoorbeeld twee, drie of vier van die leerlingen coachten en dus ook echt wel tijd hadden om dat te verdelen en in te zetten waar het nodig was. Het ene kind heeft tenslotte de ene week meer begeleiding nodig dan het andere. Nu zijn we dat wat gaan concentreren en hebben we een aantal van die coachposities verenigd en daar gedragswetenschappers voor gezocht om als specialist die rol als coach te vervullen voor een aantal van die leerlingen. Bovendien moest die specialist ook nog beschikbaar zijn als deskundige voor overige dingen in het schooladvieswerk, zoals het ondersteunen van leraren en het meehelpen bemensen van die time-out voorziening. Concreet is het antwoord dat we het op dit moment doen van alle LGF-gelden.

Mevrouw **Schram**: Ik vind het een indrukwekkend verhaal van de heren. Heel mooi. Ik denk alleen dat het heel belangrijk is om duidelijk te maken dat we hier over verschillende soorten onderwijs praten. Het voortgezet onderwijs heeft in feite zijn selectie op basis van het vmbo, vmbo-T, havo, vwo. In het reguliere basisonderwijs zit je met kinderen met IQ's tussen de 70 en de 140. En dan heb je naast die differentiatie die je aan moet brengen omdat ieder kind recht heeft op zijn eigen onderwijs ook nog het verhaal van de Rugzakjes. Er zijn dus verschillende verhalen, dat wilde ik even duidelijk hebben.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Volgens mij is er misschien een tegenstelling die niet nodig hoeft te zijn. U bent allang bezig met Passend Onderwijs dus u bent ook niet tegen een vorm van Passend Onderwijs. U zegt alleen dat bij uw school misschien het maximum al is bereikt. Dus nog meer zorgleerlingen, nog meer differentiatie zou in uw geval lastig zijn.

Mevrouw **Schram**: Dat is precies wat ik zeg. Ik denk dat je misschien een grens moet stellen aan het aantal leerlingen. Uit cijfers van OCW blijkt dat in de gemiddelde Nederlandse basisschoolklas nu 27,5 kind zit. Bij mijn collega hier zitten 30 kinderen in de klas en daarbij is het gewoon onmogelijk om tussen half negen en drie uur die zorg te bieden die wij op basis van de kennis die wij hebben zouden willen bieden. Het toverwoord is steeds «de leerkrachten beter toerusten». Ik ben leerkracht speciaal onderwijs en werk in het reguliere onderwijs, dus ik heb de kennis, maar ik kan het niet toepassen omdat ik maar één mens ben en niet de zorg kan geven die ik zou willen bieden.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik ben getriggerd door een aantal hele stellige opmerkingen. Misschien heeft u ietwat gepolariseerd voor de discussie, dat zou ook kunnen, maar ik werd wel getriggerd door een aantal stellige opmerkingen die u heeft gemaakt. Dat is ook goed voor de discussie en daar ga ik gewoon even op in. U zegt dat u geen deskundige van buitenaf hoeft. U zegt – en dat vond ik een heel klein beetje shockerend – dat u geen individueel gesprek wilt met een individuele ouder. Dat vind ik een hele interessante uitspraak waar we volgens mij nog uren over verder kunnen praten. Verder zegt u: «ik wil geld voor de groep en niet voor het kind». Wat u wel wilt is handen in de klas, minder kinderen in de klas en «geef mij die Rugzak». Ja, ik heb het goed opgeschreven. Mijn vraag is of u het met mij eens bent dat u wel meer handen in de klas kunt willen hebben, maar dat het erom gaat wat die handen in de klas doen. En waarom wilt u geen individueel gesprek met een individuele ouder? En denkt u dat u helemaal zelf met die Rugzak – ik geef u € 10 000 voor twee Rugzakken, alstublieft, voor u in uw klas – helemaal geen deskundigen van buitenaf nodig heeft? En krijgt u dan vier keer € 5 000 van de Rugzakken en uw buurvrouw één klas verderop twee Rugzakken? Hoe stelt u zich dat voor, want het was wel heel stellig.

Mevrouw **Hermans**: Het zou een aardig idee zijn om het eens helemaal passend voor de leerkracht te maken. Op elke school is een ib'er waar je als je vragen hebt bij terecht kunt. Maar waar het mij om gaat is dat ik ben opgeleid om ongeveer dertig kinderen te begeleiden. En als een individuele ouder een individueel gesprek heeft – en dat is iets wat al mijn collega's elke week minstens één keer hebben – dan ben je 's avonds om vijf uur moe en heb je geen tijd meer om je lessen voor te bereiden, je correctiewerk te doen. Dus al die individuele gesprekken gaan ten koste van de prestaties van de groep. En op die prestaties worden we wel op afgerekend, want aan het eind moeten wij voldoende scores. Dat is ook een verschil met het speciaal onderwijs. Wanneer kinderen daar terecht gekomen zijn hebben ouders geen verwachtingen meer. En die scholen worden ook niet afgerekend op de D en E scores. Individuele oudergesprekken zijn prima – ik heb ze van de week gehad tot elf uur 's avonds – maar de volgende dag zijn er weer een paar ouders die bellen en nog een gesprek willen. Ik denk: dan: het houdt een keertje op.

De **voorzitter**: Maar als ik daar even nog een vraag aan toe mag voegen? Vindt u die gesprekken met ouders dan niet nodig om die ouders juist te betrekken bij de ontwikkeling van het kind? Iets dat natuurlijk ook heel erg belangrijk is in de klas.

Mevrouw **Hermans**: Zeker is dat belangrijk, maar ik weet niet waarom de ene ouder meer recht heeft dan de andere. Ik heb een keer een klas gehad met een kind met het syndroom van Down met zeg maar een IQ van 60 en in dezelfde klas zat een kind met een IQ van 140. Dat kind met het syndroom van Down kreeg 10 uur leerkracht per week en er waren heel veel gesprekken met de ouders. En dat andere kind kreeg geen enkele

begeleiding. Ik vind dat niet eerlijk. Wanneer mijn groep goed draait dan draait elk individueel kind goed mee.

De **voorzitter**: Een interessante uitspraak, inderdaad. Zijn daarmee de vragen van mevrouw Kraneveldt beantwoord? Dan ga ik naar mevrouw Ferrier.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik heb twee vragen. In de eerste plaats aan het Corderius College. Een van de dingen waarop u dus zo goed scoort, ook voor die award, is dat u een warme overdracht heeft van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs. Nou staat in de brief van de staatssecretaris het voorstel om niet meer te eisen of te vragen dat in de samenwerkingsverbanden zowel primair als voortgezet onderwijs vertegenwoordigd zijn. Hoe kijkt u daar tegenaan? En ik zou nog iets aan mevrouw Hermans willen vragen. Ik hoor haar namelijk zeggen dat zij ook kinderen met een IQ van 130/140 in de klas heeft. Hoe vindt u dat ook juist die hoogbegaafde kinderen – ik ben van de week op een Leonardoschool geweest – een plek kunnen krijgen binnen het geheel? Of moeten die een aparte plek hebben?

De **voorzitter**: We beginnen even met de eerste vraag. Wie mag ik daarvoor het woord geven? De heer Van der Brink.

De heer **Van der Brink**: In de overdracht speelt het samenwerkingsverband geen rol. Dat betekent dat wij dat prima kunnen regelen en ook moeten regelen met de basisscholen en met de ouders zelf. Als je namelijk een leerling met speciale omstandigheden aanneemt dan ga je een avontuur aan waarvan je niet weet wat er gaat gebeuren. Dat vraagt wat lef en dat vraagt heel veel overleg. Maar niet met een samenwerkingsverband. Andersom, als je het vertaald hebt en weet welke begeleidingsbehoefte nodig is dan gaat het samenwerkingverband in beeld komen om daar middelen voor te verschaffen. Maar dan ga je naar je eigen samenwerkingsverband om het daar los te krijgen.

Mevrouw **Hermans**: Als een kind met een IQ van 60, dus die met het syndroom van Down, een afwijking heeft van 40 punten ten opzichte van het normale gemiddelde extra aandacht krijgt, waarom mag een hoogbegaafde dan niet dezelfde aandacht krijgen? Oftewel, waarom mogen niet alle kinderen evenveel aandacht krijgen. De een moet de ene aandacht, de andere moet de andere aandacht.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Daarmee kan ik dan concluderen dat u vindt dat er ook, zeg maar, speciaal onderwijs voor hoogbegaafde kinderen zou moeten zijn en dat dat ook in alle samenwerkingsverbanden vertegenwoordigd zou moeten zijn.

Mevrouw **Hermans**: Ik heb ze beide in één klas gehad. En wat ik echt pijnlijk vond was dat het ene kind wel heel veel extra aandacht kreeg wat geformaliseerd was door het – het heette toen nog niet zo – Rugzakje. En het andere kind helemaal niets. Ook werd er een ander kind verwezen naar het speciaal onderwijs. En de ouder zei: «Wat doet mij dit pijn, dat mijn kind met een IQ van 80 weg moet en dat het syndroom van Down kind mag blijven». Dat vind ik krom. Ik heb ze allebei gehad en ik kon ze allebei behappen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik heb hier ook meteen een vraag over, want ik zou er zelf voor willen waken het ene kind tegenover het andere kind te plaatsen waarbij je gaat zeggen dat de ene zoveel meer uren krijgt, waardoor het andere kind tekort komt. Maar we willen hier wel iets aan doen, want dit horen we natuurlijk vaker. Wat heeft u gedaan toen u merkte dat

het ene kind en de aandacht voor dat ene kind misschien ten koste ging van andere leerlingen? Gaat u dan in gesprek met het schoolbestuur, de schoolleider? Kunnen daar afspraken over gemaakt worden of is dat gewoon een realiteit en heeft u er vervolgens als docent niets meer over te zeggen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Of moet dat nu juist in het samenwerkingsverband gebeuren?

Mevrouw **Hermans**: Dat is heel moeilijk. Ik heb vorig jaar een Rugzakjes-kind gehad waar één keer in de maand ambulante gesprekken bij hoorden. En ik heb daar zelf weinig aan gehad. Ik heb het aangekaart bij de ib en bij de directie, maar ik moest er toch bij zitten. Dat betekende dat ik om zes uur 's avonds een nutteloos gesprek had en vervolgens mijn correctie en voorbereiding nog moest doen. En dat tien keer in het jaar.

De **voorzitter**: Maar u kreeg geen gehoor bij uw directie. Want dat was even de vraag of u daarmee naar uw directie bent gegaan.

Mevrouw **Hermans**: Ja, maar directies zitten ook klem tussen alle bureaucratische wieltjes en moeten ook verantwoording afleggen.

Mevrouw **Schram**: Mag ik ook wat zeggen?

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ja, u mag uiteraard wat zeggen, maar dan wil ik ook dat probeert aan te geven hoe dat verholpen kan worden, dus wat een oplossing zou kunnen zijn. Misschien is dat betere samenwerking met omringende scholen, misschien is het een deskundige in de klas halen die aan dat ene kind wat meer aandacht kan geven. We zijn ook echt op zoek naar hoe je die rauwe werkelijkheid vanuit de politiek kan benaderen.

Mevrouw **Hermans**: We kunnen ouders niet opvoeden, maar ouders wel leren dat een kind in de groep heel veel goede dingen opsteekt. Dat de leerkracht zijn stinkende best doet voor al die dertig kinderen en het ene kind dan dit opsteekt en het andere kind dat. En dat kinderen elkaar kunnen helpen. Ik weet niet of dat een antwoord is, maar voor mij staat de groep centraal. En graag wat meer computers en graag wat extra handen in de klas.

Mevrouw **Schram**: Alles heeft te maken met de hoeveelheid tijd die je met een kind doorbrengt. Onderwijs is niet vergaderen, is niet papieren rompslomp, maar onderwijs is met kinderen bezig zijn. Een handelingsplan is mooi, maar als je de tijd niet hebt om het uit te voeren dan heeft het geen zin. Er wordt nu continu geïnvesteerd in handelingsplannen, in bovenschoolse overleggen, in cijfertjes en procenten en wat al niet meer, maar dat is niet de realiteit van het directe onderwijs. Het directe onderwijs is één leerkracht met 27,5 kind in de gemiddelde Nederlandse klas. Ik nodig jullie uit om eens naar de problematiek te komen kijken die daarin steekt. In de gehele samenstelling van het reguliere basisonderwijs – met de mensen die hier zitten – is het trouwens uniek dat alle kinderen god zij dank de school binnen komen. Wij zijn niet tegen gesprekken met ouders, integendeel. Ik vind ouders heel waardevol en ik ben ervan overtuigd dat mevrouw Hermans dat ook vindt. Wat we met Passend Onderwijs gaan krijgen is dat ouders zeggenschap gaan krijgen over het onderwijs van hun kind. Ik heb een voorbeeld van een Rugzakje bij ons op school een scheet van een meid, cluster 1, slechtaziend. Zij heeft eigenlijk nodig dat de gordijnen dicht zijn. Een Rugzakje is overigens € 12 000 en daarvan gaat iets meer dan de helft naar de school en iets minder dan de helft naar de ambulante begeleiding, naar het rec bedoel ik. De ambulante begeleider kwam bij ons op school en zei dat voor dit kind de gordijnen voor dicht

moesten. Dat maakt heel duidelijk wat het probleem is tussen de individuele ouder en de groep waar het over gaat. Een groep kinderen is per definitie niet toegespitst op wat één leerling nodig heeft. Straks zit je dus continu in conflict met ouders omdat ouders denken dat jij dat niet voor het kind wilt doen, terwijl jij de verantwoordelijkheid hebt voor de hele groep. Dat is waar het over gaat.

(Applaus van de tribune)

De **voorzitter**: Dank u wel. Het is overigens niet de bedoeling dat men vanaf de tribune blijken geeft van afkeuring of waardering voor wat er gezegd wordt, Dat is niet toegestaan. Mevrouw Van den Helder.

Mevrouw **Van den Helder**: Ik wil graag op deze discussie reageren. Ik heb zelf ook in het reguliere onderwijs gestaan en ik heb in het sbo gestaan dus ik heb alle sectoren een beetje meegemaakt. Ik herken deze problematiek wel, maar zonder iemand tekort te doen karakteriseer ik dit voor het overgrote deel als werkdruk. En dan om uw vraag te beantwoorden over wat er nu werkelijk in de klas nodig is. Het zijn vaak kinderen met hele specifieke behoeften. Jij als leerkracht moet kunnen zien wat die behoeften zijn en je moet daar de hulp voor kunnen krijgen. Aan het begin van deze hele discussie vroeg één van u of de pabo daar goed genoeg voor toerust. Ik heb zelf de pabo 10 jaar geleden gedaan. Als u het mij nu vraagt dan zeg ik: «absoluut niet». Ik heb nauwelijks leren differentiëren op pedagogisch gebied. Ik heb wel leren differentiëren op didactisch gebied, maar Passend Onderwijs vraagt van leerkrachten dat ze leren differentiëren op pedagogisch gebied. Ik heb net als mijn buurvrouw in het sbo gestaan en daar is het heel moeilijk. De combinaties van problematiek zijn voor jou als persoon te groot. Dat is ook wat ik een beetje proef uit wat deze twee dames zeggen. Ik zou dan ook graag zien dat dat in uw notulen ook zo wordt verwoord. Naast de werkdruk is er namelijk ook een maximum aan wat jij als mens, als persoon kunt waarmaken. Ouders verwachten veel van jou en dat is volkomen terecht want het gaat om hun kind. Wij merken in het so ook veel te vaak dat ouders hebben moeten vechten als leeuwen voor hun kind. En dat is niet omdat de leerkracht in het regulier onderwijs het niet wil, maar omdat het voor jou als leerkracht pedagogisch niet te doen is. Dat was wat ik wilde zeggen.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Dat is terecht. Er is een grens aan wat je als docent vermogt en wat je als school vermogt. Maar je kunt wel stappen zetten om te proberen je grenzen te verleggen. En dat is wat ook bij goed schoolbeleid hoort, denk ik. Dat je probeert jezelf te ontwikkelen in de kwaliteit, in de zorg en in de aandacht voor leerlingen. Wij hebben net twee mensen gesproken die op een school met het Onderwijscontinuüm bezig waren. Daaruit bleek dat door naar het individuele kind te kijken maar ook naar de groep te kijken het veel beter te stroomlijnen is en er voor docenten beter helderheid te geven is over wat ze kunnen doen. Die hadden het gevoel dat ze in overzichtelijke concrete stappen instrumenten hadden om vooruit te komen. Het kan dus wel. Hoe ziet u dat op uw scholen? Misschien moet ik dat aan mevrouw Hermans en mevrouw Schram vragen. Hoe gaat dat op uw school? Heeft u met elkaar de mogelijkheid om daarin te ontwikkelen? U zegt namelijk «dit is wat ik kan» maar je kunt je altijd nog blijven verbeteren. Hoe gaat uw school daarmee om? Heeft u daar de ruimte voor, praat u daar met elkaar over of bent u te druk en heeft u daar geen tijd voor?

De **voorzitter**: Ik wil achtereenvolgens mevrouw Hermans, mevrouw Schram en de heer Van der Wal het woord geven.

Mevrouw **Hermans**: Wij spreken elkaar veel te weinig. Zo simpel is het. Er is zoveel dat gebeuren moet, En daarom noemde ik net ook het gesprek met de individuele ouders. Wanneer collega's met individuele ouders bezig zijn is er dus weer geen tijd voor overleg. De werkdruk is ontzettend hoog. Ik heb zelf een aanstelling voor 25 uur, maar ik denk dat ik 30% of 40% gratis werk dus meer dan waar ik voor betaald wordt. Structureel. Ook in de weekenden en in de vakanties.

Mevrouw **Schram**: Ik werk op een hele leuke basisschool in Amsterdam. De school doet het ook nog eens goed. Ik nodig jullie dan ook uit om te komen kijken. Er staat een ontzettend stabiel team dat het goed heeft met elkaar en er erg voor de kinderen is. Laat dat even duidelijk zijn. En nogmaals, ik werk op een Montessorischool, dus dat betekent gedifferentieerd werken. Wij zijn daar bij uitstek voor opgeleid en net als mevrouw Hermans lang genoeg geleden om nog de goede opleiding te hebben gehad. Zo is dat gewoon. Die differentie kennen wij dus als geen ander. Wij weten hoe we naar kinderen moeten kijken om ze een stapje verder te kunnen helpen. We hebben het er ook vaak over. Overigens, we verwitten. En wij hebben inmiddels ook veel hoogbegaafde kinderen op school en we steken er met zijn allen heel veel energie in om die kinderen binnen ons systeem te houden en om die kinderen ondersteuning te geven. Maar vorig jaar is er toch een jongetje naar een Leonardoschool gegaan. Dat jongetje was ongelukkig, wat wij daar ook op in hadden gezet. Wij hebben nog een mevrouw uitgenodigd die het heel goed kon vertellen en vertalen zodat wij dat in de school goed konden aanbieden en die kinderen ondersteuning konden geven, maar dat was op een bepaald moment voor dit mannetje niet genoeg. Hij werd ongelukkig en is naar een Leonardoschool gegaan. Zo geldt dat voor hoogbegaafde, maar ook voor andere kinderen. Wij zijn heel erg bereid om kinderen binnen ons onderwijssysteem te houden. Grenzen verleggen doen leerkrachten denk ik dagelijks. Ik weet niet meer wat ik wilde zeggen. Maar we doen dat dus met het team.

De **voorzitter**: Uw opmerking is duidelijk. Maar ik ga eerst nog even naar de heer Van der Wal. Gelet op de tijd moeten we gaan afronden.

De heer **Van der Wal**: In opmaat naar uw vraag benadrukte u, mevrouw Kraneveldt, de verschillen in onze insteek. Ik denk dat wij een andere populatie leerling binnen school hebben en dat is ook al gezegd. Maar ik herken het verhaal van de werkdruk en ik herken natuurlijk ook de signalen. Wij hebben ook wel het gevoel dat als we kijken naar onze draagkracht we wel ongeveer aan ons maximum zitten. Dus de groep moet niet veel groter worden dan wat wij nu binnen hebben. Wij doen al heel veel dingen goed. Ik denk ook dat wij in de hele verschuiving richting Passend Onderwijs al heel veel dingen in gang hebben gezet wat betreft instrumenten binnen school. Dus dat wij al redelijk zitten waar wij willen zitten. Dat betekent niet dat wij achterover kunnen gaan leunen, maar het betekent wel dat we ook moeten zeggen en durven zeggen: «meer dan die 70 leerlingen kunnen wij echt niet binnen hebben». En dus zal onze schoolomgeving daarop moeten reageren. Wij vinden dat wat wij doen ook door andere scholen in onze omgeving gedaan moet gaan worden. En dat gebeurt naar ons idee nog te weinig. Ik zeg weleens populair dat het kunstje dat wij doen helemaal niet zo moeilijk is, het is echter wel doen wat je belooft. En dat zullen volgens ons meer mensen in onze omgeving moeten gaan doen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Zou er misschien een maximum gesteld moeten worden aan het aantal zorgleerlingen per school? Zodat je dan ook een school zou moeten kunnen uitzonderen van nog meer zorgleerlingen. Stel dat er een klas hebt waar al zo gedifferentieerd wordt, zouden wij dan als politiek tegen de staatssecretaris moeten zeggen dat die

scholen echt niet meer aankunnen en dat die dus uitgezonderd moeten worden.

De heer **Van der Brink**: Dat zou een enorme spanning bij de scholen wegnemen wat betreft deze wet. Eigenlijk gaat de wet namelijk de goede kant op. De financiën komen meer naar ons toe en we kunnen meer zelf besteden en we kunnen meer hulp in de klas gaan krijgen. Maar de grote angst is, zeker als je als school al je nek uitgestoken hebt en je een bepaalde naam hebt, dat er dan nog veel meer gaan komen. Dus als wij ergens in het samenwerkingsverband of op een andere manier mogen begrenzen dan neemt dat enorm veel spanning weg. En de tweede vraag is hoe je scholen prikkelt om mee te gaan doen. Want als we het met zijn allen doen dan wordt het voor iedereen te dragen. En naar de collega's van het basisonderwijs: wij hebben een dinsdagmiddag waarop we alle hoogbegaafde leerlingen van groep 8 bij ons op school hebben. Zo kunnen wij meehelpen en dat is niet eens zo moeilijk. Dus als je meer speelruimte hebt en het geld kom bij ons om meer interessante, creatieve dingen te kunnen doen dan vind ik dat een goede richting. Maar we moeten mogen begrenzen.

De **voorzitter**: Dank u wel. We moeten afronden, dus alleen nog als het echt aanvult. Mevrouw Hartemink wilde ook nog iets zeggen en die heb ik nog niet zoveel gehoord. Dus ik zou als eerste even mevrouw Hartemink het woord willen geven.

Mevrouw **Hartemink**: Ik wilde toch nog even benadrukken dat het hier om het welzijn van het kind gaat. Dus dat we straks niet verzanden in projecten die we vanuit onze volwassen geest heel erg mooi vinden, maar dat we steeds weer teruggaan naar waar het kind nu eigenlijk echt bij gebaat is. Ook in deze discussie hoor ik namelijk vaak lijnen van volwassenen, maar niet zozeer van het kind zelf. Ik vraag me eigenlijk af of het niet eens tijd wordt dat kinderen hier gehoord worden. Vaak kunnen kinderen namelijk ook heel goed omschrijven waarom ze iets wel of niet kunnen doen.

De **voorzitter**: Wij horen inderdaad ook die groep. Ik wil vragen of één van u nog een hartenkreet heeft. Iets wat niet hier aan de orde is geweest en echt aan ons moet worden meegegeven. Mevrouw Van den Helder.

Mevrouw **Van den Helder**: Ik heb het stuk gelezen en het is heel resultaatgericht. Waar wij nu heel erg tegenaan lopen met zorgleerlingen is dat de toetsen waar de resultaten dus mee gemeten worden absoluut niet geschikt zijn voor de zorgleerlingen. Een kind met autisme of ADHD kan flink blokkeren als er plaatjes in de toets staan. Het CITO is nu eindelijk zover dat ze begonnen zijn met de aanpassingen, maar dat gaat jaren duren. Wij worden straks afgerekend, lijkt het, op de vorderingen van de leerlingen terwijl de meting niet eens valide is. Want je vergelijkt appels met peren. Dat wou ik toch nog even gezegd hebben.

De **voorzitter**: Dat is een mooie uitsmijter. En dan wil ik u allemaal namens ons allen achter de tafel heel hartelijk bedanken voor uw komst hier naartoe en dat u al uw ideeën en opvattingen met ons heeft willen delen. Daar zullen wij ons voordeel mee kunnen doen bij de beraadslagingen die nog gaan volgen. Want hier zal zeker het laatste woord nog niet over zijn gezegd. Wij wensen u succes met uw mooie werk en nogmaals, hartelijk dank voor uw komst.

De hoorzitting wordt van 13.15 – 13.45 uur geschorst.

Na de schorsing wordt een petitie overhandigd.

Gesprek met coördinatoren samenwerkingsverbanden

Gesprek met mevrouw van Meegen, de heer Dankers, de heer Pots, de heer Veerman en de heer Ahmadali

De **voorzitter**: Hartelijk welkom bij deze hoorzitting Passend Onderwijs van de werkgroep Passend Onderwijs van de commissie van Onderwijs. Wij houden onze derde dag van hoorzittingen en dat is tevens de laatste dag. Die laatste dag is vooral bedoeld om de mensen uit het veld, die er straks mee omgaan, goed te horen. Wij hebben tot nu toe interessante gesprekken gehad en wij vertrouwen erop dat dat ook hier weer het geval zal zijn. Ik geef voor de mensen die meeluisteren een introductie. Als huishoudelijke tip wil ik u nog zeggen dat ik u straks het woord geef. Als u het woord krijgt moet u even op het knopje drukken want dan is de microfoon aan en als u klaar bent met spreken graag weer uitzetten.

Mevrouw Dankers. U bent directeur van het samenwerkingsverband Weer Samen Naar School (WSNS) 's-Hertogenbosch en bestuurslid van het landelijk netwerk WSNS. Passage is het expertisecentrum van het basisonderwijs in 's-Hertogenbosch en dat betekent dat alle basisscholen in de gemeente bij Passage terecht kunnen voor ondersteuning, professionalisering en hulp. Mevrouw Van Meegen, u bent werkzaam als teammanager Passend Onderwijs bij de KPC groep en projectleider Passend Onderwijs in de Rijnstreek. U begeleidt projecten om de ouderbetrokkenheid bij Passend Onderwijs te vergroten. Mijnheer Faisal Ahmadali, u bent medewerker van het onderwijs schakelloket (OSL) Amsterdam. Dit is een bovenschools loket ten behoeve van het voortgezet onderwijs in Amsterdam. Het OSL plaatst leerlingen die van school verwijderd worden of leerlingen zonder school in zogenaamde «Transferia». In afwachting van een indicatie kunnen zij desgewenst alvast op de cluster 4 school geplaatst worden. Doel van de transferiumplaatsing is een terugkeer in het reguliere voortgezet onderwijs of doorstroming naar een roc of rec-4 school. Bovendien kunnen ouders en vo-scholen bij het OSL terecht voor een aanvraag voor een rec-4-indicatie. Mijnheer Pots, u bent lid van het centraal management van het schoolbestuur van Openbaar Primair Onderwijs in de gemeente Zoetermeer en tevens voorzitter van de stuurgroep van het regionaal netwerk Passend Onderwijs Zoetermeer. Mijnheer Veerman, u bent directeur van het samenwerkingsverband Zuid-Holland west, bestaande uit 11 schoolbesturen met in totaal 56 schoolvestigingen in de gemeentes Den Haag, Voorburg-Leidschendam en Rijswijk. Binnen dit grote verband is al jaren geleden gekozen voor een bundeling van krachten, waarbij de uitvoering zo laag mogelijk in de organisatie ligt. De besturen en directies van de scholen hebben gekozen voor het «Samenwerkingsmodel».

Ik wil als eerste het woord geven aan mevrouw Ferrier van onze commissie.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Dank u wel. Het is voor ons een bijzondere kans om met mensen van de samenwerkingsverbanden te praten die een grote verantwoordelijkheid gaan krijgen. Ik heb dan ook een paar algemene vragen die ik eigenlijk aan u allemaal wil stellen en daarom zou ik willen vragen om die enigszins vlot te willen beantwoorden. In de eerste plaats: wat zijn voor u persoonlijk nou de belangrijkste geleerde lessen – misschien één of twee – en wat zijn de grootste valkuilen. Laat ik daar maar mee beginnen.

De **voorzitter**: Mag ik bij de heer Veerman beginnen en dan zo het rijtje afgaan?

De heer **Veerman**: De belangrijkste lessen van de afgelopen periode. De belangrijkste les die ik de laatste tijd steeds weer naar voren zie komen is

hoe je in staat bent transparant te maken welke gelden in de zorg circuleren en hoe dat verdeeld is. En dan als belangrijkste les, dat als je dat transparant kunt maken naar scholen en naar docenten je ziet dat je er meer betrokkenheid en meer ondersteuning is voor datgene waar ze mee bezig zijn.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): U noemt hier meteen iets dat voor ons een heel belangrijk aandachtspunt is. De staatssecretaris kan ons niet vertellen waar meer dan 2 mld. in de afgelopen tijd gebleven is. En dan zegt u: «hoe maak je het transparant». Wat is uw idee daarbij.

De heer **Veerman**: Hoe maak je het transparant. Ik denk dat het voor de vo-scholen – want daar kan ik alleen over praten – allereerst heel belangrijk is dat transparant te maken welk deel van de lumpsum het onderdeel is dat zorg is. Er is namelijk één lumpsum bedrag en dat is opgebouwd uit allerlei componenten. Ik denk dat het voor teams van scholen vaak onduidelijk is hoeveel geld er eigenlijk voor zorg beschikbaar is en wat voor extra gelden er binnenkomen. En dan denk ik aan de LGF-gelden als kinderen met een Rugzakje op school zitten. Ten tweede vind ik het heel belangrijk om juist van die LGF-gelden transparant te hebben hoe die besteed worden bij de cluster 4 in de regio. Wat is overhead en wat wordt daadwerkelijk besteed aan de ondersteuning van de leerlingen en de scholen waar die leerlingen op zitten? Ik vind dat altijd een moeilijke zaak. Als samenwerkingsverband moet je altijd een jaarrekening indienen en die wordt ook door de scholen bekeken. De MR's van die scholen gaan daarover. Zoiets zou ik eigenlijk ook voor de andere zorgelden willen zien. En dan heb je gelijk het stukje ouderparticipatie, want dat is namelijk een valkuil. Ik vind het ontzettend moeilijk om bovenschools ouderparticipatie te regelen. Ik denk daarbij ook dat we er steeds rekening mee moeten houden dat we in Nederland gekozen hebben voor MR'en en GMR'en. En daarom is het belangrijk om die organen de juiste informatie te geven zodat ook goed gezien kan worden hoe die gelden besteed worden. Dat betekent dat de zorgcomponent eigenlijk een vast agenda-punt zou moeten zijn van de MR vergaderingen.

De heer **Pots**: Dank u wel. Geleerde lessen. Ik denk dat één les voor mij is geweest dat we het vooral niet moeten zoeken in het veranderen van structuren, maar in het oplossen van problemen. Het creëren van nieuwe structuren vergt heel veel tijd en daar zijn heel veel kinderen niet mee gediend. Valkuilen. Eén is denk ik dat we moeten oppassen dat we gezien al de problematiek die onder Passend Onderwijs ligt niet alleen maar moeten gaan inzetten op de zware problematiek, maar veel meer preventief bezig moeten zijn. Als er iets is waar het basisonderwijs behoefte aan heeft dan dat wel aan vroegtijdige signalering, meekijken, oplossingen bieden en voorkomen dat leerlingen naar de andere kant gaan. En dat gebeurt nu in de praktijk volstrekt onvoldoende. Een tweede valkuil – en die komt wat mij betreft ook uit de brief van de staatssecretaris naar voren – is dat wij van leerlingen papier gaan maken. We lopen nu al veel te veel aan tegen het feit dat er niet naar kinderen wordt gekeken, maar dat er naar een komma en een volzin en naar een cijfer wordt gekeken. Het kind is niet meer in beeld. Versnippering van middelen is een ander verhaal. U kent dat beeld waarschijnlijk net zo goed, maar als ik even naar Zoetermeer kijk naar de Rugzakmiddelen daar dan lopen daar dagelijks dertig fulltimers rond die in stukjes van één tiende die scholen helpen. En als we het over efficiëntie hebben dan is dat volstrekt niet efficiënt. De vierde valkuil – en dat zit me helemaal dwars en wil ik hier toch even kwijt – is dat we moeten oppassen dat we om bezuinigingen die noodzakelijk zijn te verdoezelen van het onderwijs een karikatuur gaan maken. In de brief van de staatssecretaris – en ik kan u zo zes punten noemen – wordt het onderwijs ongeveer als volgt geschetst: het moeilijkste kind sturen we altijd

weg; leerkrachten weten niet waar het geld vandaan komt en waar het heen gaat; leerkrachten staan er alleen voor; ouders zijn niet tevreden; het is de schuld van het bestuur; er is geen medezeggenschap en de nadruk ligt op wat het kind niet kan. Dat is het beeld dat uit de brief komt en daarmee wordt in feite een beeld geschetst dat we daaraan moeten werken. Terwijl als we gewoon eerlijk zijn er gezegd moet worden dat bezuinigd moet worden. En als er bezuinigd moet worden dan zal dat ook moeten gebeuren want dit volk heeft blijkbaar niet meer geld over voor onderwijs. En wij zullen dan moeten kijken welke problemen we kunnen oplossen en het niet zoeken in structuurwijzigingen.

De **voorzitter**: Mag ik daar even een vraag over stellen? Herkent u wel een aantal dingen die in de brief staan?

De heer **Pots**: Jawel, ik herken wel een aantal knelpunten. Alleen moeten we die knelpunten oplossen, maar men gaat het nu weer zoeken in structuurwijzigingen. En daarvan heb ik toch nog niet zo heel lang geleden begrepen van commissie en Tweede Kamer dat we dat juist niet moesten doen.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Mag je dan nooit wat veranderen? Wij zijn natuurlijk ook naar draagvlak aan het zoeken en u mag uiteraard ook kritiek hebben. U zegt dus dat er knelpunten zijn die we moeten oplossen. Maar hoe moeten we dat dan doen?.

De heer **Pots**: Ik noem het probleem van de ambulante begeleiding. Als we de samenwerking gaan verbeteren en als we opleggen dat ook daar in samengewerkt moet worden dan hebben we geen overheveling van middelen nodig, maar moeten we inhoudelijk met elkaar gaan praten over hoe het beter moet. Als we het hebben over de ingewikkelde procedures richting jeugdzorg of richting cluster 4 dan moeten we daar knelpunten gaan oplossen. Daar is geen structuurwijziging voor nodig, want daarmee gaan we alleen maar weer een heleboel geld uitgeven.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Maar waarom heeft u dat dan niet zelf gedaan? U zegt dat de structuren niet hoeven te veranderen, maar bent toch blijkbaar zelf in dat samenwerkingsverband met al die scholen niet in staat om het zo te doen dat de problemen – die misschien veel te zwaar in de brief van de staatssecretaris staan, maar er wel zijn – op te lossen. De problemen zijn er wel denk alleen al aan die honderden thuiszitters. Daar moeten we natuurlijk wel iets aan doen. Mijn vraag is dan_.

De heer **Pots**: Als ik even terug mag gaan naar 1992. Toen hadden we Weer Samen Naar School. Daarvoor hadden we ook een structuur van lom, mlk en basisonderwijs. Wij hebben het onderwijs de tijd gegeven om een oplossing te vinden en die is daar ook gevonden. Als ik naar mijn samenwerkingsverband kijk dan hadden we toen een deelname aan het sbo van 6,4%, inmiddels staat dat op 3,2%. Alleen gaat dat niet van vandaag op morgen. Daar is samenwerking voor nodig: je moet samen drempels weghalen en samen oplossingen bedenken en je moet vooral naar de kinderen kijken. En de huidige structuur kan wat mij betreft gewoon zo blijven maar dan moeten we wel samenwerken. Nu schuiven we alles naar elkaar toe en lossen we niets op.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Een vraag en een opmerking. Ik ben zelf lid geweest van de commissie Dijsselbloem dus daarom spring ik even in op uw opmerking. De commissie Dijsselbloem bekritiseerde voorgaande stelselwijzigingen en stelde voorwaarden aan nieuwe stelselwijzigingen, maar stelde geen verbod op nieuwe stelselwijzigingen.

De heer **Pots**: De commissie heeft wel gezegd dat we het onderwijs een beetje met rust moeten laten.

De **voorzitter**: Mijnheer Pots, ik geef u straks het woord want de heer Dibi was volgens mij nog niet met zijn vraag klaar.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dat is misschien een heel ander debat, waarvoor het hier niet de juiste plek is. U zegt dat de structuur niet gewijzigd hoeft te worden en je binnen het huidige stelsel op zoek kunt gaan naar oplossingen. Als u kijkt naar de enorme groei in het speciaal onderwijs, die veel groter is dan in de ons omringende landen en kijkt naar de doelstelling om meer zorgleerlingen in het reguliere onderwijs te plaatsen, wat zijn dan volgens u de voorwaarden die daarvoor nodig zijn?

De heer **Pots**: Een van de voorwaarden is de inzet in het primaire proces van deskundigheid uit het speciaal onderwijs. Want daar moet je vooral de krachten vandaan halen. En verder ben ik ervan overtuigd – maar ik kan dat denk ik niet uitleggen – dat bij ons samenwerkingsverband geen enkele leerling naar het speciaal onderwijs is gestuurd die daar niet thuis hoort. En als we de zaak omdraaien dan gaan we straks een heleboel leerlingen die nu in het speciaal onderwijs zitten in de reguliere school neerzetten en maken we veel meer kapot dan jullie met zijn allen kunnen bedenken.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik wil vragen of de heer Ahmadali nog op de knelpunten in wil gaan.

De heer **Ahmadali**: Dank u. Ik heb twee punten als we het hebben over geleerde lessen. Wij behandelen veel aanvragen van Rugzakjes en daarbij gaat het om twee dingen. Ten eerste is dat de bureaucratie bij de aanvraag en dat het heel lang duurt voordat er een indicatie komt. Ten tweede is dat de transparantie bij de besteding van die Rugzakgelden. Het geld komt bij de scholen terecht, maar scholen gaan daar verschillend mee om. De ene school brengt het bij elkaar en verdeelt het onder de leerlingen waarvoor het is bestemd. Dan heb je geen zicht hoeveel daar naartoe gaat en hoeveel er overblijft, want daar heeft niemand het meer over. Je ziet dat nergens meer terug. Ook de ouders die daarbij betrokken zijn, krijgen maar heel mondjesmaat mee wat de begeleiding op school nou precies inhoudt. Ze weten alleen dat er een ambulante begeleider bij betrokken is, maar weten absoluut niet of er ook leermiddelen voor aangeschaft of beschikbaar gesteld moeten worden door de scholen. Als je de link maakt naar Passend Onderwijs zou dat natuurlijk anders komen te liggen. Dat zijn voor mij eigenlijk de twee belangrijkste geleerde lessen in het systeem zoals het nu is.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik wilde u eigenlijk iets vragen vanuit uw ervaring bij Transferium. Wij hebben hier op een van de vorige dagen de heer Arslan gesproken die eigenlijk zijn beklag deed over het feit dat allochtone ouders niet voldoende betrokken worden. En dat ze niet door de andere raden, maar zeker ook niet door het ministerie uitgenodigd worden om aan tafel te komen zitten. Wat is uw ervaring op dat gebied.

De heer **Ahmadali**: In Amsterdam is het zo dat een leerling die dreigt vast te lopen op school of al vast is gelopen en waarvan de problematiek niet zo heel zwaar is naar het Transferium wordt geschakeld. Vanuit het loket wordt heel zwaar bij scholen neergelegd dat er met de ouders goed gecommuniceerd wordt wat het hele traject inhoudt. Ik heb niet het idee dat daarin onderscheid gemaakt wordt tussen culturen. Die indruk heb ik absoluut niet. Het is wel zo dat, kijkend naar de vorming van de groepen,

er absoluut meer allochtonen bij zitten. Maar ja, dat verwacht je ook niet anders van een stad als Amsterdam waar bepaalde scholen vrij zwart zijn.

Mevrouw **Van Meegen**: Dank u wel. Laat ik voorop stellen dat wij blij zijn met de koerswijzigingen Passend Onderwijs omdat wij het gevoel hebben dat de aandacht daadwerkelijk gericht gaat worden op de werkvloer en de verbeteringen die daar moeten komen. Dat past ook wel bij de geleerde lessen. Wij zijn nu voor het tweede jaar het veldinitiatief in de regio en we merken dat we verzuipen in alle procedures en regelingen en alle mensen die allemaal ingelicht moeten worden en contact moeten hebben. Dat geldt zowel voor ouders als voor leerkrachten want ik denk dat daar heel veel dingen wat de problematiek betreft op dezelfde lijn zitten. Daardoor is er bij mensen een manier van denken ontstaan dat het allemaal zo hoort en zo moet. Wat wij bij mensen proberen te ontwikkelen is een soort «wachtlIJst allergie» en een soort «thuiszittersallergie». Ik had het vorige week nog op een studiedag met ib'ers in de regio. Die vertelden we dat als er «wachtlIJst» wordt gezegd je meteen vraagt: «wat voor wachtlIJst, waar is die dan» en dan gaan we onmiddellijk bellen om te checken of dat zo is. Onze ervaring is namelijk dat in heel veel situaties of het woord wachtlIJst foutief wordt gebruikt. Er is dan geen wachtlIJst, want er is niet echt sprake van een aanmelding of van iets dat al is gedaan of er is sprake van misverstanden zijn. In dit geval bleek dat ook zo te zijn. Het was gewoon een misverstand. Er was iets niet goed geregeld of overgekomen: er was dus geen sprake van een wachtlIJst. En een dergelijke onduidelijkheid willen we direct weghalen. Dat is ook een van onze geleerde lessen. Namelijk dat wij zaken meteen op één lijn proberen te zetten. Dat wil zeggen een telefoonnummer, een email adres waar je terecht kunt als ouder of als leerkracht. Dat adres of telefoonnummer zit dan ook hoog in de boom. Het gaat dan om iemand als de coördinator of om mij, als projectleider, die er meteen actie op kan zetten en kan zeggen: «Jij, trajectbegeleider, gaat daar nu mee aan de slag.» Als die trajectbegeleider dan zegt er geen tijd voor te hebben dan gaan we onmiddellijk kijken hoe we daar dan tijd voor kunnen maken. Waar moet het vandaan komen, moet er iemand bij komen, etc. Dus, zoveel mogelijk zaken direct op één lijn actief regelen. Wij proberen dus ook oplossingsgericht te werken vanuit de knelpunten die zich voordoen. Daar worden dan wel structureel dingen aan verbonden. Er wordt nagegaan waar die fout vandaan komt, waarom het mis gaat en hoe we dat nu structureel in beleid gaan opzetten. Wij komen inderdaad een aantal belemmeringen, vooral in de indicering, de hele regeling naar het speciaal onderwijs. Wij zijn dan ook blij met de nieuwe koers en zien daar ook mogelijkheden om daar meer op te kunnen doorpakken. Wij willen dan ook dat er geen dingen erbij, maar zoveel mogelijk dingen eraf georganiseerd worden. Een voorbeeld. Met ouders hebben we gesproken over de behoefte aan een informatiepunt voor ouders in de regio waar ze met hun vragen terecht kunnen. Ouders zeiden toen dat ze dat niet wilden omdat er volgens hen al heel veel was. Zij wilden dat wij de dingen die er voor de ouders zijn beter gaan organiseren zodat ze goed toegankelijk en bereikbaar zijn. Ik dacht: «Oké, goed punt, dank jullie wel».

Mevrouw **Dankers**: Ik vind het van lef getuigen als je je eigen beleid kritisch bekijkt. Dus daarvoor mijn complimenten aan de staatssecretaris. Een van de lessen die ik geleerd heb, is dat er in verbinding heel erg veel mogelijk is. Ook ondanks de structuur. Ik zie dat er heel veel dingen zijn gebeurd; in ieder geval in mijn omgeving met diverse partijen. Daar ligt denk ik ook de uitdaging om jezelf als het ware opnieuw uit te vinden. Het onderwijs kan het namelijk niet meer alleen. Het reguliere onderwijs kan het niet meer alleen en heeft het speciaal onderwijs en heeft jeugdzorginstellingen nodig. In 's-Hertogenbosch melden wij binnen het onderwijs altijd dat wij ook nog lid van zijn van het centrum Jeugd en Gezin. Dat

resulteert bijvoorbeeld in het samen met de gemeente scholen van 1300 leerkrachten in signaalgevoeligheid, om maar even een voorbeeld te noemen. Ik vind het ook heel erg belangrijk dat er een visie is op onderwijs, op kinderen, op samenwerking. Ik kan zo in het Bossche de scholen aanwijzen met goed onderwijskundig begeleiderschap en dan zie je ook dat het daar met heel veel kinderen heel erg goed gaat. Want hoe kijk je nu naar kinderen? Wat mij persoonlijk stoort is dat men zoveel gestoorde kinderen signaleert in het onderwijs. Dat staat ook in de brief. Dat kan niet mogelijk zijn. Dus hoe kijk je? Kunnen we niet gaan kijken naar wat kinderen wel kunnen in plaats van wat ze niet kunnen en gaan we niet segregeren, want ik vind dat de Rugzak dat heel erg doet. Ik vraag me bijvoorbeeld ook af hoe het komt dat er minder Rugzakken zijn op achterstandscholen. Zitten daar minder moeilijke kinderen of heeft het te maken met het feit dat een aantal mensen beter de weg weet? We hebben het ook zo ingewikkeld gemaakt, ook in die indicatiecriteria. Ik zie echter ook geweldige dingen op het moment dat je verbinding legt met leerkrachten, met ib'ers, met directeuren, met jeugdzorginstellingen. Op het moment dat professionals bij elkaar zitten is er namelijk niets aan de hand en doet iedereen zijn of haar stinkende best om het voor dat kind beter te doen. Dus ik zie ook heel veel mogelijkheden.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik ben het heel erg met u eens als u zegt dat in verbinding veel mogelijk is, maar wat zijn dan bijvoorbeeld in de regio's de knelpunten die opgelost moeten worden om die verbinding ook echt mogelijk te maken. Wij horen namelijk zo vaak dat het niet lukt.

Mevrouw **Dankers**: We hebben het heel vaak over structuur en we begonnen hier ook met structuur. Maar het gaat toch vooral over cultuur en ruimte geven. Want wat er in ieder geval heel erg nodig is op het moment dat de wereld complexer wordt je de mensen die in die wereld staan meer mogelijkheden geeft om te manoeuvreren. Er is ruimte nodig om elkaar te vinden en die ruimte kan in middelen zitten, maar ook in denken. Je hebt ook mensen nodig die de verbindingen echt tot stand brengen. In mijn geval hebben we een regionaal netwerk daarin was het in het begin wel heel erg zoeken, want op het moment dat je het over regeltjes gaat hebben gaat het ook heel erg moeilijk. Maar op het moment dat je het erover gaat hebben wat we met elkaar zouden kunnen! We zijn bijvoorbeeld bezig met één loket. En toen de brief van de staatssecretaris kwam, kwam er juist ook een soort verlichting want dan kunnen we die indicatiecriteria los gaan laten en dan kunnen we het echt hebben over wat kinderen nodig hebben. En over wat de specifieke onderwijsbehoeften van die kinderen zijn. Dan maak je ook weer wat makkelijker verbinding want dan is het niet «zij» en «wij» . Op de gang spraken wij net de mensen die de petitie hebben aangeboden en ik vroeg aan hen waar die petitie uit bestond. Dat hebben ze uitgelegd en toen zei ik: «Dan zijn jullie waarschijnlijk van het speciaal onderwijs». Dat beaamden ze en in die vijf minuten op de gang ontstaat er ook al verbinding. Op het moment dat mensen in contact kunnen komen en het niet meer gaat over geld of over belangen dan komt er ook ruimte voor de inhoud. Dat kan op heel veel verschillende manieren, maar ontmoeten is dan belangrijk.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Over die samenwerking. Mijnheer Pots, u bent lid van het centraal management van een schoolbestuur en u bent ook voorzitter van de stuurgroep van het regionaal netwerk en waarschijnlijk bent u bij nog meer onderdelen betrokken. Nu zei u net – en dat triggert mij wel, want ik ben namelijk een plaatsgenoot van u en dus extra geïnteresseerd – dat u ervan overtuigd was dat in uw samenwerkingsverband of netwerk geen enkel kind onterecht zou worden verwezen naar het speciaal onderwijs. U was heel negatief over de brief van de staatssecretaris – dat is natuurlijk uw goed recht en het zet de

discussie op scherp en dat vind ik alleen maar goed – maar u zegt dan: «laat alles maar zitten zoals het zit». Maar hoe regelt u dan nu hoe het geld op de juiste plek komt? Is de samenwerking in Zoetermeer dan zo perfect dat er geen enkel kind in Zoetermeer tussen wal en schip valt? Als samenwerkingsverband zou u misschien wel blij moeten zijn dat u straks het geld krijgt en als u dan een zodanig perfecte samenwerking hebt dan kunt u dat toch ook heel gemakkelijk verdelen over de scholen, denk ik. Schoolbesturen hebben echter ook bij ons geklaagd omdat zij het geld willen hebben. Waar zou u nou echt willen dat het geld naartoe gaat. Want geld is niet het belangrijkste, maar beleid heeft wel heel veel met geld te maken. Dus waar het geld zit, zit ook vaak het beleid en de kennis.

De heer **Pots**: Als we beginnen met vast te stellen dat er geld is zijn we al een eind op de goede weg. Maar het is juist het probleem, dacht ik, dat er onvoldoende geld is. Ik denk dat wij in Zoetermeer heel goed samenwerken en ik denk dat het veel beter kan. Daar waar het niet goed gaat willen wij dan ook inzetten op verbeterde samenwerking. Wij willen ook inzetten op het beter toekennen van middelen. Een aantal elementen in de brief van de staatssecretaris zijn terecht. De inzet van ambulante begeleiding moet veel efficiënter gebeuren. De indicatietrajecten; u vroeg bijvoorbeeld wat daar de oplossingen voor zijn. De éénloketgedachte is losgelaten, maar wij zoeken het ook juist in de samenwerking achter de loketten. Dus niet weer een nieuw loket of bureau waar al die aanvragen binnenkomen, maar handhaaf het huidige systeem en zorg ervoor dat als die aanvraag binnen is de ouders pas antwoord krijgen als bekend is waar ze moeten zijn. En niet via een omweg. Dat kun je regelen met behoud van de structuur, alleen moet je dan mensen dwingen samen te werken. Als ik dan twee termen neem die uit de CJG voortkomen, dan zijn dat gezamenlijke verantwoordelijkheid en ketenaanpak. Dat zouden wij ook in het onderwijs moeten doen. En wat dat betreft zijn wij in Zoetermeer ook grote partner in de CJG ontwikkeling en hebben we in februari ook een gezamenlijke conferentie om aan te geven dat er een link gelegd kan worden tussen alle onderdelen waar we mee bezig zijn zowel binnen CJG als binnen onderwijs. Het gaat om samenwerking en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Daar gebeurt namelijk een heleboel goeds. En op het moment dat er een leerling thuis zit of dreigt thuis te zitten gaan we als coördinatoren om de tafel zitten om het op te lossen. We zitten er dus bovenop. En natuurlijk gaan daar dingen mis en ik zal de laatste zijn die zegt dat alles goed gaat, maar we zitten er wel bovenop.

De **voorzitter**: Ik zou nog een vervolgvraag willen stellen. Want er zijn natuurlijk toch wel – dat is de praktijk – duizenden thuiszitters. Kunt u iets vertellen over hoe de situatie in Zoetermeer is op het gebied van thuiszitters? Zijn die er dan niet of wat moet ik me daar bij voorstellen?

De heer **Pots**: Nu weet ik het meest van primair onderwijs omdat ik daarin zit. Daar zijn minder thuiszitters dan op één hand te tellen. En als we het dan hebben over 12 000 tot 13 000 leerlingen _ Bij die vijf gaan we het heel direct aanpakken en er bovenop gaan zitten. Alleen waar lopen we dan tegenaan? Dat er een heleboel instellingen bij betrokken zijn en niemand de verantwoordelijkheid neemt om de zaak te dragen. En als we iemand aangewezen hebben, bijvoorbeeld school maatschappelijk werk, waarvan we zeggen dat zij het gaan coördineren dan vertikt leerplicht het om via die coördinatie hun stappen te melden. Die gaan namelijk op eigen houtje dingen doen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid. Of we hebben iets bij jeugdzorg neergelegd en dan zegt jeugdzorg dat er een handtekening ontbreekt en dat een ander het maar moet gaan doen. Zo suddert het dus een halfjaar door en blijft iemand een half jaar thuiszitten en daar moeten we doorheen.

Mevrouw **Smits** (SP): Een aanvullende vraag op wat mevrouw Dankers zei over dat je nader tot elkaar moet komen, elkaar zien, met elkaar praten. En over de opmerking dat zodra het niet meer over geld en belangen gaat je heel snel de goede keuzes kunt gaan maken binnen dat samenwerkingsverband. Maar het idee is nu juist dat het samenwerkingsverband keuzes gaat maken over het geld en de belangen. In hoeverre heb je dan nog die warme band? Zit daar wrijving tussen of denkt u dat dat juist heel goed kan op het niveau van het samenwerkingsverband.

Mevrouw **Dankers**: Ik denk dat dat heel erg goed kan en dat je dat ook in de praktijk kunt zien, juist omdat je verschillende geledingen bij elkaar brengt en je op een gegeven moment tot een product gaat komen. Om een voorbeeld te noemen. Ik ben nu bezig met een meerjaren zorgplan. Dat doe ik niet alleen. Dat doe ik samen met leerkrachten, met directeuren, met ib'ers. Vervolgens heb je een product dat het veld in gaat. Ik denk dat veel coördinatoren ook zogenaamde verbindingsofficieren zijn. In mijn ervaring is geld geen probleem. Ik ben het nog nooit tegengekomen. Geld is natuurlijk wel heel belangrijk, maar op het moment dat je goede ideeën hebt en de betrokkenheid van mensen hebt en je de juiste netwerkrelaties aangaat dan kan je heel veel voor elkaar krijgen. Dus, geld volgt de inhoud. Je moet dus zorgen dat je die inhoud met elkaar goed hebt en er dan vervolgens voor zorgen dat je die inhoud ook kunt uitvoeren. Ik zie daar geen problemen als je een visie hebt op waar je naartoe wilt, want dat is natuurlijk het begin van een dergelijk proces.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik hoor mevrouw Dankers ook zeggen: «geef wat meer ruimte». Dat kan bijvoorbeeld door de indicatie los te laten want als je moet dan ga je wel samenwerken. Ik hoor de heer Pots zeggen dat je je ervan bewust moet zijn dat het een gezamenlijke verantwoordelijkheid is en dat je moet denken vanuit een ketenaanpak. Dan heb ik op basis hiervan eigenlijk een vraag aan de heer Veerman. Ik neem aan dat als anderen daarop willen reageren ze dat ook zullen doen. Maar als je gaat samenwerken – en dat is de ervaring die we tot nu toe hebben – dan krijg je in ieder geval te maken met een periode van grote bestuurlijke drukte waarin mensen ook afhaken. Hoe kun je dat nu verkomen? En een vraag die ik aan u wil stellen vanwege uw ervaring met het grote samenwerkingsverband is dat er uiteindelijk, ook al is het een gezamenlijke verantwoordelijkheid zoals de heer Pot zegt, toch ergens een verantwoordelijkheidsvraag liggen. Al gaat het alleen al om de financiën. Waar moet die liggen en zijn de scholen daartoe genoeg geëquipeerd?

De heer **Veerman**: Als ik kijk naar het proces zoals we dat hier in deze regio hebben meegemaakt in het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs, dan hebben we al op 19 juni jl. in Den Haag een convenant gesloten met alle ketenpartners waarin we elkaar verplicht hebben om het probleem van de thuiszitters zo snel mogelijk zo klein mogelijk te doen maken. Dat betekent dat we afspraken hebben gemaakt ten aanzien van de indicatie bij jeugdzorg en dat we afspraken hebben gemaakt welke taken leerplicht heeft. De vo-scholen hebben gezegd dat hun ZAT's zodanig gepositioneerd moeten worden dat zij ook in die ZAT's de mogelijkheid hebben om mensen daar op hun verantwoordelijkheid te wijzen als ketenpartner in die ZAT's. Dat bracht bij ons met zich mee dat we op dit moment eigenlijk één loket instroom hebben waarin alle thuiszitters gemeld worden via de ZAT's of via bureau leerplicht. Dat zijn namelijk de enige twee die kunnen melden. En van daaruit proberen we in overleg ook met cluster 4, want die heeft ook een convenant getekend, om alle kinderen zo snel mogelijk een plek te geven. Daarvoor heb je in feite geen andere regelgeving nodig. Het is niet zo dat een regio helemaal opnieuw begint of helemaal nog niets had. We proberen juist dat wat er is uit te buiten en te zorgen dat het goed is. Maar waar loop je op een bepaald

moment tegenaan? Dat is nu juist die bekostiging. Als ik alleen al kijk naar de LGF gelden, dan gaat dat voor een deel naar de scholen, de besturen en naar het speciaal onderwijs. Ik ben van mening dat je al dat soort zaken moet gaan clusteren en dat wij als vo – want er is een groot verschil tussen vo en po – de verantwoordelijkheid krijgen en op ons nemen. In de zin van: dit zijn de scholen die er zijn, zoveel plekken zijn er in het reguliere «speciaal» onderwijs, zoveel leerlingen zijn er die zorg nodig hebben dus laten we het dan met elkaar gaan bekijken. En dan heb ik het liefst dat we ook inspraak krijgen in de indicatie van kinderen. Zodat we betrokken zijn bij welke kinderen we in het reguliere speciaal onderwijs zouden willen hebben, zodat we als vo ook de verantwoordelijkheid kunnen nemen voor de kinderen die daar niet in geplaatst worden omdat daar gewoon geen plek meer is. Dan maak je de scholen zelf ook partner in dat hele proces. En ik denk dat de tijd rijp is – en wat dat betreft heeft de hele discussie over Passend Onderwijs meegespeeld – om daar met elkaar over te praten. Maar op dat moment moet je ook de beschikking hebben over die budgetten. En ambulante begeleiding? Ik denk dat ambulante begeleiding op zich beter georganiseerd kan worden. Als u nagaat dat een indicatie voor ambulante begeleiding net zoveel is als een indicatie voor dagbegeleiding! Stel dat een school 12 leerlingen heeft met een LGF; en ter vergelijking: het vo in Den Haag en omstreken heeft op dit moment 158 leerlingen met een LGF in het reguliere onderwijs. Als je de interne begeleiding zou kunnen clusteren rond die 12 of 13 leerlingen dan kun je in die school zelf iemand aan gaan stellen die coaching krijgt vanuit de clusters en die dan ook aan de slag kan gaan en ook als een soort expertisecentrum voor die school zelf kan dienen. Dan maak je ook voor de docenten transparant dat er iets gebeurt in de school zelf. En ik zei net al dat ik transparantie zo ontzettend belangrijk vind op dit punt.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van Meegen had nog een vraag gekregen.

Mevrouw **Van Meegen**: Ik wil ook even reageren op de vraag van mevrouw Ferrier over de bestuurlijke drukte. Ik constateer inderdaad bestuurlijke drukte, maar ik leg dat over het algemeen niet negatief uit. Ik denk namelijk dat er bepaald overleg nodig is om tot een «elkaar kennen» te komen. Mijn ervaring is dat elkaar leren kennen nodig is om met elkaar verder te kunnen en daarvoor moet je met elkaar in gesprek gaan. Helaas is het inderdaad zo dat dat voor de werkvloer veelal een ver van mijn bed show is, maar het is wel nodig om te komen tot afspraken en samenwerking in de regio. Dat is het polderen waar we in Rijnstreek volgens mij erg goed in zijn, maar wat wel maakt dat dingen uiteindelijk ook goed gaan lopen. Ik denk ook dat sterke samenwerkingsverbanden goed in staat kunnen zijn om aan die gelden een goede bestemming te geven. Het samenwerkingsverband staat tenslotte voor het belang van kinderen en de scholen. Er is bovendien voor een samenwerkingsverband geen belang om groter te worden of te groeien, wat vaak wel een belang is van besturen. Ik merk dat bijvoorbeeld aan reacties en telefoontjes die ik krijg van besturen die aankloppen en zeggen of het mogelijk is om uit het samenwerkingsverband te treden, omdat ze dat geld zelf willen hebben. En dan ga ik me zorgen maken, want dan denk ik dat we bestuurlijke drukte krijgen waar we echt niet op zitten te wachten en waarvan ik niet zie dat het ergens toe leidt.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik zag dat de heer Ahmadali hier ook op wilde reageren.

De heer **Ahmadali**: Ik wilde even reageren omdat het zaken zijn die ik in Amsterdam niet zo herken. Daar zijn vorig schooljaar, eind 2008, de intentieverklaringen getekend door de schoolbesturen die met het Passend

Onderwijs mee wilden doen. Ik denk dat het een groot voordeel is als er gelden binnen een samenwerkingsverband terecht komen die het dan verder gaat bekijken en bepaalt: zo'n leerling, zo'n zorg, zo'n budget. Dan maak je het in die zin ook transparant en zullen de scholen, in elk geval moeten verantwoorden waar ze het aan hebben besteed. Dat maakt het dus al een stuk duidelijker. Niet alleen voor de scholen, de leerlingen en het samenwerkingsverband, maar ook speciaal voor de ouders. Die dan ook weten wat er aan hun kind besteed is. En dat is de informatie waar het ouders nu aan ontbreekt. Zoals het nu in Amsterdam is, denk ik dat er een hele goede samenwerking is tussen de schoolbesturen en het samenwerkingsverband dat er neergezet wordt. Er is ook constant overleg met de ketenpartners, leerplicht, jeugdzorg, Altra en speciaal onderwijs rec-4.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Dibi had nog een vraag.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik had nog een vraag aan mevrouw Dankers en misschien mag de heer Veerman ook reageren. Er zijn best wel veel zorgen geuit over het geld dat naar de samenwerkingsverbanden gaat en over wie dan weet wat er met het geld gaat gebeuren. U bent misschien wel de eerste – in lange tijd overigens – die heeft gezegd dat het niet echt een probleem is van de hoeveelheid geld, maar veel meer van het nadenken over en het hebben van een visie waar je naartoe wilt met Passend Onderwijs. Toch constateren wij wel dat wij van miljarden – 2,2 mld. van de zorggelden, volgens mij – niet precies waar ze terecht komen. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het mogelijke wantrouwen bij docenten bij scholen en misschien ook bij ouders dat het geld dat bij de samenwerkingsverbanden ook het kind gaat volgen weggenomen wordt.

Mevrouw **Dankers**: Het is altijd gevaarlijk om te zeggen dat geld niet het probleem is en ik zal dat even nuanceren want geld is natuurlijk wel heel erg nodig. Maar in mijn praktijk merk ik dat het er gewoon veel meer om gaat te kijken wat je met elkaar wilt doen en te constateren dat er ook nog veel meer spelers zijn. Ik wil de rol van het geld dus wat relativeren. Ik heb me er persoonlijk heel erg over verwonderd dat zorgmiddelen niet verantwoord kunnen worden. En daarvoor denk ik dat wij als sector ook een beetje de hand in eigen boezem moeten steken en er gewoon voor moeten gaan zorgen dat dat wel duidelijk verantwoord gaat worden. Net werd er al iets gezegd over het transparanter maken. Waar ik mezelf, vanuit het samenwerkingsverband, ook altijd over heb verbaas is dat ik geen critical friend heb ergens bij de overheid, want zo noem ik de inspectie maar even. Er komt niemand langs om even daarover met jou te sparren of het met jou eens goed door te nemen. Het zou al heel erg goed zijn om dat wel te doen, zonder dat het weer heel erg vanuit een heel strikt kader komt. Je moet in ieder geval wel verantwoorden wat je doet. Ik vind dat dat een plicht is van het onderwijs. En als dan toch nog even de microfoon heb, denk ik dat dat samen met de besturen gedaan moet worden. Het werkt ook goed samen, besturen en samenwerkingsverband. Ik ben ook onderdeel van de school-besturen en ben dus van het primair onderwijs. Wij zitten veel meer in de proceslijn en de bestuurders zitten veel meer in de hiërarchische lijn en in voorwaardelijke sfeer. En die twee bij elkaar zijn volgens mij heel erg belangrijk om het te gaan doen. Je hebt allebei een andere rol en je hebt ze alle twee heel erg nodig. En dan heb ik het toch ook weer even over geld want ik vind het heel verwonderlijk dat nu bestuur en management in het primair onderwijs gekort gaan worden.

De **voorzitter**: Mevrouw Dankers, dat is een terechte opmerking maar niet voor deze hoorzitting. Wij hebben daar onlangs het debat over gevoerd. Ik ga even naar de heer Veerman.

De heer **Veerman**: Binnen ons samenwerkingsverband is het eigenlijk al jaren zo dat wij ieder jaar een jaarrekening opmaken. En dat die jaarrekening ook een accountantsverklaring krijgt en naar de schoolbesturen gaat en daar ook als punt op de agenda staat bij de vergaderingen met de directies van die schoolbesturen. Transparantie ten aanzien van de gelden bij ons is er dus in ieder geval bij de scholen. Omgekeerd zou ik dat inzicht ook wel willen hebben. Ik zou wel transparant willen hebben hoe de zorg-gelden in de scholen worden besteed. Ik heb er ook al eens met de inspectie van onze regio over gesproken om dat eens expliciet op de agenda te zetten. «Zet eens expliciet het zorgplan dat gemaakt is op de agenda, maar ook met de bedragen erachter die daarvoor worden neergezet». Ik weet inmiddels dat het zorgplan op de agenda van de inspectie staat, omdat heel veel scholen om het zorgplan vragen als de inspectie komt. Maar juist die transparantie is ook naar het personeel toe ontzettend belangrijk. En volgens mij is het ook te realiseren. Wat mij überhaupt verbaast is dat ik nooit verantwoording hoeft af te leggen naar het ministerie over de gelden die ik heb uitgegeven. Dat is ook wel weer logisch omdat het decentraal geregeld is en ik heb ook wel genoeg werk aan de verantwoording naar de schoolbesturen, maar ik kan me voorstellen dat het voor het ministerie ook belangrijk is om te weten hoe het geld op dit punt loopt.

De **voorzitter**: Dat lijkt mij heel belangrijk, mijnheer Veerman, dank u wel. In dat kader heb ik ook nog een vervolgvraag aan de heer Pots. De heer Pots is hier de eerste – of ik moet iets gemist hebben – die zegt dat er te weinig geld is. Iedereen zegt namelijk dat ze niet weten waar het geld naartoe gaat, en ik vraag mij of je als je niet weet waar het geld naartoe gaat kunt onderbouwen dat er te weinig geld is.

De heer **Pots**: Volgens mij besteden wij in dit land in verhouding tot andere landen een laag budget aan onderwijs. Die discussie hoort hier weliswaar niet thuis, maar dat mogen we in zijn algemeenheid wel vaststellen als we de cijfers op een rijtje zetten. Nederland staat dan namelijk niet erg hoog. Ik ben onlangs in Zweden geweest en kwam daar in een waar voor een groep 1 tot en met 4 drie leerkrachten waren. Er is een volledige leerkracht, een leerkracht ondersteuner en de kracht van de voor- en naschoolse opvang die ook de hele dag beschikbaar was. Daar hadden ze drie lokalen voor een groep van 20 kinderen en 3 volwassenen. Als je dat afzet tegen wat wij hier in Nederland met het onderwijs hebben en hoe wij de groepen hebben en de ondersteuning, dan ben ik eens met de brief van de staatssecretaris waarin staat dat de leraar of docent in de praktijk meer ondersteuning moet hebben. Alleen moet je die niet gelijk weghalen bij de deskundigheid die we in het speciaal onderwijs hebben. Want dat is namelijk een beetje het verhaal dat er staat. Als we de middelen van het speciaal onderwijs naar het basisonderwijs schuiven en het anders gaan verdelen en er onderwijs assistenten voor gaan benoemen dan krijgt een school, al je naar de bedragen kijkt die beschikbaar komen, misschien tweetiende onderwijsassistenten voor de tien groepen. We maken dus mensen blij met een dode mus. Als ik kijk naar mijn samenwerkingsverband WSNS dan zal er geen enkele docent zijn die zegt dat hij niet weet waar de zorgmiddelen zitten. Hij weet exact hoeveel formatie er is voor de interne begeleider, die weet exact hoeveel Rugzak-leerlingen er zijn en welke formatie daarvoor staat. In het primair onderwijs is die schaal heel klein. Ik leg verantwoording af in mijn zorgplan waarin exact staat welk bedrag per leerling, per school beschikbaar is. Dus we moeten elkaar niet wijs maken dat niemand het weet.

De **voorzitter**: Dat verklaart nog niet helemaal waaraan het wordt besteed. Wel hoe het ingedeeld wordt maar niet hoe het wordt besteed en met welk mogelijk effect.

De heer **Pots**: Het wordt in de basisschool in belangrijke mate ingezet voor de interne begeleiding, dus voor coördinatie van de zorg en ondersteuning van de leerkracht via een hele strikte taakomschrijving van de interne begeleiding. Die houdt ook in de gaten wat er gebeurt met de Rugzakgelden. Die coördineert ook de ondersteuning van kinderen met een Rugzak. Die begeleidt de trajecten richting speciaal onderwijs. U eens moeten kijken hoeveel tijd daarin gaat zitten. Dáár moeten basisscholen in gesteund worden. Bijvoorbeeld door de inzet van het school maatschappelijk werk. Die kan een school een heleboel werk uit handen nemen. Ik weet exact en mijn mensen weten exact waar het geld zit. Alleen, ze hebben te weinig. Meer zorgleerlingen en minder geld.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik probeer precies te begrijpen wat de heer Pots bedoelt. Het lijkt mij dat wanneer er meer kinderen van het speciaal onderwijs naar het reguliere onderwijs gaan je ook geld zou moeten verschuiven. En het lijkt alsof u zegt dat er niet meer kinderen van het speciaal onderwijs naar het regulier onderwijs moeten.

De heer **Pots**: Dat zeg ik inderdaad.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dat begrijp ik dan misschien wel vanuit uw positie, maar dan wil ik u ook onze positie proberen duidelijk te maken. Wij hebben te maken met heel veel verschillende belangen. Belangen van ouders die hun kinderen soms ook naar het reguliere onderwijs willen sturen; het speciaal onderwijs willen we versterken; de belangen van schoolbesturen; de belangen van docenten. Die wil je tegenover elkaar afwegen en dan kijk je ook internationaal naar hoe je je eigen onderwijs hebt geregeld. U noemde net ook hoe Nederland het qua uitgaven doet in de wereld en daar heeft u ook een terecht punt. Maar als je kijkt naar de omvang van ons speciaal onderwijs dan doen wij het veel «slechter» dan heel veel andere landen en het is de vraag of dat echt zo moet. Dus kunt u nog één keer duidelijk uitleggen waarom u vindt dat het zo moet blijven als het nu is en dat er niet gewerkt zou moeten worden naar meer kinderen naar het regulier onderwijs.

De heer **Pots**: U hoort mij niet zeggen dat we niets moeten veranderen. We moeten een heleboel dingen verbeteren. Alleen hoeven daarvoor, wat mij betreft, geen structuren gewijzigd te worden. Want dan gaat daar weer heel veel geld in zitten, gaan we met andere dingen aan de gang en zijn we niet met kinderen bezig. Ik vind ook dat als het enigszins mogelijk is leerlingen niet naar het speciaal onderwijs moeten en volgens mij doen we dat nu al. Waar dat beeld vandaan komt weet ik ook niet, maar volgens mij is het bij mij zo dat er geen leerling naar speciaal basisonderwijs gaat als het niet strikt noodzakelijk is. En dat geldt voor speciaal onderwijs net zo. Ik vind ook dat als het kan er meer leerlingen in het basisonderwijs moeten blijven, maar we krijgen met een heleboel dingen te maken. Als we nu kijken – en u noemt ouders – naar hoe ouders reageren op groepen in een school waar steeds meer leerlingen komen met gedragsproblemen, wat die gaan doen _ Ik voorspel u één ding: als wij straks per school een zorgprofiel hebben en een school gaat melden dat ze veel zorg verlenen en daarin gespecialiseerd zijn, kunnen ze zich over vijf jaar opheffen. Ouders kijken nu al naar een school waar veel zorg verleend wordt op een manier dat daar dus veel zorgleerlingen zitten en gaan er dus niet heen. U mag me nu voor gek verklaren, maar over vijf jaar zult u het zien.

De heer **Dibi**: Daar wil ik dan ook heel graag op ingaan. Dat klopt. Ouders gaan natuurlijk ook stemmen met hun voeten als ze zien dat er te veel zorgleerlingen op een school zitten, maar statistisch gezien valt het wel mee met het aantal zorgleerlingen in het reguliere onderwijs. En de vraag is dat als je vindt dat ouders keuzevrijheid hebben als het gaat om waar

hun kinderen naar school gaan, of je ze dan ook de mogelijkheid niet zou bieden om hun kind naar een reguliere school te sturen. Een vraag is ook of de grenzen nu overal al zijn bereikt. U zegt eigenlijk dat dat nu al het geval is. Maar hoe onderbouwt u dat, als je naar de cijfers kijkt van het aantal zorgleerlingen in het reguliere onderwijs kijkt. Want die vallen op zich wel mee. En u gaat ook niet in op de vraag waarom het speciaal onderwijs in Nederland zo groot is.

De heer **Pots**: Voor dat laatste hebben we wetenschappelijk onderzoek nodig. Ik heb begrepen dat er een onderzoek is geweest waarin staat dat er in België minder zorgleerlingen zijn dan hier en dat het hier dus ook anders zou kunnen. En zo kunnen we heel wat onderzoeken aanhalen, maar ik denk dat er echt onderzoek en dan bedoel ik een analytisch onderzoek voor nodig is naar waarom die kinderen daar zitten. Ik weet ook wel dat als we naar het oude project van Weer Samen Naar School kijken je daarbij een voorziening hebt die ook vol komt. Dat verschijnsel kennen we ook. Er zitten in het reguliere onderwijs véél problemen en ik weet niet waar u het vandaan haalt dat het er weinig zijn. Als ik kijk hoeveel Rugzakleerlingen eigenlijk leerling voor het speciaal onderwijs zijn, en ze hebben gewoon een indicatie, en bij ons in de basisschool zitten dan is bij een aantal leerkrachten en bij een aantal scholen echt de grens bereikt. Bij elk verzoek van ouders of hun kind in de reguliere school geplaatst mag worden kijken wij naar de grenzen van de zorg. Kunnen we het nog aan of niet. En ik denk dat als wij omslaan naar nog meer leerlingen waarvan wij met zijn allen vinden dat ze een aparte opvang moeten hebben waarvoor we onszelf dwingen die op te vangen in de reguliere school, dan gooien we zo meteen de kinderen met het badwater weg.

De **voorzitter**: Dat is niet per se de bedoeling.

De heer **Pots**: Als ik nog even één ding mag zeggen. Zo meteen gaat er een verevening van de middelen plaatsvinden. Niemand weet nog hoe dat uit gaat pakken. Ik weet niet of ik financiële ruimte krijg of niet. Maar het zou dus zo kunnen zijn dat ik en mijn samenwerkingsverband aan mijn taks zit en dat elke leerlingen die weer naar het speciaal onderwijs moet door onszelf moet worden betaald omdat we geen middelen hebben. Wat gaan we dan doen? Dan gaan we die onderwijsassistent die we net hadden gekregen voor tweekentiende weer inleveren. We gaan tijd van de interne begeleiding inleveren want ik ben ervan overtuigd dat die leerling wel naar het speciaal onderwijs moet.

De **voorzitter**: Mevrouw Dankers heeft daar ook nog een aanvulling op.

Mevrouw **Van Meegen**: Een reactie op de problematiek van de leerlingen. Het klopt dat die heel groot is en er is ook een grote handelingsverlegenheid bij leerkrachten. En daar moet ook wat gebeuren. Maar ik zie ook dat we in het proces van Weer Samen naar School geslaagd zijn. Bijvoorbeeld in de regio Rijnstreek is het deelnamepercentage aan het sbo nu 2,07%. We hebben de grenzen van de opvang van de basisschool weten te vergroten. En dat is gebeurd zonder dat er ouders uit die scholen zijn weggelopen, dus er is een bepaalde mate van opvang mogelijk zonder dat er ouders weg gaan lopen omdat de problematiek te groot wordt. Maar ook in onze regio is het nog steeds opvallend dat er grote verschillen tussen scholen zijn. Er zijn nog steeds scholen of besturen waar het verwijzingspercentage rond de 4% ligt en er zijn scholen/besturen bij ons die nul verwijzingen hebben. Dan kom ik terug bij een problematiek die heel lastig is aan te pakken en dan heb ik het over kwaliteit van onderwijs en hoe je het onderwijs inricht. Kwaliteit van personeel en dat soort zaken. Daar zit natuurlijk ook een maatschappelijke problematiek achter van hoe we tegen problemen aankijken. Want hoe komt het dat

Nederland zo'n hoog verwijzingspercentage heeft? Er is natuurlijk heel veel onderzoek en dat wijst uit dat het al 30 jaar lang zo hoog is en dat wij daar in Europa koploper in zijn. Het is dus bijna cultureel bepaald. Het zit in onze maatschappij, dus wij kunnen niet zeggen dat wij in een paar jaar gaan regelen dat we dat veranderen. Maar dat wil niet zeggen dat we nu er niet iets in moeten doen. Ik vind dat je als pedagoog een optimist bent en erin gelooft dat je dingen kunt veranderen en dat moet je met elkaar ook uitstralen en denken dat die mogelijkheden er zijn. Maar dan moet er daadwerkelijk naar de werkvloer, naar de leraren ingezet worden en moeten zij het gevoel hebben dat ze ondersteund worden. Hetzij door een onderwijs assistent, al is dat voor tweetiende, hetzij op andere manieren en dan denk ik aan een vorm van coaching of aan een gedragscoach in de school. Er zijn volgens mij heel veel mogelijkheden en scholen kunnen daarin veel van elkaar leren over hoe dat plaatsvindt.

De **voorzitter**: Dank u wel. Even kort mevrouw Dankers. Ik kijk namelijk even naar de klok en ik wil u allemaal even de gelegenheid geven om een één minuut uitsmijter te geven met wat u op uw hart heeft. Dus als u het kort kunt houden? We hebben namelijk ook nog één prangende vraag.

Mevrouw **Dankers**: Dan houd ik het heel erg kort. Ik onderschrijf in ieder geval wat mijn buurvrouw zegt. Wij hebben zelfs een project dat heet Rek in de basisscholen met een «k», en wat ons betreft is de grens nog niet bereikt. Daarmee wil ik niet zeggen dat het eenvoudig is, maar ook elke leerkracht wil het beste en is aan het zoeken. En zoeken doe je dan ook samen met anderen, met het sbo, met het rec, met jeugdzorg. En dan toch nog even naar mijn collega in wiens verhaal ik de WSNS-gedachte niet zo goed terugvindt. Dat heeft misschien ook te maken met de vermenging van allerlei petten. Ik heb net gezegd dat het juist zo goed is om twee rollen naast elkaar te hebben, namelijk die van bestuur en die van een procesmanagement zoals een Weer Samen naar School.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik heb nog één algemene vraag en ik weet niet wie van u die wil beantwoorden maar die betreft het referentiekader. In de voorstellen van de staatssecretaris zoals ze nu op tafel liggen zal dat referentiekader een belangrijke verantwoordelijkheid worden van de samenwerkingsverbanden. Ik ben erg benieuwd hoe u aankijkt tegen die verantwoordelijkheid, als samenwerkingsverband, maar ook hoe naar uw idee dat referentiekader eruit zou moeten zien om datgene wat we allemaal beogen ook binnen zo kort mogelijke tijd te realiseren.

De **voorzitter**: We kunnen niet iedereen daarover het woord geven, maar mijnheer Pots u stak als eerste uw vinger op.

De heer **Pots**: Anderen mogen ook, hoor! Ik heb de eerste versie gezien van de tekst voor het referentiekader.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Wat bedoelt u met «eerste versie»? Is dat wat er nu op tafel ligt? De brief van 2 november of heeft u een eerder stuk gezien?

De heer **Pots**: Wat nu in ontwikkeling is. En waar als hoofdpunt in staat dat aan de ene kant veel ruimte komt voor samenwerkingsverbanden om dingen zelf in te vullen, maar waarin aan de andere kant ook heel duidelijke grenzen komen te staan waar iedereen aan moet voldoen en wat dus de grenzen van de zorg per school zijn. Ik denk dat we daar heel voorzichtig mee moeten zijn. Als we zeggen dat samenwerkingsverbanden de verantwoordelijkheid krijgen, de financiële verantwoordelijkheid en de kwalitatieve verantwoordelijkheid, voor hun eigen populatie zoals het bij Weer Samen Naar School ook is, dan moet je oppassen dat je weer niet

alles van bovenaf gaat opleggen. Uit het stuk haal ik de suggestie dat daar waar we nu één dagdeel ondersteuning geven aan een school dat in 3 niveaus zou moeten, Dus dan krijgt bijvoorbeeld een leerling één dagdeel voor dyslexie. Op de ene school is het een derde want daar is het niet zo erg en op de andere school is het tweederde en op de derde school krijgt hij wat hij nu ook heeft. Dat zit in de eerste tekst en dat is niet de kant die we op moeten willen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Meer ruimte dus voor de samenwerkingsverbanden.

De heer **Pots**: Als we daar de financiële verantwoordelijkheid neerleggen, moet die ruimte daar ook liggen.

De heer **Veerman**: En vooral ook samen met de samenwerkingsverbanden dat referentiekader opstellen. Ik vind het heel belangrijk om daar in mee te kunnen denken en over mee te kunnen praten, zodat we ook kunnen kijken wat haalbare zaken zijn. Het schoolprofiel – we gaven het net al aan – dat kan ook voor stigmatisering zorgen, dus je moet daar over een bovengrens en een ondergrens praten en daar zou ik wel graag voordat er een dwingend stuk ligt over mee willen praten bijvoorbeeld over hoe we dat gaan neerzetten. Als we daarover mee kunnen denken en mee kunnen praten dan denk ik dat de als samenwerkingsverbanden de verantwoordelijkheid financieel en kwalitatief ook kunnen nemen.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Maar u bent nu als samenwerkingsverband nog niet bij de staatssecretaris aan tafel uitgenodigd, begrijp ik.

De heer **Pots**: Nee

De heer **Dibi** (GroenLinks): Nog niet!

De **voorzitter**: Nog niet. Dat wou ik net zeggen. We zijn aan het eind gekomen, maar ik wil toch nog even vragen of er iemand onder u is die nog iets wil zeggen. Anders staat u straks buiten en denkt u: «dat had ik nog net kwijt gewild».

De heer **Veerman**: Dat zal ik straks toch wel hebben. Waar het mij om gaat is het grote probleem van kinderen die net niet geïndiceerd worden en wel grensoverschrijdend gedrag hebben. Ik zou graag willen dat de bekostiging dusdanig is dat je aan dat probleem ook wat kunt gaan doen. Dat je bijvoorbeeld met middelen kunt schuiven. Je redt daar ook de cluster 4 scholen mee, want die hebben nu het stigma dat de indicatie steeds strenger wordt en dat ze de leerlingen niet op kunnen pakken. In mijn samenwerkingsverband zie ik echter dat het grijze gebied van net niet een indicatie kunnen krijgen omdat de stoornis onvoldoende duidelijk is een grote groep is. En ook een groep die duidelijk psychiatrische hulp nodig heeft en waarvoor toch wel een redelijk lange wachttijd geldt voordat ze die hulp ook daadwerkelijk kunnen krijgen.

Mevrouw **Van Meegen**: Ik zou nog één ding willen zeggen over ouderbetrokkenheid. Ik vind het een worsteling om dat op een goede manier te doen in de regio. Maar wat mij er vooral in opvalt, is dat het er vooral om gaat ouders serieus te nemen en dat het heel erg in de basis van scholen zelf zit. Dat maakt het ook lastig om daar iets mee te doen. Want in hoeverre treedt je dan in de verantwoordelijkheid van scholen zelf? Maar het serieus nemen van ouders als partner, het serieus omgaan met de MR -mijnheer Veerman zei het al – is belangrijk. Eigenlijk zijn er al zoveel mogelijkheden en die moeten vooral beter benut worden.

De heer **Ahmadali**: Ik wil het nog hebben over de problemen in de uitvoering die ik eigenlijk groter acht dan de bestuurlijke problemen of de problemen in de afstemming. Je ziet nu al dat door bepaalde basisscholen – en dat zijn er een aantal in Amsterdam want daar praat ik dan over – informatie summier in het elektronisch loket ELKK wordt gezet. Alleen maar om hun kinderen geplaatst te krijgen binnen het VO. Wat er dan gebeurt, is dat er binnen het eerste jaar blijkt dat ze misschien Ibo geïndiceerd moesten worden of een andere vorm van indicatie hadden. En het traject gaat dan pas lopen. Intussen gaat het steeds slechter met de kinderen op het vo, terwijl als de informatie er al was. _ Alle scholen werken aan hun kwaliteitskaart en dat kan dus een grote valkuil zijn bij het aannemen en plaatsen van kinderen. Het drukt bijvoorbeeld op hun kwaliteitskaart als er veel zorgleerlingen op een reguliere school zitten. Door dit alles wordt de kans op thuiszitters groot. Het zijn kinderen die thuis komen te zitten omdat ze misschien in het grijze gebied vallen. Mijnheer Pots had het al over. Het is ook vrij vaag aangegeven wat de tussenvarianten eigenlijk zijn waar de leerlingen onder vallen. Daar zou denk ik heel goed naar gekeken moeten worden zodat die kinderen niet tussen wal en schip belanden. En het gaat om een vrij grote groep als je kijkt naar wat het effect is op de instanties die bezig zijn met schooluitval, verzuim, maar ook binnen de school. Ook van de leerkrachten worden andere competenties gevraagd bij de aanpak daarvan. Als er straks veel kinderen met een stoornis of problematieken, zorgleerlingen dus, op het reguliere onderwijs zitten zou bij aanpak van verzuim en schooluitval expliciet gekeken moeten worden naar wat het kind scheelt en hoe dat het beste aangepakt kan worden. Ik denk dat van de leerplichtambtenaren heel veel gevraagd zal worden want die moeten daarop kunnen insteken. Dus het gaat niet om één enkele aanpak voor kinderen die binnen het vo zitten. Ik heb nog een aantal zaken en zou nog door kunnen gaan, maar dit zijn in ieder geval de belangrijkste dingen.

De **voorzitter**: Wat ik wilde zeggen is dat wij niet verdwijnen na deze hoorzitting. Wij zijn gewoon hier en zijn altijd bereikbaar, e-mail is geduldig en als u nog dingen aan ons kwijt wilt na deze hoorzitting of in het verloop van de behandeling van de nieuwe wetgeving dan nodigen wij u uit om ons van uw opvattingen blijf te geven. Maar nu moeten we hier afronden. En ik wilde u namens iedereen achter deze tafel ontzettend hartelijk bedanken voor uw komst hier naartoe. Nog een uitsmijter? De laatste dan.

Mevrouw **Dankers**: Wat de grootste succesfactor voor Passend Onderwijs is is kwaliteit van onderwijs. Het woord zorg is in dat opzicht altijd heel erg vervelend. Hoe hoger de kwaliteit van onderwijs, hoe minder zorgkinderen. En de pedagogiek moet terug in het onderwijs. Dat is heel erg belangrijk. En laat ons onszelf opnieuw uitvinden. Regel het «wat» en niet het «hoe», maar wees dan wel streng op het wat.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Dankers. Dat was een mooie uitsmijter. Nogmaals hartelijk dank voor uw komst hier naartoe. En wij wensen u veel succes met uw werk.

Gesprek met schoolleiders de heer Peters, mevrouw Pieterse, de heer Mol, de heer Domela Nieuwenhuis Nijegaard, de heer Laureijs en leerling Sander Peters

De **voorzitter**: Hartelijk welkom op deze hoorzitting. Ik zag dat u al een stukje heeft geproefd, op de publieke tribune. Althans sommigen van u. Wij hebben nu de laatste ronde van drie dagen hoorzittingen en sluiten om 4 uur deze hoorzittingen Passend Onderwijs af. Wij hebben het als zeer interessant ervaren. Wij vonden het ook heel belangrijk om mensen uit het veld te horen om zo onze eigen gedachtevorming zo goed mogelijk te laten plaatsvinden. Wij zijn erg blij dat u hier naartoe heeft willen komen en ik wil u welkom heten. Ik zal u even introduceren. Dat is voor de anderen en voor de mensen die meeluisteren of meekijken. Mijnheer Peters, u bent rector van het Dominicus college te Nijmegen met havo, atheneum en gymnasium. Uw school heeft een bijzondere afdeling, De Monnikskap, die onderwijs verzorgt voor gehandicapte leerlingen en/of leerlingen met een chronische of langdurige ziekte. Mevrouw Pieterse, u bent schoolleider van de school voor speciaal basisonderwijs De Wissel in Hoorn. Wij zijn zeer blij met uw aanwezigheid, ook vanwege uw betrokkenheid bij het werkverband speciaal basisonderwijs. Ik zal gelijk even een huishoudelijk tip geven voor het microfoongebruik. Als u spreekt moet u even het knopje indrukken en vergeet het niet uit te drukken als u uitgesproken bent. Maar het was duidelijk doorgekomen.

Mijnheer Mol, u bent directeur van het Regionaal Expertisecentrum Noord-Holland. Dit rec bevat diverse cluster 4-scholen, onder andere gericht op leerlingen met opvoedings- en gedragsproblemen. Mijnheer Domela Nieuwenhuis Nijegaard– ik dacht dat ik een moeilijke naam had, maar je hebt altijd baas boven baas zie ik – u bent algemeen directeur van de Herman Broereschool te Delft, een school voor zeer moeilijk lerende kinderen (zmlk) afkomstig uit de brede regio van Delft, Oostland en Westland.

Mijnheer Laureijs, u bent locatieleider van de vso-afdeling havo/vwo van Onderwijscentrum De Berkenschutse. Dit is een zogenaamde cluster 3-school en gespecialiseerd in onderwijs aan langdurig zieke kinderen, kinderen met epilepsie en kinderen met een autistisch spectrum stoornis. U was te zien op een zeer interessante film die is gemaakt van uw school. En daar zagen we ook uw leerling Sander. En wij willen straks ook graag een aantal vragen aan Sander stellen want wij zijn zeer benieuwd naar zijn kijk op onderwijs. Fijn dat u allemaal tijd hebt willen vrijmaken.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik wil dit vooral aan de schoolleiders onder u vragen. U vormt als schoolleider de spil tussen de werkvloer, uw team van mensen en het schoolbestuur waar u toe behoort. Ik denk dat u vanuit deze positie heel goed zicht hebt op wat er allemaal bestuurlijk gebeurt aan visievorming en samenwerking, maar dat u ook de geluiden van de werkvloer hoort waar natuurlijk wel het een en ander aan vragen en onzekerheden leeft in het kader van Passend Onderwijs. Kijkend naar het denken over Passend Onderwijs in de afgelopen jaren, wil ik u vragen hoe dat in de scholen geland is en wat u als schoolleider gedaan heeft en wat u gaat doen of blijft doen om ervoor te zorgen dat straks de ideeën rondom Passend Onderwijs ook in uw school op uw werkvloer en met uw mensen goed vorm krijgt. Ziet u kansen om daar met uw school een goede invulling aan te geven? Laten we beginnen met de heer Peters.

De heer **Peters**: Ik wilde in eerste instantie zeggen dat als u praat over de scholen dat die scholen heel erg sterk afhankelijk zijn van de samenwerking in de regio. Want als we gewoon heel eerlijk zijn, dan kunnen scholen die zich speciaal richten op een bepaalde groep leerlingen misschien het gevoel hebben: 'stel dat wij dat doen want wij zijn heel goed in de begeleiding van vooral die specifieke groep leerlingen en we krijgen heel veel

van die leerlingen. Dat betekent dat we minder andere leerlingen krijgen. Veel scholen zullen zich in het bijzonder proberen te profileren aan de bovenkant, havo/vwo. Het profileren met zorgleerlingen gebeurt eigenlijk niet. Dat betekent dat je er rekening mee moet houden dat als je als school daarmee bezig bent je bestuurlijk en bovenbestuurlijk goede afspraken moet maken. Ik ben zelf regiovoorzitter van schoolleiders en wij hebben al heel lang een convenant waarin we gezamenlijk afspraken hebben gemaakt met het samenwerkingsverband over de zorg- en risicoleerlingen. En daarin zien wij grote verschillen tussen steden. Wij hebben een convenant met primair onderwijs en alle besturen voortgezet onderwijs. En dat betekent dat we nu bijvoorbeeld via het project Doorlopende leerlijnen met het basisonderwijs samenwerken om te kijken of de zorgleerlingen op een goede plek terecht komen. Daarnaast hebben we via het samenwerkingsverband gekeken hoe we de deskundigheid op de scholen gemiddeld omhoog kunnen brengen. Dus behalve dat we via het samenwerkingsverband de opleiding voor zorgcoördinatoren ter hand hebben genomen, betekende het ook dat het samenwerkingsverband iedere schoollocatie voor één dag gefaciliteerde om een zorgcoördinator te laten scholen. Die zorgcoördinatoren moesten aan het eind van het jaar een zorgplan opleveren en vormden daarna dus eigenlijk een netwerk van zorgcoördinatoren. Datzelfde hebben wij gedaan met auticoaches. Dus ook weer een netwerk. Dat betekent dat als je samenwerkt en samen de verantwoordelijkheid neemt je via een samenwerkingsverband afspraken kunt maken met betrekking tot de plaatsing van die leerlingen. We hebben ook in het convenant staan dat leerlingen die het op een school eigenlijk niet redden op een andere school voor voortgezet onderwijs geplaatst worden. Geld volgt leerling. Lukt het niet op die andere school dan krijg je de leerling terug. Wat ik eigenlijk wil aangeven is dat de samenwerking ook de kracht van de scholen bepaalt.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): U heeft nu een convenant, dus u heeft goede afspraken gemaakt. Ik ben het met u eens dat je die ook moet hebben, want anders gaat het op de werkvloer ook niet goed omdat niet duidelijk is wat je daar allemaal zou moeten doen. U bent die spil tussen het bestuur en de docenten. Hoe heeft u die plannen zoals het scholen van zorgcoördinatoren, dus dat gevoel over Passend Onderwijs en wat het zou kunnen zijn gebracht bij de docenten? Hoe krijgt u ze mee in al die plannen en in de bestuurlijke visie die u heeft?

De heer **Peters**: Als ik kijk naar cluster 3, de gehandicapte leerlingen, zaten die eerst bij een kliniek, en dat was dus heel erg sterk vanuit zorg geredeneerd. We merkten dat je die leerlingen dan toch te veel isoleert. Wat we sinds begin november gedaan hebben is die leerlingen in de hoofdlocatie in een speciale vleugel onderbrengen. Zo probeer je ook de participatie en integratie te bevorderen. Er komen 24 appartementen voor een groep leerlingen die woontraining krijgen van zorginstelling Pluryn. We hebben nu ook medische voorzieningen zoals logopedie, ergotherapie, fysiotherapie bij de school en dat wordt door de Maartenskliniek geregeld. Het betekent dat de docenten daar extra gefaciliteerd zijn en ondersteund worden, maar daardoor ook samenwerken met docenten van andere afdelingen. De school moet dus ingericht worden vanuit de praktijkervaringen van de mensen. En daar vragen wij soms ook externe ondersteuning bij. Ik denk dat docenten best willen, maar ze moeten ook de mogelijkheden hebben om met de leerlingen te kunnen werken.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik zit even te kijken aan wie ik dat zal vragen. Misschien aan de heer Domela Nieuwenhuis Nijegaard. De invoering van Passend Onderwijs heeft directe invloed op uw medewerkers – dat was eigenlijk ook de richting van mijn vraag aan de heer Peters – sommige zullen heel gemotiveerd zijn om daar invulling aan te

geven en andere misschien weer wat minder. U heeft als schoolleider de taak om dat in goede banen te leiden. Ik zie nu dat ik dat eigenlijk niet aan u moet vragen want u bent speciaal onderwijs, nietwaar. Ik moet dit aan regulier onderwijs vragen.

De heer **Domela Nieuwenhuis Nijegaard**: Maar ik heb daar wel een mening over!

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Dan heb ik misschien toch de goede te pakken. Denkt u dat leraren in het reguliere onderwijs voldoende expertise hebben of kunnen krijgen en dat we dat ook in redelijke stappen binnen een redelijke termijn voor elkaar kunnen krijgen om die zorgleerlingen zoveel mogelijk in het reguliere onderwijs te kunnen opvangen? Of zegt u dat wat u binnenkrijgt eigenlijk al drie jaar eerder had moeten binnenkomen en dat we daar dus niet aan moeten beginnen?

De heer **Domela Nieuwenhuis Nijegaard**: Ik ben blij dat ik hier mag zitten. Ik heb het goed voorbereid en ik ga u dat stuk straks ook geven, want ik weet zeker dat de tijd die ik zou willen hebben om u duidelijk te maken waar jullie verantwoordelijkheid zo meteen ligt met betrekking tot Passend Onderwijs te kort is. Ik zal uw vraag beantwoorden. Wat constateren wij binnen het speciaal onderwijs? Ik ben gemandateerd bestuurder en ik merk op bestuursniveau dat besturen soms ook de mogelijkheden zien van Passend Onderwijs, Het gaat dan om het zich kunnen profileren rondom kinderen met een beperking gezet tegenover de werkvloer die daar ogenschijnlijk soms wat moeite mee heeft omdat ze daar op een andere manier tegenaan zouden kunnen kijken. Het gaat dan met name om de kinderen uit cluster 4. Dat zijn kinderen met een zogenaamde gedragsproblematiek. Ik ben hier ook gaan zitten omdat ik er ook eens de nadruk op wil leggen dat we het hier voortdurend hebben over kinderen uit cluster 3 en cluster 4, maar dat we absoluut niet over hetzelfde praten. We praten over twee heel verschillende problemen. Als we het over thuiszitters hebben dan praten we grotendeels over kinderen uit cluster 4 en niet over kinderen uit cluster 3. Als we het hebben over de problematiek rondom het plaatsen van kinderen op scholen dan praten we vaak over kinderen met een problematiek rondom cluster 4. Desondanks worden die beide clusters telkens bij elkaar geveegd en wordt er een soort beeld geschetst alsof het over dezelfde doelgroep gaat. En dat is niet het geval. Dat wil ik eerst even benoemen. Wat wij bij ons op school merken is dat wij kinderen binnenkrijgen – en dan praat ik over kinderen cluster 3, mytyl, tylyl, zml, MG, langdurig zieke kinderen en lichamelijk gehandicapte kinderen – met een dusdanig zware problematiek dat je eigenlijk maatschappelijk een soort debat moet hebben over of dit is wat we beogen met elkaar. Het staat ook in de brief van de staatssecretaris. Willen wij nu echt door de bal bij het onderwijs te leggen pretenderen dat wij al deze leerlingen met deze problematiek een toekomstperspectief op de arbeidsmarkt kunnen geven? Dat we minder van deze kinderen kunnen laten doorstromen naar de Wajong? Waar ligt de rol van de werkgever in dezen? Nog steeds is het zo dat werkgevers maar beperkt mensen aannemen met een beperking. De bal ligt dus erg bij het onderwijs. De problematiek in cluster 3 en cluster 4 is zeer divers. Bij cluster 4 praat je over kinderen met, zeg maar, een normale cognitieve ontwikkeling en bij cluster 3 praat je over verstandelijk gehandicapte kinderen, mytyl, tylyl, lzk kinderen. De discussie die wie hier rond Passend Onderwijs voeren vind ik een hele lastige, omdat het een hele brede discussie is geworden waarin ook heel veel maatschappelijke facetten aan de orde moeten komen. En die kunnen niet enkel bij het onderwijs worden neergelegd onder het mom van: als het in het onderwijs nu maar wat beter gaat en

die gelden geherstructureerd worden dan komen er minder leerlingen in de wajong en dan wordt het allemaal een stuk beter. Nee, zo werkt het niet.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dat vind ik een hele interessante opmerking omdat de commissie Dijsselbloem heeft geconcludeerd – ik ga het niet te vaak noemen – dat het onderwijs vaak bij onderwijsvernieuwingen eenzijdig verantwoordelijk wordt gesteld voor het oplossen van een probleem hoewel het met heel veel verschillende andere problemen te maken heeft. Dat is wat u volgens mij probeert te benoemen. Maar u noemde alleen de werkgevers als mogelijke partner die je erbij zou moeten betrekken. Volgens mij is dat een hele goede suggestie, maar waar moeten we nog meer aan denken? Heeft u nog meer suggesties, of gaat u die geven in uw voorbereiding?

De heer **Domela Nieuwenhuis Nijegaard**: Ik heb de hele brief samen met een aantal collega's uit mijn rec doorgespit en totaal geanalyseerd. We hebben de knelpunten aangegeven, maar we hebben ook de mogelijke oplossingen aangegeven omdat we ons ernstige zorgen maken over wat er in de brief staat. U, als verantwoordelijke voor de wet- en regelgeving, heeft op dit moment een bijzonder zware taak. Als u fout beslist leidt dat tot een enorm debacle in onderwijsland. Daar ben ik van overtuigd. Echt een enorm debacle. En dan mag u mij over vijf jaar weer uitnodigen en dan ga ik u vertellen waarom u het fout heeft gedaan of waarom u het goed heeft gedaan. Er hangt heel veel vanaf. Het is niet zomaar een verandering van wet- en regelgeving, maar het is een structurele stelselwijziging. Er komen enorm veel – ik ga trouwens eerst uw vraag beantwoorden over wie wij er nog meer bij moeten betrekken. Dat zijn zorg, jeugdinstanties maar bijvoorbeeld ook de gemeente als we het hebben over combiwerk of als we het hebben over de sociale werkvoorziening, En jeugdinstanties zoals de KDC's, de activiteitencentra. We zullen afspraken moeten maken met werkgevers en daar versta ik ook de gemeente onder en het Rijk om ervoor te zorgen dat leerlingen met een beperking, of ze nu cluster 3 of cluster 4 zijn, een kans krijgen om te participeren in de maatschappij. En dat gebeurt nu veel te weinig.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): Ik zou mevrouw Pieterse en de heer Mol willen vragen wat hun visie is op de vraag die net door de heer Domela Nieuwenhuis Nijegaard is beantwoord.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Misschien mag ik daar dan mijn vraag aan toevoegen. Het valt mij op dat de heer Domela Nieuwenhuis Nijegaard niet de zorgpoot noemt, VWS.

De heer **Domela Nieuwenhuis Nijegaard**: U mag mij rustig alleen Domela noemen want anders wordt het zo lang. De zorgpoot heb ik wel genoemd!

Mevrouw **Ferrier** (CDA); Gelukkig, want ik was al bezorgd.

De heer **Mol**: De kern van de vraag was eigenlijk hoe het reguliere onderwijs aankijkt tegen passend onderwijs. En of men nog meer aan kan. Daar moet ik eerst even bij zeggen dat de verschillende expertise centra in Nederland totaal verschillend georganiseerd zijn. Het basismodel was dat er een coördinator zou zijn en dat er aan verschillende scholen ambulante begeleiders waren verbonden die onder het gezag van de directeur zouden vallen en waar de coördinator dus geen gezag over had. Kortom: een los geheel. Daar kun je qua aansturing heel weinig mee. Ons rec heeft twee jaar geleden gezegd dat het niet werkt. Wij hebben alle personeelsleden in dienst van het expertise centrum genomen. Daar werken nu 120

mensen met een managementteam met één directeur. En eigenlijk gaat dat als een trein. Als één van mijn medewerkers een school binnenstapt en zegt: «jullie hebben hier tien Rugzak kinderen, wat willen jullie? Waar hebben jullie behoefte aan? Is er behoefte aan ambulante begeleiding, is er behoefte aan uitleg over Passend Onderwijs of is er behoefte aan training?» En samen met de ouders wordt dan voor dat geld een pakketje gemaakt. Daar moet de ouder overigens wel voor tekenen. Daarnaast willen wij best nog meer aanbieden, maar daar zal dan voor betaald moeten worden. Want dat kan niet uit de Rugzakjes gehaald worden. Dat doen wij. Wij geven trainingen op scholen, wij geven cursussen, wij kunnen mensen uitnodigen die uit kunnen komen leggen wat Passend Onderwijs is. We leggen het dan uit in het team en op basis van dat team. In de zin van: wat kunnen zij doen om een stapje verder te gaan. Dan moet je eerst een heleboel rommel weghalen, namelijk dat het geen «inclusief» onderwijs is. Dat wordt namelijk ook af en toe verkondigd en dan zijn er goeroes die zeggen dat het moet kunnen. Nee, het gaat juist om elke keer een stapje verder. En dan zie je dat teams daar heel enthousiast over worden en er geweldige resultaten bereikt worden. Bij een voortgezet onderwijs school in Schagen die er beslist niet aan wilde beginnen hebben wij nu een trajectklas ingericht en daar lopen 30 Rugzak kinderen rond en daar loopt één medewerker van mij en dat gaat perfect. Een andere school heeft bijna fulltime een ambulante begeleider van mij; niet helemaal fulltime want hij moet voeling blijven houden. Weer anderen – toevallig mijn buurvrouw hier – hebben een project Optimaal speciaal: zij leveren Rugzakgeld, ik heb Rugzakgeld dat doen we bij elkaar en daar betaal ik voor haar een leerkracht van. Ik heb daar een coach en dat gaat geweldig. Dus als je een beetje creatief bent en niet teveel vast blijft zitten aan dat structuurtje van ambulante begeleiding dan is er zeer veel mogelijk.

Mevrouw **Kraneveldt** (PvdA): En als de nieuwe structuur er komt en de geldstromen gaan naar het samenwerkingsverband en daarna naar die scholen, denkt u dat er dan ook in het bestuurlijke veld ook bij u in Noord-Holland dingen gaan veranderen waardoor eventueel die aanpak niet meer mogelijk zou zijn? Of zegt u: «we hebben gezamenlijk die aanpak gekozen, die zouden we ook gewoon verder moeten kunnen voeren». Wat zou het probleem zijn om het zo te laten als het is als het goed werkt?

De heer **Mol**: Laat ik een voorbeeld geven. Er is bij mij in de buurt een bestuur dat bij haar eigen scholen de Rugzakgeld heeft opgehaald – daar heb ik geen zeggenschap over – en heeft gezegd dat zij voor dat geld een mevrouw aanstelt die de scholen gaat ondersteunen. Dat is een herin-treedster die vanuit een arbeidsintegratie traject komt en die remedial teaching geeft. Dat is doodzonde van het geld, maar het bestuur heeft wel extra personeel in de school. Dat is mogelijk en ik vind het dan ook eng als samenwerkingsverbanden door hun besturen geprest gaan worden. In sommige samenwerkingsverbanden heeft de coördinator behoorlijk veel mandaten en daar zal het uitstekend gaan, want zo gaat dat nu al. Maar daar waar samenwerkingsverbanden onder hun bestuur rechtstreeks gepusht worden voorzie ik hele rare dingen. Inderdaad komen er meer handen in de klas, maar dan denk ik: «Het was al zo druk in die klas». Ik heb uitgerekend dat meer handen voor een Rugzak kind betekent drie uur assistentie op niveau 4. Een mbo-opleiding zonder verdere _ Wat kun je met een assistent? Een kind van mij kun je dan vasthouden, maar niet verder veranderen. Totdat het kind te sterk is geworden en dan klapt hij eruit en dan ben je te laat en dan stroomt het vso weer vol. Leerkrachten zullen geschoold moeten worden, getraind moeten worden en niet over de hersenhelften van autisten maar gewoon over hoe je je gedraagt tegenover een autistisch kind over hoe reageert zo'n kind, wat moet je niet doen. En dat werkt geweldig op een simpele manier.

Mevrouw **Pieterse**: De sbo scholen vertegenwoordigen eigenlijk de eerstelijns voorziening in een samenwerkingsverband. Als een leerling op een basisschool extra begeleiding nodig heeft die de basisschool niet kan bieden dan is de sbo school als eerste aangewezen om deze leerling op te vangen, voordat je de zwaardere stap zou maken naar de voorzieningen die de so-scholen zijn. Ik denk dat de sbo scholen dicht betrokken zijn bij Passend Onderwijs omdat ze heel korte lijntjes hebben met de basisscholen. Wij zien overigens wel dat het heel veel ruis geeft bij leerkrachten in basisscholen omdat zij nu heel veel handelingsverlegenheid ervaren met kinderen in hun klas. Vaak zijn het grote klassen en is er weinig extra hulp in de scholen. Je ziet dan toch verwijzing en vorig jaar zelfs meer verwijzing naar het so, want het so is gegroeid. De sbo is wat gedaald in leerlingenaantal. Daar zitten overigens wel communicerende vaten in, want het speciaal onderwijs is een voorziening die niet op het samenwerkingsverband drukt en dat doen de leerlingen in het sbo wel. Daar hebben we een duidelijke verschuiving gezien. Veel sbo-scholen willen de eerstelijnsvoorziening ook wel oprekken, dus zie je dat er landelijk 3500 leerlingen met een LGF in het sbo zitten.

Ik weet niet of ik later daar nog de gelegenheid voor krijg, maar een van de middelen die tot 2012 gebruikt wordt is de harmonisatie van de Rugzakken in het sbo. En als er de gelegenheid voor is wil ik daar nog wel iets aan toevoegen, omdat het op dit moment wel erg veel zorg geeft in de sbo scholen. En ook omdat het bepaalde consequenties heeft als het gaat om leerlingenstromen.

De **voorzitter**: Misschien is het goed als u het even uitlegt.

Mevrouw **Pieterse**: Er zijn in het sbo dus 3500 leerlingen met een LGF. De staatssecretaris heeft de harmonisering van de Rugzakken in het sbo aangekondigd en dat houdt in dat de leerlingen in het sbo straks de basisbesteding en de Rugzakken gaan ontvangen. De zorgbesteding gaat daaraf. Als ik het omsla gaat het om ongeveer € 3 000/€ 3 200 per leerling dat uit de Rugzak gaat. Dat is ongeveer net zoveel als de leerling aan zorgmiddelen krijgt van het samenwerkingsverband of rechtstreeks van OCW. Dat betekent dus dat een leerling met een LGF in het sbo net zoveel besteding krijgt als een leerling met een Rugzak in het basisonderwijs. En deze leerlingen zitten natuurlijk niet voor niets in het sbo! Het zijn leerlingen die tussen het basisonderwijs en naast de basisvoorzieningen binnen het sbo ook nog wat extra's nodig hebben dat ook uit die Rugzak wordt gefinancierd. Ik heb nu al van heel veel sbo scholen gehoord dat zij met zo'n vermindering van middelen, zij die leerlingen straks hoogstwaarschijnlijk gaan verwijzen naar de so-scholen omdat zij de begeleiding niet meer kunnen garanderen. Dat zou betekenen dat er tussen nu en 2012 3 500 leerlingen het so instromen. En dat zou volgens mij eeuwig zonde zijn, want Passend Onderwijs is volgens mij de visie van dicht bij huis en zo licht mogelijk de goede begeleiding bieden. Dat gebeurt nu op de sbo-scholen voor een hele grote groep leerlingen en die zou je ze straks noodgedwongen naar die zwaardere so-voorzieningen, vaak ver van huis met een aanzienlijk grotere kostenpost moeten laten gaan. Dat is dus een grote zorg. En als het dan 2012 is en er, als de Rugzak is afgeschaft, opnieuw wordt gekeken welke leerling waar geplaatst wordt dan is in de tussenliggende periode de expertise die de scholen nu hebben opgebouwd waarschijnlijk verdwenen. Dat zou ook inhouden dat we daar grote problemen gaan krijgen.

De heer **Domela Nieuwenhuis Nijegaard**: Mag ik daarop reageren? Dat geldt niet alleen voor de sbo scholen. Ook de so-scholen worden straks volgens het model bekostigd vanuit de basisschool gedachte. Je moet er toch niet aan denken dat een leerling die nu ongeveer € 11 000 inbrengt op een school voor so straks een kleine € 4 500 binnen gaat brengen! En

dat ik in mijn regio met 19 samenwerkingsverbanden te maken heb waarmee ik afspraken moet gaan maken over de financiering van de rest van die gelden. Dat is toch onmogelijk? Een ander voorbeeld is Cruquis/Waterlelie, een school voor epilepsie die te maken heeft met 250 samenwerkingsverbanden. Dan hebben we het even helder!

De **voorzitter**: Daar hebben we het nodige over gehoord.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Een vraag over het voortgezet onderwijs aan de heer Laureijs en de heer Peters. Er wordt nu gebruik gemaakt van de bestaande samenwerkingsverbanden. Samenwerkingsverbanden in het vo zijn nu alleen verantwoordelijk voor de inzet van het regionaal zorgbudget en de rebound middelen. De huidige structuur voor het leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs blijft ongewijzigd. Welke effecten zijn volgens u te verwachten bij de invoering van het Passend Onderwijs? Misschien eerst de heer Laureijs.

De heer **Laureijs**: Met betrekking tot het vmbo richting praktijkonderwijs hebben we de ervaring dat we daarvoor met name een grote doelgroep hebben op het havo/vwo met gemiddelde tot zeer intelligente leerlingen. De insteek is dat er samenwerkingsovereenkomsten gesloten dienen te worden in samenspraak met het voortgezet onderwijs. We zien eigenlijk twee tendensen. Een is de binnen het voortgezet onderwijs de handelingsverlegenheid om een aantal dingen bij de kop te pakken. Het tweede probleem dat wij zien, is gelieerd aan financiering vanuit het vso richting primair onderwijs. Daarbij moet je eigenlijk de voorzieningen hebben uit het voortgezet onderwijs om een aantal dingen te kunnen bieden. Daar zit ook een probleem. Als je dan kijkt naar de regionale verbanden in de landelijke gebieden praat je inderdaad over veel samenwerkingsovereenkomsten met nogal wat scholen vanwege het grote voedingsgebied. Het meest lastige dat in de scholen wordt ervaren – tenminste bij ons is dat het geval – is het feit dat je in een vso-school probeert op havo/vwo niveau ook contextrijk onderwijs te verzorgen terwijl je in een primaire onderwijssetting valt wat betreft de bekostiging. Dat geldt zowel voor de basisbekostiging en voor een deel ook voor de zorgbekostiging. Als je het hebt over functies en taken die je in het voortgezet onderwijs hebt – en dan heb ik het over een heel breed scala van technisch onderwijsassistenten tot en met decanen en examinatoren die allerlei taken moeten hebben – dan praat je over een voorziening die in het primair onderwijs niet voorhanden is vanuit de bekostigingssystematiek. Dat heeft natuurlijk ook zijn weerslag op de materiële bekostiging want die mensen hebben een werkplek nodig. En als ik kijk naar de vakken en de vaklokalen zoals een binas lokaal; om dat nu bekostigd te krijgen is dat een heel ander verhaal dan wanneer ik die bekostiging zou krijgen vanuit het voortgezet onderwijs. Een gigantisch groot probleem is dat er binnen het voortgezet onderwijs allerlei stimuleringsregelingen zijn die niet gelden voor het voortgezet speciaal onderwijs. Je verwacht echter van het voortgezet speciaal onderwijs wel dat het op een bepaald moment het niveau biedt van eerstegraads docenten. En daar moet je toch het een en ander kenbaar voor moeten maken, ook in de middelen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dat is een interessant punt. Wat u eigenlijk zegt is dat de positie van het voortgezet speciaal onderwijs heel scheef georganiseerd is.

De heer **Laureijs**: Ja, het voortgezet speciaal onderwijs zit een beetje in de mangel tussen de bekostigingssystematiek en de inhoudelijkheid die je zou moeten hebben en de randvoorwaardelijke sfeer die daar omheen hangt.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Wat zou een goede stap zijn? Wat zou u de Tweede Kamer willen meegeven?

De heer **Laureijs**: Een goede stap zou kunnen zijn dat je met betrekking tot de bekostiging zeker als het gaat over de inhoudelijke kant van het onderwijs – en dan praat ik even niet over de zorgkant – in de systematiek die geldt voor het voortgezet onderwijs zoals bestemmingsmiddelen voor innovaties mag participeren.

De heer **Dibi** (GroenLinks) Dus u zegt dat het voortgezet speciaal onderwijs op dezelfde manier bekostigd moet worden als het voortgezet onderwijs.

De heer **Laureijs**: Ja, wanneer je praat over de inhoudelijke kant van het onderwijs. Zowel materieel als formatief.

De **voorzitter**: Volgens mij had de heer Dibi nog dezelfde vraag aan de heer Peters gesteld? En daarna de heer Domela Nieuwenhuis Nijegaard.

De heer **Peters**: Ik vind dat altijd heel moeilijk te beoordelen, want ik merk dat het land heel verschillend georganiseerd is zoals ik hoor over het grote aantal samenwerkingsverbanden. Zelf probeer ik toch telkens uit te gaan van de professionaliteit van docenten omdat het van de werkvloer moet komen. Dat heeft er bijvoorbeeld ook toe geleid dat wij met scholen voor speciaal onderwijs samenwerken. Nu zijn wij de enige reguliere school, die in het kader van opleidingen voor autisten krachten bundelen tussen speciaal en regulier onderwijs. Maar ik merk dat er een enorme kloof is. Als we praten over aansluiting en het benutten van de expertise uit het speciaal onderwijs in het reguliere onderwijs en andersom dan zullen we daar iets aan moeten doen om te zorgen dat het beter gaat. Wij hebben zelf de insteek gekozen om vanuit Doorlopende leerlijnen met elkaar een convenant te sluiten. Vanuit de professionaliteit van docenten primair- en voortgezet onderwijs hebben we daar ook de regie van de zorg in ondergebracht. En dan zien we dat docenten veel meer geïnspireerd worden als ze vanuit de praktijk met elkaar praten, over de sectoren heen. Terwijl er ook blijkt dat er op bestuurlijk niveau in de structuur die er is er tussen alle onderwijssectoren enorme kloven bestaan. Dat vind ik toch wel een barrière om gebruik te maken van elkaars expertise en ook geïnspireerd te raken om van elkaar te leren en daar bijvoorbeeld ook scholing op te zetten. De professionaliteit van de docenten dus. Want het moet uiteindelijk door de docenten gerealiseerd worden.

De heer **Dibi** (GroenLinks): De positie van het praktijkonderwijs en het leerwegondersteunend onderwijs, ziet u daar gevolgen voor als het gaat om de invoering van Passend Onderwijs?

De heer **Domela Nieuwenhuis Nijegaard**: Ik kreeg nog de kans om te reageren op de bekostigingsvraag. Ook in deze discussie merk ik dat de cluster 3 en cluster 4 problematiek weer voortdurend door elkaar heen gaan lopen. Dat is een punt van aandacht en ik er wil er toch even de nadruk op leggen dat het niet hetzelfde is. Mijn vso, voortgezet speciaal onderwijs, valt onder primair onderwijs en uw vso valt onder het voortgezet onderwijs.

Buiten de microfoon: nee, alles valt onder primair onderwijs)

De heer **Domela Nieuwenhuis Nijegaard**: Ook uw afdeling rebound en dergelijke?

De heer **Dibi** (GroenLinks): Het zou knelpunten met zich meebrengen als je kijkt naar de financiering van bepaalde inhoudelijke zaken, en dat was niet de bedoeling.

De heer **Domela Nieuwenhuis Nijegaard**: Dan houd ik mijn mond!

De heer **Laureijs**: Ik wil toch nog een opmerking maken over cluster 3/cluster 4. Wij zijn een cluster 3-school met cluster 4-leerlingen, gelieerd aan de Kempenhaeghe, instituut voor met name leerlingen met epilepsie. Wij hebben veel langdurig zieke kinderen in allerlei categorieën. Zo'n 30% van de leerlingen met epilepsie heeft ook autistische kenmerken. Onze leerlingen in cluster 3 en cluster 4 zitten in een heterogene setting in groepen. Daar hebben beide leerlingen voordeel van, zeker als je gaat kijken naar structuren in tijd, in ruimte en in organisatie. Dus er zijn mogelijkheden om clusteroverstijgend leerlingen onderwijs te geven.

De heer **Mol**: Mag ik daarop reageren?

De **voorzitter**: Ik zie heel veel reacties, maar ik kijk ook even naar de tijd. We hebben nog een paar hele mooie vragen en willen ook heel graag Sander nog even horen. Dus ik moet het even verdelen en u kort houden. Ik wil dit punt dan ook gaan afronden. Tenzij er nog één prangende vraag is? Mevrouw Ferrier had zich al eerder aangediend op dit punt, dus tot slot nog even.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik hoor de heer Laureijs zeggen dat er een groeiend aantal kinderen op havo/vwo speciaal onderwijs zit. Sbo valt onder po en van de heer Peters hoor ik ook over zijn ervaring met De Monnikskap met kinderen op een hoog niveau. Hoe zit het met de examinering? Kunt u daar iets van vertellen? Loopt dat goed of heeft u te maken met het probleem dat u kinderen met een grote capaciteit niet met een startkwalificatie van school kunt sturen omdat het op het punt van examinering fout loopt? Dat hebben wij namelijk eerder gehoord.

De heer **Peters**: Daar kan ik twee voorbeelden van geven. We hebben ieder jaar op een kleine afdeling toch minimaal 10 gediplomeerden van de 40 a 45 leerlingen. Dus diploma havo of vwo, regulier. Daarnaast hebben wij ook eens een leerling gehad die via het colloquium doctum toegelaten werd en dat is de leerling die door minister Plasterk als de meest veelbelovende autochtone student is gehuldigd. Wat ik aan wil geven is dat een diploma niet altijd een garantie is. Je moet kijken wat je wel kunt en ik vind dat je soms moet kijken, als je niet een volledig diploma haalt, of je daar wat soepeler mee om moet gaan. Ik heb nu een leerling, met toestemming van de staatssecretaris omdat er geen school voor was, die via knippen in de arm en met een begeleider onderwijs volgt. Een zeer intelligente leerling die onderwijs op vwo niveau volgt maar nooit kan voldoen aan de exameneisen. Ook deze leerling heeft recht op onderwijs. Ik ben dan ook blij dat de staatssecretaris door de contacten die wij hebben daar toestemming voor geeft want waar moet die leerling anders terecht. Dus ik denk dat we ontzettend goed moeten kijken naar wat een diploma betekent. Het gaat om wat de kansen voor de leerling zijn en wat je wilt bereiken. Bekijk het heel individueel en laat ook scholen die wel diplomagericht zijn, de mogelijkheid kunnen bieden om leerlingen eventueel zonder diploma, maar met certificaten en of dat nu op arbeidsmarkt of opleiding gericht is extra bagage meegeven. Dus ik denk dat er wat meer maatwerk moet komen.

De heer **Laureijs**: Ik ben het helemaal met de vorige spreker eens. Daar kunnen we twee aspecten uit pakken, namelijk een stukje regionale problematiek en een stukje problematiek met betrekking tot het examen.

Op dit moment hebben wij zo'n 65 leerlingen in het havo/vwo examen zitten, waarbij een substantieel deel vwo'ers zit die via het nieuwe programma examen doen. Dat gebeurt door middel van het staatsexamen en daar zijn we redelijk tevreden over. Wij zouden wel de capaciteit hebben om wellicht op termijn ook zelf schoolexamens te arrangeren, maar de centraal schriftelijk examens zoals die in het reguliere onderwijs plaatsvinden, kun je volgens mij alleen maar organiseren als je een bepaalde schaalgrootte hebt als onderwijs. Dan kun je namelijk ook eerste- en tweedegraders uitwisselen als examinatoren en dat borgen. De problematiek van de leerlingen is vaak van dien aard dat het een pervasieve stoornis is die ook chronisch is. De consequentie daarvan is dat sommige leerlingen, zoals Sander hier, talenten hebben, maar ook hiaten hebben. Een substantieel deel van de leerlingen zal met een diploma het hbo in rollen, de vraag is dan wat voor bagage ze naast hun cognitieve intelligentie hebben om dat te borgen. De plannen die zijn beschreven in de stukken van het CPB spreken wat dat betreft boekdelen, denk ik, dus daar zal nog wel het een en ander aan werk liggen. Wel is het heel erg belangrijk dat de leerlingen met diploma er een flinke doelgroep is van leerlingen die dat diploma inderdaad niet zal halen en vervolgens gecertificeerd worden, voor het gevoel van de leerlingen. Ze hebben de capaciteiten en stromen af via een havo/vwo 3 of 4 overgangsbewijs naar het mbo. Dat is zonde van de talenten, want er zit bij een aantal leerlingen best meer talent. Het zou aardig zijn om eens te bezien of binnen het hbo met wat dispensatiemogelijkheden of extra cursustrajecten die leerlingen toch in bepaalde opleidingen binnen dat hbo terecht kunnen om van daaruit door te groeien. Binnen het onderwijs op de Berkenschutse hebben we, omdat we in een regio zitten met heel veel technologie, vanaf 2005 met het Kohnstamm Instituut en doctor Cohen die gelieerd is aan Cambridge een onderzoek gedaan waaruit blijkt dat er cijfers liggen die driemaal het landelijke zijn met betrekking tot havo/vwo leerlingen met een autismespectrum stoornis. Als je op maat wilt werken zorg dan dat de middelen ook op maat verdeeld worden. Dat even over de vereveningssystematiek. Het zou heel aardig zijn om vooral dicht bij het inhoudelijke onderwijs te blijven. Onderwijs op maat, contextrijk en ook gericht op de affiniteit van onze leerlingen. Een voorbeeld. Wij hebben in onze afdeling een uitermate goed geoutilleerde technologiepoot opgezet. Met hbo instellingen is er gekeken wat er op het eerstejaarsniveau hbo nodig is om onze leerlingen te doen slagen. En er is gekeken naar wat er op allerlei verschillende gebieden richting die technologische afdelingen van het hbo nodig is om onze leerlingen niet alleen middels een warme overdracht in de zorgkant, maar ook een warme overdracht in de inhoudelijke kant een plaats te laten vinden in het hbo. Dat hebben we gedaan door allerlei werkplek simulaties vanuit het bedrijfsleven en het hbo in school te halen om te kijken of dat niet alleen vanuit de begeleidingskant maar ook vanuit de inhoudelijke kant een stukje enthousiasmering zowel bij de leerlingen als bij de leerkrachten bewerkstelligt. Daar ligt natuurlijk wel meteen een onderliggend dilemma en dat zijn de centen.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Laureijs. Volgens mij kunnen wij hiermee ook een bruggetje maken naar de Berkenschutse en Sander. En geef daarvoor het woord aan mevrouw Kraneveldt.

Om redenen van zelfbescherming wordt een gesprek met een leerling niet live uitgezonden en wordt geen opname gemaakt. Derhalve is van het gedeelte van de hoorzitting met leerling Sander Peters geen verslag beschikbaar.

De **voorzitter**: Hartelijk dank en wel thuis

Sluiting 16.15 uur